

ANDIRIN KAYMAKAMLIĞI

BU PROJE ANDIRIN İLÇESİ KÖYLERİNE HİZMET GÖTÜRME BİRLİĞİ TARAFINDAN YÜRÜTÜLMEKTEDİR.

BU PROJE KAHRAMANMARAŞ VALİLİĞİ TARAFINDAN DESTEKLENMEKTE VE İL ÖZEL İDARESİ TARAFINDAN FİNANSE EDİLMEKTEDİR.
Bu yayının içeriğine ait sorumluluk bütünüyle projeyi yürüten kuruma aittir.

ANDIRIN KAYMAKAMLIĞI

Genel Yayın Yönetmeni

Barış KABALCI

Editörler

Barış KABALCI

Fotoğraflar

İskender ZENGİN

Muammer COŞKUN

Görsel Tasarım

Abdullah ERDİ

abdullah@pozaofset.com

Baskı

Poza Ofset

Belediye Arkası Sultan Apartmanı Altı

No:16 Kahramanmaraş Tel: 0344.225 01 84

www.pozaofset.com

Copyright © 2011

Bu kitaptaki metin ve resimlerin, tamamının ya da bir kısmının, kaynak gösterilmeden kullanılması, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Baskı Tarihi

Ocak 2011

İçindekiler

Önsöz

Genel Tanıtım

İlçe Adının Nereden Geldiği ve Anlamı

Tarihsel Gelişim

Roma Bizans Dönemi

İlçenin Milli Mücadeledeki Yeri

Milli Mücadeleyi Anlatan Anılar

Kaleler

Yerleşim Tipleri

Yerel Basın

Festivaller

Kültürel Değerler

Ağıtlar

Ata Sözleri

Dua, Beddua, Nazar Adetleri

Efsaneler

Kestel Mağarası Efsanesi

Kız-Oğlan Taşı

Mart Karısı, Gövceoğlak

Secde Eden Ağaç

Folklorik Değerler

Halk Hekimliği

Kışlık Yiyecek Hazırlığı

Mahalli Kıyafetler

Geleneksel El Sanatları

Hikâyeler

Dadaloğlu Hikâyesi

Düğünde Damadın Vurulması

Gündeşlioğlu Hikâyesi

Izgınnioğlu Hikâyesi

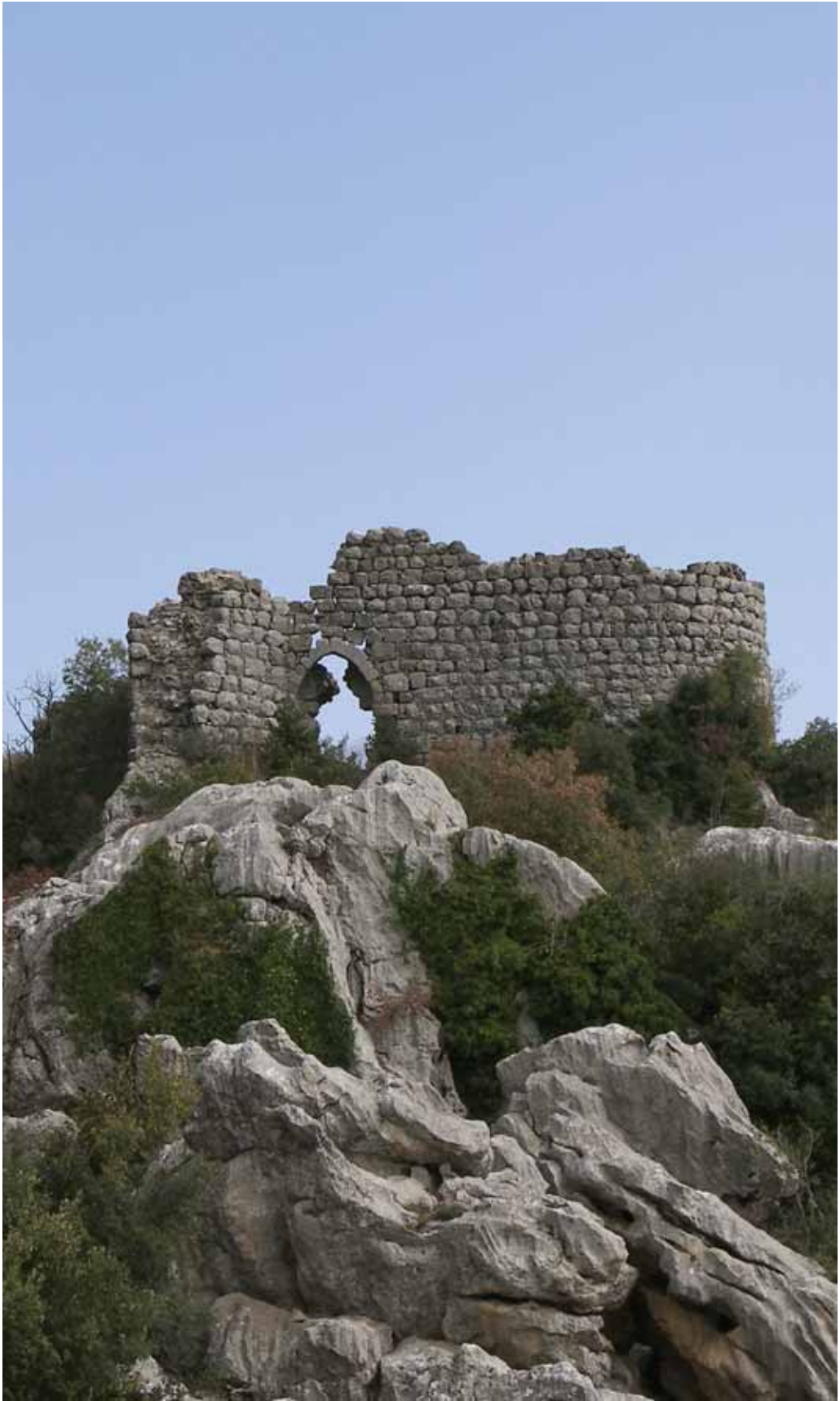
Karacaoğlan

Mermer Taş Hikâyesi

Meryemçil Hikâyesi

Sürmeli Beyin Hikâyesi

Kız İsteme, Nişan Düğün Adetleri
Kız İsteme, Nişan, Düğün Adetleri
Köyde Düğün Adetleri
Maniler
Masallar
    Akıllı Deli Zırrıkı Deli
    Altın Bülbül
    Bağ Böörek
    Gökgüdü Sarı
    İncili Çavuş
    Kazma Dişli Kazan Başlı Kız
    Köse
Ninniler
Ozan, Şair
Sosyal Hayat
    Aydınlatma
    Bayram
    Buğdayı Kuyuda Saklamak
    Çocuk
    Duvarı Kuşluğa Getirmek
    Çocuk
    Duvarı Kuşluğa Getirmek
    Oyunlar
    Ölüm Adetleri
    Tereyağı Saklama
    Yayla
Tekerlemeler
Türküler
    Gelin Türküleri
    Halay Türküleri
    Karacaoğlan
    Kına Türküleri
    Yörede Bilinen Türküler
Yöre Mutfağı
Yerel Kelimeler
Kaynakça

Ön Söz

Tarih boyunca Anadolu'da yirmi sekiz medeniyet kurulmuş ve kaybolmuştur. Yirmi dokuzuncusudur Türk medeniyeti. Yirmi sekiz değişik millet bu topraklarda yaşayıp silindiğine göre; yirmi dokuzuncusu, yani Türk Milleti de almaktadır öncekilerden mesajını. Anadolu topraklarının, üzerinde yaşayan herkese emrettiği şey; birlik, dirlik, ve barış içinde yaşamasıdır. Aksini yapanları, bu toprakların hakkını veremeyenleri göndermiştir zaten birer birer geldikleri yerlere Anadolu.

Efsaneye göre; çok eski zamanlarda adalet ile güç kavga ederler Çin'de. Güç, adaleti döverken; elinin ayarını kaçıtır ve adaleti öldürür. Sonra da cesedi kokmasın diye denize atar. O gün bu gündür, adalet bir daha da çıkmamış yeryüzüne. Gücün çocukları kök salıp, çoğalmışlar yeryüzünde. İşte bu inancı yalanlarcasına, adaletin çocukları olarak; gücünün karşısına çıkıp savaştığı için hak etmektedir Anadolu toprağını Türk Milleti. Anadolu'muzda kurulan 29. Medeniyet, adaletin çocuklarının medeniyetidir aynı zamanda.

Andırın'ımız da Anadolu'muz gibi bu medeniyet iklimini sindire sindire geldi 2010'lara. İpek yoluyla üstlendiği tarihi misyonu, Osmanlı'nın bir Mısır seferi sonunda Yavuz'un verdiği Enderun ismiyle birleştirerek; M. Kemal'in Tufan'ı olarak çıktı her bir Andırınlı 1923'lere.

Andırın'ın asaleti kendisiyle var oldu. Yüzyıllardır üzerinde yaşayan değişik milletlere ev sahipliği yapan bu doğa harikası, tarih boyunca tıpkı coğrafi yapısında görülen dalgalanmaları, alçalıp yükselen dağları ve tepeleri, sarp kayalıkları gibi hep yüce bir ruh halini taşıdı. Kayaları yalçın, yağmurları hırçındır biraz. İnsanı da sirayet etmiştir bu durum. Ama tabiatla verilen bu kıyasıya mücadele ve ellerdeki nasıra rağmen, dinlediğiniz her yanık ağıtta gönül yumuşaklığını görüyor ve duymayı bilen her kulağa fısıldanan aşık türküleri ile irkiliyorsunuz.

Bir uzun türküdür Andırın'ı tanımak... Göksun'dan Kadırlı'ye sıradağlar gibi uzanan yaşlı kalelere baktıkça, tarihi; Başdoğan, Akçadağ, Harmankaya, Kayranlı Dağı, Kırksu, Elmadağı, Tırıl, Düldül'ü gördükçe doğayı ve bunun insana sunduğu eşsiz lezzeti; ağıtlarını dinledikçe bir pir insanını soluyorsunuz. Dinlediğiniz her hikayede Dedem Korkut'u; her masalda Keloğlan'ı; her ağıtta Bayburtlu Zihni'yi; her türküde Karacaoğlan'ı, Köroğlu'nu; her fıkrada Nasrettin Hoca'yı bulabilir, görebilir ve yaşayabilirsiniz.

“Geçmişini bilmeyen bir millet, geleceğine yön veremez.” anlayışıyla hareket ederek; Andırın’ın 2010 yılına kadar kültürel, tarihi, sosyal değerlerinin araştırılmasını ve bu değerlerin gelecek nesillere de yol göstermesini amaçladık. Böyle bir çalışmaya gereksinim duymamızın sebebi; teknoloji ve hız çağı olarak nitelendirilen çağımızın beraberinde getirdiği popülist kültürün, globalleşme adı altında öz kültürümüze ait değerleri yozlaştırmasından duyduğumuz kaygıdır. Çünkü ulusal ve de yerel değerlere yabancı olan nesiller, bunun yerine koyacakları değerler konusunda da ciddi kaos yaşayacaklardır. Evrensel olmanın yolu, ulusal değerleri iyi özümsemekten geçmektedir. Kendi değerlerini unutan bir millet, başka milletlerin taklitçisinden başka bir şey olamaz.

Günümüzde artık toprak egemenliğine dayalı fetihler, yerini kültürel fetihlere bırakmıştır. Eğer biz birer yabancı gibi düşünüp, birer yabancı gibi yaşıyorsak; artık kendimize yabancılaşmışızdır. Kültür emperyalizmine karşı duracak en büyük güç ise öz kültürümüzdür.

Hızlı sosyo-ekonomik ve kültürel değişmelerin kör bir atılganlıkla geçmişten kalanı hızla yok ettiği bir ortamda yaşıyoruz. Bu tahribe yenileşme taraftarları kadar, en muhafazakar olanlar da katılıyor. Milli bilinçlenmeyle tarihi çevre saygısı arasındaki ilişkiler, geçmişten günümüze kalan maddi ürünlerin değerlendirilmesi, toplum hayatımızda henüz tanımlanamamış bir sorun olarak durmaktadır.

Bütün bu kültürel değerlere sahipken; bizi kendimize kültür yaratamaz olarak tanıtan etkenler arasında, dış dünyadan gelen etkilerin büyük rol oynadığı bir gerçektir. Bizi silahlı yenemeyen düşmanlarımız, değişik yöntemlerle bizi içerden bölüp parçalamaya çalışmışlardır. Bunun için başlıca seçtikleri yol, bize ait değerlerin basit, aşağılık ve çağdışı olduğunu bilincimize yerleştirmeye çalışmalarıdır. Bunda kısmen de olsa başarılı oldukları inkar edilemez. Mesela yükseliş devrimizde “Frenk akli” dendiği zaman ilkelik, gerilik, hatta gülünçlük anlaşılırken; gerileme devrimizde bu kavram üstün zekayı ve yaratıcılık kabiliyetini hatırlatır olmuştur. Bu kavram kargaşası bilincimizde değişen tutumu her şeyden daha açık olarak gösterir.

Bu toplumsal gerçekler kültür anlayışımızın en başta gelen görevini ve bu görevin önemini açıkça ortaya koyar. Her şeyden önce bir milli kültür bilinci uyandırmak zorundayız. Yani Türkler’in çok yüksek kültür eserleri yaratmış olduğuna ve aynı ruhla yeni kültür değerleri yaratabileceğine bir milli iman meydana getirmek gerekmektedir. Komplekslere uğramış fertlerde ve toplumlarda böyle bir ruh dirilişinin kolay olmadığını biliyoruz fakat sistemli bir telkinle yenilemeyecek bir ön yargı olmadığını da biliyoruz. Folklorumuz ve tarihimiz bunun canlı bir delilidir.

Bir tesir altında bırakılmadan ruhlarındakini serbestçe ifade imkanına kavuşturulmuş olan Türk çocuklarının yarattıkları büyük eserler her tarafta hayret uyandırmıştır. Belli ki; bir milli cevher her türlü olumsuz yaşantı ve telkinlere rağmen dipdiri durmaktadır. Yapacağımız iş onu ön plana çıkarmaktır.

Kültür varlıkları günümüzün ekonomik anlayışı içinde milli geliri yükseltmeye yönelik yatırımlara elverişli konular gibi ele alınmamalıdır. Bu varlıklara yüzyıllar ötesi için yapılmış yatırımlar olarak bakılmalıdır. Atalarımızın yüz yıllar önceki yatırımları olmasaydı (Süleymaniyeler, Selimiyeler...) bu gün itibarlı bir uygarlığın sahipleri ve mirasçıları olduğumuzu nasıl ispatlardık?

Andırın’la ilgili yapmış olduğumuz çalışmada politikamızın en önemli görevlerinden birisi kültürümüzü kelimenin en geniş anlamıyla korumaktır. Korumak derken; sadece yanıp yıkılmayı önlemeyi kastetmiyoruz. Koruma folklorik değerlerin herkese anlatılacak şekilde meydana çıkarılması, yayılması ve sevdirilmesidir. Üzülerek söylemek mecburiyetindeyiz ki; toplum olarak bu alanda fazlasıyla duyarsızız.

Kültürel değerlerimizi önce kendi halkımıza, sonra da diğerlerine tanıtmaya ve öğretmeye çalışıyoruz. Bu tür çalışmaların da çok yavaş gitmekte olduğuna şüphe yoktur. Oysa bu işlere harcanacak çok kabarıklık gibi görünen meblağlar, kısa zamanda geri gelecektir.

Bugün turizm denen sihirli bir anahtarla sahibiz. Tanıtma amaçlarımız içinde doğamızın yanı sıra, folklorik eserlerimizin tarihi ve sosyolojik oluşumu üzerinde de incelemeler yapılmıştır.

Yukarıda açıkladıklarımız eğer tartışılmaz gerçekler ise, bugün bize emanet edilmiş mirası koruyup korumadığımız sorusunu cevaplandırmak önemli bir görevdir. Bugün, “Atalarımızın bize bıraktığı emanetin korunması yolunda hiçbir şey yapılmıyor.” demek doğru olmaz; ancak yapılmakta olan çaba yetersizdir dersek; gerçeğe yakın bir değerlendirme yapmış oluruz. Hemen söyleyelim; bu gün elimizde tuttuğumuz miras süratle kaybolmaktadır. Derleme yapmak için çıktığımız köylerin bir çoğunda “Ah keşke üç yıl, beş yıl önce gelseydiniz,” gibi serzenişlerle karşılaşmamız bu kaybın en canlı örneğidir.

Çalışmamız esnasında bir çok kaynağa başvuruldu ve yerinde derlemeler yapıldı. Şüphesiz ulaşamadığımız bir çok kaynak ve tamamlamadığımız sayısız eksiklerimiz var. Ancak bu güne kadar yapılan en ciddi ve kapsamlı çalışma olması açısından fevkalade önemlidir. İlk bölümde, tarihte Andırın’ı değerlendirdik. Andırın’ın tarihini anlatırken çevre ilçelerin tarihiyle paralel bir bakış açısı yakalamaya çalıştık. Lokal bir Andırın tarihi olmazdı.

Tarihimizi Bizans Dönemi, Türk Dönemi, Yakın Tarih olarak değerlendirdik. Özellikle Milli Mücadele’ye Andırın’ın katkısı, Osman Tufan Paşa’nın Andırın’a gelişi, Kuvayı Milliye teşkilatının oluşturulması, ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamızın en zor ve ayrıntılı kısmını Andırın folkloru oluşturdu. Andırın’da söylenen ağıtların, türkülerin, manilerin, ninnilerin, bilmecelerin, tekerlemelerin; anlatılan hikaye ve masalların ve daha bir çok edebi türlerin kaynağına inerek derlemeler yaptık. Özellikle söylenen ağıtların çokluğu bu yörede ağıt kültürünün ne denli yaygın olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Derlediğimiz ağıtların en az iki mislinin ağıtları bilenlerle birlikte toprağın altına gittiğine inanıyoruz.

Bir çok yerde rastladığımız değişik Karacaoğlan türkülleri de, Karacaoğlan’ın bu yörede gezdiğini ve çok sevildiğini gösteriyordu. Özellikle halk hikayeleri ve halk masalları konusunda Andırınlı’nın yaratıcı zekası, sağlam bir hafıza ile bize yeni yeni kapılar araladı. Hikayeler ve masallar konusundaki çalışmamız ilerleyen yıllarda da devam edecektir. Bu konuda derinlere inildikçe Aşık Mehmetler, Kul Haliller, Şakalı İbrahimler, birer ozan ve hikaye anlatıcısı olarak çıkar karşımıza.

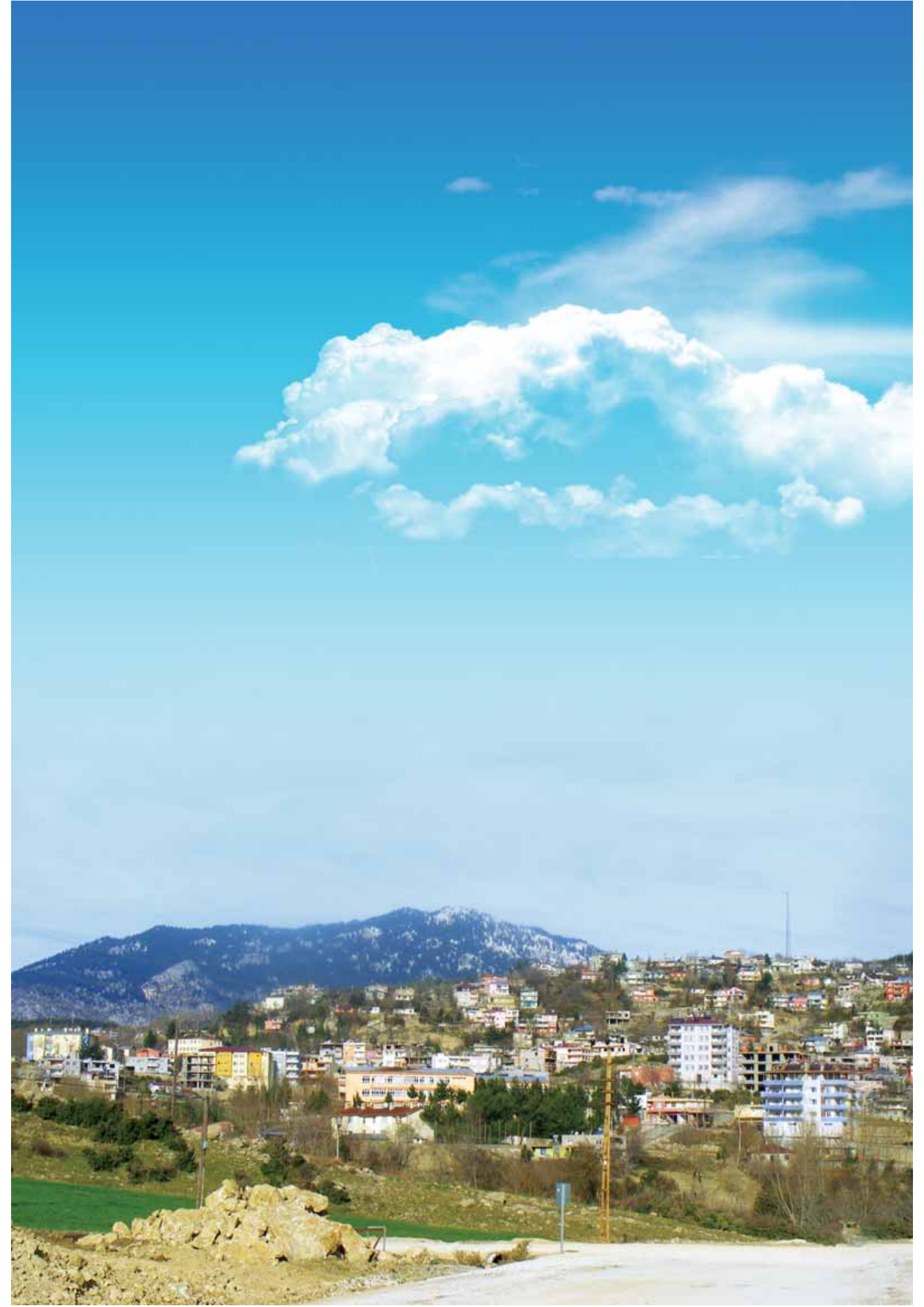
Başlıkların her birinde Andırın’ın sosyal ve kültürel hayatını, eski aydınlatma araçlarını, el sanatlarını, halk inanışlarını, halk hekimliğini, eskiden oynanan çocuk ve düğün oyunlarını, düğün adetlerini, ölüm geleneklerini, Andırın’ın ev ve aile hayatını ve geleneksel yemek kültürünü incelemeye çalıştık.

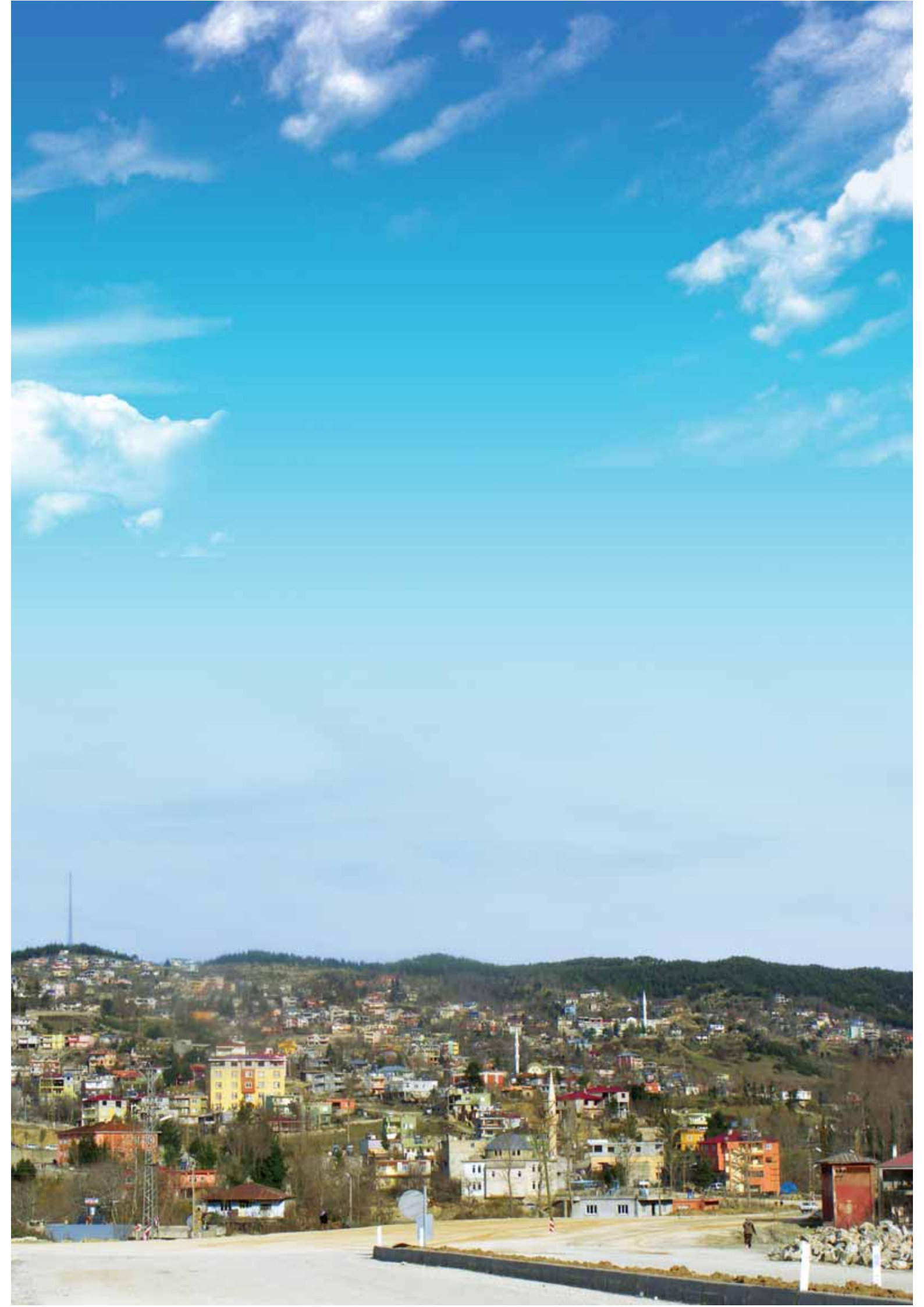
Küçük bir ilçe olmasına rağmen Türkiye çapında ses getiren Andırın Postası Gazetesi ve “İkinci Yazıları” eki Andırın’da basın başlığı altında sunuldu.

Elinizdeki eser tamamen profesyonel kaygılardan uzak, yerel imkanların tanıdığı olanaklar çerçevesinde oluşturuldu. O bakımdan eserin sistematigi, yazı dili ve genel tasarımı konusundaki kimi eksikleri engin hoşgörünüze bırakıyor, kitapla buluşma imkanı bulan herkese saygılar sunuyoruz.

Yayın Kurulu

İlçenin Genel Olarak Tanıtılması

Tarihi ve Coğrafi Yapısı

Andırın ve çevresinin tarihi devrelerdeki iskanı hakkında kesin belgeler bulunmamakta ise de; zaman zaman Beyliklere, hatta devletlere sahne olmuştur. Etiler tarafından işgal edilen yerler içinde kalmış, daha sonra Frigya, Roma, Bizans sınırları içinde kalmıştır. Mevcut kaleler bu devirlere aittir. Tarihi eserler ve bölgeden çıkarılan bir takım eşyalar Andırın'ın önemli bir yerleşim yeri olduğunu göstermektedir.

Anadolu Selçuklu Devletinin Moğol istilası ile çöküşü sırasında Maraş ve çevresinde Dulkadiroğulları Beyliği'nin sınırları içinde 200 yıl kadar kalan Andırın, 1515 yılında bu Beyliğin Osmanlı İmparatorluğuna bağlanması ile İmparatorluk sınırları içinde kalmıştır.

Yavuz Sultan Selim 1514 yılında çıktığı Çaldıran seferinden dönerken sefere çağrılmasına rağmen Osmanlı ordusuna katılmayan Dulkadir Beyi Alaüddüve üzerine yürüyerek, Andırın'ın Akkale mevkiine geldiğinde; kendisini karşılayan eşrafın gençlerini işaret ederek "Bunlar arasından Mekteb-i Enderun'a talebe alınsın" şeklinde emir verdiği, bu mektebe öğrenci olarak gidenlere izine gelişlerinde "Enderunlu" buna izafeten yerleşim yerine "Enderun" denildiği, bu kelimenin daha sonra "Andıran" ve "Andırın" şeklinde söylenmeye başlandığı rivayet edilmektedir.

İlçe 1855 yılında Kesim köyüne, 1863 yılında ise tekrar Andırın'a nakledilmiş, bu tarihte Maraş Halep vilayetine bağlanınca Andırın da Halep'e bağlı kalmıştır.

1908 yılında II. Meşrutiyetin ilanı ile Maraş Halep'ten ayrılmış, görülen lüzum üzerine Andırın ilçe teşkilatı lağvedilerek Göksun'a bağlı Nahiye şekline getirilmiştir.

30 Ekim 1918 de Mondros Mütarekesinin imzalanmasından sonra işgal hareketleri ile birlikte Fransızlarla birlikte Ermeniler de Maraş'a girmişlerdir. Ermeniler Fransızların giremediği Andırın'a girmişler, insanlık dışı imha hareketleri ile bir çok köyü yakıp yıkmışlar, önlerine gelenleri akıl almaz bir şekilde öldürmüşlerdir. Kurtuluş savaşı yıllarında bütün Çukurova aynı durumda idi. Kurtuluş savaşında Çukurova (Klikya) Doğu Bölgesi savaşının merkezini teşkil eden Andırın'ın hizmeti büyük olmuştur.

4-12 Eylül 1919 tarihleri arasında yapılan Heyeti Temsiliye'nin seçildiği Sivas Kongresinden sonra Çukurova Bölgesi Kuvayi Milliye Teşkilatını kurması için bizzat Mustafa Kemal Paşa tarafından görevlendirilen Osman Tufan Paşa, 1920 yılı Ocak ayı başında Sivas-Develi-Göksun güzergahını takiben Andırın'a gelmiştir. Andırın'da teşkilatını hemen oluşturan Osman Tufan Paşa, İbrahim ve Ali Yaycıoğlu, Musa Bayazıt, Hacı Zülkadiroğlu, Ahmet Paşa, Musa Kayıran ve Şakir Bozdoğan gibi yiğit Grup ve Bölük Komutanlarından oluşan birlikleri ile Andırın, Kadırlı, Haruniye, Osmaniye ve Kozan'ın kurtuluş hareketlerinin öncüsü olmuştur.

Milli mücadeledeki büyük hizmetlerinden dolayı Andırın; 1925 yılında ikinci kez ilçe teşkilatına kavuşmuştur.

Andırın İlçesi; Akdeniz bölgesinin kuzey doğusundadır.

Kuzeyinde Göksun ve Saimbeyli, Batısında; Feke, Güneybatısında Kadırlı, Güneyinde Bahçe ve Düziçi ilçeleri, Doğusunda ise Kahramanmaraş ili bulunmaktadır.

Arazi yapısı oldukça arızalıdır. 220 metre rakımdan 2.250 metre rakıma kadar değişen kademeli bir arazi yapısı mevcuttur. İlçe merkezinin rakımı 1.050 metredir.

İlçe yüzölçümünün 970 km². lik kısmı dağlık ve arızalı sahalar, kalan 208 km².lik kısmı ise ova ve

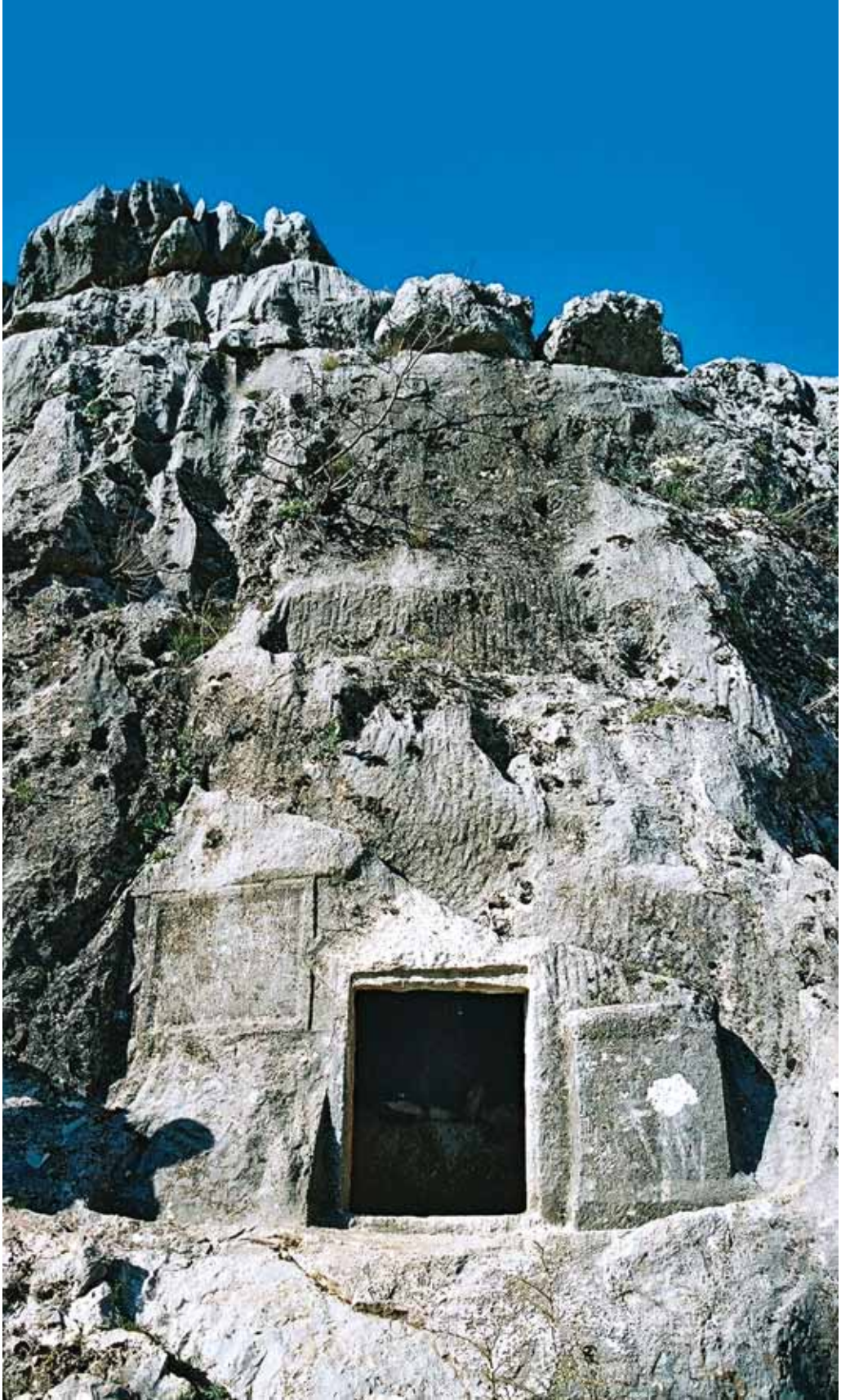
düzlük alandan oluşur. İlçedeki dağlar genelde parça parça yükselen bir görünüme sahiptir. Dağları arasında az da olsa platolar vardır. Önemli dağlar; Balk, Işık, Elmadağ, Sarımsak, Kayıranlı ve Tırıl dağlarıdır. En yüksek tepe Boncuk Tepesidir. (2.249 m.)

Vadiler, kuzey-güney doğrultusundadır. Ceyhan nehrine karışan dere ve çaylar bu vadiler içinde akarlar. En büyük vadiler Keşiş suyu ve Andırın suyu vadisidir. Vadi yamaçları çok diktir.

Keşiş suyu ve Andırın sularının yataklarının uç kısımlarında küçük ova ve düzlükler mevcuttur. En büyüğü Aşağı Andırın ovasıdır. 120.000 dekarlık tarım arazisine sahiptir.

Çokak köyü güneyinde uzanan düzlükler, vadi tabanları, Geben Kasabası, Kocaçukur ve Kargaçayırı köylerinde bulunan düzlükler akarsular tarafından oluşturulmuş plato şeklindedir. Vadi tabanlarında sulu tarım yapılmaktadır.

Andırın Adının Nereden Geldiği Ve Anlamı

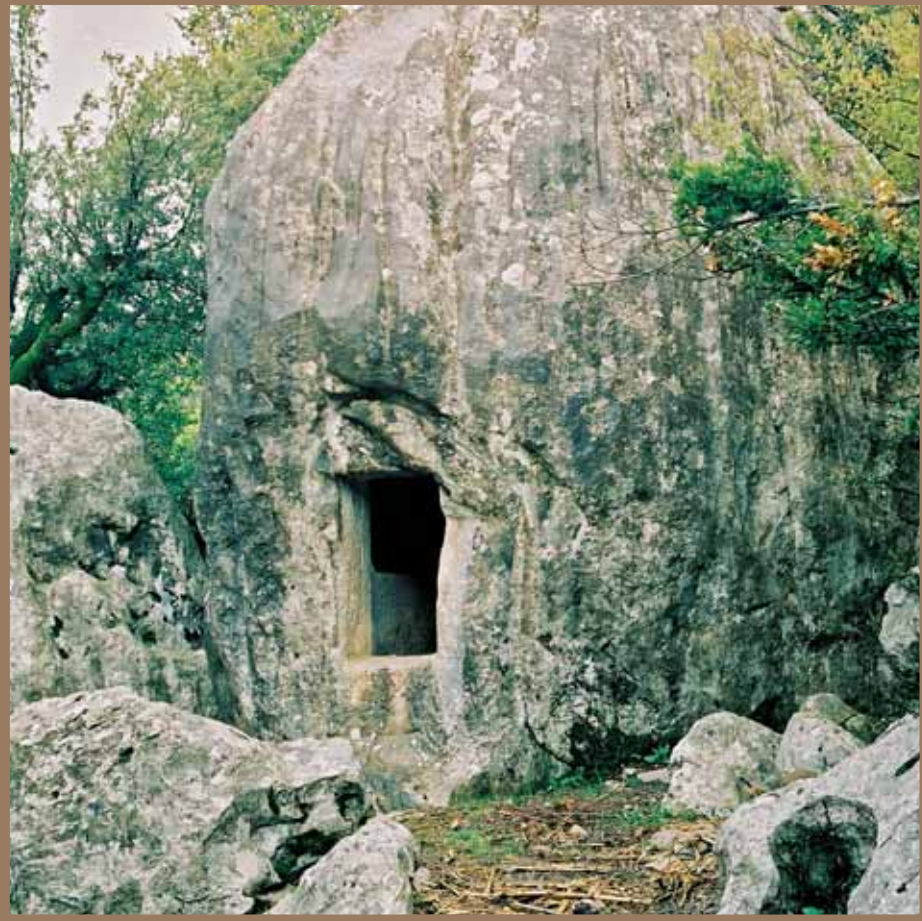
Andırın isminin tarihçesi ile ilgili olarak değişik rivayetler vardır. Bunlardan birincisi ve güçlü rivayet şudur: Osmanlı İmparatorluğu'nun dokuzuncu Padişahı Yavuz Sultan Selim'in 23 Ağustos 1514'te Çaldıran Ovası'nda Şah İsmail'i yenilgiye uğratarak geri dönüşü sırasında, İran seferine çağrılmasına rağmen katılmayan ve ayrıca Osmanlı İmparatorluğu'na karşı tavır alan Dulkadir Bey'i Alaüddevle üzerine yürüdüğü ve Andırın'ın Akkale olarak bilinen mıntikasına kadar geldiği, burada kendisini karşılayan Andırın eşrafının gençlerini işaret ederek, "Bunlar arasından Mekteb-i Enderuna talebe alınsın." şeklinde, mahiyetindeki zevata emir verdiği, Mekteb-i Enderun'a (Saray Üniversitesi) öğrenci olarak gidenlerin izine gelişlerinde, kendilerine Enderunlu denildiği, bunların memleketlerine de ENDERUN denildiği, Enderun kelimesinin halk dilinde söylene söylene "ANDIRAN" ve daha sonraları da "ANDIRIN" şekline büründüğü ve ilçenin bugünkü adının buradan geldiği rivayet edilir. (Ancak Yavuz Sultan Selim, Çaldıran Seferinden dönerken Dulkadir meselesini ele almış olmasına rağmen, bizzat kendisi gelmemiştir. Çaldıran seferine katılan Şahsuvaroğlu Ali Bey'e, Kayseri Sancağı'nı vermiş ve komutanlarından Hadım Sinan Paşayı, Şahsuvaroğlu Ali Bey rehberliğinde Dulkadir Bey'i Alaüddevle üzerine göndermiştir. Andırın'a kadar gelen, Mekteb-i Enderuna öğrenci alınmasını emreden kişinin Hadım Sinan Paşa olması da muhtemeldir. Diğer taraftan Çaldıran Seferi dönüşünde Alaüddevle'nin kesilen başı Göksun'da, Yavuz Sultan Selim'e iletildiği göz önüne alınırsa, Yavuz Sultan Selim'in Göksun'a, Andırın'dan geçmiş olması güçlü bir ihtimaldir.)

Bir başka rivayette, Rumi 1311 Miladi 1895 yılında Zeytinlu Ermenilerinin Andırın'ı basmaları sonucu Andırın'a gelen Fırka-i Islahatın karargah kurduğu, bugün Kışla Bahçesi olarak anılan yerin Güney batısında bulunan ve halen "Enişdibi" diye adlandırılan yere askerlerin "En derin" dedikleri ve "En derin" kelimesinin söylene söylene zamanla Andırın şekline dönüştüğü rivayet edilir.

Başka bir rivayet de: Andırın'ın eski yerleşim yerinin Haştırın olduğu ve buradan Andırın'a dönüştüğüdür.

Söylenilen bir başka rivayet ise Kayseri'nin Develi ilçesine bağlı Andırın adıyla anılan bir köy aşiretinin buraya gelip yerleştikten sonra, bu adı almış olabileceğidir. Ancak buraya gelip yerleşen aşiretin kimler olduğu belli olmadığından zayıf bir rivayet olduğunu söyleyebiliriz.

TARİHSEL GELİŞİM

Yaşlı tavuğa ANAÇ, Hamur yemeği DUTMAÇ
Ne kadar'a NETAA, O kadar'a OTAA
Çul yıkamaya yarayan kalın sopaya TOKAÇ
Kaplumbağaya her yerde TUSBAA derler bizde

Çok beyaz'a ABBAĞ, Buğday ölçeğine BUÇUKLAĞ
Omuzda taşınan yek pare oduna OMUZLAĞ
Ağacın dalını eğmeye yarayan çatal GARRAĞ
Aniden düşmeye CAYKIL GİTMEK derler bizde

Çağlayana CAALLAK, soyulmuş, kele CAVLAK
Akarsuyun bızlı aktığı yerlere CAĞLAK
Duvak DUAK, Kırılı FARSAK, Sık GAŞŞAK
Belenmek ve yuvarlanmaya AĞNANMAK derler bizde

Kıldan yapılmış halata GOLAN, Kürdana HILTAN
Yürüyüp gitmeye REVAN, yulafa ŞIFAN
Hani bilirsin ya TAMAN, yağsıza YAVAN
Aniden zubura DİPİLİ DÜŞMEK derler bizde

Deriye GÖN, giysiye ve çamaşıra ASBAP
Sabanda kullanılan küçük sopaya MATRAP
Kırmızı küçük yemişli bir bitkidir HARTLAP
Çamaşır yıkamaya DON YUMAK derler bizde

Muhtara MIKTAR, herhalde belki ZAAR
Yeniye ACAR, vücuttaki beyazlık SAKAR
Yenmeyen ete MUNDAR, bir çiçektir MANTIFAR
Bir yere bağlamaya ÖRKLEMEK derler bizde

Yaramaza AFAT, emanete AMANAT
Merdiven SÜLLÜM, iki çelik ölçek bir GIRAT
Leğene TEŞT, Çamaşır mandalına MAŞAT
Karşılık vermeye CEMKİRMEK derler bizde

Yaşlı ağaç GARANGAZ, güzel konuşan DİLBAZ
Murat istek MIRAZ, hastalık MARAZ
Hayvanların ilk sütü AĞAZ, Aksi YANAZ
Suda yıkanmaya ÇİMMEK derler bizde

Tavuğun küçüğü CORUK, müjdelik MUŞTULUK
Bir şeyin yan tarafı DULUK, Semizotuna SOĞUKLUK
Sıkıntıya girmek UMSULUK, Hayvan ahırına GUZLUK
Dua etme yerine ALKIŞ VERMEK derler bizde

Kabaca uyarma OHA, yabancı, yurt OBA
Domuz yavrusu CIBA, eğim meyil AKABA
Saman atmaya yarayan kürek YABA
Birikirmeye İRKMEK derler bizde

Ermeni'ye ERLİK GAVURU, balaya BİBİ
İşe yaramaza ZOBU, sübyan çocuk SABİ
Makigillerden bir bitkidir TESBİ
Kilitlemeye DİLLEMEK derler bizde

Korkak ÖDÜ AĞRA, bağırcıca VYKIRINCA
Ölesice'ye AĞZICIĞI YUMULASICA
Üzerine kazın konan demir alet SACA
Çok küçük köfreye BEZDİRME derler bizde

Bir şeyi yüzüne vurmaya BAŞKAKINCI
Şimdi ŞİNCİ, kavgacı oyun bozan CILLICI
Tabtacı TAKTACI, Doğuracak hayvan GUNNACI
Toplamaya DEŞİRMEK derler bizde

Gevezeye CAKKAVU, Sıkıntı ve tasa GADA
Geriye ANARİYE, rüzgar değmeyen yer DULDA
Un nişastasından yapılan yemek ASIDA
Denk düşmeye TAPINA DÜŞMEK derler bizde

Dünürçüye DÜÜRÇÜ, erkek kardeşe EDE
Yanmış kul tozuna GONURSU, şişmana GÖDE
Baykuşa LOB KUŞU, saman yığınına TÖDE
Ani gidişe ALAFA GİTMEK derler bizde

Deve yavrusuna KÖŞŞEK, mantara GÖBELEK,
Sarımsak tokmağı DÜVECEK, ufak SÖMELEK
Telaşlı bir şekilde davranma YELYEPELEK
Yorulmaya HAMLAMAK derler bizde

Ayakta dur DİNEL, bulaşık ÇEPEL
Tirtir FELFEL, aile fertleri EHLİYEL
Aynı yerde gidip gelmeye VIRTGEL
Ürkütmeye HIVLATMAK derler bizde

Davul tokmağı ÇÜVEN, mahsustan DEĞELCİKİTEN
Süleyman'a SÜLEMEN, bir anda ÇİRPEDEN
Tas KİLDEN, kapalı traktör römorku ÇETEN
Kaşınmaya GİCİŞMEK derler bizde

Tohumluğa BİDER, saraç'a KÖŞGER
Böğürtleni andıran bir bitki ZİNCER
Dikenli sakız elde edilen bitkiye KENGER
Yüksek sesle ağlamaya HÖÖRMEK derler bizde

Çeyiz CEHEZ, ölmek üzere olana ÖLGEEZ
Biçilmiş ekinin kurumuş köküne FİREZ
Ne kadar oldukça az NENCEEZ
Kışkırtmaya ŞİVŞİRMEK derler bizde

İyi beslenmişe BİLİK, kapıya GASPALIK
Ölüye İRAHMATLIK, kesilmeyen odun MARSİK
Ağaç kabuğuna GAMPIK, eşarpa YAALIK
Bırakmaya TERGEMEK derler bizde

Dişi köpeğe GANCİK, kıvrıca KIVRIŞIK
İşe yaramaz nesne VİDDİRİVİZZİK
Çiviye MIH, çok sulandırmaya VICİK VICİK
Saçratmaya TİNKİTMEK derler bizde

Roma-Bizans Dönemi

Andırın'da, Bizans dönemi öncesine ait Mağara kalıntılarında milattan önceki dönemlerde de yerleşim olduğu anlaşılmaktadır. Keleşli köyündeki Kestel mağarası, ile Geben'deki Mağaralarda bulunduğu söylenen göz yaşı şişeleri ile Fenikeliler'e ait kalıntılar bunlara delildir. Doğu Çukurova'daki altın işçiliğinin en iyi yapıldığı yer Andırın olarak söylenir. Kadirli tarihçi Sefa Veisoğlu, Andırın'da yazıdan önceki dönemlerde de bir hayat olduğunu söylemektedir.

Andırın Güney Doğu Anadolu'daki Roma yolları üzerine kurulmuş tarihi bir yerleşim yeridir. Bu bakımdan Çukurova'yı, İç Anadolu'ya bağlayan en kısa yol haritası Andırın'dan geçer. Ancak Andırın'la ilgili düzenli bir tarih yazımı oluşturulmadığından Andırın'ı lokal olarak düşünmek yanlış olur. Andırın ve çevresini birlikte değerlendirmek en doğrusudur.

Büyük Roma İmparatorluğu MS 395'te Doğu Roma ve Batı Roma diye ikiye ayrıldı. Bu tarihte Andırın, Doğu Roma İmparatorluğu sınırları içinde kaldı. Doğu Roma'ya aynı zamanda Bizans İmparatorluğu da denmektedir.

Doğu Çukurova Bizanslılar döneminde imar edilmiş bir ticaret merkezi haline getirilmiştir. Roma İmparatorluğu döneminde Güney Doğu Anadolu Roma yolları canlandırılmış ve Andırın da tarihindeki ilk ciddi inkişafını, bu dönemlerde gerçekleştirmiştir.

Kafkaslar'dan İç Anadolu ve Çukurova bağlantısını sağlayan yol, Kayseri-Göksun-Andırın- Anavarza istikametine uzanırken yol boyunca yapılan kaleler bu yolların emniyetini sağlamada önemli roller üstlenmişlerdir.

Yol boyunca çevrede yerleşim imkanı doğmuş ve bir çok yerde yapılan kiliseler ve evlere, yer altı kanalizasyonu ile sular götürülmüştür. Sarımsak Dağı eteklerinde Fenkte yer alan kilisede bu su taşımacılığını görebiliriz. Beşbucak'ta yer alan hamam, bu yol çevresi inkişafının ciddi bir göstergesidir.

Kalelerde yapılan araştırmalarda bulunan seramik parçaları üzerindeki işlemlerin çoğu, Roma dönemi mimarisinin özelliklerini yansıtmaktadır. Bu kalelerde Selçuklu dönemi mimarisinin özelliklerini yansıtan seramik parçalarını da bulmak mümkündür.

Abbasiler Dönemi

u dönem, Türklerin Çukurova'ya hakim oldukları bir dönemdir. Her ne kadar Çukurova'daki egemenlik sonradaki dönmlerde Bizaslılara geçmiş olsa da Abbasiler ile birlikte Çukurova'ya ve dolayısıyla Andırın'a da Müslüman Türk aşiretleri yerleşmeye başlamışlardır.

Halife Ebu Cafer El Mansur tarafından 758'de gönderilen 100 bin kişilik ordu Çukurova'yı tamamen zapt etmiş, savaşlardan sonra bölgenin yönetimi Horasanlı Yahyaoğlu Cebrail'e bırakılır. Bu yıllarda Çukurova yöresinde ve Andırın'da birtakım yer isimleri Türkçeleşmiştir Harun Reşit'in adına izafeten Haruniye şehri bu dönemde kurulmuş ve askeri karargah haline gelmiştir.

Anavarza, Misis, Adana'da ve Tarsus bu dönemin belli başlı idare merkezleridir. Tarihi ismi Klikya olan bölgeye Çukurova, Toros dağlarına da Binboğa ismi bu dönemde verilmiştir. Yine Seros ismi Seyhan'a, Pramos ismi de Ceyhan'a bu dönemlerde verildiği sanılmaktadır.

Horasanlı Yahyaoğlu Cebrail, bir Türk komutanıdır. Abbasiler'in buralardaki egemenliği 200 yıl boyunca 18 kumandan tarafından idare edilerek sürülmüştür. Onların zamanında buralara Orta Asya'dan Türkler getirilerek iskan edilmiştir. Sonraları Roma, Bizans, Abbasiler ve Emeviler zamanında da Türkler buralarda yaşamlarını sürdürürler. İlerleyen zamanlarda Türk-Ermeni-Rum mücadeleleri başlar ve zaman zaman birbirlerine hakim olurlar.

Abbasiler'in zayıflamasıyla Çukurova yöresi tekrar Bizanslıların eline geçer, ancak buralarda Bizans egemenliği fazla uzun sürmez. Özellikle 1064-1071 yılları arasında Selçuklular'ın akıncı beyleri Anadolu'ya gelir ve buralarda keşifler yaparlar. Yapılan bu akınlarda İç Anadolu'dan Çukurova'ya geçiş, sürekli Göksun-Andırın istikametinden olmuştur.

Aşağı Andırın'daki TOKMAKLI adının bu geçişler sırasında askerleri yöneten komutanlardan birine ait olduğu sanılmaktadır. Yine bunlardan Bekçioğlu Afşin Bey, Meryemçil yolundan Kadirli ve Çukurova'ya gelip buraları zapt eden bir Türk beyidir.

Emeviler Dönemi

meviler'in Andırın'da ağırlıklı olarak etkilerini bilemiyoruz, buna rağmen MS 638'de, Çukurova ve Doğu Çukurova'ya ilk İslam akınları başlar. Özellikle Halit Bin Velit ile başlayan akınlar 644'ten sonra, Muaviye yönetimi ile devam eder. Bu yıllarda Emeviler Antakya ile Tarsus arasına karakol kaleleri kurarlar. Halife Abdülmelik oğlu Abdullah ise 704 yılında Çukurova'yı tamamen egemenliğine almış ve böylece Çukurova'da Emevi dönemi başlamış. Andırın'ı da tarih boyunca, Çukurova'da özellikle Doğu Çukurova ile birlikte değerlendirdiğimizde buradaki Emevi izlerinin varlığı kaçınılmazdır.

Türk Dönemi

ukurova ve çevresinde Bizans varlığının tamamen sona ermesiyle buralarda Türk dönemi başlamıştır. 1071 Malazgirt Meydan Muharebesinden sonra, Anadolu'nun kapısı Türklere açılmıştır. Kınık, Kayı, Bayat, Yazır, Dodurga, Avşar, Kırık (Kızık), Beydilli, Bayındır, Peçenek, Çalımyur, Çepmi, Savur, Eymür (İmir) gibi Oğuz Boyları Malazgirt Savaşı'na fiilen iştirak ederler. Diğer Oğuz Boyları da zaferden sonra Anadolu'ya iskan edilmişlerdir. Bu iskanı yapan komutanlar şunlardır: Kutalmışoğlu Süleyman Şah, Danişmentoğlu, Mengüçoğlu, Saltukoğlu, Mansur Bey, Devlet Bey, Artuk Bey, Bozan Bey, Dilmaçoğlu, Duduoğlu, Şehrengözü ve Çakabey.

1064'de Alparslan, Ani Ermeni Krallığını ortadan kaldırınca; Ani Ermeni Kralı Bizans İmparatoruna başvurarak, bizi İç Anadolu'da münasip bir yere iskan edin, der. Bunun üzerine Seyhan Nehrinin gözü Şerifiye Köyü merkez olmak üzere Ermeni Prensligi kurulur. Buralardaki Farsak Türkleri de Ermenilere bağlı olarak Göksü ile Ceyhan Nehri, Güneyde de Kızıl Buruna kadar Farsak Aşiretlerine tabidir.

1071'de Malazgirt zaferinden sonra, Farsak Türkleri ve Ani Ermenileri gerek Selçuklular'ın baskısı, gerekse kıtlık yüzünden, Orta Toros dağlarına ve Çukurova'ya sarkmışlardır. Ermeniler zamanla Geben kalesinde, Senyorluk kurarken, Farsak Türkleri de Çukurova'da Kozan, Kadirli, Andırın, Feka dolaylarını iskan etmek suretiyle buralara yerleşmişlerdir. 1074'te de bütün Çukurova'yı fetheden Süleyman Şah'a tabi olmuşlardır. 1097'de gelen Haçlı orduları, Kudüs yolunun güvenliği için Feka'deki Ermeni Baronluğunu Anavarza'ya getirerek burada Ermeni Prensligini kurarlar.

1129'da Danişmentoğlu Melik Gazi, Göksun-Meryemçil Belinden Kadirli üzerine gelerek, Anavarza Ermeni Prensligini mağlup edip itaat altına alır.

1133'te meydana gelen büyük depremde Anvarza hasara uğramış, buradaki Ermeni Prensligi Sis'e (Kozan) taşınmıştır. 1147'de II. Haçlı ordusu Çukurova'yı tekrar istila eder. 1170'de Preslik mirasından mahrum edilmek istenen Sis Ermeni Prensi Meleh'in başvurusu üzerine Musul Atabeyi Zengioğlu Nurettin Mahmut bir ordu ile Sis'e gelerek, Meleh'i Prens yapmış ve tabi kılmıştır. Daha sonra II. Leon'a Tarsus'ta, Sis Ermeni Krallık tacı giydirilir ve Çukurova'da, Klikya Ermeni Krallığı kurulur.

1210'da Anadolu Selçuklu Sultanı İzzettin Keykavus, Meryemçil ve Andırın'dan geçerek Ermeni Krallığı'nı itaati altına alır.

1337'de Dulkadir Beyliği kuruluncaya kadar Çukurova ile birlikte Andırın ve havalisi çeşitli olayların, isyanların ve savaşların yaşandığı bir bölge oldu. Selçuklular'ın, İlhanlılar'ın Moğolar'ın ve Klikya Ermenilerinin dönem dönem akınlarına uğrayıp, yağmalarına sahne oldu. Selçuklular'ın etkisinin azalmasını diğerleri fırsat bilmiş.

Andırın gerek Haçlı seferlerinin durdurulmasında gerekse Çukurova'daki Ermeni yönetiminin itaat altına alınmasında, Selçuklu Sultanlarının, Danişmentoğulları'nın, Bekçioğlu Afşin Beylerin yol güzergahı olmuş.

1337'den, 1522'ye kadar 185 yıl devam eden Dulkadir Beyliği; Güney Doğu'dan ve Kuzey Doğu'dan Memluk Sultanlığı, Güney Batı'dan, Memlukuliler'e bağlı Ramazanoğulları, Kuzeyde, Eretnaoğulları ve Kadı Burhanettin Krallığı ve 1398'den itibaren Osmanlı devleti ile sınırlanmıştır. En geniş şeklide 100 bin kilometre karelik alana yayılmıştır. Maraş, Harput, Kayseri, Antep, Diyarbakır, Malatya arasında hüküm sürmüştür, Zaman zaman da Amik ovasını Tarsus'a kadar Çukurova'nın bir kısmını, Andırın, Kozan, Kadirli, Tufanbeyli'den yukarılara, Kırşehir'e uzanan bölgeleri de hakimiyeti altına almıştır.

Beylik önceleri Memlûklüler'e bağılı olarak teşekkül etti. Osmanlı Tabiiyeti sırasında Memlûklüler; Dulkadir Beyliğı üzerinde sürekli hak iddia etmiş ve bunun sonucu olarak da Dulkadirli- Memlûk ve Osmanlı- Memlûk arasında çeşitli kanlı savaşlar olmuştur. Bu savaşlarda Dulkadirli Beylerinin bazılarının yanlı tutumlarını görmekteyiz. Kudretli Türk Prensleri olan Dulkadioğulları, Osmanlılarla sıkı bağı ve akrabalık kuran önemli bir hanedan olarak tescil edilmiştir.

Dulkadirli Beyliğı'nin konumu Osmanlı, Memlûk ve İnan İmparatorluklarının oluşturduğu üçgende bulunması, stratejik önemini artırmış, tampon bir bölge olarak bu durumdan faydalanmak amacıyla bir yandan nüfuz sağlamak için çalışırken, diğere taraftan çeşitli akrabalıklar kurmak suretiyle, yakınlık oluşturmaya gayret etmişlerdir. Mesela Alauddevle Bozkurt Bey'in kızlarından Ayşe Hatun, 1469'da II. Beyazıt ile Benli Hatun, Akkoyunluların son hükümdarı Sultan Murat ile diğere kızı, Memlûk kumandanı Emir Özbek ile 4. kızı da Memlûklüler'in tanınmış emirlerinden Emir Kaytmerk ile evlidir.

Andırın, diğere Çukurova ve Maraş ilçeleri ile beraber Dulkadiroğulları'nın idaresi altında yaşamıştır. Onun için buranın cemaatleri de genellikle Bayat, Avşar ve Beydilli aşiretlerindendir ama zamanla başka aşiretler de gelmiş. Bunun yanında buralardaki aşiretler de buralardan gitmişlerdir. Dolayısıyla sabit kalan aşiret sayısı oldukça azdır. Dulkadiroğulları'nın buraya ilişkin herhangi bir tahrir defteri olmadığından o dönemdeki aşiretlerin adlarını söylemek mümkün değil.

Dulkadiroğulları, Memlûklüler'e bağılı kurulmuş ama zamanla başkaldırarak bağımsızlık peşinde koşmuş. Halep'e kadar akınlar yapmış ve sonunda Beylik olmayı başarmıştır. Dulkadirli Beylerinden Karaca Bey, 1345 yılında Çukurova Ermenilerinin üzerine saldırmış ve aynı tarihte Geben Kalesini almıştır. Ermeni Kralı III. Konstantin Geben'i geri almak için sefere girişti ise de Dulkadirli kuvvetlerine mağlup olmaktan kurtulamadı.

Dulkadiroğlu Beyliğı'nin kritik pozisyonu ve etkisi, Alauddevle Bozkurt Bey dönemine kadar devam etti. Onun döneminde de Dulkadiroğulları, Memlûklüler'le uğraşmıştır. Özellikle Osmanlı Padişahı olan damadı II. Beyazıt ile iyi geçinmeye çalışmıştır. Ancak bazen Osmanlılar'dan bazen de Memlûklüler'den yana tavır alarak izlediğı dengesiz siyasi anlayışı, onu gittikçe yalnız bırakıyordu. Osmanlıya kayıtsız kalıyor, Memlûklüler'le barışmak istiyor; ya da Memlûklüler'le savaşıp Osmanlı'lardan yardım istiyor, gerektiğinde de vefa borcunu ödememesi, onu iki tarafın da karşısına itiyordu.

Nihayet Yavuz Sultan Selim'in, Çaldıran seferi sırasında, Osmanlı ordusunu arkadan vurmaya kalkışması, hem Beyliğın hem de kendisinin sonu olmuştur. Sefer dönüşü, Yavuz Sultan Selim; Hadım Sinan Paşa emrindeki kuvvetleriyle bölgeyi zapt etmiş ve Dulkadiroğlu Beyliğı Osmanlı'lara bağlanmıştır. Bu bölge, Maraş Beylerbeyliğı olarak yeniden kurulmuştur. Bu Beylerbeyliğı'ne bağılı Karsı Maraş veya Karszülkadriye adıyla bir sancak kurulur. 1517'de Ramazanoğulları'nın Osmanlı Devletine tabi olmasıyla, üç Kars Sancağı teşekkül etmiş oldu. Bunları birbirinden ayırt etmek için bugünkü Kars ilindeki Sancağı; Dudman Karsı, Silifke Havalisindeki Kars Sancağına; Karataşlık Karsı, Kadırlı'deki sancağı; Karszülkadriye Sancağı ismi verildi. Bu döneme ait en sağlam bilgiler 1562-1563 tarihli, Kanuni dönemine ait Karsı Maraş Sancağı tapu defterindedir. Osmanlı idare sisteminde her 25-30 sene arasında bu defterler yenilenirdi. Ancak bu defterlerden sadece 1563 Kanuni zamanında tutulan defter var elimizde. Bunun dışında vilayet, sancak ve devlet sal-nameleri bu konu ile ilgili yüzeysel bilgiler veriyor.

Bugünkü Andırın, Osmaniye, Bahçe, Düziçi, Göksun, Tufanbeyli, Saimbeyli, Hasanbeyli, Toprakkale ve Sumbas ilçeleri, o günkü Karszülkadriye Sancağı'nın sınırları içerisinde bulunan yerlerdir. Bu deftere göre Karszülkadriye Sancağı 1515'ten 1865'e kadar Maraş Beylerbeyliğı'ne bağılı 5 Sancaktan biridir. Diğere sancaklar ise Antep, Elbistan Merkez, Maraş ve Samsat'tır.

Karszülkadriye Sancağı'na Bağlı Nahiyeler

1- Nefsi Kars (Merkez Nahiyeye)	8- Savrun Nahiyesi
2- Andırın Nahiyesi	9- Mekelkin Nahiyesi (Saimbeyli sınırları içerisinde)
3- Bayındır (Osmaniye, Bahçe, Hasanbeyli)	10- Göksun Nahiyesi
4- Haruniyye (Düziçi) Nahiyesi	11- Mağra Nahiyesi (Tufanbeyli)
5- Karamanlı Yakası Nahiyesi (Andırın'ın Kesim köyünün Karamanlı Obası)	12- Köstere Nahiyesi (Tomarza Havalisi)
6- Çokak Nahiyesi	13- Geben Nahiyesi
7- Sumbas Nahiyesi	14- Kınık Nahiyesi (Toprakkale)

Düldül Dağı

1527'de İç Anadolu'da başlayan isyanlar, Doğu Çukurova'ya da bulaştı ve bunun üzerine Veziri Azam Damat İbrahim Paşa, Karsa gelerek Türkmen Beylerinin tımarlarını geri verdi.

Türkmenlerin Anadolu'ya ve dolayısıyla Andırın'a gelişleri, bundan yaklaşık 1200 yıl öncesine dayanmaktadır. Bunlar bazen akıncı beyler olarak, bazen de yörenin Türkleşmesi için buralara getirilerek iskan edilen Türkmen gruplarıdır. Bu aşiretler buralarda zaman zaman birbirleri ile zaman zaman da Ermenilerle mücadelelere girişmişlerdir. Bu aşiretler Farsak, Avşar ve Bayat aşiretleridir. Farsak aşiretleri 4 büyük gruptur. Bulgar-Bayındır Farsakları Göksu ile Pozantı'dan geçen Çakırsuyu arasına iskan edilir, onun için oraya Bolgar Dağı adı verilir. Çağıt suyu ile Zamantı Suyu koluna kadar dağlık bölüme Alacalı Farsakları yerleştirilir, onun içinde oraya Aladağ deniyor. Zamantı suyundan Ceyhan Nehrine kadar dağlık bölüme de Kozan Farsak Türkleri yerleştirilir, buraya da Kozan Dağı deniliyor. Ceyhan Nehri'nden Kızıl Burun'a kadar Gavur dağı denilen (Yukarısı Düldül Dağı aşağıda Kızıldağ) yerlere de Karacalı Farsakları yerleştirilir, onun içinde bu dağın adı Selçuklular devrinde Karadağ olarak geçiyor.

Sonraları Yavuz sultan Selim, Erzurum'dan getirdiği Düldüllü aşiretini Düldüllü dağına iskan etmiş ve burası Düldül dağı adını almıştır. Kaburgalı aşiretini Belen beline kadar olan bölüme iskan etmiş buraya Kaburgalı'dan dolayı Gavur dağı (Nurdağ) adı verilmiştir. Belen beli mevkiindeki dağlara da

Kızıllı aşiretini iskan etmiş, buraya da Kızıl dağ adı verilmiş. Bu dağların isimleri hep ilk Türk aşiretlerinin gelişi ile o aşiretin adıyla anılmaktadır. Aşiretlerin her biri 10 bin çadırdan oluşmaktadır. Bunlar taifelere bölünmüş, taifeler cemaatlere bölünmüştür. Bir Avşar aşiretinin 185 tane cemaati vardır. Dolayısıyla Andırın da, Maraş havalisi ile birlikte Bayat aşiretinden, Bayat aşiretinin yarısı da Avşar ve Beydilli aşiretlerindedir.

1691'e kadar Karszülkadriye Sancağı'na bağlı Avşarlar, Doğu Çukurova'ya gelip yerleşirler ve buralarda birbirleri ile al, ur, kaç, göç kavgasına girerler. 1865'te yapılan İslahatla, bu aşiret kavgaları sona erer. 1691'de, Rakka'dan firar edip Doğu Çukurova'yı yağma ve tahrip eden Avşarlardan sonra Karszülkadriye Sancağı'nın hükmettiği yerler ve Özerli Sancağı'nın hükmettiği yerlerde büyük eşkıyalık olayları olmuş, yol güvenliği ciddi şekilde zaafa uğramıştır. Çünkü özellikle Andırın bölgesi ticaret yolu olarak önemli bir noktadadır. Şöyle ki; aşağıdaki haritada görüldüğü üzere Türkiye'nin en çok sık kalelik mıntıkası Göksun-Andırın-Kadirli-Saimbeyli-Feke-Kozan dolaylarındadır. Bilhassa Göksun- Andırın ve Kozan bu konuda bir yoğunluk gösteriyor. Bir yerin inkişafında en önemli eserler kaleler olduğundan, bu kaleler Andırın'ın ne denli inkişaf ettiğini göstermektedir. Çünkü burası Çukurova'yı İç Anadolu'ya ve Kafkaslar'a bağlayan yol üzerindedir. İşte bu yollar zamanla eşkiyalar yüzünden gidilip gelinmez hale gelmiş ve geri kalmıştır. Geri kalış sebeplerinden biri de Celali isyanlarının buralarda daha çok hüküm sürmesindedir.

1865'te yapılan ıslahatla Karszülkadriye Kazası, Kozan Sancağı'na bağlanmış, Andırın ise Nahiye olarak Göksun Kazası'na bağlanmıştır. Dolayısıyla Maraş'a ve Maraş da Halep vilayetine bağlanınca Halep'e bağlanmıştır. Bu tarihten sonra Andırın ile ilgili bilgileri Halep Salnamelerinden (yıllıktan) öğrenmekteyiz.

Andırın, Çukurova'nın en eski yaylasıdır. Eskiden beri bu iki yer içli dışlı olmuşlardır. Halbür, Meryemçil, Geben, Çokak ve Andırın eski yaylalardır. Mesela Kadirli de yaşayan Bozdoğanların Beylik merkezlerinden biri de Kıratlıdır. Burası Çokak'a bağlı bir yerdir. Çokak da, Karszülkadriye'nin kaza olarak kurulduğu 1865'ten, 1904'e kadar Kadirli'nin hükümet olarak yaylaya göçtüğü bir yerdir. Kadirli hükümeti eskiden Çokak'ın berisindeki Büveme'ye, hükümet olarak yaylaya göçerlermiş. Nüfus ve tapu defterleri de öküzlerin sırtında buraya taşınmış. Bir defasında Avluk köyünün sırtında yağmura yakalanıp bütün nüfus ve tapu defterleri telef olmuş. Bu olay üzerine bunların birer sureti İstanbul'da bulunduğundan oradan getirtilmiş ve o tarihten sonra da, hükümetin yaylaya göç etmesi yasak edilmiştir.

Andırın'daki Alaüddeve Bozkurt Beyin Mezarı

Yavuz Sultan Selim Çaldıran seferine giderken Alaüddeve Bozkurt Bey'i bir mektup yazarak yardımına çağırması; fakat Alaüddeve Bozkurt Bey, kardeşi Şehsuvar Bey'in oğlu Ali Bey'i Yavuzun himaye etmesine içerlediğinden yardım etmemiştir. Memlûklü sultanları ile iyi münasebetleri sonucunda torunu Yavuz Sultan Selim ile araları iyice açılınca, Sultan Selim Han Osmanlıya sığınan Şehsuvaroğlu Ali Bey'e Kayseri sancağını teslim etmiş, bu olay Şehsuvaroğlu Ali Bey ile Alaüddeve Bozkurt Bey ve oğlu Bozok Hakimi Süleyman Bey'in itilaflarının büyümesine sebep olmuştur.

Sultan Selim Han, İran üzerine yürürken Bozok Bey'i Süleyman Bey'den bir miktar süvari almak bir tarafa, Bozok Bey'i, Selim Han'ın askerlerinin ardına düşerek zahire alaylarını vurmak gibi eşkıyalığa cesaret göstermiştir. Sultan Selim, Çaldıran sahrasında Şah İsmail ile savaşırken Alaüddeve Bozkurt Bey, 20 bin askeri ile Şah İsmail'in tarafında yer almış ve mağlup olmuşlardır. Sefer dönüşü Sultan Selim Han, Rumeli Beylerbeyi, Sinanpaşa'nın emrindeki kuvvetleri ve bölgeyi çok iyi tanıyan Şehsuvaroğlu Ali Bey'i, Dulkadirli üzerine sevk eder. Sinan Paşa'nın kuvvetlerinin Elbistan'a gelindiğini duyan Alaüddeve Bozkurt Bey, Turna dağına çekilir. Ailesini ve hazinelerini de buraya naklettirir.

12 Haziran 1515'te savaş başlar. Şehsuvaroğlu Ali Bey'in, kendi taraflarında yer alıp Osmanlıya itaat edenlerin canlarının ve başlarının kurtuluşu için Sultan Selim Han'a ricada bulunacağını söylemesi üzerine, Dulkadir kuvvetlerinden bir kısmını Alaüddeve Bozkurt Bey'i terk ederler ve kuvvetleri azalan Alaüddeve Bozkurt Bey, Göksun ile Andırın arasındaki Ördekli mevkiinde Sinan Paşa kuvvetlerini karşılar. (13 Haziran 1515) Alaüddeve Bozkurt Bey savaşı kabeder, savaş meydanında oğlu Süleyman Bey ve dört oğlu daha öldürür.

Bozguna uğrayan Alaüddeve Bozkurt Bey, Andırın taraflarına doğru kaçar, mahiyetindeki askerlerin çoğu da sarp dağlarda açlık, hastalık ve sefaletten telef olur. İki ağır malubiyet, beş oğlunun ölümü ve askerlerin telef olması karşısında Alaüddeve Bozkurt Bey çok müteessir ve perişan olmuştur. Bu felaketler karşısında ölümü kurtuluş olarak düşünen Alaüddeve Bozkurt Bey, rastladığı bir çobana, "Beni şu kılıçla öldür." demiş. Çoban "Ben seni öldürürsem beni de öldürürler" diyerek kaçar. Alaüddeve Bozkurt Bey, yanındaki bir heybe altını göstererek "İşte bunlar senin olsun, al beni şu candan kurtar." diye yalvarınca çoban Alaüddeve Bozkurt Bey'i öldürür.

Alaüddeve Bozkurt Bey'in cesedi Osmanlıların eline geçince başı gövdesinden ayrılır. Başsız cesedi, dört oğlunun cesedi ile beraber Andırın'ın Gökçebel dağının Çuhadarlı civarında Kalekısığı denen yerde, yol kenarında asırlık kamalak ağaçlarının gölgesine defnedilir. Söz konusu olan kabirlerin bulunduğu yerlere yöre ahali tarafından çok büyük hürmet edilir.

Gövdeden ayrılan baş ise, bal doldurulmuş bir kıl torbanın içine yerleştirilip Göksun'a gelmiş bulunan Yavuz Sultan Selim'e sunulur. Bunun üzerine Yavuz Sultan Selim'in söz konusu olan bir tarla olsa feda ederdim, ancak devletin bekası olduğu için bunu yapmak zorundaydım, dediği rivayet edilmektedir. Kelleyi de Hasan Bey adındaki elçi ile Memluk Sultanı Kansu Gavri'ye gönderir. Bazı rivayetlere göre Memlûk Sultanına gönderilen Alaüddeve Bozkurt Beyin başı, geri Maraş'a gönderilmiş ve Ulu Camiinin avlusuna defnedilmiştir. Eldeki kayıtlar Alaüddeve Bozkurt Bey'in hazinesinden ve Dulkadir topraklarının işgalinden ele geçen ganimetlerin Çaldırandakinden fazla olduğunu söylemektedir.

Milli Mücadele Yıllarında Andırın

urtuluş Savaşı'nda Klikya (Çukurova) doğu bölgesi savaşının merkezini teşkil eden Andırın'ın hizmetleri büyüktür. 4-12 Eylül 1919 tarihleri arasında yapılan bugünkü tam bağımsız yeni Türk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetinin nüvesini teşkil eden Heyet-i Temsiliye'nin seçildiği Sivas Kongresi'nden sonra Çukurova doğu bölgesi Kuvayi Milliye Teşkilatını kurması için bizzat Mustafa Kemal Paşa tarafından görevlendirilen Osman Tufan Paşa 1920 Ocak ayı başında Sivas'tan, Develi'ye, Göksun'a; Göksun'dan da Meryemçil Beli'ni aşarak Andırın nahiyesine gelmiştir. Çukurova'daki Milli Mücadele Andırın'da kurulan sekiz bölükle başlamış, İlk olarak Kadirli'ye hareket eden bu sekiz bölük; Çukurova'daki direniş hareketinin tetikleyicisi olmuştur.

Osman Tufan Paşa kendi dilinden Andırın'a geliş hatıralarını şöyle nakleder:

Sivas kongresi dağıldıktan sonra kongre namına Heyet-i Temsiliye kalmıştı. O sırada İstanbul Hükümeti ile Heyet-i Temsiliye arasında Millet Meclisinin yeri hakkında müzakereler oluyordu. İstanbul, meclisin padişahın bulunduğu yerde açılmasını, Atatürk ise İngiliz kuvvetlerinin tehdidi altında meclisin, teşrii görevini yapamayacağını söylüyordu. İstanbul'dan Salih Paşa heyeti bu maksat için Amasya'ya gelmişti. Atatürk bu keyfiyeti müzakere etmek için orada bulunuyordu. Bu sırada üç yabancı şahıs mahçup, çekingen bir tavır ile yolcu kıyafetleri ile Sivas'ta bulunduğumuz binanın koridorlarında gördüm. Kendileri ile görüştim. Kozan'dan geldiklerini, halkın Fransız ve Ermenilerden çektikleri tahammülsüz zulmü anlatmak ve halkı istiklale kavuşturmak için Atatürk'ün emirlerini telakkiye geldiklerini söylediler. Hakikatten Adana bölgesinde cidden tahammül edilmez zulümler yapıldığı duyuluyordu. (Fotoğraf: General Osman Tufan Paşa)

Kozanlı Murahhaslar, bu zulümleri şahıslarında çekmiş olduklarını gösteren bir dertli ifadesiyle anlatıyorlardı. Yüreğimin sızladığını duydum ve kendimde oraya gitmek, oralarda zulüm gören halk ile birlikte çalışmak hevesi uyandı. Fakat henüz vatanın her tarafı karışık, İstanbul'da padişah düşmanla birleşmiş, Sivas'taki milli hareketi boğmak için düşmandan kuvvet ve ilham alıyor. Anadolu Garp cephesinde fiilen muharebe devam ediyor. Adana bölgesinde yeni bir cephe açmanın muhafık olup olmayacağını düşünmek lazımdı. Bununla beraber o bölgede inleyen ırkdaşlarımızın bu haline seyirci kalmak da doğru değildi. Şahsen neye mal olursa olsun gitmek hevesini yenemedim. Atatürk'ün Sivas'a avdetinde vereceği emre göre hareket etmek en muhafık olan şeydi. Kozan murahhasları bir gece Sivas kongresi salonunda Atatürk'ün huzuru ile Heyet-i Temsiliye ye maksatlarını izah ettiler. (Kozan heyeti: Hulusi KURTOĞLU, Dava Vekili Emmi Mustafa, Halil Topaloğlu idi)

Atatürk, Adana bölgesinde milli cephenin açılmasını emir buyurdular, beni ve topçu Binbaşı Kemal'i memur ettiler. Binbaşı Kemal şimdi Kolordu Kumandanıdır.

Atatürk, bize vazife verirken milyon mikyaslı bir harita üzerinden muvaffakiyet istikametlerini gösteriyordu. Kozan murahhasları Adana bölgesi halkının silah ve cephanesinin Büyük Harp'ten saklanmış olarak yanlarında bulunduğunu halkın zengin olup, servetlerinin böyle hareketi idareye kafi geleceğini, zahire ambarlarının dolu bulunduğunu, zulüm çeken halkın ne pahasına olursa olsun, Sivas'tan verilecek emirle düşmana saldıracaklarını, Sivas'tan kuvvet değil yalnız emir ve işaret beklediklerini salahiyyetle söylüyorlardı.

Atatürk'ün talimatında:

1. Halkın kendi içinden istiklal aşkı ile kalkınması
2. Teşkilatın, kongrede tespit edilen nizamnameye göre yapılması
3. Karaisali tarafında toplanacak büyük bir milli kuvvetin Adana istikametinde yapacağı hareketle, Adana'yı zaptettiği gibi Fransızları denize dökceği
4. Sivas'tan hareketimizin belli edilmemesi, isim ve kıyafetlerimizin değiştirilmesi emredilmişti.

Heyet-i Temsiliye Reisi olan Atatürk'ten aldığımız vesikada, Binbaşı Kemal'in (Kozanoğlu Doğan) namı müstearı ile Kilikya Kumandanlığına, Yüzbaşı Osman'ın (Aydınöglü Tufan) namı müstearı ile Kilikya kumandan muavinliğine tayin edildikleri yazılıdır.

O gece bu emir verilirken hazır bulunan eski Washington Sefiri Ahmed Rüstem de sevinerek bizi müjdeliyordu. Fransızlar Adana'dan kovulursa, İzmir'de Yunan'ı kışkanacak ve beraberlikleri bozulacaktır. Aralarına nifak girer, düşman kuvvetleri parçalanır demişti.

1335 senesi Birinci Teşrim başında Kemal Doğan'la birlikte bir yaylı araba ile Kayseri-Develi- Haçın-Kozan yolu ile Adana bölgesine müteveccihen yola çıktık. Kozan murahhasları arkadaşlarımız, bizi Kayseri'de bekleyeceklerdi. Develi'de istikbalde yapacağımız hareketlerin hazırlıkları için müsait zemin bulamayacağımızı söylemişlerdi. Kayseri'de bu arkadaşları bulamadık. Tanımadığımız bir hana indik. Hükümet muhiti bizim için şüpheli idi. Daha ilk adımda yalnız kaldığımızdan müteessir olduk. Ertesi gün Kayseri'nin hamiyetli halkından Nuh Naci, bizi evine götürdü, sakladı. Milli mefkure hususlarında kimse ile müşavere edemedik. Nuh Naci, bize bu işe elverişli yalnız Jandarma Kumandanı Yüzbaşı Ratip'i (Sinan Paşa Namı ile bilahare şöhret almıştır) takdim etmişti. Ratip'e kongre beyannamelerini ve teşkilat nizamnamelerini verdik. Kozan murahhaslarının bizden evvel Develi'ye gittiklerini haber aldık. Halbuki bu murahhaslar bize delalet edecekler, halkı tanıyacaktı, masraflarımızı temin edeceklerdi.

Develi'ye karanlıkla beraber girmiştik, Kimseyi tanıımıyorduk. Murahhas arkadaşların bizi istikbal edeceklerini kuvvetle ümit etmiştik. Kimseyi göremediğimizden arabacımız bizi yolcuların indikleri nalbant dükkanlı bir hana götürdü. Müteessir olmuştuk. O sırada bir zat gizlice evine götürdü. Bu meçhul arkadaştan evvela şüphe etmiştik. Öğrendik ki Develi Belediye Reisi Kamberli Osman imiş. Bu zat okur yazar olmamakla beraber şehrin akıllısı ve yüksek hamiyetlisi idi. Gece bizim Kozanlılar ile şehrin vatanperverleri evde toplandılar. Kaza Kaymakamı da bizimle beraber çalışacak, feragatli nefis sahibi idi.

O gece öğrendik ki bizim Kozan murahhasları, Adana bölgesinin Fransızlar tarafından işgal edilmesi ile hicrete mecbur olmuş ve aylarca sürünmüş parasız çaresiz kalmış ve Kozan'ın zengini iken fakiri olmuş halkından imişler. Kendileri halk tarafından murahhas değil, halkın deruni arzularını kendi düşüncelerine göre ifade ediyorlarmış. Yine öğrendik ki bunlar Develi'de hükümet tarafından takip edildiklerinden

saklanmak mecburiyetinde kalmışlar. Fransa hükümeti İstanbul Hükümeti vasıtası ile bu gibileri tevkif ettiriyormuş.

Develi halkı, birkaç parti halinde birbirlerine rekabet etmekte olup, Büyük harp felaketinin müsebbipleri olarak bugün bizimle hemfikir olanları gösterenler, ekseriyeti teşkil ediyordu.

Büyük harp'te tehcir edilmiş Ermeniler avdet etmişler, hakim ve zalim tavırları ile intikam fırsatları gözlüyorlar ve her an Türk mahallesinin hücumu uğrayacağı bekleniyordu. Kimse hayatından emin değildi. Sevr muahedesi Ermenilere verdiği vatanın hakiki sahibi kendilerini addediyor, Türkleri gasıp ve mağlup görüyorlardı. Fransızlar kendi haritalarında istila mıntıklarını çizdikleri yerlere kadar hükümlerini yürütüyorlar, bu hükmün zabıta kuvveti de Ermeniler oluyordu. Hacı'da toplu kuvvetler etrafa saldırıyor, Develi kenarlarından geçen Zamantı suyunu hudut çizerek iç taraflarda zulmü reva gördükleri gibi dış tarafa da hücumlarını hazırlıyor yeni yerlerin zaptına karar veriyorlardı. İşte emniyetle teşkilat hazırlıklarını yapacağımız Develi bu halde idi.

Kozan murahhaslarını vazife ile Kozan mıntikasına göndermek istedik, daha hududu geçerken öldürüleceklerini söylediler, gidemediler ısrarla Kurtoğlu'yu, Feke tarafına, Sehlak Zade'yi Karaisalı cihetlerine gönderdik hududun içine girip çıktılar bir şey öğrenmeden geldiler. Yalnız köylünün ürktüğünü ve hangi köylü yabancı kabul ederse Fransızların o köyü yaktıklarını öğrenmişler.

Develi'de Müzakere ve Teşkilat

Belediye reisinin evinde, geceleri gizili görüşmeler yaptık, şehrin hamiyetli ve akıllıları ile görüştük. Fakat, bunların çoğu kendi aklını beğenmiş olup her tarafı tehlike içinde gördüklerinden, ancak selameti can kurtarmakta görmüşler ve bu gibi teşebbüslerin tehlikeyi davet edeceğine kanaat etmişlerdi.

Her birinin birbirine akılcı üstünlük iddiası olduğundan rekabet uyanıyordu. Bu yüzden bizim milli dava da yüzüstü kalacaktı. Hakikatte her biri hamiyetli ve vatanperver insanlardı. Cesaretleri başka başka olduğundan, fikirlerine müessir olmuyordu. Çekememezlik de anlaşmaya mani olmaktaydı. Doğruda doğruya fedakârlık olmadığından muvaffakiyeti etmeyenlerin o zaman korkak mantığı ortaya çıkıyordu. Fikir mücadelesinden şahıs mücadelesi başlayacaktı. Vaziyeti büsbütün elden kaçırmamak için, fedakârlıklarının, fikirlerinin varid olmadığı mukabil düşüncelilerin haklı olduklarını ileri sürerek ters cephe ile vaziyeti kurtarmaya karar verdik. Ümitsiz, korkak ve fedakârlara rakip olan bunlar, ekseriyeti teşkil ettiğinden bu ekseriyeti istihdam ile emelimize imaleye çalıştık. Yavaş yavaş yumuşar oldular, fedakârlar da bize küser gibi oldular. Onlara gizlice dedim ki, nasıl olsa siz bizimsiniz, onları kazanmak lazım, bahusuz onlar çokluk ve kuvvetlidir. Müdafa-i Hukuk Heyeti için yapılan intihapta fedakârlara meydanı bırakmamak için mukabil parti adamları da iştirak ettiler ve kazandılar.

Program tabii olarak Sivas'ta hazırlanan Müdafa-i Hukuk programı idi. Ellerine teslim ettik ve ahkâmının tatbikini istedik, rakiplerine karşı kazandıkları muvaffakiyetten mütevellit gururla işe başladılar ve teşkilat yapmakta gayret gösterdiler. Bu suretle bedbin olanlar, iş başına geçerek zaruretle maksadımıza hizmete sevk edilmiş oldular. Aynı maksat uğrunda çalışan partiler arasında, yavaş yavaş nifak da zail oldu.

Bizim bu türlü çalışmamız, Ermenilere ve Kozan'daki Fransızlara duyuruluyordu. Henüz hiç kuvvetimiz yoktu. Bu anda bir hücumu maruz kalınırsa, cidden feci akıbetler doğacaktı, tedbir lazımdı.

Fransız ve Ermeniler de, boş durmuyorlardı. Fransız mıntikasında Feke kazasında her şeye hakim olan ve Fransızların ajanı bulunan Cezmi namında bir Türk, tehcir sırasında, Ermenilere yaptığı fenalık dolayısıyla, eski günahlarına karşı kendini korumak için, Fransızlara hizmete muvafık bulmuş ve kendini sevdirmişti. Fekeli Cezmi, bilahare, milli kumandan olarak büyük hizmetlerde bulunmuştur. Cezmi'nin,

Develi'de kuvvetli ajanları vardı. Cezmi, Kozan'da, Fransızlara hizmet eden jandarma kumandanı Yüzbaşı Ali Saip'le doğrudan doğruya irtibatla bulunuyordu. Fransızlar, bu kanaldan Develi'yi tetkik ediyorlardı. Bu sırada Kayseri'den bir Ermeni papaz (Katogikos), Develi'ye gelmişti. Bütün Ermeniler, uzaktan istikbal ettiler. Kayseri mutasarrıflığının emriyle, Develi kaymakamı, jandarma kumandanı ve memurlar da çok uzaktan merasimle istikbal ettiler. Ermeni mahallesi, Develi'nin yarısını tutar ve toplu bir yerdir. Günde muayyen zamanlarda, programlı bir mektep çanı gibi, kilise çanlarını çalarak Ermeniler toplanır. Misafir Katogikos konferanslar verir, fakat bizlerden, hükümetten kimsenin orada ne yapıldığını duymamıza imkan bulunmazdı. Her halde pek mühim bir hadise karşısında kalacağımızı düşünüyorduk. Gizlice, sivil memurlarla tetkik edilmesini kaymakamdan rica ettik. Muvaffak olamadık. Ermeni toplantıları devam ediyordu, hiçbir sır sızımıyordu.

Develi'de Topal Tevfik isminde biri vardı. Anası Ermeni imiş, Ermenilerle aynı ırktan imiş gibi, sırlarına vakıfmiş. Ermenilerle serbestçe görüşmüş, Türkleri sevmezmiş. Bu melunun ortadan kaldırılmasını, müzakerelerde bize teklif eden de olmuştu. Papazın icraatını bununla anlamak cihetini düşündük. Tevfik'i oturduğumuz yere çağırdık, geldi, fakat çok korkmuştu. Buraya geldiğini, Türk ve Ermeni'den kimsenin duymamasını çok rica ediyordu. Hangi taraf duysa kendisini öldüreceklerine inanmıştı. Teminat verdik, yalnız kendisinden milli bir hizmet istedik. Memnuniyetle elinden geleni yapacağını vaat etti. Yüzüne karşı kendisinin ne kadar fena bir insan olduğunu, ne kadar düşmanı bulunduğunu söylemiştik. Kendisi de tasdik etmişti. Bu vazifeyi doğru ve sadakatle yaparsa, Türklerin kendisini affedeceğini söyledik. Sevindi. Kendinden kısaca, misafir papazın hüviyetini ve buradaki icraatını öğrenmek istediğimizi söyledik. İki gün mühlet istedi, kapıdan tecessüsle çıktı. İki gün sonra, çok mühim malumat getirdi. Merkezi Paris'te olan ve Askayın Müyütün adında bir cemiyet (yani Ermeni Fedakâran Cemiyeti. Bu ismi aynen Tevfik söyledi. Ermenice böyle bir manaya gelip gelmediğini tetkik etmedik.) Paris'te teşkilatını tamamladıktan sonra İstanbul'da kurulmuş ve Anadolu içlerine bu Katogikos vasıtasıyla teşmil edilmiş, en sonda Kayseri'de teşkilat yaptıktan sonra Develi'ye gelmiş, Adana-Kozan ve Hacı'dan da azalar celp edilerek, kongre kurulmuş, papazın bu teşkilatını, Fransızlar himaye etmekte imiş. Fransız ve İngilizlerin emirleriyle Osmanlı Hükümeti, papaza teshilat gösteriyorlar imiş. Develi'de bu Ermeni kongresinde, mühim müzakereler olmakta ve bir çok fikirler teati edilmekte imiş. Papaz, Sevr Muahedesi ile meydana gelen Ermenistan'ın vücut bulması için, Ermeni milletinin silahlanması ve mücadeleye başlamasını telkin ettiğinden, bazı durendiş mütefekkir Ermeniler de, bilahare bir ademi muvaffakiyetin vereceği feci akıbetleri canlandırarak, işi daha kuvvetli tutmak lüzumundan bahsetmişler.

Bir takımları da, Osmanlıların bir çok defalar tarihte izmihlalleri emrivaki haline geldiği halde, tekrar dirildiklerini ve Ermenilerin başına yeni bir felaketin geleceğinden korktuklarını söyleyenler de olmuş. Para, erzak ve silahın nereden alınacağını ve ecnebi devletlerin yardımları derecesini öğrenmek isteyenler çıkmış. Geceli gündüzlü uzun müzakerelerden sonra papaz, bütün Ermenileri, maddeten gösterdiği delillerle ikna etmiş.

Develi'den Hareket

Bu ana kadar Kemal Doğan'la beraberdik ve her yapılan iş, onun emir ve müsaadesi ile yapılmıştı. Sivas'la ve civarla muhabere salahiyeti ona ait idi. Şimdi yine onun emrinde olarak ayrılıyordum. Sivas'tan çıktığımız zaman, Kilikya kumandanlığı unvanı, Kemal Bey'in uhdesinde idi. Göksün, Elbistan civarında, Kılıç Ali ve Yörük Selim isimlerinde iki şahsın, milli işler yaptıkları ve muvaffakiyetli haberleri duyuluyordu. Telgraf başında hüviyetlerini sorduk, Sivas'tan talimat alarak, Maraş havalisinde çalışacaklarını öğrendik ve irtibat yapılmalarını rica ettik. Şu halde, Kilikya mıntıkası daha muvafık olarak küçük parçalarla idarelere ayrılmıştı. Biz, beş kişilik küçük heyetimizle işgal mıntıkasına girmek için, iz kaybetmek

mecburiyetinde idik. Artık kar yağmıştı, kış şiddetle hükmünü icra ediyordu. Yollar, geçitler tıkanmıştı. Develi'den içeriye en doğru yol, Gezbel'den Hacın üzerinden geçer. Gezbel'i kar kapamıştı. Ermeni kuvvetleri, Hacın'da mezalim yapıyor, kuş uçurtmuyorlardı, en müsait olarak Andırın nahiyesini görüyorduk. Aziziye üzerinden geniş bir kavisle Göksun'a, oradan, Toroslar'ın Meryemçil belini aşarak, Andırın'a varacaktık.

Yolculuk

Hepimiz adımızı değiştirmiştik. Hüviyetimizi, yolculuk maksadımızı başka şekle uydurarak, işgal mıntıkası içine girinceye kadar izimizi gizlememiz, talimat icabından idi. Yeni isim, yeni köylü kıyafeti, kazan üzenekli hayvan takımı, yeni arkadaşlarım, hepsi, her şey, yeni yolculuğum kadar benim için yeni idi. Bunlarla hemhal olmak müşkülata alışmak lazımdı, arkadaşlarımın seviyesine inmek, derin bir uçuruma yuvarlanmaktan daha güç oluyordu. Yolda, benim İngiliz süratlisi yaptığıma müdahale ederler. Zabıt gibi koşturma, tırıs yürüt diye emrederler. Hayvanımın gemi kantarma idi, derhal yolda bir damaklı gem buldular, değiştirdiler. Hayvana yazık imiş, az sonra hayvanın ağzından köpüklü kan geldi, önümüzden bir tavşan geçtikçe, her biri, tavşanın arkasından mavzerle vuruncaya kadar koşar, güya tavşan uğursuzmuş, silah sesleri etrafta duyulur diye endişe ederim. Konağımıza geç kalırız, üşürüz ama her şeye rağmen uğursuz tavşan vurulur. İlk öğle yemeğine indiğimiz köyde, benim Bekir isimim, Hafız Efendi oldu. Muhtar, öğle yemeği ikram etti. Sofrada arkadaşlarımla aynı usulde oturmaya ve yemeye çalışırken, belki tam benzetemiyordum. Muvakkat ismimi de unutmuyorlardı, güldüler. Muhtar da, haydi Hafız sen ye, onlara bakma, dedi ve başımdaki mendilin Hafız alameti olduğuna sahip olarak, hepimizi güldürdü. O havalide ismi has olarak Hafız adının bulunduğunu öğrendim. Yakalanınca tevili kolay bir isim olduğu için, bu ismi benimsedim. Hayvanıma su, yem vermek, tımar etmek güç değildi. Büyücek köylere uğramaktan çekindik. Bizim eski kahramanları, bu muhitte eşkıyalık şöhretinde tanıyanlar oluyor veyahut arkadaşlarım, kahramanlıklarının şöhretini ve tesadüfen methedildiklerini duyunca, geçmiş vekayii hikayesini tazelemekten zevk alıyorlardı ve kabarıyorlardı. Alekser odasına misafir olduğumuz köylünün ikramını az görererek tehevür ediyorlardı.

Ara sıra hatır için beni saydıklarını gören köylü, bu heyetin mütecanis olmadığını ve gizli bir maksadın yolcusu olduğumuzu idrak ediyorlardı. Saklanmamızın beyhude bir külfet olacağını düşünerek, müteessir oluyordum.

Develi'den sonra ilk konakladığımız Doklar nahiyesinde, jandarma karakolu efradı ile dün gecesinde eğlenmek için toplanan halk ve bütün köylü, bizi görünce köy haricine, derelere kaçmışlar, köyü boş buldular. Hayvanlarımızı şuraya buraya bağladık, ekmek ateş vesair ihtiyaçlarımızı bulamadık. Fedai olarak, evvela sağır bir ihtiyar, sonra laf anlar diğer bir ihtiyar geldi, bilahare, nahiye müdürü, titreyerek müthiş bir tevazu ve ihtimamla bizim arkadaşlardan Arap Ali'yi etekleyerek, karşımızda durdu. Arap Ali Ağa hazretleri dedi, hoş geldiniz, efendim bir emirleriniz mi var? Deli gibi saçmalıyor, Arap Ali de kabarıyor, küfürler etmeye başlıyordu. Meğerse bir müddet evvel Arap Ali, buradan yalnız geçerken, bu köyde, Ali'nin heybesini, eşyasını soymuşlarmış. Şimdi köyü basmaya geldiğimizi sandıkları için kaçmışlarmış. Biz hüviyetimizi gizlemeye, Ermeni ve Fransızlardan korunmaya çalışırken, ümit edilmez, şekillerle hüviyetimizi ilan ediyorlardı. Yollar, kardan kapanmıştı. Müşkülata ve birkaç günde Göksun'a geldik. Başka saklanacak yerimiz yoktu. Yakalanır ve zora düşersek, cebimdeki Heyeti Temsiliye vesikasını göstermeye karar vermiştim. Vesikamı göstermeden, hüviyetimi saklamaya ne kadar muvaffak olursam o kadar vazifemi yapmış olacağıma kani idim. Bir kaç gün yolculuktan sonra, Göksun'a vardık.

Ramazan zadelerin, kasabanın tepesinde büyük, harap metruk bir binası vardı. Harap ve boş olduğu için, hayvanlarımızı ahırına bağladık. Yıkık merdivenleri tırmanarak yukarıya çıktık, az sonra pencerelerden

jandarmaların silahla nişan aldıklarını ve bir sivil memurun, elinde kara defterle, hüviyetimizi yazmaya geldiğini gördük.

Eski korkularından, bizim arkadaşlar, diğer pencerelerden sıvıştılar; ben yalnız kaldım. Korkusu olmayan Kurtoğlu da Fransız ve Ermenilere yakalanmak korkusu ile sıvışmış idi. Gelen memura evvelce hazırlanmış birkaç hüviyetimden birini söyledim. Tehlikesiz geçti ama, arkadaşlarım o gece de gelmediler, bilmediğim bir bina içinde, karanlıklarda kaldım. Kürküm, yatak ve yorgan; heybem yastık olacaktı. Ya yiyecek öteberiyi nereden tedarik edecektim? Az sonra, serseri misafirlerden birkaç arkadaş beni yalnız bırakmadı. Karanlıkta, kara sakallı, kara kıyafetli, dilleri Türkçe olmayan, bana yan ve hain bakan bu misafirlerin hüviyetlerini sormadım. Birbirimize yan yan bakındık. Belki onlar da benden huylandılar, karanlıkta yalnız oturduğumdan, soğukta kaldığımdan, kıyafetimden ve asabi titiz halimden manalar çıkarmakta haklı idiler. Aleyhimde, Kürtçeye benzer bir dil ile, bana yan yan bakarak birbirleri ile uzun uzadıya konuştular, bir fitil yaktılar, enine boyuna dikkatle beni tetkikata koyuldular. İçlerinden birisi Türkçe olarak hüviyetimi, ismimi sordu, görüşmek istemediğim halde anlaşmayı, halime uygun buldum. Gayri ihtiyari ismim Hafız Bekir derken, Hafız'ın son hecesini tamamlamadan, benim ismimi öğrenmeyiniz, sizlere lüzumu yoktur, demiş bulundum. Onların Kızılbaş olduklarını o anda intikal ettiğim için, Bekir'i sevmediklerini, benim de isminin Bekir olduğunu duyarlarsa o geceyi rahat geçirtmeyeceklerini düşündüm. Osman diyecek oldum, Kızılbaşlar onu da sevmezler diye sustum. Nihayet mukabil bir hamle ile ben, onların hüviyetlerini incelemek hevesine düştüm. Haçın ile Zeytin arasında bir köyden olup, tahta ve katran yaparlanmış. Bugün pazarda satmışlar, geç kaldıklarından ve han parası da veremediklerinden bizim gibi parasız hana misafir olmuşlar. Hallerine acıdım. İşlerini, ticaretlerini, ziraatlerini sordum, acınacak bir halde olduklarını, yana yakıla anlattılar.

Fakirlikten başka, can tehlikesi de geçirmekte bulduklarını izah ettiler. Müsellah Ermeni çetelerinin saldırmakta olduklarından çok şikayet ettiler. Hükümetten bir şifa beklemediklerini, tehlikeye yalnız teslimiyetle boyun eğmekten başka yapacak bir şeyleri olmadığını, dertli ifadeleri ile ve belki meçhul bir hüviyet olmam itibarı ile, kendilerine bir yol göstermek kudretinde bulunabileceği tahmin ettiklerinden, biri bırakıp diğeri tamamlayarak, uzun uzadıya anlattılar. Silahınız yok mu? Kendinizi bekleyecek kadar civar köylerle birleşmelisiniz, içinizden askerlik edenler size köy, yol müdafaasını öğretsinler, hükümete de müracaat ediniz, size jandarma verir herhalde. Siz Ermenilerden daha cesur olarak ve daha çokluksunuz, yolunda teşci ve teselli ettim. Korktuğum bu sakallı ve katranlı adamlar, çok şefik ve munis arkadaşlık ettiler, ertesi günü, Yörük Selim'i (Yüzbaşı Selim İnebolu) gördüm. Maraş'ta, meşhur bayrak hadisesi olmuş, mücahitlere ekmek ihzar ettiriyormuş. Şu halde benim de burada fazla saklanmama lüzum olmadığını anlamış oldum. Yalnız, hüviyetimi ve hareket istikametimi gizlemek lazımdı, çünkü Andırın'a giderken, yolda veya orada Ermeniler tarafından yakalanmak ihtimali vardı. Kaza kaymakamı ile görüştüm, Maraş'a gideceğimi söyledim. Her ihtimale karşı Andırın yolcusu olduğumu saklamıştım. Kaymakam iyi bir adam idi, geldiğimiz gün, bizi Ermeni sanmışlar, metruk ikametgâhda, onun için muhasara etmişlermiş.

Yoldaşlarım, halktan birinin evine gizlenmişler, hükümet tarafından eski günahları için tutulmaktan korkuyorlardı, her tarafı kar kaplamıştı. Andırın'a gitmek için Torosları, Meryemcil Beli'nden aşmak icap ediyordu. Meryemcil Beli, altı ay geçilmezmiş, Andırın nahiyesi, Göksün kazasına merbut olduğu halde, muhabere ve muvasala, altı ay kapanır kalırmış. Bizim de yolumuz burada tıkanı, daha ileri gitmek imkansız, fakat geri gitmek, ademi muvaffakiyetle yüz çevirmek, benim için daha çok imkansız idi.

Yoldaşlarımla istişare ettik, gidilemez kararını verdiler. Hayvanlarını feda edemeyeceklerini, yegane malları, hayvanları olduğunu, daha fazla fedakarlık yapamayacaklarını musırren söylüyorlardı. Kurtoğlu

Hulusi, benimle hemfikirdi, hayvanla nereye kadar gitmek mümkün ise gideriz, sonra hayvanları feda eder, orada bırakır yaya gideriz, yaya gidebileceğimiz yere kadar gittikten sonra, beli aşamazsak, makus talihimize, aşarsak hayırlı talihimize teslim oluruz. Vazifemiz ileri gitmektir, hayvan vesair mülahaza, bizi yolumuzdan döndürmez kararını katiyetle söyledim. İsmail namındaki cesur arkadaşımız, gece biz uyurken, hayvanını almış geri kaçmış. Diğerlerinin ümitleri kırıldı. Cadaloz İsmail'i, geriye yazar idam ettiririm diye blöf yaptım. Biz ümitsiz, bir iki gün daha bekledik. Misafir olduğumuz ev sahibi İbrahim Ağa bizi besliyordu, hayvanlarımıza da arpa veriyordu. Bu müstehlik misafirlikte, fazla kalmak hoşuma gitmemişti.

O sırada iyi bir haber işittim. Andırın'dan bir muallim gelmiş, tekrar gidecekmış, o muallimi odamıza getirttik. Andırınlı muallim Hasan Efendi, on kadar kuvvetli köylü ile tuz ve silah almaya gelmiş, uslu, duygulu, uysal, hamiyetli bir adamcağız, hoşlandım. Tuzu anladım ama, silahı ne yapacaksınız, dedim. Bizim köyler Ermeni ve Fransız tehlikesi altındadır, biz Hacı ve Zeytin Ermenilerinin çok defa eski senelerde, katliamına uğradığımızdan, şimdi tekrarından korkuyoruz, silahlanmak lüzumu vardır, dedi. Bu zeminde müdafaayı nefis için halktaki düşünceyi öğrendim, sevindim. Nasıl geldiğini sordum, havanın lodos, poryaz meselesi ile yolculuğun alakasını anlattı. Sert kar tabakası tekrar donarsa, Heytik ile yürünür, batılmaz (Heytik:Kasnaklı bir ayakkabı), hayvan geçemezmiş, kendileri tuz ve silahlarını sırtlarında götüreceklermiş. Bizim de refakatimizi rica ettim. Hayvanları, gidecekleri yere kadar taşıyacaktık.

İlk geceyi dağ eteğinde bir köyde geçirdik, oradan beli aşarak Geben köyüne bir günde varabilirsek ne ala, varamazsak veya rüzgar çıkarsa, boğulmak tehlikesi mutlak, dediler. Biz heytik almadık, kar tabakası, o gün sert imiş. Gecelediğimiz köyden otuzar kuruş ücretle, yirmi genç kiraladık. Gümüş para olarak bu ücreti, Kurtoğlu Hulusi tesviye etti. Onlar çok kuvvetli, çevik ve kış hususiyetlerine alışkın insanlardı. İp, balta, kazma gibi malzemeyi de beraber aldılar. Çok erkenden, karanlıkta yola çıktık ki; ikindi olmadan mukabil ufuktaki ardış ağacına varmış olalım. Oranın barometresi imiş. Aldıkları malzeme kar altında kalan çam ağaçlarına, birimiz düşüğümüz takdirde o malzemelerle bizi kurtarmak içinmiş.

Bidayette karlı dağda, merdiven basamaklı bir yoldan çıktık. Kılavuzlarımız her birimiz basacak

yerlerini gösterdiler. İyice yükseldikten sonra, eşek meydanı denilen bir düze çıktık ki; burası, kardan, dalgali bir denize benziyordu. İlk adımda, belden yukarı kara gömüldük. Kuvvetli ve becerikli kılavuzlarımız faaliyete başladılar. Bir yüzücü gibi, kar deryasını yarıyorlardı, bizim hayvanlarımızdan heybelerimizi, benim gocuğumu kendi sırtlarına aldılar. Bizi de çok yerde omuzladılar. Hayvanlarımızı yuvarlaya yuvarlaya harman gibi yerler açarak, pek çok müşkülle çok kısa bir mesafe alınıyordu, yolumuzun her yeri bu kadar müşkül değildi. İkinci zamanı yanaştı; biz halsiz kaldık. Ardıç ağacını bir türlü el ile tutamıyorduk, ağaca yanaştığımız zaman kılavuzlarımız mukabil yamaçtan kaçıp gittiler. Biz kendi halimize kalarak görünen Geben köyüne gece varabildik. Ardıç ağacından sonra kar ve tehlike yoktu, bu yolculuk hakkında bahsi bu kadar uzatmak abes gibi görünür. En büyük muvaffakiyeti, azimle bu yolculukta kazandığımı ve Harekatı Milliyeye bu yoldan geçmek suretiyle başlamaya muvaffak olduğumu düşünerek, Geben'e varıncaya kadar çektiğim müşkül ve ondan sonraki hareket arasındaki hadiseleri mukayese ettiğim zaman birincisini daha mühim gördüğümünden, hissiyatımı burada tekrarlamaktan fariğ olamadım.

Geben Köyüne Muvasalat

Muvaffakiyetin başlangıç noktası bu köydedir. Bizim yirmi kadar kılavuzumuzla, yirmi beşi buluyorduk. Kısmen silahlı, kazma, kürekli olduğumuzdan, gece karanlığında hepimizi silahlı zannettiler. Geben köyü iki yamaç üzerinde, biri Ermeni, biri Türk iki mahalle halindedir. Tarihinin eski günlerinde, Türkler kaç defa katliam edilmişler, şimdi yılğın duruyorlar, bizi görünce arkadan daha büyük kuvvetlerin geleceğini zannettiler, sevindiler. Ermeniler de meyus oldular. Ansızın aşılmaz bir dağdan gelişin, müstesna bir maksat uğrunda olacağını Fransızlar işittiler, onlarda fikren bir panik, Türklerde ümit uyandı.

Şakir Bozdoğan

Geben köyünde Şakir Efendi bizi misafir etti. Kurtoğlu Hulusi ile evvelden tanışıyorlarmış, ilk defa gördüğüm bu şahıs hakkında bende,ecessüs fikri uyandı. Köylüye benzemiyordu, fikri açık, şuurlu, azimkar, cevval bir şahsiyetti. O beniecessüs etmeye lüzum görmedi, hatta ihmal ettiğinden banaecessüs fırsatını vermişti. Bizim eşkıya arkadaşlara itibarda itina gösteriyor, onlara daha bir başka kıymet veriyor, ocak başına onları buyur ediyor, onlarla alâkadar oluyor, çayı ve kahveyi onlara veriyor, biz sofraya kalıyoruz ve bazı yerlerde unutuluyoruz. Sofrada baş köşe yine bizim arkadaşlara gösteriliyor. Şakir ismi üzerinde fazla fikir yordum. Hulusi'den gizlice öğrenmek istedim. İyi insandır, Milli Mefkure sahibidir, emniyet edilir gibi tezkiyelerde bulundu.

Büyük Harpten evvel, Harbiye Mektebinde zabıtlık etmiş, bölüğümün esas defterinde, Şakir Bahçe isminde biri ismen mevcut idi. Kendisi, Rusya'da hali firarda idi. Ben, bölüğüme gelmezden evvel firar ettiği için, şahsen tanıımıyordum. Mahmut Şevket Paşa'nın katli vak'asında, Harbiye talebesi iken, işgal edilerek hâdiseye karıştırıldığı ve tahkikat safhasında adı geçtiği için, korkup kaçmıştı. Büyük harp iptidasında, siyasi mevki sahibi bir tanıdığım, Şakir ve arkadaşı hakkında benden malûmat istemişti. Eğer işgal edilmiş iseler afları için delâlette bulunacakmış, tabii hüviyetini ve derece mesuliyetini bilmediğim için acemi malûmat beyan ettim. Bilâhare affedildiklerini ve Kafkas Cephesinde Bahaeddin Şakir'in yanında çalıştığını, bilmünasebe işitmiştim. Şakir Bahçe, (Bahçe Kasabası biraz daha cenuptadır.) olur ki, bu Şakir'dir, dedim. Eğer düşündüğüm gibi çıkarsa, işimize yarayacaktır. Minder kenarına kolundan çektim. Kulağına, siz Şakir Bahçe'siniz, değil mi? diye fışıldadım. Ne inkâr ve ne de ikrar edebildi. Bahsi kapattı, fakat bana dik dik bakmaya başladı. Bir müddet sonra, siz kimsiniz? dedi. Yolcuyum cevabını verdim. Artık sükût etmiştik, dolabından, boyalı bir Andırın mıntukası krokisi çıkardı. Bize, o havalinin topografyasını anlatıyor; yolları gösteriyordu. Ben de o mıntukanın 200.000 mikyaslı haritası üzerinden kendisine izahat verdim ve bazı malûmat istedim. Az sonra baş başa kaldık. O zaman, kendi hüviyetini

tamamen itiraf etti, ben de vazife ve hüviyetimizi, ilk defa Şakir'e söyledim. Geben'da milis teşkilatı yapmak, halkı silâhlandırmak ve bir hücumdan korumak için, kendisini tanzif ettim. Lâzım gelen talimatı verdim. Bozdoğan namı müstearı ile, Andırın Şimal Mıntıka Kumandanlığı unvanını vermiştim. Geben ve civar köylüleri, kuvvetli, dağ iklimine alışmış, eli silâh tutar insanlardı.

Teşci ve teşvike lüzum yoktu. Yalnız, çok defa Zeytin ve Hacı Ermenileri tarafından katledilmiş olduklarından, ürkek görünüyorlar ve kendilerini toplayıcı bir baş olmadılarından, kuvvetlerine güvenemiyorlardı. Şakır Bozdoğan, bu noksanı tamamlayacak kabiliyette idi. Kendisini köylülere sevdirmişti, ertesi sabah, eski arkadaşlarımla cenuba doğru yollandık. Kar, gittikçe azalıyordu, hava daha mutedildi. Artık, dağ kılavuzlarına lüzum kalmamıştı, bir günde yukarı Andırın'a vardık. Andırın, şimalden cenuba uzanan arızalı ve ormanlık geniş arazisi ile Kadirli ve Maraş arasında Fransız işgal mıntıkasına bir kama gibi girmişti. Andırın'ın arazi vaziyetiyle halkın müsait ahvali, bizim için, Milli Teşkilât temelini kurmaya çok elverişli idi. Aşağı Andırın'da Yaycıoğlu İbrahim Ağa'nın misafir odasında, misafirliği muvafık bulduk. Her misafir ve yolcu gibi, bize de umum arasında, sofraya çıkarılıyor, izbede hayvanımıza üç okka arpa veriliyordu. Aynı odada, Hacı toplamak için gelmiş Mekkeli bir Arap deli ile, temelli misafirlerden, yetmiş beş yaşında Çerkeş Uzun Salih ve katırcılardan her gün gelen geçenler, bir arada bulunuyorduk. Ben, Hafız Efendi adıyla tanındım, nereye gideceğimi kimse sormadı, esasen herkese sorulmazmış. Sormak âdaba mugayirmiş. Birkaç gün sonra Kurtoğlu ile diğer arkadaşlarım, canları sıkıldığından, beni İbrahim Ağa'nın odasında yalnız bırakarak Kozan'a sapa dağ yollarından Develi'ye avdet ettiler. O istikametden geçecek yolları biliyorlardı. Bütün köylüden, benim yalnızlığımı acıyan, merhametli bir teveccüh kazandım. Ocak başında yerim belli idi. Devamlı ve muteber misafirlere şekerli, diğerlerine sade kahve vermek âdet idi. Bana şekerli kahve vermeye başladılar, Geceleri, köy odasına herkes toplanır, akla gelmeyen münakaşalar açılır ve hattâ bazan fikirlerini müdafaa etmek için ciddiyetle çekişirlerdi. Bu anda hakimane ve muslihane tavassutumla, ara bulmayı fırsat bilirdim. O sıralarda Maraş'ta muharebeler başlamıştı. Oradan gelen havadislerle, düşman aleyhine ve fedakârların lehlerine, köylünün fikirlerini uyandırmak fırsatını bulurdum. İbrahim Ağa'nın damadı Maraş'lı Hacı Evliya Efendi'dir, çok fedakârlıktan sonra, şehit olmuştu. Bizim Andırın'da silâhlı teşkilatımıza bu da sebep oldu. Silâh bulmak mümkün değildi. Kadirli, Osmaniye, Ceyhan, Fransızların elinde olduğu için, teşkilât ve silâh ismini anmak kolay değildi, her an baskın bekleniyordu.

Halk arasında bir propaganda başladı: Silâh almak için, öküzünü satmak sevaptır. Öküz parası gören düşman içindeki Çerkezler, Fransız askerlerine aldıkları silâh ve cephaneleri, daha pahalıya, Andırın köyleri kenarlarında kurdukları silâh pazarlarında sattılar. Yavaş yavaş silahlanmaya başlanmıştı. İbrahim Ağa'nın pirinç tarlalarını domuzlar tahrip ettiği için, bir gün, silâhı olanları topladık, sürekle avı yaptık, silâhlı grup, ismen kaydedildi. Bunlardan heveslilerini ve beceriklilerini, Maraş'a yardım için gönderdik.

Herkes silahlanmaya heveslendi, yalnız, halk çok fakir olduğu için, para ile silâh alabiliyorlardı. Ertesi günü, Kozan şimalindeki bir köy eşrafından ve Deli Hacı Ağa ismiyle anılan bir zat odaya telaşla geldi ve bize bağırarak, kabahatimizi anlatmaya başladı. Meğer, Fransız kafilesine pusu kurduklarını söyleyen hırsızlar, yalan söylemişler, Hacı'nın evine misafir olarak gitmişler, gaffletinden istifade ile Hacı'yı soymuşlar. Hacı, yana yakıla derdini dökerken, o anda bir havadis getirdiler. Kozan'dan bugün kırk katırlık bir cephane kafilesi Hacı'nı hareket ediyor, derhal Hacı'yı dâvasından vazgeçirdik, köylerine koymasını ve adamlarıyla Karga pazarında pusu kurarak bu kafileyi ele geçirmesini istedik. Hacı, her şeyi unuttu ve derhal koştu, birkaç gün sonra işittik ki; Hacı, güzel bir muvaffakiyet elde etmiş. Bu suretle Hacı - Kozan yolu, Fransızlar için tehlikeli olmaya yüz tutmuştu. Artık oralarda daimi müsademeler başlamıştı.

Jandarmalar

Fransızlar, kendi askerlerini yormamak ve milletler arasına nifak tohumunu ekmek maksadıyla, daha ziyade asayiş için Ermeni, Çerkez, Kürt unsurunu istihdam ediyorlardı. En mühim unsur, jandarmalardı. Bunların arasında her cinsten insan vardı, içlerinde evvelden kalma bizim jandarmalar da bulunuyor ki. Bu bedbahtlar, gafletle, güya vazife yaptıklarına inanmışlardı. Başlarında Çerkez ve Ermeni zabıt, Çerkez veya Ermeni Çavuşlar vardı. Ben, Andırın'dan gizlice yazdığım beyannameleri, Tufan imzası ile ve Dülül dağlarından kaydıyla, her hangi bir yolcu ile Kadırlı'ya, Kozan'a, Ceyhan'a, Osmaniye'ye vesair mühim yerlere attırıyordum. Andırınlılar beni Hafız Efendi bildikleri için, işittikleri akisleri sahi zannederek, (Tufan varmış, geliyormuş) diyorlar ve ümitleniyorlardı.

Beyannamelerimde daha ziyade Milli Mefkureyi ve mutlaka azmimizin yerine getirileceğini, Türk Jandarmasının masum olduğunu, ordumuzun geldiğinde bize iltihaka hazırlanmalarını, kurtuluş günlerinin yaklaştığını, hainlerden ilân kabilinden bazılarının isimlerini veya bize gizli gizli zahir olduklarını yazıyordum. Bir tarafta da, küçük çetelerle uzaklarda trenleri, postaları, yolları tehdit ettiriyordum. Köylerde, şöyle böyle, birkaç silâhlı bulunmaya başladı.

Bir gece odada meşveret halinde iken, basıldık haberi geldi. Silâhını kapam telâşla koştu, ormanda ve karanlıkta herkes kayboldu. Ben yalnız kaldığımdan, köyün kenarında çıplak bir tepede bekledim. Herkes boş ve tek dönüyordu. Yanlış imiş, bir şey yokmuş, dediler. Her gelen, benim bulunduğum tepe yanından geçerken, hepsini birer birer geldikçe topladım. Bu tepede dursa idik, daha kuvvetli olurduk ve köyü beklerdik. Düşmanı da pusuya düşürürdük, değil mi? dedim. Hepsi de tasdik ettiler ve beni tanımaya, dinlemeye başladılar. Köy odasında, bir gece sohbetinde, Fransız kumandanları esir olduklarında hayvanların mali'hülya olarak nasıl taksim edeceğimizi konuşuyorduk. Ben, Tayarda'nın atını, odada en muteber misafir olan Hacı Ahmet Efendi'ye bahşettim. Bu mevhum hediye, Hacı Efendi çok memnun oldu ve bana teveccüh gösterdi. İki saat mesafede, Nüfret Karakolunda, Kirkor isminde bir subayın iyi bir atı varmış, onu da, İbrahim Ağa'nın kardeşi Ali Ağa'ya hibe etmiştik. Ali Ağa, hibeyi ele geçirmeye heves etti, bana da danıştı. Topladığı bir kaç silâhlı ile karakolu bastı, Ermeniler ve Fransızlar kaçmış, bir çavuşla Türk jandarması esir edilmiş, jandarmalar, meyus geldiler. Ailelerinin öldürülmesinden korkuyorlardı. Bizim için bunları beslemek mümkün değildi. Köylüyü kandırdım, jandarmaları yerlerine iade ettim.

Giderlerken, Fransızlar sorarlarsa esir olmuştuk, kaçtık, geldik, deyiniz ve Türk jandarmalarına selâm söyleyiniz, hazır olsunlar, geldiğimiz zaman bizi beklesinler dedim. Onlar, henüz ayrılmışlardı ki; köy meydanında at oynatarak, silâh atarak gelenler görüldü. Basılan karakolun intikamını almaya gelen Fransızlar zannetmiştik, meğerse diğer bir karakoldaki Türk jandarmaları, gece esir edilen jandarmalar gibi zilletle esir olmamak için, bize iltihaka geliyorlarmış. Serezli Hüseyin Çavuş başlarında idi. Hemen, geri giden jandarmaları da çağırdık, 15-20 kişilik bir kuvvet olduk ve benim emrimde idiler. Bu çekirdek kuvvetle, şimdi artık açıkça, teşkilât yapabiliydik. Andırın'ı şimal, cenup ve şark mıntıkalarına ayırdım. Her birine birer kumandan tâyin ettim. İbrahim Ağa'yı, Grup Kumandanı olarak hepsine âmir yaptım. Böylece çıktık, her köyden askerlik etmişleri ve silâhı olanları topladık, eski onbaşı ve çavuşları başlarına koyduk. Manga, takım, bölük teşkilâtı yaptık. Her mıntıkada birkaç bölük teşkil edildi ve talime başlatıldı. İaşe ihtiyacı baş gösterdiğinden, herkesin malından % 3 hesabı ile ve yaptığımız Müdafai Hukuk Heyetleriyle alınacak miktarları tesbit ettik. Makbuzlar mukabilinde her şahıs, seve seve erzak getirmeye başladı. Ambar memuru, tevzi memuru gibi, iaşe için lüzumlu teşkilâtı yaptık ve benim emrimde Müdafai Hukuk Heyeti, bu işlere memur edildi. Bidayette bazı şikâyetler, haksızlıklar duyuldu, mâni tedbirler alındı. Subay ve erlerin istihkak miktarları tesbit edildi. Ambarlardan, kıta kumandanları, makbuz

mukabilinde yevmi ihtiyaçlarını alarak işlerini temin ettiler. Nakil vasıtaları, yine buna benzer şekilde temin edilmişti.

Kıyafet, teşkilât ve silâh

Maraş abası denilen yerli dokumadan bir örnekte ceket, ayaklarında çarık, pantolonları yerli yün dokumadan olacak, herkes bunları kendi tedarik edecekti. Esasen halk bu kıyafette giyinmişti. Birlik için, bu kıyafet intihap edildi. Silâh ve cephaneyi de, herkes, kendisi tedarik edecekti. Çok yerde köy namına münavebe ile kullanılmak üzere, silâh almışlardı. Mıntıka kumandanları, silahlanmayı teşvik edeceklerdi.

Teşkilât

Mıntıklar dahilinde birkaç köy birleştirilerek, yüz silâh tedarik edip, yüz kişiyi merkeze tam olarak getiren, Bölük Kumandanı olur. Köylülerin en hatırlısı, burayı kazanırdı. Bölük kumandanı olmak, herkes tarafından rekabet ile istenilen bir rütbe olmuştur. Yüz silâhlıyı getiren, aynı zamanda kendine ve üç takım kumandanına birer de binek getirecekti. Kazan, odun, erzak taşımak için de beş hayvan getirmeleri muvafık görülmüştür. Silâhlıların çoğunun, askerlik yapmış olanlardan olması meşrut idi. Bir defa da, bölük kumandanı için, tarafından, umumun reyı alınırdı. Bunlardan sonra, kanun ahkâmının askerce icra edileceğine, herkes razı olurdu. Bölük erat ve subaylarının, mutlaka bölük mintıkasındaki köyler halkından olmaları meşruttur. Hariç köyden veya yabancı şahsın kayıt ve kabulü yasaktır. Eşkîya sıfatıyla veya başka suretle, evvelden yanında silâhlı maiyet besleyenler, kumandan olamazlar. Suçlular da bu meyandadır. Kumandanlıktan ve erlikten azil ve nasıp, benim salâhiyetim dahilindedir. Kıta kumandanları halktan ve maiyetinden erzak, para ve sair hiçbir şey almak salâhiyetinde değillerdir. Ganimet mallarını da teslim mecburdurlar. İdare işlerine Müdafaaî Heyeti memurdur.

Subay istihkakı, az farkla, er istihkakının aynı idi. Bunlar için, toplu yerlerde tabldot yapılırdı. Ben de, karargâhımla bu tertibe dahil oldum. Hiç kimseden hiçbir suretle para alınmazdı.

Kumandanlarla, Üniforma

Aynı er kıyafeti üzerine, takım subayları, ceketlerinin meme hizalarında iki tarafa birer beyaz sivri mermi kurşunu, bölük kumandanları, biri sarı olmak üzere ikişer kurşun, mintıka kumandanları iki sarı kurşun, grup kumandanları üç sarı mermi takarlardı. Başkaca ne bir hakları, ne de bir farkları yoktu. Mutlak bir itaat ve bağlılık atmosferi içinde doğmuş olan İstiklâl sevdası, her şeyin üstünde görülüyordu. Artık Andırın'da bir milli teşkilât yapıldığını, her taraf duyuyordu. Yalnız ben, yine Hafız Efendi olarak çalışıyorum. Ve Tufan Bey'e merbut bulunuyorum. Tufan Bey, Düldül dağlarında imiş. Andırın halkının yaygaracı tabiatları işimize yaradı. Şehirlere pazarlara giden Andırın köylüsü, mübalâğalı sayılarla Fransız muhitini ürküttüler. Onlardan bize, mütemadiyen eğri doğru birçok haberler yağdırdılar. Bazı mütalâalar işimize yarıyordu.

Kadirli, Kozan, Ceyhan gibi mühim merkezlerde ileri gelen hamiyetlerle temas etmek istemiştim. Korkudan kimse yanaşamıyordu. Kadirli'de Çerkez Nuri Çavuş isminde birisinin safveti duyulmakta idi. Nuri Çavuş, cahil ve fakat zeki bir adam... Jandarmanın eşkıyalık etmiş, becerikli, sözünü tanı, kendini sevdiren bir hilkattedir. Çerkez olduğu için, Fransızlar, Türkler aleyhine kendilerine kuvvet olsun diye, Nuri Çavuş'u tutmuşlar, saymışlar, mevki vermişler. Ve bütün Çerkezleri ve Çerkez milislerinin intihabını ona bırakmışlar, Nuri Çavuş da, oğlu Cako'yu fahri olarak milis kaydettirmiştir.

Çerkezlik, Çukurova'da bir zaman mühim bir mevcudiyet idi. Aziziye'den Adana'ya kadar yayılmış silahlı idiler. Fransızların, Nuri Çavuş'a verdikleri bu ünden, Çerkezler de istifade etmek için, Nuri Çavuş'a yanaşmışlar. Nuri Çavuş, bu yakınlıktan gururlanarak, Fransızlar yanında mühim mevki sahibi olmuş ve çok yerde Türk'e yapılan şeni zulümlerde, komşuluk namına merhamet ederek, mutavassıt rolünü oynamış. Ve mazlumları himaye de etmiştir. Türklerin bir kısmı da, bu himayeye sığınmak mecburiyeti görmüşlerdir. Sığınmak tenezzülünde bulunmayanlar, bittabi Fransız satırı ile tedip edilmişlerdir. O zamanlarda, bu mühim Nuri Çavuş'un şahsiyetini elde etmek çok lazım idi. Haberler gönderdim, mukabil selamını aldım. Fakat görüşmek ve yanaşmak istidadında değildi. Başka kimsenin de görüşmek cesareti olamazdı. Kadırlı Müftüsü, Fransızlar tarafından camide vaaza davet edilmiş ve halk, Fransızların zoru ile camiye toplatılmış. Müftü vaaz etmiş. «Atıullah ve Ulülemri minküm» (Ulülemre itaat lazımdır) demiş. Bugün ulülemrimiz, Fransız hükümeti celilesidir. Fransa'ya ve onun kumandanlarına, bizim için itaat farzlaşmıştır, mealinde verdiği vaazı işittikten sonra, bizim için hulul edecek başka kapı kalmamıştı. Cami kapısında Müftü Elhac Hafız Osman Efendi hazretleri, bu hüküm ve fetvayı vermiştir. Müftü, haddizatında çok iyi ve vatanperver bir insandır. Canını o sıralarda daha çok sevmiş olmakla zühul etmiş olsa gerektir.

Bir müddet sonra, Kadırlı'nin münevver gençlerinden Tefik Coşkun, ölümü göze alarak hududa kadar gelmiş ve benimle görüşmüştü. Tam mülakat sırasında, Kadırlı'ye Fransızların da pek çok asker getirdikleri haberi geldi ve Coşkun, telaşla avdet etti. Bu haberin aslı çıkmadı. Kadırlı büyüklerinde kararsızlık başlamıştı, acaba Kuvayi Milliye mi, Fransızlar mı kuvvetlidir? Kuvayi Milliye denilen şey, bildikleri Andırın köylülerinden ve onların yaygaralarından ibaret ise, beyhude Fransızlar küstürmek istemiyorlar. Kuvayi Milliye bir iş yapacak kadar kuvvetli ise esaslı ise ve başında dirayetli, kudretli kumandan varsa o zaman hamiyetli olmaya niyetli ediyorlar. İhtiyar ve aklı başında olanlar, böyle düşünmekte idiler. Andırınlıları ve uzaktan şahsımı tahkik ettiklerine göre, beni bu işi başaracak gibi görmüyorlardı. Böyle mühim ve hayati bir davayı başaracak büyük kuvvet ve ismi duyulmuş büyük kumandan istiyorlardı. Bu yaşlı başlı adamlar, asıl kuvvetin, asıl kuvvetin kendilerinde, halk içinde olduğuna itimat edemiyorlardı. Birbirleriyle ittihat ve ittifak edeceklerine de inanmamakta idiler.

Güya siyaset yapmak için, halkı siyanet için, Fransızlara ve taraftarlarına hululü, zeka eseri zannediyorlardı. Gençler böyle değildi. Kadırlı'nin en ihtiyarı ve alim bir zat olan Hazım Efendi, gençlerden daha müteşebbis idi. Akıllı ve siyasetçi Kadırlı ihtiyarları, tereddüt içinde bunalıyorlar, müspet veya menfi bir karar veremiyorlardı. Kadırlı'den Andırın'a hiç kimsenin gelmesi mümkün olmadığı bir zamanda, Darandeli Mustafa Ağa, bizim odaya misafir gelmişti. Nazarı dikkatimi celbetti. Serbest gelmesi mümkün değildi. Avdeti de tehlikeli idi. Nasıl gelebilirdi bu cesaretin sahibi olmadığı halde. İbrahim Ağa'nın ailece akrabası olduğu için, sırf misafirlik maksadı ile gelmiş.

Andırınlı Ali Ağa, bu gibi işlerde sırdaşım idi. Gizlice şüphelendiğimi söyledim. Alim adamdır, ihtiyardır, fenalık etmez, şüphe edilmez diye tezkiye etti. Bizim kuvvetimizi, vaziyetimizi, teşkilatımızı öğrenmeye gelmiş ise ve başka kanallardan Fransızlar duyarsa, benden ziyade Andırınlılar zarar ederler. Bilmeyerek yaptığı fenalığın derecesini bu adam takdir edemez, dedim. Mustafa Ağa'yı başka bir odaya çağırtdık, fenalık etmek vaziyetinde bulunduğunu ve kendisinin avdetine müsaade etmeyeceğimizi tebliğ ettik. Tehevür ederek bizden ayrıldı. Odaya gitti, aleyhimizde odadakilere tehevürle sözler söylemekte imiş. Bu adama karşı yapacağımız her türlü tesirden akrabası İbrahim Ağa'nın müteessir olacağını, Ali Ağa ilave etti. Şerrinden kurtulmak için plan düşündük ve şöyle tatbik ettik: Bu adamı iğfal edelim, kendinden yanlıs istihbaratla havadis almak için bekleyenleri aldatsın. Ali Ağa ile acele bir mektup tertip ettik. Bu mektup güya Geben'e bu akşam ordu ile gelen Milli Kumandan, Andırın'da Hafız Bekir'e gönderiliyordu. Kumandan bütün kuvvetle ve toplarla, çok müşkülât Toros'u aştıklarını ve Geben

havalisindeki köylerde birkaç gün istirahate mecbur olduklarını, soğuktan değirmenlerin işlemediğini, bin çuval un, bin çadırlık kazık, bin giyim nal ve buna benzer ihtiyaçların hazırlanmasını yazıyordu. Mektuba, bunların gizli tutulması, ifşa edenlerin idam edilmesi kaydı da konuldu. Ben köy odasına gittim. Arkadan Ali Ağa, bu mektubu yolcu kıyafetine girmiş ve üstü başı karlı bir köylü ile bana verecekti, ben okuduktan sonra Ali Ağa, zorla mektubu elimden alacak, İbrahim Ağa'dan başkasına göstermeyecekti. Planımızı aynen tatbik ettik.

Ali mektubu benden istedi, vermedim. Andırınlılar böyle mektup okumaya, başkasına ait bir şeyi görmeye heveslidirler. Bütün oda halkı bu mektubu okumaya merak etti. Ali Ağa elimden kaptı, zahiren gücendim, başkasına gösterme dedim. İbrahim Ağa, köyün ve meclisin en muteberi olduğu halde, kendisinden mektup gizlenmesine tahammül edemedi. Kardeşi Ali Ağa'nın elinden hiddetle aldı. Baştan bir kaç satır okuduktan sonra bunda saklanacak ne var? bunu hemen ilan edelim, hepimize müjde, ordu geliyor, dedi. Ve mektup alenen okundu. Herkeste bir sevinç dolaştı. Darendeli Mustafa Ağa da çok sevindi işte ben de bunun için gelmiştim. Müftü Efendi, kuvvetinizi öğrenmek ve ne yapmak lazım geldiğini bilmek için beni göndermişti dedi. Ve söylemeyeceğine yemin ettirdik. Eğer ifşa ederse, kuvvetimizin geldiğini Fransızlar duyarsa, kendisinin cezası idam olduğunu tebliğ ettik. Ertesi günü gitti, Kadırlı'de Fransızlar, müthiş bir heyecana düştüler. Biz, köylerde davullar çaldırdık. Evvelce hamiyetli olarak isimlerini not etmiş olduklarımdan biri de eski Şumnu muhacirlerinden Ceyhan yanında Sarıbahçe köyünde Ali Osman oğlu Ahmet Ağa idi. Ahmet Ağa'ya fırsat buldukça gizli haberler gönderdim, ondan düşman hakkında malumat istemiştim. Bir gün, İbrahim Ağa'nın odasında ocak başında oturduğumuz sırada, safderun bir yolcu selam vermeden girip, elindeki çoban sopasını bana uzatarak, al sana hediyedir. Bunu Vali gönderdi. Tufan Paşa'ya göndereceksin deyip çıktı. Ve uzaklaştı gitti. Bundan bir şey anlamadım, belki bir esrar vardır ümidiyle köylüye sezdirme istemedim. Bilirmiş gibi sustum. Köylü merak içinde kaldı. Değneği tetkik ettiler. Valinin beni tanıdığını ve Tufan Paşa ile münasebetimden safderun evliya halli yolcunun Hızır olmasından, bunda bir falihayırlı olacağından uzun boylu görüştüler.

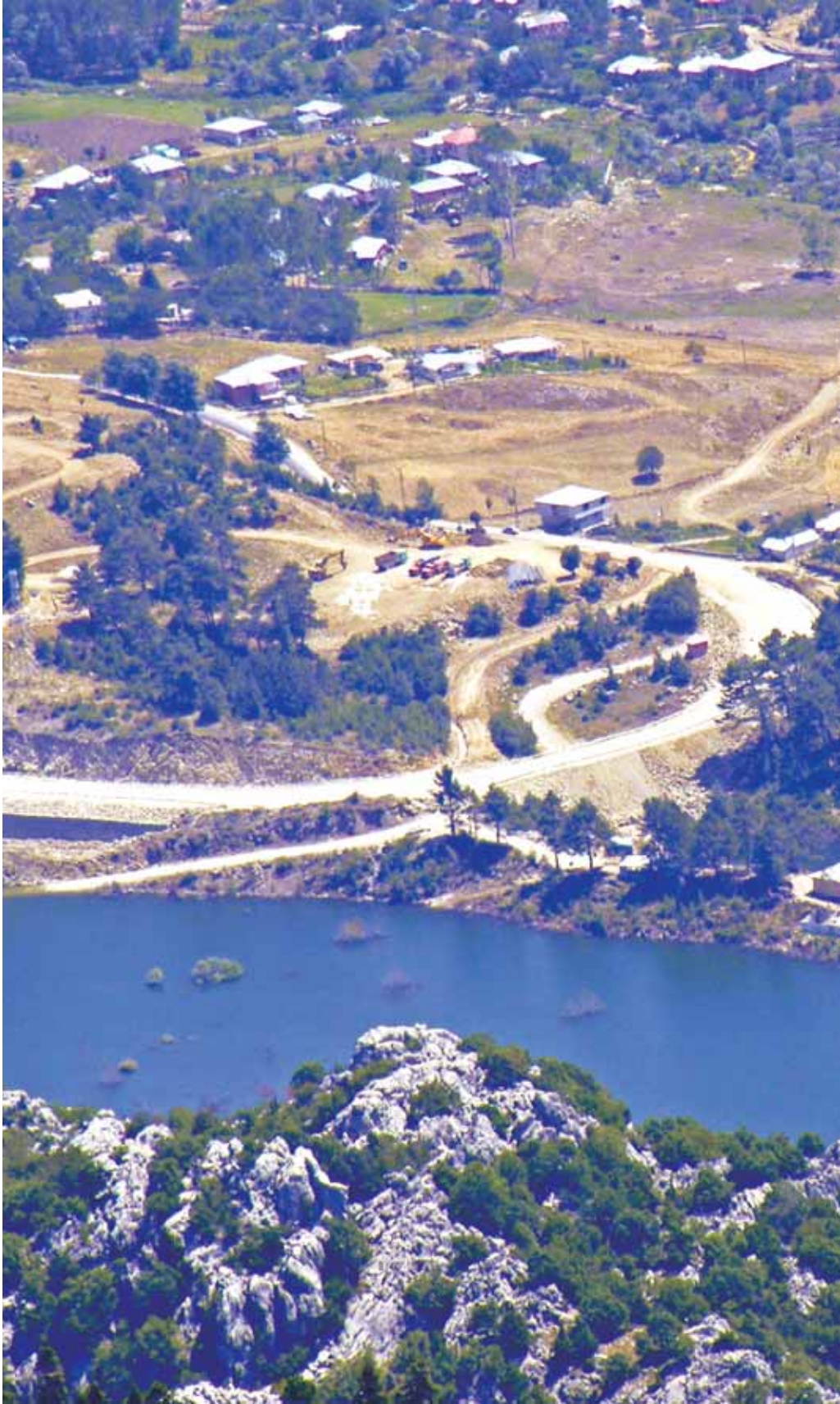
Benim hakkımda meçhul bir keramet isnadı ile, aşağıdan yukarıya yeniden süzmeye başladılar. Onlar bu manevi meseleyi halle uğraştıkları sırada, ben de bu değnekte ne keramet olduğunu merak ettim. Yoksa bir mecnun köylünün getirdiği değnekle beyhude alakalanmaktan ne çıkar? Tarlalarda yalnız başıma dolaşarak değneği parçaladım. İçinden ustalıkla yerleştirilmiş ve hiç belli olmayacak surette sigara gibi sarılmış bir mektup çıktı. Ahmet Ağa, sureti mahsusda her yeri dolaşıp haberler toplamış, Adana'da muallim Vasıf ve Kemal Kodal gibi hamiyetli vatanperverlerden aldığı mühim haberleri de, bu değnek muhaberesi ile devamlı bir halde bildirmekte idi. Ondan sonra değnek muhaberemiz çok devam etti. Nihayet Ahmet Ağa yakayı ele verdi.

Sarı Bahçeli Ahmet Ağa

Bir gün yine ocağımızın başında idik. Kıyafetleri muhacire benzeyen dört müsellaş şahıs önlerine bakarak, kalın sesleriyle selam verdiler. Karşımıza bağdaş kurup oturdular. Hepimiz bu acayip misafirleri hayretle süzüyorduk. İbrahim Ağa, ağalar uğur ola, nereden böyle, hoş geldiniz, asın silahları, dedi. Durgun bir sesle: Dursun, dediler, hiç kimseden ses çıkmıyordu, acaba eşkıya mı, düşman fikirli mi? Muhacir kıyafetlerinden ve lisanlarından istidlal ederek, bizim değnek muhaberi Ahmet Ağa mıdır acaba? diye düşündüm. Pöstekinin altından dosyamı çıkardım. Sigara gibi sarıldığı için kırışmış mektubu okur gibi, Ahmet Ağa'ya baktım. O da yan gözle bakarak, sol elini göğsüne götürdü, ben gönderdim işaretini verdi. Artık anladım, تنها görüşmemize müsaadelerini köylüden rica ettim. Ahmet Ağa'yı dinledim.

Ah efendi, çoluk çocuğum, bilmem ki doğrandı mı acaba? Şimdi lafa başlamadan, sen bana bir kaç yiğit ver de, gidip köyden çocukları kurtaralım.

Geçmiş olsun Ahmet Ağa, merak etme, o şey kolay diye teselli ettim. Değnekli muhabberimizi İbrahim Bey duymuş, köy de, Fransız askerlerine bastırılmış, Ahmet Ağa'yı bir yaylıya bindirmişler, idam için Ceyhan'a götürürlerken, arkadaşı Avcı Mehmet sakladığı silahı ile yetişmiş iyi bir nişancı olduğu için, arabayı takip ile dört Fransız süvarisinden bir ikisini vurunca, diğerleri kaçmış, Ahmet Ağa, köyden silahını ve arkadaşlarını alarak doğru Andırın'a gelmiş. Şimdi harice kuvvetli gösterdiğimiz beyannameler muhteviyatının, maddeten ispatı sırası geldi. Çerkez ihtiyar Salih Ağa'yı bu işe memur ettim. (Bu Salih Ağa, Çerkezdi, fakat dini bütün bir Müslüman ve mücahit bir insan olduğu için, düşman tarafında çalışan diğer Çerkezlerden nefret ediyordu, bana sancaktarlık etmeye merakı vardı.) Evvelce Zeytin Ermenileri tarafından yapılan bir katliamda göğsünden ağır bir kurşun yarası aldığından, canı yanmış idi. Böyle bir katliamın tekrarı melhuz bulunduğu bu sıralarda, hazır bulunmak için benim yanıma gelmişti. Bu ihtiyarın Çerkez olması çok işime yaradı. Çünkü, Çerkezlerin namuslu olanlarıyla, bu vasıta ile anlaşmak mümkün olacaktı. Nitekim bilahare hayvanıma seyislik yapan da, Kozan'dan bize iltica etmiş hamiyetli bir Çerkez idi. Bunlar, benim karargahımda çok yakınlarımdandı. Harekatın devamı müddetince Çerkez halkından fenalık görmedik. Evvelce Fransızlarla tanışmış elebaşılar, daima mütereddit durdular. Andırınlılarla tanışmış elebaşılar, daima mütereddit durdular. Andırınlılardan bir kaç kişiyi terfik ettik. Jandarma Hüseyin Çavuş benden emir ve talimat istedi. Ahmet Ağa'nın ailesini kurtarabilirse en büyük hizmeti yapacaklardı. Daha başka emre lüzumu yoktu.

Fakat emir olsun diye, şunları söyledim:

Ahmet Ağa'nın çocuklarını, canınız pahasına olsa, kurtaracaksınız, birinci vazifeniz budur. Bundan sonra Ceyhan, Kadirli, Adana vesair istikametlere giden bütün telgraf ve telefon hatlarını bir çok yerlerden keseceksiniz. Jandarma karakollarını basarak, silah ve cephanelerini alıp getireceksiniz, Türk jandarmanızdan sizinle beraber gitmek isteyenleri, beraber alabilirsiniz, kalmak isteyenlere dokunmayınız, yalnız ordu ile geldiğimiz zaman, iyilik veya kötülükleri hakkında hesapları kendilerinden soracağımızı söyleyiniz. İslam, Hıristiyan, dost, düşman kim olursa olsun size dokunmayanların, can ve malına dokunmayınız. Ve buna benzer emirler verdim. Üç gün sonra döndüler. İki araba silah getirdiler, telgraf tellerini kesmişler, karakolları basmışlar, Ahmet Ağa'nın çocuklarını, daha birinci günde, Andırın arazisine nakletmişler, verilen emirleri tamamen ve çok iyi bir şekilde yerine getirmişler. Hareketleriyle ve sözleriyle tam yerinde propagandalar yapmışlar. Her hareketleri, baskın tesirini verdiği için hiçbir mukavemete uğramamışlar ve müsellehan karşı koyarak bunları tevkif etmek istemişler. Çerkez köylüleri çokluk ve o sırada Ahmet Ağa'nın ailesi de beraber bulunduğundan ve bir müsademeye meydan vermemelerini emrettiğinden, bizim ihtiyar Salih Ağa, palayı çekerek, Çerkez köylülerinin içine yürümüş ve herkesçe takdir ederek yolu açıp geçmişler.

Bu hareket işgal mıntıkasında derin akislerle çalkalandı. Andırın'da ilk muvaffakiyet olarak, cüreti arttırdı. Bunun üzerine İbrahim Bey, sahneye şahsen çıktı. (Bana) Hafız Bekir'e hitaben Ahmet Ağa'nın ne adi adam olduğunu ve yaptığımız bu milli hareketle, Sivas'ın düşüncesizlikleriyle, milleti Büyük Harpten daha feci akıbetlere sürüklediğimizi, Ahmet Ağa'nın kendilerine teslimini amir, küfürlü bir mektup yazmıştı. Hürriyet ve istiklalim nimetlerini, Türk milletinin azim ve iradesini, Sivas'ın şaşmaz kararını, mülayim ve ruhunu okşayıcı bir ifade ile cevaben yazdım. Yine aynı tonda, yüksekte atıcı bir fikirle ve kendisinin bir asker olduğunu da ilave ederek yazdığı mektupta bu fikirden vazgeçmememizi tavsiye etmekle beraber, Ahmet Ağa'nın iadesini istiyordu. Ondan sonra küçük küçük bazı hareketlerimizle Kozan muhitindeki halkın kurtuluş ümitleri canlanmaya, düşmanların evhamı artmaya başladı. Ceyhan'da Çerkez Ahmet Muhtar isminde birinin düşmanlık için oynadığı roller çok mühimdir. Bu zat, para kazanmak için Milli Harekatın düşmanı idi. Her yere nüfuz ettiğinden, hareketlerimize karşı koymak

için kuvvetli tedbirler alıyordu. Fransızların, bize karşı müdafaasını temin etmek için el ele vermişlerdi. Halkın fikrine fesat karıştırmak, bizim tarafa sahte havadisler uçurtmak, daha sonraları zaman kazanmak için, teşebbüslerimizin bir zaman için tehirini teklif etmek gibi çareler düşünmekte idi.

Ahmet Ağa'yı, kendisine iltihak eden arkadaşlarıyla birlikte, Kozan cenubunda Hamam köyü bölgesine, Kozan ve Adana yolunu tehdit etmek vazifesi ile gönderdim. Maraş'ta müsademeler devam etmekte idi. Fransızlar orada meşgul bulduklarından, bizim icraatımıza cüretli mukabele yapamıyorlardı. Fransızları daha fazla bağlayarak, Maraş'a yardımlarına mani olmak için, Osmaniye, Haruniye ve Yenice Kale taraflarında halkı uyandırmaya lüzum vardı. Evvelce, bura halkından Fransızlar, zorla imzalar toplayarak Fransa'yı istediklerini gazetelerde ilan etmişlerdi. Bura halkı, Erzin, Hassa, Dört Yol, Yumurtalık, Haruniye'den pek çok mühürlü mazbatalarla müracaat ederek, Fransızların kendilerine zorla mühürlettiklerini ve yalnız milli istiklal için çalışan Sivas Kongresi ahkâmına tabi olduklarını ve istiklal için silaha sarılacaklarını bildiriyorlardı.

Kemal Doğan'dan aldığım talimatta; Andırın'da hazırlandıktan sonra, kendisinin Develi'den Hacı'nın üzerine yürüyeceği sırada, bizim de Andırın'dan Kozan'a yürümemiz emredilmişti. Develi istikameti, henüz kardan yol vermediği için, bizim de hareketimizin tehiri emrediliyordu. Fakat, bizim işimiz meydana vurmuştu. Ok yaydan çıkmış, daha fazla beklemek, sabırsızlığı mucip oluyordu. Develi'den hareket haberini beklerken, fikrimizi daha uzaklara yaymakla uğraşıyorduk. Burada da karşımıza yine bizden bir mani çıktı: Osmaniye Jandarma Kumandanı Sıtkı Bey. Bu zat, Maraş kalesine bayrak dikmek için Fransızlarla beraber gitmiş, Milli Harekete karşı düşmanlık hissiyle mütehassis olduğundan, Fransızlar bunu da vasi salahiyetler vermişler. Kürtlerden milis çetesi toplamış, Ceyhan suyu üzerinde geçit yerlerinde, Andırın'a karşı bunları yerleştirmişti. Bu zatı elde etmek için muhabereye başladım. Sıtkı Bey, Türk idi, Bartınlı olduğunu ve iyi bir aile evladı olup, benim ordudan tanıdığım Sıtkı Bey olduğunu öğrendim. Kendimi tanıtmadım. Sıtkı Bey, Ali Saip ve İbrahim Bey gibi nüfuzlu değildi, Fransızlara çok muti olduğundan, bize muzır oluyordu. Bu da başka türlü roller oynayarak, bizi işgale kalkıştı. Fransız kumandanı ile söz birliği ederek güya bize mahrem malumatlar veriyordu. Kendisini sureti haktan göstererek bizi avlamak hevesine düşmüştü. Bazan tehditli, bazan ricali mektuplarını alıyordum.

Ceyhan suyu üzerinde kayık başında bulundurduğu Kürt milis müfrezesini bir baskınla esir ettik, Andırın'a getirdik. Sıtkı Bey hiddetlendi. Derhal serbest bırakılmalarını istedi, bırakmadık. Sonradan yumuşak lisanla, henüz Fransızların vakayı duymadığını, duyarlarsa fena olacağını, Mersin'e iki fırka asker, İskenderun'a tayyare ve tankların çıktığını, mahrem havadis olarak ilaveyi unutmamıştı. Bizim elde ettiğimiz hamiyetlilere mani oluyordu. Osmaniye'de, daha bidayette hamiyetli olarak tanıdığımız ve Osmaniye mıntikasında milli mefkureyi teşmil eden vatandaş, Osmaniyeli Durmuş Efendi isminde bir zat idi. Bu arkadaş fedakarlığı ile ve yüksek milli düşüncesiyle, Milli Hareket için sonuna kadar yılmadan çalışmıştı. O havalide her müsademeye bilfiil müfrezesiyle iştirak etmiştir. Bu sırada Maraş'tan Fransızların yaralı, hasta vesair sebeplerle askerlerinin bir kısmı Haruniye'ye gelmişler ve bunları makineli tüfeklerle takviye etmişlerdi. Haruniye nahiyesinde muhteşem bir Amerikan Koleji vardı. Kasabanın bir yamacı Türk, mukabil yamacı Ermenidir.

Ermeniler gördükleri yardımla çok azgındırlar. Haruniye halkının muallimleri ve ileri gelenleriyle gizli temaslar yaptık ve gizli tutulmak üzere teşkilat kuruldu. Teşkilat ve maksadın çok gizli tutulması matlup idi. Çünkü planımız Kozan'a yürümekti. Andırın kuvvetiyle Kozan'a hareket ettiğimiz zaman, boş kalan Andırın köylerine cenuptan Haruniye'den bir düşman hücumu olursa, o zaman Haruniye teşkilatının müdahalesini istemiştim. Haruniyeliler sabredemediler, teşkilatlarını hissettirdiler ve hatta biraz da kendileri mütecaviz oldular. Çok faik olan düşmanları tarafından Türk mahallesi yakıldı.

Fransızlar, Andırın'ın üzerinden tayyare uçurarak tehdit ve keşifler yaptılar. Haruniyeliler, kamilen Dumanlı dağlarına tırmanarak canlarını kurtarmaya çalıştılar. Andırın'dan feryatlarla imdat istediler. Biz, Kozan istikametine hareket emrini almıştık, kuvveti parçalamak doğru değildi. Çaresiz bir kısım Andırın kuvvetini, Hacı Bey Zülfikaroğlu kumandasında, Haruniye'ye gönderdim. Bu kuvvetle Haruniyeliler biraz canlandılar. Haruniye'yi muhasara edecek kadar celadet gösterdiler. Osmaniyeye'den gelen Fransız kıtaatı karşısında, tekrar muhasara bozuldu, iş ciddileşti.

Artık Fransızların Andırın'a yürümeleleri düşünülebilirdi. Bütün Andırın kuvvetiyle, Haruniye işini halletmek üzere, Ceyhan suyunu kayıkla geçtik, tekrar muhasaraya muvaffak olduysak da, Adana'dan bir alay kadar piyade ve bir kaç bölük süvari ve bir kaç batarya top ile büyücek bir Fransız kuvvetinin yanaştığını ve top ateşi açtığını görünce, muhasaranın garp tarafını açarak, Sabuncu suyu kenarında, Andırın istikametini kapamak üzere mevzi aldık. Bu müsademeler uzamıştı, geçit başında esir ettiğimiz Kürt çetesi yanımızda ağırlık oldu. Bunları beslemek lazımdı, muhafaza için bina ve muhafız bulmak müşküldü. Serbest bırakmakla, intikam hissiyle mukabele edecekleri anlaşılıyordu. Kendilerini esir eden Andırınlılara diş biliyorlar, eğer gafil bulunmasalarmış esir etmek Andırınlıların işi değilmiş, diye mırıldanıyorlardı. Haruniye'ye bütün kuvvetle girerken bunlar bize tamamen ayak bağı oldular. Kaçarlarsa, aynı zamanda iç yüzümüzü ve teşkilatımızı gördüklerinden asker kuvveti, top ve makineli tüfek olmadığını söyleyecekler. Halbuki bizim Andırın'da, hariçten gelmiş büyük kuvvetimizin mevcudiyetini biliyorlardı. Nitekim evvelce Fransız gazeteleri yirmi mitralyöz, bilmem kaç top, şu kadar silahın ve Hafız Bekir'in Endel geçidinde teslim edilmesini veyahut gelip Andırınlıları yakalayacaklarını yazıyorlardı. Bu Kürtler, aleyhimde mükemmel haberler vereceklerdi. Bunları serbest bırakmaya niyet ettim. Kendileriyle ahbab olduk, çoğunun Caf ve Hamavent aşiretinden, Süleymaniye taraflarından vaktiyle sürgün geldiklerini anlattılar. Büyük Harpte, bu aşiretlerle İran hududunda Ruslara karşı muharebe etmişim, yakın tanışırdım. Hamavent reislerinden Binbaşı Mahmut, Hıdır ve diğerlerinden bahsettim. Ve aşiretlerinin Ruslara karşı çok cesur muharebeler yaptığını anlattım. Kendilerine silah da vereceğimi ve karargahıma alacağımı, fakat şimdilik Andırınlıları gücendirmek istemediğimi söyledim.

Bir kaç güne kadar ordu gelecek dedim, o zaman silah ve her şey vereceğimi vaad ettim. Haruniye'ye, silahsız beraberimde götürdüm. Karargahımın muhafızı olduklarını ve serbest bulduklarını anladılar. Savuşmalarına fırsat verdim. Bir gece güya gizli, fakat gözleyicilerimizin önünden savuştular, Sıtkı Beye mülaki oldular. Benim kendilerine iyilik ettiğimden, ordunun geleceğinden bahisle iyi propagandalar yapmışlar. Kendileri inandıkları için, herkesi inandırmışlar. Kozan'ın zaptından sonra, bu Kürtler, Ali ve İsmail Caf kardeşler de tekrar bize geldiler ve birçok müsademelerde fedakarlıkları görüldü. Hazırlıksız geldiğimizden iaşemiz ve muhabere irtibatımız bozuktu, açlık baş göstermişti. Bununla beraber, muharebe vaziyetinde tefevvuk tarafımızda idi. Andırınlılar, çok çetin saldırımlar yaptılar. Bir kaç fedai bomba atmak için mazgallara kadar sokuldu. Mazgal haricinden düşmanın tüfek namlusunu tutunlar olmuştu. İhtiyar sancaktarın, Çerkeş Salih'in bir kahramanlığını söylemeden geçemeyeceğim. Bir yağmurlu gün gurup zamanı, hava alaca karanlıktı. İaşe temini müzakeresi ile düşüncelere dalmıştık. Fransızların top mevzilerinin bulunduğu, ahalsi kaçmış bir Türk köyü kenarında, yayılmaktan dönüp sahiplerini bulamayan köy sığırlarını uzaktan görmüştük. Salih Ağa, bir kaç kişi ile beraber oraya sokuldu ve sığırları sürerek bize kadar getirdi. Bizi açlıktan kurtaran ihtiyarı, hepimiz takdirle sevdik. Haruniye Türk köylüleri, meçhul yerlere kaçmışlar, toplanıp bir kuvvet olamamışlardı. Salih Ağa, sığırları sürerken, uzaktan heyecanla seyrettiğimizde ora eşrafından Ökkeş Efendi'yi teşci ettik. «Salih Ağa ve bizim kuvvetlerimiz, düşmana saldırdılar, koşunuz köylünüz nerede ise siz de saldırınız» telkini ile ve o emniyetle hareket ettiler. Onlar da düşmanı açıktan, daha cenuptan izaç etmeye başladılar. Bizde top bulunmadığından, Haruniye'yi zaptedemiyorduk.

O sırada Kemal Doğan'dan gelen emirde; Develi kuvvetlerinin Hacın üzerine yürüyecekleri bildiriliyor, bizim de Kozan'a hareketimiz emrediliyordu. Haruniye cephesini, Haruniye müdürünün idaresine bırakarak Andırın'a döndük. Aşağıdaki suretleri yazılan telgraf ve mektuplar Andırınlıların her cephede büyük hizmetleri olduğunun göstergesidir. Başta İbrahim Ağa olmak üzere bütün Andırınlılar, Klikya savaşında 700-800 kişilik milli teşkilatlarıyla eşsiz kahramanlıklar göstermişlerdir.

Osman Tufan Paşanın Yayıcıoğlu İbrahim Ağa'ya Mektupları:

Milli mücadele yıllarında Andırın'ın hizmeti gerçekten çok büyüktür. Kadirli'nin, Kozan'ın, Ceyhan'ın, Saimbeyli'nin, Feke'nin, ve topyekün bütün Çukurova'nın kurtuluşunun başlangıç noktası Andırın'dır. Bu konuda Andırın'ın büyük fedakarlık ve kahramanlıklarını aşağıdaki vesikalardan anlayabiliriz.

Osman Tufan Paşa'nın Kozan'dan yazdığı 5 Haziran 1920 tarihli mektubu:

Andırın Grup Kumandanı İbrahim Ağa'ya;

Yardımcım Şakir Bey Osmaniye ve Ceyhan havalisinde vekilim olarak bulunacaktır. Zaatıalınız dahi havalıyı meskurede kuvvetli bulunmak için grubunuzla hareket ediniz. Yapılacak hareket hakkında talimatı lazimeyi Şakir Bey'e verdim. El birliği ile çalışarak Kars ve Kozan havalisinin düşmandan temizlenmesi hususunda grubunuzun göstermiş olduğu kahramanlığı ve cesareti ile orada dahi İslam alemine yapılacak fedakarlığın mükafatını elbette cenap-ı hak verecek. Allah muvaffakiyet versin. Selametler temenni eylerim efendim.

Klikya şark mıntıkası Kuvai Milliye Kumandanı Tufan Osman Tufan Paşa'nın Kozan'dan gönderdiği 22 Haziran 1920 Tarihli Mektubu:

Andırın Grup Kumandanı İbrahim Ağa'ya;

Bu defada başımıza Maraş çıktı. Andırın'ı her taraf çağırıyor. Dünyayı ,Andırınlı feth edecek. Kars, Kozan, Ceyhan, Osmaniye, Haruniye, bu defa da İslahiye. Bakalım daha başka nereye isteyecekler. Esas kuvvetimiz Andırın'dır. Buradan çekilen düşman birkaç gün sonra tekrar Karsa, Kozan'a taarruz ederse ne yapacağız. Nitekim Adana civarında Ermeniler, İslam köylerini katliama başladılar . Bölükler içtima etsinler. Yakın zamanda bu tarafa hareketleri için haber göndereceğim. Bölük kumandanlarına ve bütün arkadaşlar selam ederim.

Klikya şark mıntıkası Kuvai Milliye Kumandanı Tufan Adana Cephesi ve II. Kolordu Kumandanı Selahattin Adil Paşa'nın Telgrafı 21 Eylül 1920 Kozan

Andırın'da Yayıcıozade Hacı İbrahim Efendi'ye;

Silah celbi zamana mütevakkıf bulunduğundan, müsella efradın sevki ve cephelerin Haçında ikmal olunabileceği ve gayri müsella esnam efradının Maraş taburlarına izamı mütemennadır.

Kozan'dan, Adana Cephesi Kumandanı Selahattin Beyefendiye;

Emrialinize tefrikan, efrad matluba ve Kuvaai Milliye'den mürekkep 102 mevcutlu bir grup müfreze birader bendeniz Ali Ağa kumandasından çamurlu tarikiyle elyev Haçın'a izam kılındığı maruzdur.

Yayıcıoğlu İbrahim

Andırın İdari Tarihçesi

nadolu Selçuklu Devletinin Moğol istilasına dayanamayıp çöküşü sırasında Anadolu'da birtakım beylikler kurulmuştur. Bu beyliklerden biri de Maraş ve çevresinde kurulan Dulkadiroğlu beyliğidir. 200 yıl kadar Dulkadir beyliği sınırları içerisinde kalan Andırın, 1515'te Yavuz Sultan Selim zamanında Dulkadir Beyliği'nin Osmanlı İmparatorluğuna bağlanması ile birlikte Osmanlı ülkesine katılmıştır. Zulkadiriye eyaletinin merkezi olan Maraş'a bağlı olarak kalmıştır. 1866'da Padişah Sulatan Abdulaziz döneminde Maraş, Halep vilayetine bağlanınca Andırın da Halep'e bağlanmıştır. 1855 yılına kadar şimdiki ilçe kaymakamlığına denk olan Müsellim tarafından idare edilmiştir. 1855 yılında ilçe merkezi Aşağı Andırın diye bilinen Kesim Köyüne nakledilmiştir. Ancak 1863 yılında ilçe merkezi yeniden Andırın'a nakledilmiştir. 1908'de İkinci Meşrutiyetin ilanı ile birlikte yapılan vilayet teşkilatı ile Maraş, Halep'ten ayrılmıştır. Bununla ilgili olarak hükümetçe görülen lüzum üzerine 1908 yılı mart ayı içerisinde, Andırın ilçe teşkilatı Göksun'a kaldırılmış ve Göksun'daki nahiyeye teşkilatı Andırın'a nakledilmek suretiyle Andırın, Maraş ili, Göksun ilçesinin bir nahiyesi haline getirilmiştir. 1925 yılında milli mücadeledeki hizmetine karşılık ilçe merkezi yeniden Andırın'a taşınmıştır. Bu tarihten sonra idari bir değişikliğe uğramamıştır.

Andırın'ın 1908 yılında ilçe olması için yapılan başvuru şu şekildedir:

Dersaadet'te Meclis-i Mebusan Heyet-i Umumiyesi Nazargâh-ı Aliyesine

On iki bin nüfusu, camii Andırın kazasının vüsati itibari ile ehemmi-i mevkiyasına binaen Fırka-i İslahiye kararı ile teşkilatında Andırın merkezi kaza edilmiş ve bedel asayiş ahali tarafından irade ve muntazaman kırk-ellibin masrafla bir hükümet konağı, bir karakol name inşa edilerek umur-u ibat kesiren rüyet husule gelindikte iken iptida devr-i mezaliminden olarak bu sene Andırın 20 saat bud-u mesafede bulunan Göksun kaza teşkili ile merkezi hükümet buraya nakl, Andırın kazaya tahvil kılındığından, masarif-i külliye ile meydana gelen hükümet konağı ve karakol name harap olmaktadır. Andırın..... kırk yedi kura, On iki bin nüfustan ibaret olup Göksun'la Andırın arasındaki Meyremçil Beli kanunuevvelden itibaren nisan gıyasına kadar kar ile mestur kalarak mürur ve ubur münkati olduğu cihetle ahalimiz, bud-u mesafedeki mezahim ve meşrak-ı nahiyeye mevsim-i şifadaki yolların husuletine mebni hükümet, sene-i irtica ve inşikadan sarı nazarla hukuk-u meşrularını abada-i ızalime hava... teslim mecbur ve sudur herkese seyyanen bahş olunan hürriyet ve adl-i musavattan mahrum kalmaktadır. Alelhusus hukuk-u umumiye ait emniyet ve aşayiş-i umumuyeyi muhil, ceraim-i mühime ve cür-i meşhut gibi sürat-ı tatki labit bulunan ceraim, yolun mestur bulunmasından itibar-ı keyfiyet kabil olmadığı cihetle hukuk-u umumiye ve şahsiyelerimiz zayi olduğundan, kazanın Andırın'a iadesine, olmadığı halde bervechi kaza teşkili ile istidaf muadin zirdeki baatelgraf 23 Şubat 323 tarihinde Mabey-i Hümayun başkatibi vasıtasıyla ve 14 Nisan 324 tarihinde Atabe-i Aliyeye vak-i olan istihamımızdan bir semere halledilememiş, on iki bin nüfustan ibaret bulunan Andırın Ahalisinin temin-i hukuku mazlum ve sınıf-ı kaffenin adil ve musavata vakit ve zamanı ile teellin hususu melhuzları herhalde bir hükümete muhtaç bulunduğu, hükümet vasıtasıyla istafa-i hak ile men'i ahali hod se hod istifa-i hakka kıyamıyla büyük bir hadise-i netice vereceği melhuz bulunduğu, Göksun'un kaza halinde kalması, labet hisse Andırın'a ilhaken kaza teşkil ve memleketimizin terakkisi ile bil cümle ahalimizin nakl-i refah ve saadet buyurulması kemali süzgarla istirham ve istida-i... arz ederiz. Ferman. (25 Teşrinisani 324)

Bu belgeler bize 1908 yılının eğitim şartları göz önüne alındığında, bu son derece seviyeli ifade tarzı ve hak aramada o tarihte bile Andırın halkının ne kadar bilinçli ve kültür seviyesinin yüksek olduğunu gösterir. Belgeler üzerinde 109 adet imza vardır. O zamanlar imza yerine vatandaşlar mühür basarlardı. Bu mühürler, eşraf, muhtarlar ve köy imamlarına aittir. Üç tane de ermeni mühürü bulunmaktadır. Bu durum Andırınlıların Ermenileri de toplumun bir parçası olarak gördükleri, ayrımcılık yapmadıklarını, Türk halkının hoşgörüsünü ve müsamahakârlıklarını kanıtlamaktadır.

KALELER

Kalın Yufka 'BAZLAMA' Tatlı 'ŞİRE'
Kuru İncir 'BELCENE' Tabak 'ZEHRE'
Kumanya 'AZZİK' Hayvan Yemi 'ZAVARA'
Hiç Olmamış Karpuzla 'CALAK' Derler Bizde

Olgunlaşmamış Ham Buğdaya 'FİRİK'
Haşlanmış Mısır ve Buğdaya 'FEDİK'
Pirincin Tarladaki Halı 'ÇELTİK'
Soyulmuş Taze Cevize 'TAVLAK' Derler Bizde

Uzun Ağaç 'SÜVEN' Ceviz İçi 'ÇEN'
Davul Tokmağı 'ÇÜVEN' Tabak 'SEHEN'
Hoş Kokulu Kavun Adı 'ŞEBEDEN'
Serilenecek Yerlere 'YAZLAK' Derler Bizde

Soğan Tobumu 'KISKA' Güveç 'BİŞME'
Mısıra 'MEKE' Buğday Aşı 'DÖĞME'
Taze Keçi Sütündendir 'TELEME'
Ham İncirin Meyvesine 'HOZAK' Derler Bizde

Salata 'MANCA' Patlıcan 'BALDIRCAN'
Susama 'KÜNCÜ' Pirzolaya 'ÇAMAN'
Mantar 'GÖBELEK' Salatalık 'BOSTAN'
Mısır Yemeğine 'GAÇAMAK' Derler Bizde

Yağda Pişmiş Yumurtaya 'MIKLA'
Çeyrek Tas Ölçeğe Denir 'URUBLA'
Dalga Geçme 'TAŞKALA' Tıpkı 'ÇIKLA'
Mutluk Eşyalarına 'GAPGACAK' Derler Bizde

Şaşırma 'APIŞMA' Gölgecik 'HAYMA'
Yenme 'ÜRTME' Hava Atma 'GUBARMA'
Meşeye 'KESME' Eskime 'DAYRAMA'
Alçak Çağlayanı 'ŞARLAK' Derler Bizde

Uzun Ağaç 'MAA' Saklanma 'PISMA'
Ölüm 'ZIBARMA' Dalmaya 'TUMMA'
Sabah Olma 'İŞİMA' Girme 'DİKİLMİ'
Hava Kararmaya 'GARANIŞMAK' Derler Bizde

Alınmaya 'GOCUNMA' Koşma 'GOPMA'
Horgörme 'HIRSUNMA' Boşanma 'PORTMA'
Çok İslanmaya 'CIBIDIĞI ÇIKMA'
Dert Almaya 'GADASINI ALMAK' Derler Bizde

Gelincik 'PAMPAL' Menengiç 'ÇİTİMİK'
Ekin Demeti 'PIRNAT' Ardeş 'PİTİK'
Fıdandır 'ÇETİL' Tobumluk 'DAMIZLIK'
Yayladaki Kamelyaya 'ÇARDAK' Derler Bizde

Karşı Yamaç 'ANNAÇ' Aşağı 'LIĞLAK'
Pur Topraktan Olan Yamaç 'SIYPINNAK'
Çukur 'YALAK' Yıkama Yeri 'YUNAK'
Sulanmış Geniş Alana 'SALAK' Derler Bizde

Bağ Bahçeye 'BOSTAN' Yaylaya 'GÜZLEK'
Dinlenen Tarladır 'SOLAN' Yol 'GEÇEK'
Tarla Sürümü 'FELAN' Dönüm 'EVLEK'
Yolların Çakışmasına 'ÇATAK' Derler Bizde

Kayalık Yer 'KEPİR' Kümese 'PİN'
Kuzeye Bakan Soğuk Yerler 'KUZGUN'
Bitki Ve Ağacın Filizine 'IŞGIN'
Meşenin Kabuklarına 'YARTNAK' Derler Bizde

Uzun Kadın Elbisesine 'FİSTAN'
Düğümlü Erkek Gömleğine 'MİNTAN'
Tahtaravellinin Adıdır 'CIZZAN'
Yalnız Kalmaya 'YASYAPILDAK' Derler Bizde

Elbiseye 'PİRTİ' Tırtıl 'GITGİRTİ'
Elinden İş Gelmez Adam 'MIYMINTI'
Sapsız Bıçak 'NAMTT' Ses'e 'Gırcırtı'
Elle Vurulan Tokata 'ŞAPLAK' Derler Bizde

Ağz Dalaşı 'CANGAMA' Havlu 'MAHRAMA'
Oyun Bozmak 'CİLLİMA' Çöp 'MALAMA'
Isınma 'GİZİNMA' Ötme 'GİGİRMA'
Takla Atmaya 'DOMBALAK' Atma Derler Bizde

Büyük Gözenekli Eleğe 'SARAT'
Tarlada Çalışan İşçiye 'İRGAT'
Helalinden Olan Karıya 'AVRAT'
Kötü Yaramaz Kadına 'GALTAK' Derler Bizde

Bunalıncı Sıcak Havaya 'SİKLAT'
Rahatsızlık Veren Güvürlü 'MALAMAT'
İki Çelik Ölçek Kabına 'GİLAT'
Kısa Saplı Baltalara 'NACAK' Derler Bizde

Tarla Payı 'DÜŞEK' Kapşon 'BÖRKENEK'
Külöt Don 'KÖNÇEK' Alete 'KÖYNEK'
Hiç Doğurmamış Koyunlara 'ŞİŞEK'
Çifileşecek İneğe 'BOĞASAK' Derler Bizde

Büyük Taş 'DİBEK' Yuvarlak 'TENGEREK'
Zehirli Bir Örümcektir 'BÜVELEK'
Sırtta Taşınabilen Yüktür 'ŞELEK'
Üstünde Bir Şey Yoksa 'CASCAYLAK' Derler Bizde

Bir Anda 'KİRPEDEN' Ne Çabuk 'HAÇAN'
Geçen Gün 'ÖTEEN' Ani 'TARPADAN'
Geçen Yıl 'BILDIR' Az Önce 'BİYAKTAN'
Sıkıya 'DİĞRAK' Uzağa 'YIRAK' Derler Bizde

Küçük Ağaç Parçasına 'GIYIRGAN'
Ekin Biçen Aletin Adı 'TIRPAN'
Sulu Kara 'CALAP' Kürdana 'HİLTAN'
Av İçin Kurulan Tuzağa 'FAK' Derler Bizde

Mitel Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-15	Tarihi	: IV. yüzyıl
Tespit Tarihi	: 03.09.2000	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
Yeri	: Andırın İlçesi	Kullanım Durumu	: Hazineye bağlı olup, harabe halde bulunmaktadır.
Adresi	: Çuhadarlı Köyü'ne bağlı Mitel (Güzel) Obası'nda bulunur.	Kaynak	: Özkarcı, Mehmet-Türk Kültür
Adı	: Çuhadarlı (Mitel) Kalesi	Varlıkları Envanteri:	Kahramanmaraş 46/Mehmet
Türü	: Kale	Özkarcı-Ankara	: Türk Tarih Kurumu, 2007

Andırın İlçesi, Çuhadarlı Köyünde bulunan Mitel Kalesi, Çuhadarlı Köyünde hakim bir tepe üzerinde, Çuhadarlı köyünün kuzeydoğusunda yer almaktadır. Halk arasında Keçiburcu Kalesi veya Çuhadarlı Kalesi olarak adlandırılmaktadır. Kale, yüksek bir tepeye hakim bir şekilde, ana kaya üzerine inşa edilmiştir. Kalenin duvarları ise anakayadan kesilen taşlarla harç kullanılarak yapılmıştır.

Mimari Özellikleri: Kalenin iki girişi bulunmaktadır. Kalenin kuzeydoğusunda üzeri kemerli bir giriş kapısı olup, bu giriş kapısından dört tarafında burçları bulunan kare planlı mekana geçilmektedir. Kuzeybatı yönündeki iki tarafı burçu olan ikinci girişten ise sur duvarlarına geçiş sağlanmaktadır. Kuzey sur duvarlarının iç kısımlarında seyirdim yolu bulunmaktadır. Tepenin güneyinde ise girişi doğuda dörtgen planlı bir mekan bulunmaktadır. Büyük bir kısmı yıkılmış olan kale restore edilmediği için her geçen gün yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Kalenin içerisinde kalenin yıkık duvarlarına ait moloz taşlar ve yoğun şekilde bitkilenme bulunmaktadır.

Haştırın Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-16	Tarihi	: IV. yüzyıl
Tespit Tarihi	: 01.07.2000	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
Yeri	: Andırın İlçesi	Kullanım Durumu	: Hazineye bağlı olup, harabe halde bulunmaktadır.
Adresi	: Torun Köyüne bağlı Haştırın Obası'nın sınırları içinde ve ilçeye 6 km. uzaklığındadır.	Statüsü	: Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 28.07.2005 tarih ve 900 sayılı kararıyla tescil edilmiştir.
Adı	: Haştırın Kalesi		
Türü	: Kale		

Andırın İlçesi, Torun Köyünde bulunan Haştırın Kalesi, Andırın-Kadirli-Kahramanmaraş yollarının ortak kesiştiği kavşağa hakim bir tepe üzerinde ana kaya üzerine inşa edilmiştir.

Mimari Özellikler: Halk arasında Kale olarak nitelendirilen Haştırın Kalesi mimari özelliklerinden dolayı savunma amaçlı inşa edilmiş Gözetleme Kulesi olarak değerlendirilebilir. 7,50 x 12,80 m. ölçülerinde kaba yonu moloz taş ve kireç harcı malzeden yapılmış Gözetleme Kulesi yaklaşık 4 m. yüksekliğinde, duvar kalınlığı ise 1,30 m.dir. Ortaçağ Dönemine aittir.

Akkale

Envanter No	: KVE-TR-46-03-03	Tarihi	: IV. yüzyıl
Tespit Tarihi	: 26.08.2001	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
Yeri	: Andırın İlçesi	Kullanım Durumu	: Hazineye bağlı olup, harabe halde bulunmaktadır.
Adresi	: Torun Köyüne bağlı Haştırın Obası'nın sınırları içinde ve ilçeye 5.5 km. uzaklığındadır.	Statüsü	: Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 26.12.2002 tarih ve 5026 sayılı kararıyla tescil edilmiştir.
Adı	: Ak Kale		
Türü	: Kale		

Andırın İlçesi, Torun Köyünde bulunan Akkale, İlçe merkezinin yaklaşık 3,5 km güneydoğusunda, Andırın-Kahramanmaraş karayolunun yaklaşık 500 m. doğusunda hakim bir tepe üzerinde bulunmaktadır.

Mimari Özellikler: Günümüze büyük ölçüde sağlam olarak gelen kale sivri bir kayalık üzerine kabayonu taş örgü sistemi ile inşa edilmiştir. Kaleye güney ve doğu cepheden hafif basık sivri kemerli bir kapı ile giriş sağlanmaktadır. Kalenin doğu yönünde dört, güneyde iki olmak üzere toplam altı adet burcu bulunmaktadır. Kalenin güneydoğu ve kuzey cephesine sarp olmasından dolayı sur duvarına yer verilmemiştir. Kalenin kuzey sur duvarı içerisine üzeri beşik tonozla örtülü şapel bulunmaktadır. Şapelin batı duvarı yıkılmıştır.

Babikli Kalesi

Andırın İlçesi, Alameşe Köyü, Alameşe Mahallesinde yer alan kale tüm vadiye hakim bir tepe üzerine inşa edilmiştir. Halk arasında Alameşe Kalesi veya Kudret Kalesi olarak da adlandırılan kalenin kurulduğu tepenin hemen aşağısından Keşiş Çayı akmaktadır.

Mimari Özellikler: Büyük kısmı korunmuş olarak günümüze gelen kale, kaba yonu taş malzemeden kireç harcı kullanılarak inşa edilmiştir. İki kısımdan oluşan kalenin birinci kısmına kuzey yönden kemerli bir kapıdan giriş sağlanmaktadır. Kapının hemen solunda burç yer almaktadır.

Söz konusu kale Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından 29.06.2009 tarih ve 5100 sayılı kararı ile korunması gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescil edilmiştir.

Burunönü Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-10	Türü	: Kale
Tespit Tarihi	: 16.07.2000	Tarihi	: IV. yüzyıl
Yeri	: Andırın İlçesi	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
Adresi	: Yeşilova Kasabası'nın sınırları içerisinde yer alır.	Kullanım Durumu	: Hazineye bağlı olup, harabe halde bulunmaktadır.
Adı	: Burunönü Kalesi		

Andırın İlçesi, Yeşilova Köyü, Tokmaklı Mahallesiinde yer almaktadır. Halk arasında Çöğdür Kalesi olarak da bilinmektedir. Kale hakim bir tepe üzerinde yer almakta olup, tepenin alt kısmında Yeşilyurt Çayı akmaktadır.

Mimari Özellikler: Üç bölüm halinde inşa edilmiş kaleye kuzeydoğu yönündeki kireç harcı kullanılarak kaba yonu taş örgülü tonozlu girişten girilmektedir. Kapının üst kısmında doğuya bakan iki adet burç ve bir adet ibadet amaçlı kullanılan şapel kalıntısı bulunmaktadır. 2 x 5 cm ebatlarındaki şapelin apsis kısmı ayakta. Apsisin her iki duvarında ve şapelin kuzey duvarında nişler bulunmaktadır. Kalenin üçüncü bölümü tepede anakaya üzerine oturtulmuştur. Doğu yönünde bir adet, tepe noktasında batıya bakan kısmında ise 4 adet burç bulunmaktadır. Kale içinde çok sayıda kaçak kazı çukuru bulunmaktadır. Kalenin içinde ve etrafında yoğun şekilde PT seramik parçalarına rastlanılmaktadır.

Keşiş Kalesi

Andırın İlçesi, Yeşilyurt Köyü, Keleşli Mahallesi'nin kuzeydoğusunda, Yeşilyurt Çayının kenarında yüksek bir tepe üzerinde yer almaktadır. Halk arasında Keleşli Kalesi olarak da adlandırılmaktadır.

Mimari Özellikler: Moloz taş örgülü, kireç harç kullanılarak inşa edilmiştir. Doğal tepe üzerinde anakayadan faydalanılarak savunma hattı oluşturulmuştur. Kalenin güneybatı ve kuzeydoğu olmak üzere iki adet girişi bulunmaktadır. Güneybatı yönündeki girişin hemen solunda bir burç bulunmaktadır. Kuzeydoğu yönündeki giriş ise doğal kaya düzeltilerek sağlanmıştır.

Söz konusu kale Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından 29.06.2009 tarih ve 5107 sayılı kararı ile korunması gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescil edilmiştir.

Bossek Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-08	Adı	: Bossek Kalesi
Tespit Tarihi	: 18.07.2000	Türü	: Kale
Yeri	: Andırın İlçesi	Tarihi	: X. yüzyıl
Adresi	: Sumaklı Köyü'ne bağlı ve Andırın İlçesi'ne 40 km. uzaklıkta olan Bossek Obası'nın sınırları içindedir.	Dönemi	: Bizans
		Kullanım Durumu	: Hazineye bağlı olup, harabe halde bulunmaktadır.

Andırın İlçesi, Sumaklı Köyü, Bossek Mahallesi vadi içerisinde yer almaktadır. Halk arasında Tuğluca Kalesi olarak da adlandırılmaktadır.

Mimari Özellikler: Kireç harç ile kaba yonu ve yer yer kesme blok taşlar kullanılarak inşa edilen kale dörtgen planlıdır. Güney yönünde iki adet burcu bulunmaktadır. Kaleye doğu yönündeki kemerli kapıdan giriş sağlanmaktadır. Girişten hemen sonra üzeri tonozla örtülü mekana geçilmektedir. İşlevi tam olarak belirlenemeyen bu mekanın bir aydınlık penceresi bulunmaktadır. Ayrıca doğu ve batı duvarlarında ikinci kata ait olabilecek ahşap hatıl delikleri bulunmaktadır. Tonozlu mekanın üzerinde kuzey duvarında kemerli pencereleri bulunan üçüncü kata çıkılmaktadır.

Kalası Kalesi

Andırın İlçesi, Gökgedik Köyü, Eroğlu Mahallesi'nin batısında yer almaktadır. Halk arasında Kalekısığı veya Keşkah Kalesi olarak da adlandırılmaktadır. Kalenin hemen aşağısında Karasu Çayı akmaktadır.

Mimari Özellikler: Doğal kayalık zemin üzerinde doğu-batı doğrultusunda inşa edilmiştir. Doğu ve batı yönünde yaklaşık 1 m lik kireç harçlı kaba yonu taş örgülü savunma duvarları oluşturulmuştur. Kuzey ve güney yönünde doğal kayalarla savunma sağlanmıştır. Kale ve sur içlerinde Roma Dönemine ait seramik parçalarına rastlanılmıştır. Kale içinde yoğun bitkilenme ve kaçak kazı çukurları bulunmaktadır.

Söz konusu kale Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından 29.06.2009 tarih ve 5103 sayılı kararı ile korunması gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescil edilmiştir.

Çebiş Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-14	Adı	: Çebiş Kalesi
Tespit Tarihi	: 23.07.2000	Türü	: Kale
Yeri	: Andırın İlçesi	Tarihi	: IV. yüzyıl
Adresi	: Gökgedik Köyünün sınırları içerisinde ve ilçeye 22 km. uzaklıkta bulunur.	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
		Kullanım Durumu	: Hazineye bağlı olup, harabe halde bulunmaktadır.

Andırın İlçesi, Gökgedik Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır.

Mimari Özellikler: Orman içerisinde hakim bir tepe üzerine inşa edilmiştir. Güney yönündeki girişin hemen solunda bir adet burç bulunmaktadır. Kale içerisinde yoğun bitkilenme ve kaçak kazı çukuru bulunmaktadır. Kalenin güney duvarı kısmen ayakta. Kuzey yönünde ayakta kalan burcun içerisinde bir mekan bulunmaktadır.

Hisar Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-17	Türü	: Kale
Tespit Tarihi	: 24.07.2000	Tarihi	: IV. yüzyıl
Yeri	: Andırın İlçesi	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
Adresi	: İlçeye 22 km. uzaklıktaki Gökgedik Köyü'nün sınırları içerisinde.	Kullanım Durumu	: Hazineye bağlı olup, harabe halde bulunmaktadır.
Adı	: Hisar Kalesi		

Andırın İlçesi, Gökgedik Köyünün güneyinde yer almaktadır. Kalenin bulunduğu tepenin batısından Körsulu Deresi, doğusundan Bostanlı Deresi akmaktadır.

Mimari Özellikler: Doğal Kayaç üzerine kuzey-güney doğrultusunda, kireç harçlı kabayonu taş örgülü olarak inşa edilmiştir. Kaleye kuzey yönündeki iki burç arasında yer alan kapıdan giriş sağlanmaktadır. Giriş kapısına ait kapı lentosu yıkılmış durumda bulunmaktadır. Dış surların içinden batı yönünde savunma duvarları ile çevrilmiş bir girişle kaleye geçiş sağlanmaktadır. İç kalenin güney ve kuzey yönünde birer, batı yönünde ise iki adet burç bulunmaktadır. İç kalenin kuzeydoğu yönünde doğu yönüne bakan ve içlerinde nişleri bulunan bir mekan bulunmaktadır. Kalede toplam 7 adet burç bulunmaktadır. Kuzey yönünde dış surların koruma sağladığı kale doğu ve güney yönünde doğal kayalarla korunmaktadır.

Halbur (Kaleboynu) Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-19	Adı	: Kaleboynu Kalesi
Tespit Tarihi	: 06.07.2000	Türü	: Kale
Yeri	: Andırın İlçesi	Tarihi	: IV. yüzyıl
Adresi	: Kargaçayır Köyü'ne bağlı ve ilçeye 21 km. mesafede Kaleboynu Obası'nın güney tarafında yer alır	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
		Kullanım Durumu	: Hazineye bağlı olup, harabe halde bulunmaktadır.

Andırın İlçesi, Kaleboynu Köyünün kuzeyinde Varyanlı Mahallesinde yer almaktadır.

Mimari Özellikler: Kireç harçlı, kabayonu taş örgülüdür. Bölgeye hakim bir tepe üzerinde doğu-batı yönünde inşa edilmiştir. Kalenin kuzeybatısında iki adet burç bulunmaktadır. Güney yönünde 16 x 5 m ebatlarında üzeri tonozlu bir mekan bulunmaktadır. Bu mekanın güney duvarında iki adet aydınlatma penceresi bulunmaktadır. Bu mekan içerisinde kuzey ve güney duvarında birbirine simetrik iki adet niş bulunmaktadır. Tonozlu mekanın doğusunda yarım daire planlı ikinci bir mekan daha bulunmaktadır. Doğal kaya üzerine inşa edilmiş olan kalenin kuzey yönündeki kayalar doğal koruma sağlamaktadır.

Tahirli (Dibi) Kalesi

Andırın İlçesi, Tatarlı Köyü, Tahirli Mahallesi'nin kuzeyinde yer almaktadır.

Mimari Özellikler: İki bölümden oluşan kalenin birinci bölümüne güney yönündeki iki burç arasında bulunan kapıdan giriş sağlanmaktadır. Ancak buradaki giriş tamamen yok olmuştur. Ancak kapıya ait izler bulunmaktadır. Kalenin batı tarafındaki surlar tamamen yıkılmıştır. Kalenin ikinci bölümüne doğu yönündeki kapıdan girilmektedir. Bu bölümün dış duvarları kısmen korunarak günümüze kadar gelmiştir. Kalenin toplam 6 burcu bulunmaktadır.

Söz konusu kale Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından 29.06.2009 tarih ve 5112 sayılı kararı ile Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescil edilmiştir.

Rıfatiye I Kalesi

Andırın İlçesi, Cambaz Köyü, Köşeşağı Mahallesinde bulunmaktadır. Kale, Kadirli-Çokak yolunun batı kıyısında, Rıfatiye Köyünün güneydoğusundadır. Halk arasında Köşeşağı Kalesi olarak da adlandırılmaktadır.

Mimari Özellikler: Hakim bir tepe üzerine inşa edilen kale kireç harçlı kaba yonu taş örgü malzemedен inşa edilmiştir. Kalenin doğu, batı ve güneybatı yönlerinde olmak üzere üç adet burcu bulunmaktadır. Bu üç burç savunma duvarları ile birbirlerine bağlanmıştır. Doğu yönünde bulunan burcun altında sarnıç bulunmaktadır.

Söz konusu kale Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından 29.06.2009 tarih ve 5106 sayılı kararı ile Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescil edilmiştir.

Rıfatiye II (Büğeme) Kalesi

Andırın İlçesi, Rıfatiye Köyünün güneybatısındaki Kale Mevkiinde yer almaktadır. Halk arasında Büğeme Kalesi veya Büveme Kalesi olarak da adlandırılmaktadır.

Mimari Özellikler: Kalenin duvarlarının büyük bir kısmı yıkılmıştır. Kalenin kuzey ve güneybatı önlerinde iki adet burç bulunmaktadır. Kuzey yönündeki burç kısmen ayakta kalmış olup, batı yönünde bulunan burcun sadece temel izleri mevcuttur. Kale moloz taş örgülü, kireç harçlı ve kaba yonu taş kaplamadan inşa edilmiştir. Kalede yoğun bitkilenme ve kaçak kazı çukurlarına rastlanılmıştır.

Söz konusu kale Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü tarafından 29.06.2009 tarih ve 5106 sayılı kararı ile Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescil edilmiştir.

Mazgaç Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-24	Türü	: Kale
Tespit Tarihi	: 07.09.2000	Tarihi	: IV. yüzyıl
Yeri	: Andırın İlçesi	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
Adresi	: Çığsar Köyü'nün sınırları içinde ve ilçeye 46 km. uzaklığındadır.	Kullanım Durumu	: Hazineye bağlı olup, harabe halde bulunmaktadır.
Adı	: Mazgaç Kalesi		

Andırın İlçesi, Çığsar Köyü, Mazgaç Yaylasında yer almaktadır.

Mimari Özellikler: Mazgaç Yaylasında hakim bir tepe üzerinde ana kaya üzerinde yer almaktadır. Kabayonu taş örgülüdür. Doğu yönünde bir adet burç bulunmaktadır.

Anacık Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-05	Türü	: Kale
Tespit Tarihi	: 15.07.2000	Tarihi	: X. yüzyıl
Yeri	: Andırın İlçesi	Dönemi	: Bizans
Adresi	: Yeşilova Kasabası'na 6 km. mesafede bulunan Anacık Köyü'nün içindedir.	Kullanım Durumu	: Şahısların mülkiyetinde olan kale, harabe halde olup, ahır olarak kullanılmaktadır.
Adı	: Anacık Kalesi		

Andırın İlçesi, Anacık Köyünde yer almaktadır. Şahısların mülkiyetinde olan kale, geçmiş yıllarda ahır olarak kullanılmıştır.

Mimari Özellikler: Geniş bir ovaya hakim Andırın-Kadirli arasında uzanan stratejik yolun güneyinde bulunmaktadır. Kuzey-güney doğrultuda olan kale iki katlıdır. Kalede düzgün blok kesme taşların yanısıra kabayonu moloz taş kireç harcı kullanılmıştır. İki katlı olan kalenin alt katı günümüze sağlam olarak gelse de üst katın sadece güney ve batı duvarları kısmen ayakta. Kalenin zemin katına doğu cephesinde iki tarafında yarım daire payandalarla desteklenen basık kemerli kapıdan girilmektedir. Kapının alınlık kısmında kitabe yeri bulunmakta olup kitabe bu gün yerinde bulunmamaktadır. Kuzey-güney doğrultulu zemin katın üzeri beşik tonozla kapatılmıştır. Kalenin batı duvarında üç, diğer yöndeki duvarlarda ise ikişer olmak üzere nişlerin içerisine yerleştirilmiş dokuz adet mazgal pencere bulunmaktadır. İç mekanı aydınlatmak için güney ve kuzey duvarların üst kısmında üç adet küçük mazgal pencere bulunmaktadır. Üst kata güney tarafta bulunan taş basamaklı merdivenle sağlanmaktadır.

Meryemçil (Geben) Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-25	Tarihi	: IV. yüzyıl
Tespit Tarihi	: 04.07.2000	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
Yeri	: Andırın İlçesi	Kullanım Durumu	: Hazine'ye ait olup, harabe haldedir.
Adresi	: İlçeye 29 km. uzaklıktaki Geben Kasabası'nın sınırları içerisindedir.	Statüsü	: Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 31.01.2002 tarih ve 4591 sayılı kararıyla tescil edilmiştir.
Adı	: Meryemçil Kalesi		
Türü	: Kale		

Mimari Özellikler: Kuzey-güney doğrultulu olan Meryemçil Kalesi, iç kale ile güneye yapılmış dış kaleden oluşmaktadır. Kale yapımında kireç harçlı, ince yonu, yer yer kaba yonu ve moloz taş malzeme kullanılmıştır. Kalenin güney kısmındaki dış kaleye güney sur duvarlarında bulunan kapı ile girilmektedir. Kapının batısında yarım daire burç olup tahrip olmuştur. Dış kalenin güneydoğusunda ibadet amacıyla yapılmış tek nefli şapel bulunmaktadır.

Güney sur duvarlarının ortasında açılan kapıdan geçilmektedir. İç kalenin güneyinde bir, batısında iki adet yarım daire planlı burç bulunmaktadır. İç kalenin üst kısmında batı yönünde doğu-batı doğrultulu üç katlı mekan bulunmaktadır. Zemin katta birbirine bağlantıları olan iki oda, birinci katta doğu- batı yönlü, enine dörtgen planlı üç adet oda bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü katın büyük kısmı yıkılmıştır. İç kalenin doğu kısmında yıkılmış iki adet mekan bulunmaktadır.

Azgıt Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-06	Tarihi	: IV. yüzyıl
Tespit Tarihi	: 02.07.2000	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
Yeri	: Andırın İlçesi	Kullanım Durumu	: Hazine'ye ait olup, harabe haldedir.
Adresi	: Yeni Köy'ün sınırları içerisinde ve ilçeye 6 km. uzaklıktadır.	Statüsü	: Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 28.07.2005 tarih ve 901 sayılı kararıyla tescil edilmiştir.
Adı	: Meryemçil Kalesi		
Türü	: Kale		

Andırın İlçesi, Yeniköy sınırları içerisinde, Andırın-Geben karayolunun batısında yer almaktadır.

Mimari Özellikler: Sarp kaya kütlesi üzerinde kurulmuştur. Göksun ve Kapadokya ovasını Kadirli ve Kilikya'ya bağlayan stratejik yolun batı kanadında garnizon kalesidir. Roma dönemine ait olan kale Bizans döneminde de kullanılmıştır. Azgıt Kalesi, Kalesi ve Dibi Kalesinden geçen Kahramanmaraş karayolunun kesişme noktasında bulunmaktadır. Dört sağlam burcu ve üç adet kapısı bulunmaktadır. Kalenin batı kapısının üzerinde haç kabartması mevcuttur. Ana girişi sivri kemerli, kenarları düzgün kesme taş söveli olan kalede kuzey ve güneyde olmak üzere iki ana giriş kapısı bulunmaktadır. Kalenin beden duvarlarının iç ve dışında kabayonu düzgün taş, iç kısımlarında moloz malzeme kullanılarak kireç harcı ile araları dodurulmuştur. Kalenin güneyinde pişmiş

Tırtatlı Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-28	Adı	: Tırtatlı Kalesi
Tespit Tarihi	: 14.07.2000	Türü	: Kale
Yeri	: Andırın İlçesi	Tarihi	: X. yüzyıl
Adresi	: Sumaklı Köyü'ne bağlı ve ilçeye 39 km. uzaklıkta olan Tırtatlı Obası'nın sınırları içindedir.	Dönemi	: Bizans
		Kullanım Durumu	: Hazine'ye ait olup, harabe haldedir.

Andırın İlçesi, Sumaklı Köyü, Tırtatlı Obası sınırları içerisinde yer almaktadır.

Mimari Özellikler: Kaba harçlı moloz taş kullanılarak inşa edilen kale günümüze harabe şekilde gelmiştir. Gözetleme kulesi niteliğinde yapılan kale iki katlı olup, alt kat beşik tonozla örtülü, üst kat yıkılmıştır.

Müze Müdürlüğü arşiv kayıtları incelemesinde tescilsiz olduğu tespit edilen Tırtatlı Kalesi, Komisyon Üyesi Müze Müdürlüğü Personeli tarafından 2863 sayılı yasa kapsamında incelenmiş olup Korunması Gerekli Kültür Varlığı niteliğinde tescil çalışmalarına başlanılmıştır.

Yılan Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-29	Adı	: Yılan Kalesi
Tespit Tarihi	: 20.07.2000	Türü	: Kale
Yeri	: Andırın İlçesi	Tarihi	: IV. yüzyıl
Adresi	: İlçeye 39 km. uzaklıktaki Alameşe (Bebik) Köyü'nde yer alır.	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
		Kullanım Durumu	: Hazine'ye ait olup, harabe haldedir.

Andırın İlçesi, Alameşe (Babikli) Köyünde yer alan kale kayalık bir tepe üzerine yapılmıştır.

Mimari Özellikler: Kaleyi kuşatan sur duvarlarının büyük kısmı yıkılmış olup günümüze temel kalıntıları kalarak harabe bir şekilde gelmiştir. Kale yüksekteki anakaya üzerine moloz taş malzemenen kireç harcı kullanarak yapılmıştır.

Müze Müdürlüğü arşiv kayıtları incelemesinde tescilsiz olduğu tespit edilen Yılan Kalesi, Komisyon Üyesi Müze Müdürlüğü Personeli tarafından 2863 sayılı yasa kapsamında incelenmiş olup, Korunması

Çopçalar (Çinkırlı) Kalesi

Andırın İlçesi, Darıovası Köyü, Copçalar (Çinkırlı) Obasında bulunmaktadır. Kalenin doğu tarafından Tekir Çayı akmaktadır.

Mimari Özellikler: Kayalık bir tepe üzerine inşa edilen kale kireç harçlı, kaba yonu ve moloz taş malzeme kullanılarak inşa edilmiştir. Kalenin doğu, batı ve güneyinde birer adet burç bulunmaktadır. Güney yönündeki burç diğer burçlara göre daha büyük yapılmış olup, mazgal pencere ve yan duvarlarında dolap nişleri bulunmaktadır.

Müze Müdürlüğü arşiv kayıtları incelemesinde tescilsiz olduğu tespit edilen Copçalar (Çinkırlı) Kalesi, Komisyon Üyesi Müze Müdürlüğü Personeli tarafından 2863 sayılı yasa kapsamında Komisyon incelenmiş olup Korunması Gerekli Kültür Varlığı niteliğinde tescil çalışmalarına başlanılmıştır.

Boynuyğunlu Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-29	Adı	: Boynuyğunlu Kalesi
Tespit Tarihi	: 07.07.2000	Türü	: Kale
Yeri	: Andırın İlçesi	Tarihi	: IV. yüzyıl
Adresi	: İlçeye 42 km. uzaklıktaki Boynuyğunlu Köyü'nde yer alır.	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
		Kullanım Durumu	: Hazine'ye ait olup, harabe haldedir.

Andırın İlçesi, Boynuyğunlu Köyü sınırlarında bulunmaktadır. Oldukça stratejik konuma sahip olan kale Bossek Kalesini görebilecek şekilde inşa edilmiştir.

Mimari Özellikler: Kayalık bir tepe üzerine inşa edilmiş kale kireç harçlı moloz taşlarla inşa edilmiştir. Kale dış kale ve iç kale olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Dış kaleye kuzey cepheden iki tarafında yarım daire planlı burçları bulunan bir kapıdan giriş sağlanmaktadır. Kapının kemeri günümüze kadar gelmemiştir. İç kalenin ise güney duvarı dışında diğer bölümleri yıkılmıştır.

Beyoğlu (Çürük) Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-07	Adı	: Beyoğlu (Çürük) Kalesi
Tespit Tarihi	: 09.09.2000	Türü	: Kale
Yeri	: Andırın İlçesi	Tarihi	: IV. yüzyıl
Adresi	: Çığsar Köyü'nün sınırları içerisinde ve ilçeye 36 km. uzaklıktadır.	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
		Kullanım Durumu	: Hazine'ye ait olup, harabe haldedir.

Andırın İlçesi, Çığsar Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Halk arasında Çürük Kalesi olarak da adlandırılmaktadır.

Mimari Özellikler: Yüksek bir vadiye hakim olarak tepenin anakayası üzerine inşa edilmiştir. Kale kireç harçlı kaba yonu ve moloz taş malzeme kullanılmıştır. Kalenin kuzey, güney ve batı sur duvarları yıkılmış, günümüze temel izleri kalmıştır.

Bülen Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-11	Adı	: Bülen Kalesi
Tespit Tarihi	: 10.09.2000	Türü	: Kale
Yeri	: Andırın İlçesi	Tarihi	: IV. yüzyıl
Adresi	: Çığsar Köyü'nün sınırları içerisinde ve ilçeye 47 km. uzaklıktadır.	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
		Kullanım Durumu	: Hazine'ye ait olup, harabe haldedir.

Andırın İlçesi, Çığsar Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır.

Mimari Özellikler: Bülen Kalesi dört taraftan vadiye hakim konumda olup, kayalık tepe üzerine inşa edilmiştir. Kale, çevredeki kayalardan temin edilen kireç harçlı kaba yonu ve moloz taş kullanılmıştır.

Kızıloluk Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-22	Adı	: Kızıloluk Kalesi
Tespit Tarihi	: 10.07.2000	Türü	: Kale
Yeri	: Andırın İlçesi	Tarihi	: IV. yüzyıl
Adresi	: Rifadiye Köyü'ne bağlı ve ilçeye 17 km. mesafede Kızıloluk Obası'ndadır.	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
		Kullanım Durumu	: Hazine'ye ait olup, harabe haldedir.

Mimari Özellikler: Kalenin güney tarafı kayalık, diğer üç tarafı ise ovaya hakim konumdadır. Günümüze sur duvarlarının çok az kısmı gelen kale, kireç harçlı moloz taştan inşa edilmiştir. Kaleden günümüze güney duvarının bir kısmı ve güneydoğu köşesindeki yarım daire planlı burç kalıntısı günümüze gelmiştir.

Kabakoz Kalesi

Envanter No	: KVE-TR-46-03-18	Adı	: Kabakoz Kalesi
Tespit Tarihi	: 26.07.2000	Türü	: Kale
Yeri	: Andırın İlçesi	Tarihi	: IV. yüzyıl
Adresi	: Ayşepınarı Köyü'ne bağlı Ahmetli Obası'nda yer alır.	Dönemi	: İlk kuruluşu Roma
		Kullanım Durumu	: Hazine'ye ait olup, harabe haldedir.

Mimari Özellikler: Vadiye hakim yüksek tepede bulunan kale kireç harçlı moloz taştan inşa edilmiştir. Kale kaçak define arayıcıları tarafından büyük oranda tahrip olmuştur.

Başbucak Kalesi

Andırın İlçesi, Beşbucak Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır.

Mimari Özellikler: Kale moloz taştan kireç harcı kullanılarak inşa edilmiş olup, kaleye ait bir adet burcu sağlam olarak günümüze kadar gelmiştir.

Müze Müdürlüğü arşiv kayıtları incelemesinde tescilsiz olduğu tespit edilen Beşbucak Kalesi, Komisyon Üyesi Müze Müdürlüğü Personeli tarafından 2863 sayılı yasa kapsamında incelenmiş olup Korunması Gerekli Kültür Varlığı niteliğinde tescil çalışmalarına başlanılmıştır.

Kalederesi Kalesi

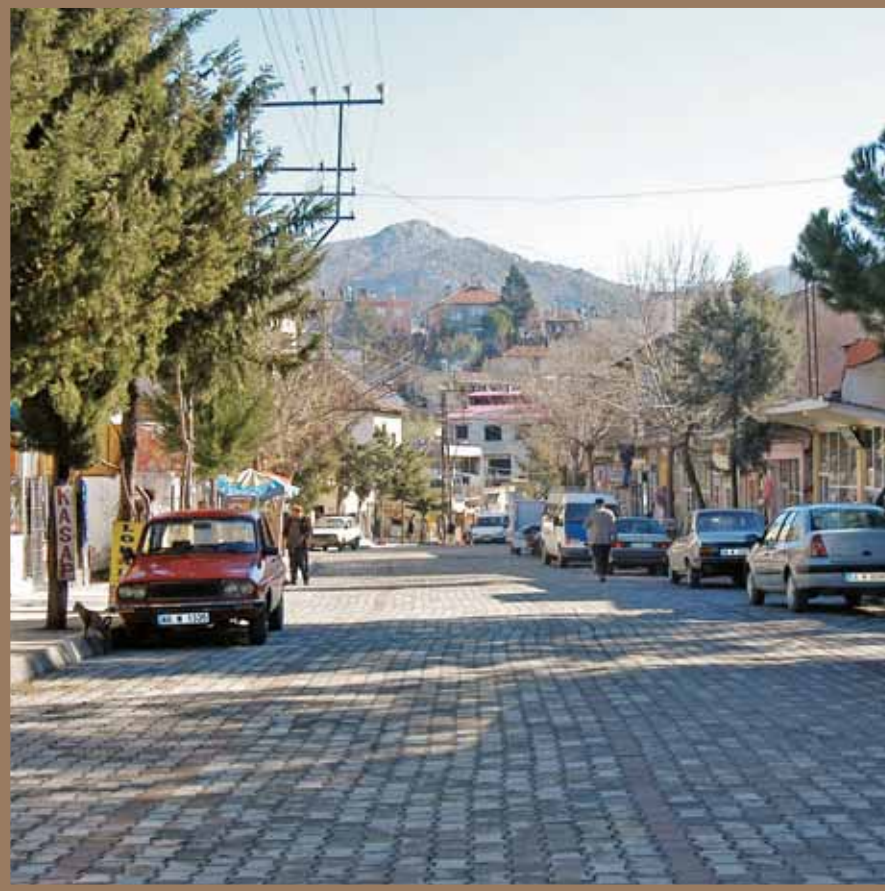
Andırın İlçesi, Çokak Köyü, Kalederesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

Mimari Özellikler: Vadiye hakim yüksek tepede bulunan kale anakaya üzerine oturtulmuş kireç harçlı moloz taştan inşa edilmiş ancak; kalenin büyük kısmı yıkılmış durumdadır.

Müze Müdürlüğü arşiv kayıtları incelemesinde tescilsiz olduğu tespit edilen Kalederesi Kalesi, Komisyon Üyesi Müze Müdürlüğü Personeli tarafından 2863 sayılı yasa kapsamında incelenmiş olup, Korunması Gerekli Kültür Varlığı niteliğinde tescil çalışmalarına başlanılmıştır.

YERLEŞİM TIPLERİ

*Au bekleme yeri EVSİN, kuru incire BESTİL
Pipo'ya GALİN, tabul saklama yerine ZERZEMBİL
Açılmamış tavuk CEFLİN, Enayiye AVİL
Bağürmaya VTYKIRMAK derler bizde*

*Meyilli rampaya ENİŞ, İşbirlikçiye ELBİR
Ne imiş'e NECİMİŞ, Çeşit-Tür'e TEVİR
Bir çeşit yayla bitkisi ÇİRİŞ, Havluya PEŞKİR
İnatlaşmaya CEBELLEŞMEK derler bizde*

*Herhalde HERAL, Aniden PEREDEN
Ters-aksi PAHAL, Gelin alayına SEĞMEN
Kaygan SIYGAL, Yeğen YİYEN, Sürüye KÜREN
Yorgunluktan nefesi taşmaya HARLAMAK derler bizde*

*Ehil'e EHLİZ, Geveze İLİKSİZ, İşte AHACIKA
Saçma sapana ELEFETSİZ, Tahta çardağa TAKA
Kimse yok İPİSSİZ, Ölü üzerinden çıkana SOYKA
Buğdayı suyla karıştırmaya HÖLÜMEK derler bizde*

*Çekirgeye ÇEKKE, Kova HELKE, Testereye BIÇKI
Hoca'ya FAKI, Küçük parça ÇİNKE, Sopaya TAPKI
Toprağa çakılan demir kazık ZİKKE, Tutam'a ÇINKI
Savurarak elemeye EVSEMEK derler bizde*

*Başla bakayım DE HELE, Dimle bele DİNİYELE
Kasa GALLE, Üzerinde yük taşımam aygıt GEÇGELE
Tokat'a SİLLE, Bayanlar için bir hitap sözü KELE
Sıcaktan bunalmaya SIKLATSIRAMAK derler bizde*

*Komik için HORALI, Tertemize ARISİLLİ
Ne gereği var NİNEMELİ, Sincap'a GALLİ
Oldukça fazla KAKILI, Güzel iyiye OMİSİLLİ
Toprağı silindirle sıkıştırmaya LOĞLAMAK derler bizde*

*Alıngana MIDIKLI, Elime Çabuk BEŞİRİKLİ
İyi besiliye TAVLI, Ondan sonraya ONDAN KERLİ
Bir kuş adı İBİLİ, Borçluya VERECEKLİ
Hayvan bağlama ipine ÖRME derler bizde*

*Hatırlatmaya ANSITMA, Sabi mi ESSAHMI
Oyalama AVIKTIRMA, O kadar mı ONCAAZMI
Sabanda öküzlerin boynuna takılan alete SAMI
Ayağa kalkmaya YEKİNMEK derler bizde*

*Buğday savurma CEC ATMA, Doğurmamış keçiye HAKINA
Döğülmüş harman yığını MALAĞMA, Süt kabına GUŞANA
Tanıma SEHEP ÇIKMA, Kuş lastiğinin gön kısmına ÇARPANA
Zayıflamaya İĞLEMEK derler bizde*

*Keyfine göre CANINA SİNE, Orta kazana HARENİ
Bak DEĞNE, İğne İNNE, Küçük çapaya KEENİ
Burçak KÜŞNE, Nine NENE, Hafife YEĞNİ
Bir şey yapmasını istemek YUMUŞ BUYURMAK' tır bizde*

*Traktör MOTOR, Çorba ŞORA, Kısa boyluya CURA
Laf ŞOR, İmece ANGARA, Sigaraya CUVARA
Çökelek LOR, Mağara MAARA, Pınar'a ÇAYGARA
Keskinleştirmeye YÜLETMEK derler bizde*

*Apaçık EŞGERE, Bir çeşit serçedir BAŞTANGARA
Be adam EBİRE, Çalı kesme aletine TAHRA
Aydınlatma aracına İDARE, hayvan yiyeceğine ZAVARA
Bir şey vermemeye ZIRNIK VERMEMEK derler bizde*

*Demir alet yapılan yere KÖRE, Aksi AYKIRI
Ekin yığımına ŞEHRE, Tath ŞİRE, Yaşlı bayana GARI
Kışlık Tabıla ZEHRE, Yukarı doğru DALAYKIRI
Can çekiştirmeye DİRİZELİNÇ ETMEK derler bizde*

*Çok sıkıya BERK, Sonra KERİ, Takke-bere BÖRK
İhtiyaçlar ÖTEBERİ, Kuluçkaya yatmış tavuk GURK
Karakış ZEMHERİ, Hayvana bağlanan uzun halat ÖRK
Kıç üstü kaymaya SIYPINMA Derler bizde*

*Seyire TAMAŞA, Aileye HORANTA
Aşağıya AŞŞA, Kabadayıya HOTA
Aşşe'ye ANŞA, Un eleme bezine İTA
Acele ile koşmaya SEĞİRTMEK derler bizde*

*Yoğurt-ayran AĞARTI, Boşu boşuna ALEVERTİ
Hafifses KIPIRTI, Bıraz BİRTİ, Meşe EĞRELTİ
Boş konuşma VIZIRTI, Bir çalıdır CİLBİRTİ
Ninni söylemeye NEN SÖYLEMEK derler bizde.*

*Ak pak olma ARNIK DURNUK, Bacağa UYLUK
Kötü görüntü AŞGARI BOZUK, Yumruğa ZUMZUK
Ağustos böceği CİRLAVUK, Manda yavrusuna POTUK
Fırlamaya TİNGMEK derler bizde*

*Unluk buğdaya UNNUK, Küçükbaş hayvan ahırına GUZLUK
Deriden su kabına TULUK, Sapı demirden bıçağa SULUK
Alkış ŞİPİDİK, Bunalmak sıkıntıya girmeye UMSULUK
Fırlatıp atmaya FILDIRMAK derler bizde*

*Buğday eleği KALBUR, Ağaç kollarının ayrıldığı yere ÇOTUL
Gürültülü LANGIR LUNGUR, Keçi kılından dokumaya ÇUL
Bardak BİLLUR, Bir böcek ismidir KARADUL
Meyvelerin olgunlaşmasına YETMEK derler bizde*

*Sevgili için BUBUŞ, Yalana GAVUT
Biçimsiz HONTURUŞ, Ablat türü GURMUT
İş YUMUŞ, Atların boynuna takılan HAMUT
İleri doğru süpürmeye KÜRÜMEK derler bizde*

*Domuza GARABÖCÜK, İşe yaramaza HÖRTÜK
Küçüğe GÜCCÜK, Kapalıya ÖRTÜK
Mısır püskülü PÜRÇÜK, Damdaki çıkıntı SÜÜK
Yakılmaya KEPMEK derler bizde*

İlçenin Yerleşme Coğrafyası

Konut Yapı Gereci Ve Donanımı

İlçe merkezi ve çevrinde bulunan kırsal alanlarda geçmiş yıllarda konutların yapılış biçimi, düz, toprak damlı, yığma taş duvar tarzında iken değişen ve gelişen ekonomik şartlara paralel olarak günümüz inşaat malzemelerinin kullanıldığı ve benimsendiği betonarme sistem hızla yayılmış, üzerleri betonla kaplanmış veya sac kaplamalı konutlar (Çinkolu evler) eski düz toprak damlı evlerin yerini almışlardır. Bununla beraber ekonomik düzeyin zayıf olduğu ve ulaşım faaliyetlerinin zorlaştığı kırsal alanlarda, düz toprak damlı evlere çok az da olsa rastlanmaktadır.

Konut yapı malzemesi olarak kireç, çimento, demir, kum, biriket ve tuğlaların gerekse taşların kullanıldığı konutlar, sağlam yapılı olmakla birlikte evler ilçe merkezinde çok katlı olarak görülmekte, kırsal alanlarda ise en fazla iki veya üç katlı olarak inşa edilmektedir.

İlçede oturma amaçlı olmayan birinci katlar genelde iş yeri, dükkan türünde yapılmakta başkalarına iş yeri için kiraya verilmekte iken kırsal alanlarda birinci katlar genelde samanlık, kiler veya ahır olarak kullanılmaktadır. Eğer yapılan konut tek kattan ibaretse evlerin çok yakın mesafesine eklentiler şeklinde barakalar yapılarak bu durum telafi edilmeye çalışılmaktadır. Konutlar içerisinde ihtiyaca bağlı olarak başlıca bölümler şunlardan ibarettir. Mutfak, salon, oturma odası, tuvalet ve banyo yer almakla birlikte, kırsal alanlarda değişiklik gösterebilmektedir. Kırsal alanlarda eski düz toprak evlerde tuvalet evin dışında ayrı yerde bulunmakta iken, günümüzde daha modern bir hayat tarzı yaşamaya başlayan kırsal alanlardaki yöre halkı içme suyu sorununu halletmiş olup, içme suyunu evlere kadar almıştır. Bunun sonucunda banyo, lavabo, tuvalet gibi evin içinde ayrı bölümler değişik şekillerde bulunmaktadır.

Konutlar ilçe merkezinde, diğer şehirlerde olduğu gibi cadde ve sokakların karşılıklı iki yanında yer almakta ve konutların yönü genellikle bulunduğu caddeye veya sokağa doğru gelecek biçimde sıralanmaktadır. Fakat kırsal alanlarda bu durum daha farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Genelde karşı yamaçlara ya da boğaz ve vadilere doğru olabilmektedir.

Yerleşme şekilleri olarak hat boyu yerleşme hakim durumda olmakla birlikte, dağınık yerleşmeler şeklinde dağların yamaçlarına doğru serpilmiş vaziyettedir. Genelde yerleşme alanları dağların güney yamaçlarında bulunmakta ve konutun yönü bulunduğu alanın eğimine doğru yer almaktadır. Böyle yerleşme alanlarının bulunduğu köylerde konutlar arası mesafe merkezden çevreye doğru artmaktadır.

Kırsal alanlardaki evlerde tek giriş kapısı bulunmakta, çift kapı şeklinde de olabilmektedir. Pencere sayısı her katta genelde 5 ile 15 arasında değişmektedir. Basit imar planları kullanılmakta olup iklim, ekonomik durum ihtiyaçlar, yapı gereci olarak ve donanımı göz önünde bulundurularak inşa edilmektedir. Köylerde resmi birim olarak en az bir adet ilkökul ve birer adet camii yer almakta , bununla birlikte lojmanları da bulunmaktadır. Kırsal alanlarda hane sayısı genelde 40-700 hane arasında değişiklik göstermektedir.

Andırın'ın kırsal alanlarında yolsuz ve elektriksiz köy bulunmamakla birlikte telefonsuz sadece bir kaç tane köy kalmıştır. Onların haberleşmesi için alt yapıları hazır bulunmaktadır.

Konutlarda geçmiş yıllarda sergi olarak çul, kilim, döşek, minder yer alırken günümüzde bu durum değişerek yerini sergi olarak halı ve kilimlere bırakmıştır. Oturma eşyası olarak ise sedirler, çekyatlar, sandalyeler, koltuklar ve kanepeler yer almaktadır.

Andırın ilçesinin kırsal alanlarında yaylacılık faaliyetleri dışında, geçici yerleşme bölgeleri görülmektedir.

Ancak genelini köy yerleşme bölgeleri oluşturmaktadır.

Şehir Yerleşim Bölgeleri

İlçe merkezinde Yeni Mahalle, Pınarbaşı ve Tufanpaşa adlarıyla anılan üç mahalle ve 7 tane de cadde bulunmaktadır.

İlçe merkezine bağlı iki belediye (kasaba) bir bucak, 54 köyü bulunan ilçenin 7 adet köyü ise sokak bucağına, geri kalanı ise merkeze bağlıdır. 54 köy muhtarlığı ile ilçede toplam 60 tane idari birim köy mevcuttur.

Bilindiği gibi çevre köylerin merkez birimi olan ilçede, şehir içinde ve çevre köylerde yaşayan nüfusun ihtiyaçları doğrultusunda birçok işyeri ve meslek grupları yer almaktadır. İlçe merkezinde bulunan cadde ve sokaklar genelde hazır parke döşemelidir. Bununla birlikte merkezi yamaç üzerinde kurulduğundan dolayı yokuş (dik) sokaklarda bulunmakta ancak; çıkmaz sokak yok denecek kadar azdır.

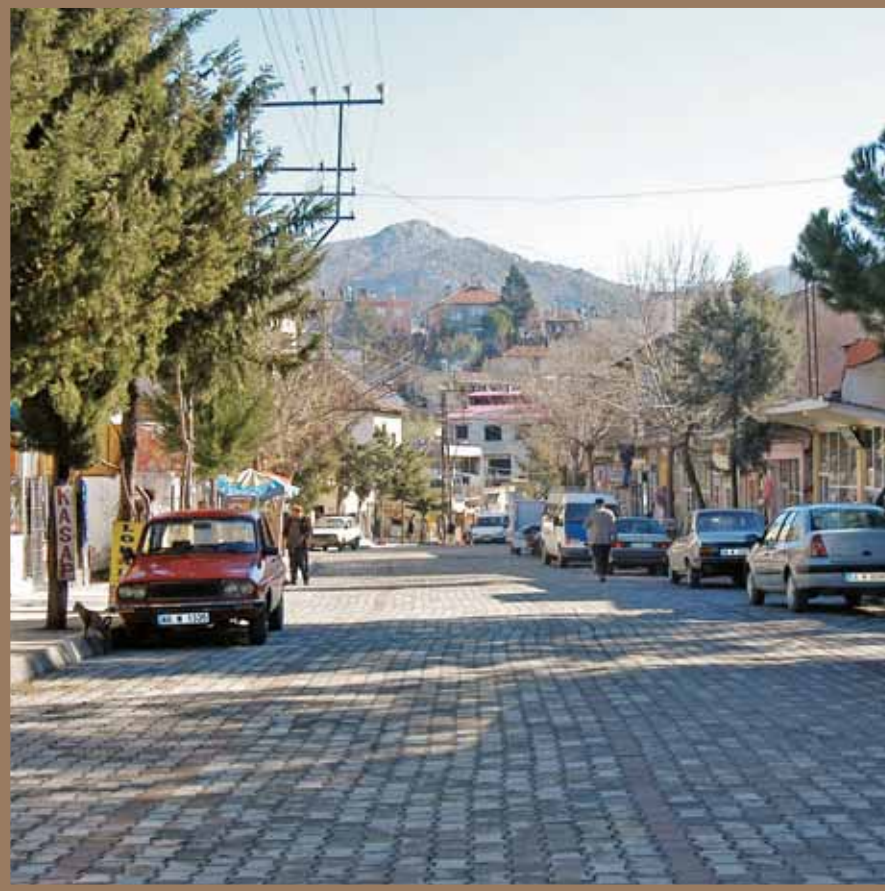
İlçede daha önceleri resmi dairelerin dışında yakacak olarak kömür kullanımı yok denecek kadar az iken günümüzde odun kullanımının yerini kömür almıştır.

Kır Yerleşim Bölgeleri

İlçe ve çevresinin büyük bir çoğunluğunun genelde kırsal alanlardan meydana geldiğini, yüzey şekillerinin genelde dağlardan ve eğimli yamaçlardan oluştuğu söylenebilir. İlçenin yüksekliğine bağlı olarak kır yerleşim birimleri genelde yamaçlarda yer almakta, bu da yerleşim birimlerinin ya küçük yerleşim birimlerinden oluşmasına ya da dağınık yerleşim tipinin görülmesine neden olmaktadır. Özellikle ekonomik faaliyetinde hayvan besiciliğinin ön plana çıktığı yerleşim birimlerinde merkezler arasındaki mesafeler daha fazladır. Yörede tarım yapılan arazilerin çok fazla yer tutması ve ekilebilir alanların dağ yamaçlarında ya da vadi kenar kıyılarında görülmesi, köy yerleşim merkezlerinin hane sayısının ve nüfusunun az sayıda olmasını gerekli kılmıştır.

YEREL BASIN

Başlık parasına KALIN, Ayrana ÇALKAMAÇ
Amanın ABARIN, Yufka çevirme aleti EVRAÇ
Bohçaya ÇIKIN, Ağaç kabuğu soyana YÜZGAÇ
Çok üzölmeye ACIŞMAK derler bizde

İşkembeye GARIN, Az önceye BAYAK
Salona SALIN, Yalın Çıplak BOYDAK
Bebek giysisine ZIBIN, Kaygana SIYPAK
İşe yaramaz hale gelmeye ARAYA GİTMEK derler bizde

Şaşkın Şaşkın AVAL AVAL, Bunalmak BUNMAK
Ketenden büyük çuvala HARAL, Parmak BARNAK
Vebal'e BABAL, Baldızın kocasına BACANAK
Bir yerde takılı kalmaya DULUKMAK derler bizde

Nasıl NAHAL, Ayı yavrusuna MALAK
Halka OVAL, Ne kadar NAĞATLAK
Değil DÂL, Çıvrıçplak CIBILDAK
Öğretmeye BELLETMEK derler bizde

Herhalde ELLEHAM, Bölüşeceğiz PELİŞECÂK
Olgunlaşmamışa HAM, Saklanacak PISACAK
Akşam'a ÂŞAM, Bir bitkidir GIZILBACAK
Doğum yapmaya GURTULMAK derler bizde

Demet'e TUTAM, Bağırmaya VIYKIRMAK
Eu için DAM, Mısır koçanına SOMAK
Lazım ELZAM, İnce Kum'a GIYRAK
Sere serpe yatmaya DÖLEŞMEK derler bizde

Zorla ZORUNAN, Küçükçe'ye UFARAK
Sabableyin ZABANAN, Yalılık'a YAVŞAK
Bununla BUNÜNAN, Dalma'ya TUMMAK
Sevretmeye DÂNEMEK derler bizde

Artık sonra GALAN, Tutuşturmaya GAYMAK
Fincan'a FİLCAN, Elbisesi olmayana YASYALBIRDAK
Kübeylan'a KÜFEYLAN, Kenar'a GIRAK
Evlenemeye GİŞİYE GETMEK derler bizde

Tuzağa DUZZAK, Gerçekten ESSATTAN
Kel Açık GAVLAK, Hemen YARPADAN
Bel sarğısına KUŞAK, Ertesi gün ZABADDAN
Sırtına binmeye HOPUNA BINME derler bizde

Sığır sürüsü'ne NAHAR, Kuş tuzağına HABBAN
Ne kadar'a NÂDAR, Bir kuş türü ZUBBAN
Muhtar'a MIKDAR, Hani bilirsin ya TAMAN
Atlamaya HOTLAMAK derler bizde

Bunlar BUNNAR, Bununla BUNİYİNEN-BUNİNEN
Şunlar ŞUNNAR, Şununla ŞUNUYİNEN-ŞUNİNEN
Onlar ONNAR, Onunla ONİYİNEN-ONİNEN
Uyumuş gibi yapmaya ÇAKALÖLDÜYE VURMAK derler bizde

Anabtar ANAKDAR, Reyhan'a IRAHAN
İhtiyar'a İKDİYAR, Ramazan'a IRAMAZAN
Mutfak rafına TAVLAR, Zatiürre'ye SAPLICAN
Keyif almaya HAZLANMAK derler bizde

Haber'e ACAS, Evvelki gün ÖTEAN
İstek arzu HAVAS, Aniden ŞARPADAN
İçi boş FAS, Tohumlu bir ağaç DAĞDAĞAN
Rast gelmeye İRASLAMAK derler bizde

Şeker pancarına GOCABAŞ, Dik yamaç'a ÇAT
Karakış'a GARAAS, Beceriksiz rezil MALAMAT
Yedi Kardeş YEDİARDAŞ, Bir böcek türü ÇATALAVRAT
Heveslenmeye İMREŞMEK derler bizde

Yıldırım attı BALKIDI, Katran'a GATIRAN
Deneme SINDI, Çingeneye CİNGAN
Değildi DÂLIDI, Tohumlu bir bitki CIRTATAN
İyice ıslanmaya CIBALAĞI ÇIKMAK derler bizde

Kurdeşen DABAZ, Yağsıza YAVAN
Çul eskisi PALAZ, Soğana SUVAN
Hızlı Çabuk ŞAHBAZ, Bir böcek YÜZEYAPIŞGAN
Dövüşmeye GAPIŞMAK derler bizde

Keklik yavrusuna PALAZ, Çiçeğin ÇİÇÂN
Alan dışı Taç YANAZ, Direğin DİRÂN
Bu kadar'a BUNCAAZ, Gömleğin KÖYNÂN
İçeri girmeye DİKILMAK derler bizde

Kocanın kız kardeşine GÖRÜMCE, Nedir NECİ
Öteki tarafa ÖTEYEÇE, Mirasçı MERECCİ
Sadecce ZADECE, Değirmenci DÂRMENCİ
Sığır çobanına HERGELECİ derler bizde

Bahçe'ye BAĞÇA, Yemek kepçesine ÇOMÇA
Karncaya GARINÇA, Hatice'ye HATÇA
Avuç'a PANÇA, Giysi konan beze BOHÇA
Hızlı koşmaya BERK KAÇMA derler bizde

Taraf yön GEÇE, Büyük tahta kaşık ÇÖMÇE
Bu taraf BU GEÇE, Karşı taraf ÖTAÇE
Öbür taraf ÖBÜR GEÇE, Diylene kadar'a DİYENEÇE
Bulgur serme bezine AĞCA derler bizde

Kuytu gölge DULDA, Damat'a ENİŞDE
Etrafında GIYİNDA, Ötekisinde DEVRİKİSİNDE
Şurada ŞORDA, Eski zamanda GÜNÜN BAHRİNDE
Vakti geçmeye GARTALMAK derler bizde

İki yaşlı koç ÜVEÇ, Çay geçidine GEÇEK
Ezikklik LEPEÇ, Darbukaya DÜMBELEK
Bir bitkidir KÖMEÇ, Ne yapalım NİYEDEK
İri toprak parçasına KEZZEK derler bizde

İkindiyazıları

Andırın'da gazeteci şair Mehmet Ali Zengin (Nedim Ali) tarafından 1984-1993 yılları arasında önce 15 günlük, sonra aylık olarak Andırın Postası Gazetesinin ücretsiz eki olarak çıkarılmıştır. Daha sonra edebiyat dergiciliği tarihinde klasikleşerek kendine has bir hal almıştır. İkinci yazılarının çıkarılmasında Andırın Postası gazetesinin sahibi ve editörü olan merhum Mehmet Ali Zengin'in yanı sıra ilçemizde öğretmenlik yapan şair ve yazar Kamil Aydoğan'ın katkıları büyüktür. Yayın hayatına başladıktan kısa bir süre sonra ülkenin bütün şair ve yazarlarınca bilinen, adı edebiyat dergilerinde, gazetelerin kültür ve sanat sayfalarında, şiir ve hikaye kitaplarında geçmeye başlamıştır. İkinci yazıları Andırın Postası Gazetesinin eki olarak büyük boy sarı kağıda özenle seçilmiş harf karakteri ile basılan müstakil bir dergi görünümündeydi. Ankara ve İstanbul'da edebiyat çevrelerinde tanınıp konuşulmaya başladığı dönemlerde ünlü şair ve yazar Nuri Pakdil tarafından bir süre yönetilmiştir. Başta Arif Ay olmak üzere edebiyat dergisinde adını duyurmuş kimi şair ve yazarlar da ürünlerini Andırın'a göndererek yayımlatmışlardır.

Andırın'ın Açık Sanat Okulu

Bütün harfleri tek yek elle dizilerek basılan dergi okuyucuların adresine ücretsiz olarak postalandı. Her okur yeni okuyucular için referans mektubu gönderiyor, böylece okur sayısı artıyordu.

Tirajı üç yüz olan haftalık Andırın Postası Gazetesi, okur sayısı 2500 olan bir ek veriyordu. Bütün maddi yükü tek başına göğüslemeye çalışan merhum Mehmet Ali Zengin her hangi bir yardımı kabule veya İkindiyazıları'nın makul bir ücretle satışa sunmasına yanaşmamıştır.

Arif Ay, Feramuz Aydoğan, Zeki Özer, Mustafa Aydoğan, M.Akif Kireççi, Yunus Develi, Ayşe Atlan, İbrahim Eryiğit, Recep Garip, Mevlana İdris, Kemal Sayar, Şeyhmus Dağtekin, Cevdet Karal, Hakan Albayrak, Gökhan Özcan, Serap Ural, Hüseyin Atansoy, Kamil Doruk, Fikri Özçelikçi, Nurullah Genç, Şaban Abak ve daha birçok imza on yıl boyunca en sık "İkindiyazıları"nda görüldüler.

Edebiyat ve sanat dergisi İkinci Yazıları kadar, bunu bir ek olarak veren Andırın Postası Gazetesi de ilgiyle takip edildi. Son dönemde Hacı Ali UYDURAN isimli Andırınlı hikaye anlatıcısı tarafından tefrikaya başlanan "Maraş Ağzı Köroğlu Hikayesi" ise ne yazık ki yarım kalmıştır. Bu edebiyat tarihi araştırmacıları için bir hazine değerindeydi.

İkinci Yazıları bu gün yaşları 50'ye dayanmış hayli kalabalık bir sanatçı topluluğu ve onların arkadaşlarından oluşan okurlarca, gençlik yıllarının hatırlanışında duyulan heyecana benzer bir heyecanla daha uzun yıllar hatırlanacak ve konuşulacaktır.

Şair Gazeteci merhum Mehmet Ali ZENGİN'i Andırın gibi küçük bir ilçeden Türkiye'nin bütün edebiyat çevrelerine seslenen, masal gibi bir dergi çıkarmış olmasından dolayı kutluyor ve rahmetle yad ediyoruz.

Andırın Postası

Andırın Postası, ilk baskısını 24 Nisan 1984 yılında hayata geçirdi.

rahmetli Mehmet Ali ZENGİN (Nedim Ali)'dir. Gazetecilik; fedakarlık, feragat, gibi duyguları gerektiren zor bir meslektir.

İlçemize böyle bir gazeteyi kazandıran Andırın Postası'nın kurucusu Mehmet Ali ZENGİN'i rahmetle yad ediyoruz. Andırın Postası, her hafta salı günü çıkarılmaktadır. İlk birkaç sayısını iki sayfa halinde çıkaran gazete şu an dört sayfa olarak yayımlanıyor. Hatta 6-8 sayfaya ulaştığı zamanlar da olmuştur. Andırın Postası, hiçbir zaman ticari anlayış gütmemiştir. Andırın'ın tarihinin oldukça eski olması sebebiyle ilçemizin basın anlamında da en güzel şekilde temsil edilmesi gerekirdi. Bu bakımdan Andırın Postası da ilçemizi her anlamda temsil edebilecek, Andırın'ın sesi, gözü ve kulağı olabilecek bir gazetedir. Gazete, bünyesinde Andırın'la ilgili 26 yıllık arşiv oluşturmaktadır. Yani ilçenin geçmişi için büyük bir kaynaktır diyebiliriz.

Kurulduğu günden bu yana oldukça başarılı bir grafik çizip, tez zamanda kabuğunu kırarak, "İkindiyazıları" adı altında Kültür Edebiyat Dergisi çıkarmaya başladı. Kısa süre içinde çığ gibi büyüyen bir okuyucu kitlesine sahip olan "İkindi Yazıları" Türkiye genelinde 3.000 – 4.000 civarında bir abone sayısına ulaşmıştı. "İkindiyazıları"nın en önemli özelliği okurlara ücretsiz gönderilmesiydi. Şu an birçok ulusal gazetede yazı yazan şair ve yazarların ilk yazılarının yayımlandığı dergi, "ikindiyazıları"ydı. Yaklaşık 150 sayı çıkarmayı başaran "İkindiyazıları" maddi külfetin zorlaması sebebiyle 1995 yılında yayımına ara verdi. Bunun ardından mükemmel bir edebi arşiv oluşturuldu. Şimdi birçok üniversite öğrencisinin tez hazırlamak için Andırın Postası Gazetesi'ne geldiği ve öğretim görevlilerinin de kaynak olarak gösterdiği "İkindiyazıları" ilçemizin gururu olmuştur.

İlçemize böyle bir hizmet kazandıran gerek Andırın Postası Gazetesi gerekse İkindi Yazıları'nın hazırlayıcısı merhum Mehmet Ali ZENGİN'i rahmetle anıyoruz. Şu an Andırın Postası Gazetesi yayın hayatına İskender ZENGİN ile devam etmektedir.

FESTİVALLER

Değirmende un öğüten taşa ŞAKŞAK, Değil' e DAAL
Kıyı köşeye BUCAK, Çalıyla çevirmeye AĞAL
Su Kabağından su kabına ŞAPÇAK, Sığna MİL
Çok acıkmaya ACINDAN ÖLMEK derler bizde

Açık, örtüsüze GABAK, Dal Budağa ÇANGAL
Merdiven basamağına BASTAMBAK, Çifteye ÇATAL
Parende, Taklaya DOMBALAK, Potine POSTAL
Alev almaya, Tutuşmaya, ALIŞMAK derler bizde

Aralık, Açıklığa KOVSAK, Ağaç fidanına ÇETİL
Yaban incir kurusuna TAKILDAK, Ağacın en ucuna DİNGİL
Dikenli kalın otlara GANGILDAK, hafif hafif EFİL EFİL
Donup kalmaya ANADOZ OLMAK derler bizde

Tokat'a ŞAPLAK, Üzgün üzgün MELİL MELİL
Budağa ÇALTAĞ, Sözü geçene SÖZÜ GEÇGİL
Dayanağa SINAK, Soyтарыya ZOPZEKİL
Kaynamaya BUNGULDAMAK derler bizde

Kıvrak, iyi giyinmişe DIĞRAK, Doyumluk GANİM
Yırtıcı hayvan tırnağına CIRNAK, Temele, en arka'ya HİM
Kızağa CIZZAK, Ne bileyime NEBİLİM
Kilo almaya ÇİLELENMEK derler bizde

Sermek, hazırlamaya YAZMAK, Dağılmışa EFİN TEFİN
Dağlar üzerindeki düzlüğe KOYAK, Çok azgın ve güre, YEGİN
Çocuksuz eve BATAL OCAK, Pipoya GALLİN
Keyfin yerinde olmasına DIŞLIĞIN GELMESİ derler bizde

Kuşku şüpheye GÜMAN, Keçiboyunuzu HARNİP
Şahime ŞAHAN, Toplanıp BİRİKİP
Yarına SABAKTAN, Başboşa SEYİP
Zulaşmaya İGEŞMEK derler bizde

Atın doludizgin koşmasına HAR, Ay'a BEDİR
Sis'e PUHAR, Küçük yola ÇİĞİR
Alın beyaza ARNI SAKAR, Et sucuğu İLİŞKİR
Saplamaya KİŞLEMEK derler bizde

Kadınlara GADINNAR, Kabire GABİR
Defneye HAR, Esire YESİR
Pmara PUNAR, Iskata KEBİR
Ezmeye MAMICIĞINI ÇIKARMAK derler bizde

Orta yere ÇAT, Ağız kavgasına ÇEKİŞ
Hizmete HIZMAT, Rampaya ENİŞ
Bacak arasına PAÇAT, Oya veya nakış'a İŞ
Daralmaya SITKI SIYRILMAK derler bizde

Berrak gökyüzüne AYAZ, Yepyeniye CECİT
Doğan'ın erkeğine BAZ, Kibrite KİRPİT
Keçi kulından dokumaya PALAZ, Ceset'e MEYİT
Şaşırıp kalmaya SOZALMAK derler bizde

Yere serilen kalın çula PALAZ, Götürü'ye GABALA
Eski küçük çula ÇULPAZ, Hepsine UÇDAN ALA
Çok soğuğa AYAZ, Zeliba'ya ZALA
Denk getirmeye TEGLEMEK derler bizde

Atlı seyyar satıcıya ÇERÇİ, Secadeye NAMAZLA
Düğün alayına GELİNÇİ, Mollaya MULLA
Gelene kadara GELENEÇE, Oklavaya OKLÂ
Artmaya TÖREMEK derler bizde

O zamanda, ZAMANIN BEHRİNDE, Nasıl HEYLE
Hayvandaki yükün bir tarafı BENDE, Şecere SİNSİLE
Eski zamanda ESKİ DEVİRDE, Gürültü VELVELE
Muradına ermeden ölene YERNİK GİTTİ derler bizde

Ebegümece GÖMEÇ, Bahçe'ye HAVLI
Yengeç'e ELLENGEÇ, Yörük'e AYDINLI
Ekmeğe yemeği ÜFELEMBEÇ, Dallı budaklı ÇANGALLI
Midesi bulanana YÜREGİ BULANDI derler bizde

Dişi deveye BESEREK, Konuşkana DİLLİ
Toparlık'a TEKEREK, Bayır tepe KELİ
Küçüğe GÜCCÜREK, Soma KERLİ
Tıraş etmeye YÜLÜMEK derler bizde

İnek sineğine BÜVALEK, Öfkeli HERSLİ
Gömleğe YELEK, Örneğin SÖZ TEMSİLİ
Kabak yaprağına TEVEK, Hamile GÖVDELİ
Dinlenmeye YORNUKLANMA derler bizde

Tespib'e TESBEK, Yarım hisseye BUÇUKLU
Havan'a DİBEK, Şeceresi kötüye SİNİBOKLU
Çeyrek dönüme EVLEK, Altı aylık kuzuya TOKLU
Büyütmeye YETİRMEK derler bizde

Düzlüğe DÖLEK, Erkek deve TÜLÜ
Leyleğe HACILALEK, Düğün yahnisi SULLU
Küçük göle GÖLEK, Terbiyeli USLU
Boşa hamle yapmaya YELİNMEK derler bizde

Misket oyununda dikilen bilyeye ENEK, Ayran ÇALKAMA
Kaliteli bol yemeğe AĞIR YEMEK, Yorulma HAMLAMA
Ekilmek üzere sürülmüş toprağa SÜREK, Büyük çuval YAYMA
Hayvanın otlamasına YAĞELMEK derler bizde

İki parçalı pamuk kozasına EŞEK, Sara UĞRAK DUTMA
Evlenmek isteyen evliye EVLENSEK, Nefes taşması HARLAMA
Çemrenmiş durumda olmaya ÇEMREK, Diş uyuşması KAMAŞMA
Çürümeye ULMAK derler bizde

Kısa boyluya KESTEK, Bayan evlatlığa BESLEME
Manda ayağına bağlanan ağırlık KÖSTEK, Güveç'e BİŞME
Bir çeşit hırkadır PEZEK, Uğraşmaya CEDELLEŞME
Meşhur olmaya ÜNNENMEK derler bizde

Tirşik Festivali

Andırın Kaymakamlığı tarafından ilk defa 2009 yılında düzenlenen ve yöreye ait bir değer olan tirşik, halk için vazgeçilmez yöresel bir yemektir. Tirşiği tanıtmak, yöresel bir değer olarak, çok önemli bir yere sahip olan tirşiğin faydaları ve Andırın halkı arasındaki yerini anlatmak için düzenlenen festival, halkın yoğun ilgisini çekmekte ve düzenlenen tirşik yarışmalarına büyük katılım olmaktadır. 2010 yılında ikincisi düzenlenen Tirşik Festivali neticesinde dereceye giren yarışmacılara ödülleri verilmekte ve dereceye giren tirşikler misafirlere ikram edilmektedir. Kaymakamlıkça düzenlenen tirşik festivali geleneksel hale gelmiştir.

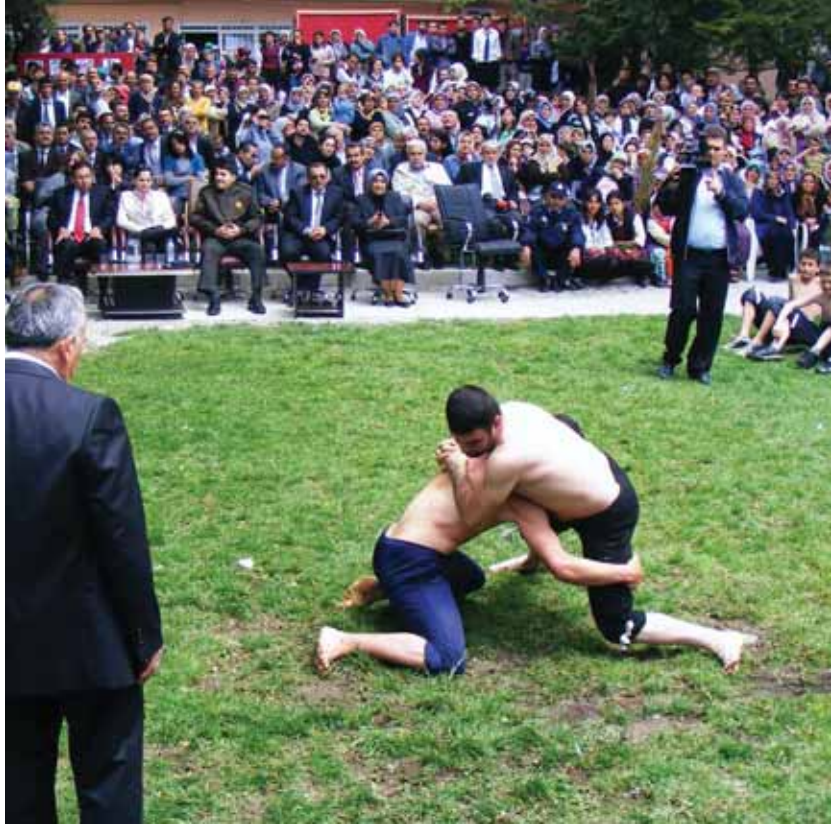
Tirşik Çorbası: (Nam-ı Diğer Andırın Doktoru) Bu yemeğin tarihten gelen bir özelliği vardır. Türkmenler bu yemeği çok severler. Tirşik pancarı bitkisi Andırın yöresinde dağ ve tarlalarda kendiliğinden yetişen bir bitkidir. Çiğ olarak ağza alındığında ağzı yakar. Pancar bitkisi iyice kıyıldıktan sonra mayalanarak bir gece bekletilir. Bu beklemeden sonra pancarın yakıcılığı kayboluncaya kadar pişirilir ve soğuduktan sonra servis yapılır. Tirşik çorbası özellikle bulgur pilavı ile birlikte yenir.

Tirşiğin sindirim açısından çok büyük faydaları olduğu belirtilmekte olup, bu yüzden tirşik "Andırın Doktoru" olarak da anlandırılır.

Doğa, Yayla, Spor Şenlikleri

B

irincisi 2008 yılında Andirin Kaymakamlığı tarafından düzenlenen, Andirin Belediyesi ve Andirin Gelişim Platformu ortaklığı ile gerçekleştirilen Spor, Doğa ve Yayla Şenlikleri, ilçe içinden ve dışından yaklaşık 20.000 insanın bir araya geldiği kapsamlı bir etkinliktir. Şenlik boyunca sergiler, yayla gezileri, köy ziyaretleri, çalıştaylar, sempozyumlar, festivaller, güreşler, doğa yürüyüşleri vb. etkinliklerin yoğun bir şekilde düzenlendiği etkinlikler, yöre halkı ve civar yerleşim birimlerinde yaşayan vatandaşlarımızın yoğun ilgisini çekmektedir. Andirin Kaymakamlığı ve Belediyesince 2010 yılında üçüncüsü düzenlenen şenlikler geleneksel hale gelmiştir.

KÜLTÜREL DEĞERLER

Kuzukulağı'na EKŞİMEN, Anla AĞNA
Üst dişi öne çıkık olana DİŞLEN, Şişe GAYNA
Hayvanların toplandığı yere DÖKÜLGEN, Babane MAHANA
Yanmaya GÖĞÜNMEK derler bizde

Kaytarmayana, işbaz'a EBES, Bacak arasına PATANÇ
Kötü alışkanlığı olana KEŞ, Kürek kemiğine KULUNÇ
Akran'a TEĞDEŞ, Kamçıya GIRMANÇ
Hayvan doğumuna GUZLAMAK derler bizde

Hızlı giden at'a DÜLGER, Dünya DÜYNE
Kardeşe BİLADER, Aksine KERÇİNE
Dert'e ÇER, Kamyona MAKİNE
Rahat bırakmamaya GÜNDEŞLİK VERMEMEK derler bizde

Dik uçuruma DEVRET, Damada ÖZNE
Yardım etmeyene MUHANNET, Dur Bak DİNE
Lanet'e NALET, Bir incir türü GURDEYNE
Yeşermeye GÜVERMEK derler bizde

Akbaba'ya BOKLUKERKEZ, Delikanlı DELĀNNI
Eski püskü KÖTÜKÖREZ, Zıfak'GÜVA ZAMANI
Biraz'a BİREZ, Güneşin altı GÜNEŞİN ALNI
Salınmaya HILLANMAK derler bizde

Yarılmış'a DIRGA, Hafife YEĞNİ
Kuşku, Şüph'e IVGA, Bağlı KİRMENİ
Keneye SAKGA, Cömert bol GANİ
Birikirtmeye İRKMEK derler bizde

Kökner'a MEZDEĞİ, Domatese BANADURA
Orkide'ye SALEP ÇİÇEĞİ, Tahminen GARARBAZARA
Yarı kuru tarhanaya TARHANA FIRİĞİ, Yalana MAVRA
Devam etmeye İRELLEMEK derler bizde

Üzüm incir pestiline BASTIK, Peşin para TRİNK PARA
Yemekten arta kalan'a ARTIK, Kışık tahıl ZAHRA
Etin sınırlı ve yağlı kısmı CIINDIRIK, Yem teknesi ABARA
Sözleşmeye KAVİLLEŞMEK derler bizde

Namussuza İRZİKIRIK, Çukurova'ya ÇUKURĀ
Ev önündeki bahçeye KABAKLIK, Baca çıkışı PUHARA
Açık ağıla GAPSALIK, Çorbaya ŞOORA
Düğün hazırlığına KAYIT GÖRMEK derler bizde

Gerdana GIDIK, Küp'e CERE
Analığa İĞRIK, Ara vermeden HABİRE
Dar geçite KISIK, Karınca yuvası KÖRE
Tecavüze BAŞINA ÇÖKMEK derler bizde

Acele Çabuk'a ÇABIK, Yanlış, başka türlü DEVRE
Harçlığa HAŞLIK, Uçağa TİYARE
Uyguna MUDAVIK, Başörtüsüne ÇEVRE
Düğün kurmaya BAYRAK DİKMEK derler bizde

Sakız otuna ÇITLIK, Mısra DARI
Küçücük BİR GİMİK, Perşembeye DERİ
Yayla imalatı AĞIRLIK, Genellikle EKSERİ
Sıkıştırılmaya BERKİTMEK derler bizde

Bayramlığa BAYRAMCALIK, Kaktüse EŞEK İNCİRİ
Harman sadakasına HARMANCALIK, Boş iş FASARİ
Tarım aletlerine AVADANLIK, Artık BUNDAN KERİ
Çok üzölmeye BURCU BULANMAK derler bizde

Koyun damına AĞIL, Çamaşıra SIRT
Tarladaki taş yığına ÇAĞIL, Yüz yanak'a AVIRT
Razı olmaya KAYIL, Boş lafa CART CURT
Tırmalamaya CIRTMAK derler bizde

Cilve naz'a GİNCİFİR, Kız evi okuntusuna DÜRÜ
Fotoğrafa TAVSİR, Huriye'ye HÜRÜ
Geçim'e SITIR, Bir bedduadır ÖLLÜÜN KÖRÜ
Bohça yapmaya ÇIKILAMAK derler bizde

Göğüs'e BAĞIR, Asfalt yola SUSA
Fermuara CIRCIR, Nasıl olsa HEYLOSSA
Bir tür yırtıcı kuş ÇİNGİR, Yoka YOĞSA
Esnemeye GENREŞMEK derler bizde

Fazla taşkım DİKİZ, Kokmuş bozulmuş'a SASI
Hanımın kız kardeşi BALDIZ, Evde kalmış kıza GİZ GURUSU
Bir tür ağaç ANDİZ, Tan borusuna DANG BORUSU
Evlenmeye GOCİYE GİTMEK derler bizde

Bu nedir BU NECİK, Küçük çuval ŞİLTE
Bileziğe BİLENZİK, Çuval dibindeki buğdaya HELETE
12 kiloluk tahıl ölçüğü ÇELİK, Kertenkeleye KELLENKESTE
Emanet etmeye GÜYMEK derler bizde

Az paraya HAŞLIK BEŞLİK, Esintiye EFİLTİ
Yardımlaşmaya KEŞİK, Meşeye EGRELTI
Yamuğa KEMÇİK, Elbiseye PILİPİRTI
Razı olmaya KAYIL OLMAK derler bizde

Çimenli yer ÇEMLİK, Köstebeğe KÖSTÜ
Tepsi tohumu GİLLİK, Yassıya YASTI
Taş duvardaki küçük taş HELİK, Zaten'e ZAATİ
Vurur gibi yapmaya KESKENMEK derler bizde

Kiler HİMLİK, Sesli ağılama BOZ HÖĞÜRTÜ
Uç Kenar İBİK, Düğün davetiyesi OKUNTU
Kar çukuru İNNİK, Selin sürüklediği çöp SELİNTİ
Çalım satmaya GUBARMAK derler bizde

İdrar'a İŞEMİK, Dokuz on sırasına GABA GUŞLUK
Desteksiz konuşmaya SEHLİK, Müjdeliğe MUŞDULUK
Hevesi içinde kalmışa YERNİK, Dinlenmeye YORNUK
Rezil olmaya MALAMAT OLMAK derler bizde

Ağıtlar

Emine'nin Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Andırın müftüsü Hacı Ömer Efendinin oğlu Köse Müftünün karısı öldüğünde, 1920 yılında, kadının bacası tarafından yakılan ağıt.

*Boyu uzun beli ince.
Var mı bacımın gusuru?
Bulaman bacım gimisin,
Efendi gezsen Mısır'ı.*

*Boyu uzun beli ince.
Sarardı Tarabulus'u.
Bulaman bacım gimisin.
Efendi gezsen Kilis'i.*

*Maşallah bacım maşallah.
On dördünde aylar gimi,
Silkinir dışarı çıkar.
Arabistan taylar gimi.*

*Gadan olayım Efendi.
Şimdi bizden geçicin mi?
Gül dudaklımı alıp,
Meryemçil'e göçücün mü?*

*Yekin gül dudaklım yekin.
Efendin gelir darılır,
İki gelin bir oluşun,
Çiçek biter yer yarılır.*

Tarabulus: Trabulus kuşağı **Meryemçil:** Yaylanın adı
Yekinmek: Kalkmak, doğrulmak

Hacı Velinin Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Andırın'da Hacı Veli adında biri, kayıkla Ceyhan nehrini geçerken suya düşüp boğuluyor. Bu ağdı ağası, tahminen 30 sene evvel söylüyor.

*Gıvranın gemiye gelin.
Atının hamını alın.
Şimdiden keri gelmez gayrı.
Asılın asılın ölün.*

*Atının da adı arap.
Başında püsküllü kelep.
Hacı Velim Sele getmiş.
Siyah kekil yelep yelep.*

*Hacı Velim tosun toplar.
Altında da atı hoplar.
Hacı Velim sele getmiş.
Sağ yanında altı patlar.*

*Şu Caban'ın akışına,
Çıkamadım yokuşuna.
Ağası duymuş geliyo.
Bakın atın sekişine*

*Gadanı alayım gelin.
Mor bilekler salım salım.
Elli lira bedel verdik.
Bizi buldu zalim ölüm.*

*Hota Hacı veli'm hota.
Sıçırar da biner ata.
Hacı Velim cirit oynar.
Efesini duta duta.*

*Yaşa Hacı Veli'm yaşa.
İN atını bağla daşa.
Hacı Veli'm beğler dengi.
Bedel yatırmış Maraş'a.*

Kıvranın: Dolanın **Atın hanını almak:** Yorgun, koşudan çıkmış atı dolaştırarak yorgunluğunu almak. **Yelep yelep:** Parlayarak **Hota:** Kabadayı, görkemli.

Sarı Ahmed'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Sarı Ahmed adında bir delikanlı, Andırın'dan nişanlısı bulunan Köleli köyüne giderken yolda eşkiyalar tarafından vuruluyor. Bu ölümü duyan nişanlısı vurulduğu yere kadar gelerek, başında bu ağdı yakar. Ağıt tahminen 1960'lı yıllarda söylenmiştir.

*Gapıda da dorat bağlı,
O da orda dalanıyo.
Öldürmüşler Sar' Ehmedi.
Al ganlara beleniyo.*

*Gaynar gara gazan gaynar.
Üzengisi dördilli oynar.
Andırın'a sıcak derler.
Bilmem Ehmert nerde yaylar.*

*Şu yiğidin yatışına,
Gola Martin dakışına,
Vurdu beni Sar' Ehmedim.
Köleli'nin yokuşunda.*

*Süzün Sar' Ehmed'im süzün.
Gaşı kipriğinden uzun.
Ben anandan duyar idim,
Güz gelse de gursak düğün.*

*Gaplan geldi heğirmeye.
Yaşı vardı yiğirmiye.
Her ananın keri dağal.
Böyle yiğit doğurmaya.*

*Dambırasın bir hoş çalar.
Efesin bir yanna eğer.
Cahalıdı Sar' Ehmed'im.
Gaş altından yarin değner.*

*Ağ damına verdim direk.
Gazı atdım kürek kürek.
Başgasını demem amma,
Ehmet düğünlerde gerek.*

*Atı gelir toza toza.
Ben görmedim böyle gaza.
Sar' Ehmed'im yurt geziyo.
Suyu soğuk otu teze.*

*Dilli Sar' Ehmed'im dilli.
Ağ elleri deste güllü.
Öldürmüşler Sar' Ehmed'i.
Zilfiğarlı iki dinli.*

*Gırat gelir harlıyarak,
Nalı gelir parlıyarak,
Sar' Ehmed'im can veriyor.
Siyah perçem terleyerek.*

*Ücede gaplan bağıırır.
Bahçada bilbil giğırır.
Yekinsene Sar' Ehmed'im.
Anan başında çığıırır.*

*Otlı koyak otsuz koyak.
Ağam da sağıdı bayak.
Küfaylana binmez iken,
Ben de geldim yalın ayak.*

Dor'at: Doru at Sar' Ehmert: Sarı Ahmet **Dilli:** Konuşkan, güzel konuşan **Çığırmak:** Ötmek **Atın harla gelmesi:** hızlı ve harlayarak gelmesi **Milisi gökçek nar:** Tanesi güzel nar. **Kırat gelir horlayarak:** Burnundan çok sesli soluk getirerek. **Bayak:** Biraz önce.

Çoban İsmail'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Söyleyen: Altınyayla'dan İshak Bülbül

1950'li yıllarda kayadan düşerek ölmüş, cesedi üç gün sonra bulunmuş. Ağdı anası yazmış.

*Sabahanan erken kalkar,
Çoban olan üşenir mi?
Kattan kaya boşanır mı?
Gel İsmel'im davar geldi.*

*Güne gelen yanı solmuş,
Yere gelen yanı ulmuş,
Sakızı ağzında kalmış,
Gel İsmel'im davar geldi.*

*Çıkmış kayanın başına,
Düşmüş davarın peşine.
Kan çevirmiş kaçamamış,
Kaya düşmüş ağ düşüne.*

*Azığını yedi m'ola?
Mendilini yudu m'ola?
İsmel'im can verirken,
Öldüm anam dedi m'ola?*

İbrahim Ağa (Yaycıoğlu)'nun Ağdı: Yıl: 1942 - Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI
Kaynak Kişi: Av. Mehmet Yaycıoğlu

*Geldim, diz çöktüm oturdum.
Bu yıl bir ağa yitirdim,
Süleyman'ın yanına gitmiş,
İnşallah geri getiririm.*

*Odada ağa oturur.
Uşaklar kahve götürür.
Gadani alayım Münire.
Kızlar hizmetin yürütür.*

*Şu bacısı, şu gelini.
Kardeş koymadı halimi.
Kızım şimdi Ağan çağırır.
Kalk gayrı meşlahım götür.*

*Gölden uçtu m'ola turna.
Kimi kara, kimi sürme.
Kurban olayım Münire,
Ağa'nın çadırını düzme.*

*Atın dorusun saymazdı.
Kardeşim binerdi kıra.
Çarşafı yatak beğenmez.
Şimdi kondu kuru yere.*

*Fatma ölsün, Solmaz ölsün,
Bacıların gadan alsın.
Ben yalnız ağlayamam.
Ağlan kardaş anam gelsin.*

*Kardaşlarım kardaşlarım,
Aman kesilsin başlarım.
Babama minnet eder de,
Gitmem burada kışlarım.*

*Yaramın da başı acar.
Göz göz oldu, merhem tutmaz.
Güççükten dul oturdum.
Başımdan kara gün kalkmaz.*

Gürcü Oğlu Vaysal Ağa'nın Ağdı: Ağdı Şerif Hatun söylemiş.

Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI Okuyan: Gökahmetli Köyünden Adil GÖK

*Gadani alayım Duran.
Başımdan gitmez baran.
Ben bir çift keklük yitirdim,
Mehmet Aslan Veysel yiğen.*

*Bu ne zaman olmuş hasta?
Ankara'ya gitti posta.*

*Gel Fatma yanımdan otur.
Dedeyin suyunu götür.
Evlatsız babamın kızı.
Gayrı sen aklını yitir.*

*Nenni babam oğlu nenni.
Süleyman'ın döşü enli.
Hüseyin'im sorarsan,
Daba yeni delikanlı.*

*Zorumuş kardaş acısı.
Gelmedi Hüsne bacısı.
Hüseyin'i Süleymanı.
Haclığı tutsun sucusu.*

*Bundan başka ağıt demem.
Şerif, Leman gelmeyince.
Unutmam kardaş unutmam.
Kara mezar olmayınca.*

*Kardeş kabire konunca,
Mevlam versin bana sabır.
Allah Müftü'ye ömür versin.
Yüz kırk lira verdi kebir.*

*Yol ırak Leman gelmezse.
Müftü hiç halden bilmezse,
Ağamın canı sıkılır.
Kır at koşuyu almazsa.*

*Madalya gelmiş düşünce,
Hacı'n Firuz'u alınca.
Çifte kurbanlar kestirdi.
Ben Adana'dan gelince*

*Ben bir çift keklük yitirdim.
Kara bıyık kekil deste.*

*Ankara Yaycı Müftü,
Hiç kalmıyor onun abtı.
Eğer duyar sevinirse,
Başına yıkılsın tahtı.*

Anşa Gelin'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Bu ağıt bütün Türkiye'de ünlü bir türküdür. Çukurova'da ağıt şeklinde söylenir. Olay Andırın ilçesinde olmuştur. Ayşe adındaki gelin suya gidiyor. Irmaktan kovasıyla su alırken ayağı kayıyor, sele gidiyor. Ağdı kimin yaktığı belli değil.

Koyun gelir kuzu ilen.

Ayağının tozu ilen.

Gelin Anşa'm sele gitmiş.

Yanı çifte kuzu ilen.

Aman Anşa'm, yaman Anşa'm.

Dağlar başı duman Anşa'm.

Uzat Anşa'm kollarını.

Ver ağzıma dillerini.

Saat beşte bekliyorum.

Gelin Anşa'm yollarını.

Aman Anşa'm, yaman Anşa'm.

Dağlar başı duman Anşa'm.

Koyun gelir yata yata.

Çamurlara bata bara.

Gelin Anşa'm sele gitmiş,

İlgınlardan tuta tuta.

Aman Anşa'm, yaman Anşa'm.

Dağlar başı duman Anşa'm.

Erciyes'ten kar geliyor.

Çıktım baktım yar geliyor

İndim Irmak kenarına.

Ölüm bana zor geliyor.

Aman Anşa'm, yaman Anşa'm.

Dağlar başı duman Anşa'm.

Kara çadır eğme ile.

Dalı yere değme ile.

Adam suya atılır mı?

Kayın baba doğme ile.

Aman Anşa'm, yaman Anşa'm.

Dağlar başı duman Anşa'm.

Bebeğin Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Bir aydınlı (konar göçerlere bu ad verilir) gelini yaylaya göçerken, bebeğin beşiğini devenin üzerine bağlar. Yolda giderken beşik çam ağacına takılıp kalır. Eskiden gelinler baba ve atasına söz söylemezlermiş. Bu onlara gösterdiği bir saygının belirtisi sayılırmış. Böyle olunca kayınına beşiğin takıldığını söyleyemiyor. Yurda konduktan sonra gelir, alırım, diyor. Fakat geri geldiğinde bebeğini kara kuşlar yemiştir. Ve bu ağdı yakıyor.

Harmancığın kayaları,

Çan dövüyor mayaları,

Berk mi değdi ağ bebeğim.

Kara kuşun soyaları. (gaga)

Deve de deveden yüce.

Deveyi yükledim gece.

Diyemedim ağ bebeğim.

Yurda varıp gonmayınca.

Yanık yerde söğüt bitmez.

Biter amma ışın atmaz.

Mevla'm gene verir amma.

Ağ bebeğin yerin tutmaz.

Deveyi deveye çattım.

Dizginin üstüne attım.

Ben ağamdan hicap ettim.

Yoklamadım ağ bebeğim.

Yekin kara löküm yekin.

Dal geldi beşiğim sakın.

Yayla yırak Göksün yakın.

Ora göçek ağ bebeğim.

Almalı'dan çıktım yayan.

Dayan hey dizlerim dayan.

Şimdi emmin dayan gelir.

Kimi atlı kimi yayan.

Hacı Bey'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Andırın'ın bir köyünde, Hacı adında bir delikanlı evleniyor, gerdeğe gireceği gece de ölüyor. Ağdı, ölen kocası için gelin yakıyor.

*Yol üstünde kara yılan.
Sıçıra da boynuma dolan.
Gelin geldim kız gidiyom.
Uyan Hacı Bey'im uyan.*

*Evlerinin uğru arpa.
Kır at gelir kırpa kırpa.
Hacı Bey'im can veriyor,
Kollarını çırpa çırpa.*

*Aynalı martin kol istiyor.
Gümüş kemer bel istiyor.*

*Ne yatıyon Hacı Bey'im.
Elin kıza yas istiyor.*

*Hazerine hüzerine.
Hele bakın mezarına.
Hacı Bey'in kır atını.
Çekin Sultan pazarına*

*Ayvalık'tan kalktım yayan.
Dayan hey dizlerim dayan.
Menekşe'den gelin geldim.
Uyan Hacı Bey'im uyan.*

Avşar Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Eşe Hatun'un bacısı Zala kaçınca, Kara lakaplı kardeşi ikisini de keserek öldürür. Bunun üzerine kızın anası bu ağdı yakar.

*Sağ başında oyma cöbü.
Elin soksa derin dibi.
Gadan alayım bibim,
Geldim galan sorma geri.*

*Gıratı da handa bağlı.
Yalısu kuyruğu döğlü.
Can cana kurban olursa.
Canım kurban bibimoğlü.*

*İnce Zala gızım ince.
Mor belik dökmüş gulunca.*

*Zala'm geri gelir diye.
Heç bakmadım cebizine.*

*Gadan alayım kele Yeter.
Ağ odada hasta yatar.
Derdi yeğün bibimoğlü,
Kolların peçeden atar.*

*Erbişimler tuna tuna,
Üleş yatmış sıra sıra,
Baboğlundan düşman m'olur,
Aha sen de ölesin Gara .*

Telli Sultan'ın Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Ağdı Kepir'in kıza yakmıştır.

*Gelinim dağda galmış.
Yemenisin kurtlar almış.
Bileni var bilmeyeni.
Gelinini kayını vurmuş.*

*Dört taraftan gelir kurşun.
Ganım akar arşın arşın.
Belki gaçar gurtulurdum.
Çalıya dolaştı şeşim.*

*Alınan götürdüm ala.
Başıma getirdim bela.
Öldüğümü gam etmiyom.
Güccük evim kaldı ele.*

*Anam yoktur, babam yoktur.
Parçalaman beni doktur.
Yavaş tutun dezzelerim.
Benim yaralarım çoktur.*

*Yüksek kaldırın salını.
Gitsin görünü görünü.
Buna kimin nesi derler.
Esger Ali'nin gelini.*

*Kapıdınan getirdiler.
Dükgenlere yatırdılar.
Gam eyleme Ağ Sultan'ım.
Düşmanını götürdüler.*

Asker Ağdı

Ağıt, askerliğini yaparken ölen birinin nişanlısı tarafından yazılmıştır. Kim olduğu bilinmiyor. Andırın'da anaonim olarak söylenmektedir.

Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Okuyan: İbrahim GÖK

Verin şunun mendilini.
Kanını silmeye geldim.
Canımı feda ederim .
Yoluna ölmeye geldim.

Atı Tavlı'dan koyruluk.
Beyni havaya savruluk.
Bu görüşüm son ayrılık,
Bergüzar almaya geldim.(Bergüzar:Hediye)

Avcılar avlar cereni.
Üç gün bekledim tirenini.
Gösterin eşim vuranı.
Hayıfın almaya geldim.

Zekiye'm de söyler bunu.
Kör olsun bu dünya fani.
Yaralanmış akar kanı .
Derdini sormaya geldim.

Atı kovarken yıkılmış.
Düşman pusuya çekilmiş.
İzinsiz harbe dıklılmış.
Müsade almaya geldim.

Mehmed'i severim candan .
Mehmet görünmüyor kandan.
Mehmed'i saklaman benden.
Hayıfın almaya geldim.

Battal'ın Ağdı: Ağıt Gökahmetli köyünden Çapar Mehmet Ağanın oğlu Battal için yazılmıştır.

Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI

Okuyan: Gökahmetli Köyünden Adil GÖK

Yorulduğum yola oturdum.
Felek vurdu ben götürdüm.
Ben Battal'ımı ararken ,
Muharrem'im i yitirdim.

Fakı Fatma'ya görünme.
Muharrem'e benzer boyum.
Heyle eyleyim emmim kızı?
Gücükekten çürük soyum.

Göçür beni kondur oğlum.
Şo yaylanın dağlarına.
Muharrem'im benzemez mi?
İrişvanlı beylerine.

Aman bu ne tevir gayda.
Ağıt da vermiyor fayda .
Nasıl eyleyim emmim kızı.
Çürüklük var senin soyda.

Döne'nin Ağdı: Derleme Yeri: Andırın Merkez

Kaynak kişi: Ayşe Kara, 1942 Doğumlu

Kabaağaç obasında Eğlence Ahmet (Ahmet İnekçi) kendi köyünde Döne isimli kıza aşık olmuş. Başkalarının Döne'ye aşık olmasına dayanamayıp Kâhya Molla Mehmet'i, Medine'nin oğlu Tıraş, Topal Esme'nin oğullarını Döne'sine kurban eder.

Davarım vurdum dağa,
Yücesine karlar yağa.
Kabaağaç'ta Ahmet Ağa,
O da kurban Dönem sana.

Çiçekler hep toplanmış,
Minnet eder Döne'me.
Kahyamız da Molla Mehmet,
O da kurban Döne'm sana.

Evlerinin arkası kesme,
Döne'me alırım basma
Görümü de Topal Esme,
O da kurban Döne'm sana.

Evlerinin önü kıraç,
Karşıda da olur turaç.
Medine'nin oğlu Tıraş,
O da kurban Döne'm sana.

İsmail Kahveci'nin Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak kişi: İbrahim Kök

1940'lı yıllarda İsmail Kahveci'in Çokak yöresinde bir kız kaçırmasından sonra kız elinden alınır. İsmail Kahveci hapse atılır ve hapiste vefatı üzerine Geben'den kız kardeşi Fatma Höbek söyler.

*Şerif'in de beli ince.
Mor belik süner kulunca.
Kör ola Şerif'in gözü.
N'olur ifade verince .*

*Hota babamoğlu hota.
Yol mu gider bundan öte?
Hiç kimseye bi şey demem.
Muhtarın ocağı bata .*

*Kızının da adı Eşe .
Yazılanlar gelir başa.
Köylü değil babamoğlu,
Ankara'da Fevzi Paşa.*

*Azdi havanın da yüzü .
Tutmuyor bacıyın dizi.
Gıyamette göremem mi?
Fincan gibi ela gözü.*

*Şerif İsmail'in dostu.
Tanrı'dan umudun kesti.
Yıkılası Yayçı Müftü.
İçerime kılıç astı.*

*Babam oturmuş ağlıyor.
Hiç mi yok bunun bacısı?
Garip yerde babamoğlu,
Hademe kızlar sucusu.*

*Yine geldi kara yazlar.
Ördeğinen gelir kazlar.
Gardaş da bakım memuru,
Mühendisler seni gözler.*

*Ezmeyinen, üzmeeyinen .
Bulunmuyor gezmeeyinen .
Gardaş Kütabya'dan gelmiş.
Mahfızalı çizmeeyinen .*

*Ovunurum,ovunurum.
Daşlar alır dövünürüm.
Latif cabal,Durmuş cabal.
İsmail'e sığınırım.*

*Şu Çığsar'ın dağlarında.
Melep sünbül bitti m'ola?
Avını almış babamoğlu,
Muradına yetti m'ola ?*

*Kara şapkası başında.
Sedef düğmesi döşünde.
Seğ'in gediğinden aşmış.
Muhtarın kızı peşinde.*

*Muhtarın da Şerif kızı .
Sık sarılıp yattı m'ola?
Avını almış babamoğlu,
Muradına yetti m'ola?*

*Yol üstünde yatan mezar.
Yel eser toprağı tozar .
Mahkemeye çıkarmışlar.
Söylemişler, değmiş nazar.*

*Maraş'ta gardaşımın evi.
Hediyeler ediciyim.
Yörü gidiyorsan ana,
Ben gardaşa gediciyim.*

*Parlıyor Maraş'ın taşı .
Durmuyor gözümün yaşı.
Akıllı da babamoğlu,
Kütabya'da topcubaşı.*

*Maraş eli hep toplanmış,
Şunu elden alak deyin.
Şu yiğidin anasını ,
Gelsin, bir kez görek deyin.*

Halil Höbek'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Okuyan: Geben'den İbrahim GÖK

Bu ağıt 1920'li yıllarda Halil HÖBEK'in askerde ölmesi üzerine emmisi kızı Fatma tarafından yazılmıştır;

*Sabah namazına durdum.
Sağ yanıma selam verdim.
Gadamızı alam eller.
Halil'i rüyamda gördüm.*

*Bir göz ekmiş, bitirmemiş.
Gölgesinde oturmamış.
Emmimin de Halil oğlu.
Bir oğlancık yetirmemiş.*

*Uçuk damı yapıyorlar.
Ataş alıp atıyorlar.
Tez gel, emmim oğlu tez gel.
Gelinini satıyorlar.*

*Ayvasına verin direk.
Dayanmıyor buna yürek.
Toplanın gelin komşular.
Halil'ime bedel vererek .*

Güllü'ün Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI

Kaynak kişi: Musa Temiz, Hacı Kayran (Akçakoyunlu Köyü)

Kabalcıoğlu Hacı Ahmet Ağa'nın kızı Güllü kocası tarafından öldürüldükten sonra Kabalcıoğlu'nun kızı Fatma tarafından söylenmiştir;

*Çağırın gelsin buraya,
Düşmanlar girmiş araya.
Adam asbabınan gitmez,
Mezarlık derler oraya.*

*Akar kanlı Cihan akar,
Yonsulu yüzüne çıkar.
Çürüklerden gelin aldım,
Bacım burcu burcu kokar.*

*Akar Fetene deresi,
Azgın bacımın yarası.
Dünyasına doyumadı,
Düşman gözü körolası.*

*Gül açılır yaprak yaprak,
Ben ağlarım saprak saprak.
Bu dünyada gün görmedi,
Var sen gör kara toprak.*

*Kudretten sürmeli kaşı,
İnciye benziyor dişi.
Kınamayın komşularım,
Bu da Koc'ALLAH'ın işi.*

*Bunu da söyleyen bacım,
Yürekte çıkıyor acım.
Bir kaşın da bir gözlerin,
Yüz bin lira eder bacım.*

*Daldım uykudan uyandım,
Al kızıl kana boyandım.
Çağırdım anam kızına,
Daha ben de canlı sandım.*

Eminenin Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN; Barış KABALCI

Okuyan: Gökahmetli Köyünden, Adil Gök

Emine Kadın, Tatarlıda yaylada iken doğum sırasında ölür. Adil Bey'in oğlu Hasan Çavuş'un hanımı Emine Kadın için bacısı Döne tarafından yazılmıştır.

*Bu kız anasını dağlar,
Fistanınan gönlün eğler.
Olmaz olasıca kuşak,
Daha seni kimler bağlar.*

*Yüklüğe de germiş kilim,
Söylemeye tutmaz dilim.
Sen şahbazsın anam kızı,
Dolanıver salım salım.*

*Aynayı takmış daireye,
Ataş koyuyor yüreğe,
Gözledim gelmedi bacım,
Gelin vermişler yırağa.*

*Kolunda gümüş bilezik,
Kollarına dar geliyor.
Ben cabalım anam kızı,
Ağlaması zor geliyor.*

Hüseyin'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI

Okuyan: Gökahmetli Köyünden Adil GÖK

Hacı Mehmet Ağanın oğlu Hüseyin'in ölümü üzerine hanımı ve annesi tarafından yazılmıştır.

*Adana'dan gelen film ,
Olmaz olsun böyle ölüm.
Küskün gitme emmim oğlu,
Yıldız'ı getirrim gelin.*

*Hasibe diye çağırır.
Gelir ilacını ister .
Gitmem gadasını aldığım.
Koca baban beni besler.*

*Ana ben ataşa düştüm.
Meğer ne zor umuş acı.
Südü'n istemiş vermemiş,
Olmaz olsun böyle baci.*

*Gitme kurbanlar olduğum.
Ben de gitmedim isterim.
Ele öğrenik turaç gibi .
Seni kafeste beslerim.*

*Ekiz Ağa, Ekiz Ağa.
Ölmemiş kardeşin sağ.
Maraş'tan telefon etmiş.
Zilfikaroğlu Ali Beğ.*

*Söylesene kele bibim,
Kardeşleri hep yoruldu.
Gelinci eve gelince,
Ev yandı,bayrak dürüldü.*

*Emmileri hep toplanmış.
Yok dayısı Ömer Ağa.
Çip tutmuş gönderek diyor.
Abaza oğlu Durdu Beğ.*

*Gadanı alayım Telli .
Gelinimi iyi belle.
Sen gidiyon aslan oğlum,
Mahmud'umu bana yolla.*

Anonim Ağıt: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak kişi: Sarıye Gök (Kurtbeyoğlu), Gökahmetli Köyü, Yaş:60 Okuma Yazma bilmiyor Tecirli de bir kızı bir oğlana verirler. Kız çok güzelmış. Bu kız da başka bir kadınında oğlu için gözü varmış. Kız niaşnlı iken bu kadın kızı birlikte suya gitme bahanesiyle evinden ayırır. Biraz uzaklaşınca kıza "Sen gidedur, ben evde bir şey unuttum, onu alıp döneceğim." der. Kızın kardeşinin yanına gelerek kızkardeşinin bir başka erkekle sevgili olup derede buluştuğunu söylemesi üzerine, kızın kardeşi kılıcı çektiği gibi kızın yanına koşar ve karşılaşır karşılaşmaz kız kardeşini kılıçla öldürür. Ağdı kıza yarı canlıken söylerler. Ağıt, Andırın'da bilinmekte ve söylenmektedir.

*Siğim siğime dolaştı,
Gardaş ardımdan ulaştı.
Bir gılincınan vurarak,
On beliğim birden düştü.*

*Hele bakın el oğluna,
Elini vermiş belime,
Bu dünyada kavuşamadık,
Abirette dolan boynuma.*

*Yüce dağım kırıydım,
Ben anamın biriyidim.
Varın sorun el oğluna,
Sen gözümün nuruyudun.*

*Arkamda yüz on beliğim,
Kalmadı çıktı soluğum.
Söylediğime bakma gardaş,
Vallahi çoktan ölüyüm.*

*Pınar varma karşısına,
Gül yağ çalmam kaşına.
Boş yere öldürdü beni,
Bakın kardaşın işine.*

Siğim : İp

Arap Ağa Ve Oğlu Hüseyin'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI

Okuyan: Gökahmetli Köyünden Adil GÖK

Arap Ağa ve Oğlu Hüseyin, Bayazıtlı tarafından öldürülünce bu ağıt söylenir. Karahanlılar Geben'in beri tarafında eskiden Tahta Köprü denilen yere konarlarmış. Beyazıtlılar da Halbur'a konarlar. Karahanlılardan Arap Ağa'nın oğlu Hüseyin Beyazıtlının kızını kaçıtır. Bunun üzerine Beyazıt Bey'in bir oğlu varmış, onu evermek için düğün kurar; düğüne Karahanlıları da çağırır. Bu vesileyle eski husumet de biter, derler. Bu ara plan kurulmuştur, önceden kahve verir arkadan hançerleriz, derler. Davetiye gelince kız bu durumu anlar "Ben ailemi bilirim sizi öldürürler, gitmeyin." der. Ama Arap Ağa "Büyük adamdan küçük iş olmaz, biz bir bey isek gideceğiz." der ve atlara binip düğün evine gelirler. Önceden planlandığı gibi önden kahve verip, arkadan hançerleyerek öldürürler. Bunun üzerine ağdı gelin söylemiştir. Ağıt 1930'lu yıllarda söylenmiştir.

*Yeyin ekinin firezi.
Takım koydular kirazi.
Yedi ülger, üç terazi.
Beyiminen bana benzer.*

*Kırlangıç yapar yuvayı.
Çamır sıvayı sıvayı.
Bana düşman kıızı derler.
Baban başından dolayı.*

*Seslen görümcüğüm seslen.
Başın çıkmaz kara yastan.
Sarı çiçek dökmüş bostan.
Beyiminen bana benzer.*

*Çadırın direği kamaş.
Atın ireşmesi gümüş.
Hançer bağrına batınca,
Yetiş Hüseyin'im demiş.*

*Halbur derler Uzun yayla.
Ben ağlarım bundan böyle.
Hatırın sormaya geldim.
Yarım yaraların heyle.*

*Hüseyin'im bey birisi.
Minderi kaplan derisi.
Kehribardan imamesi.
Gördüm dayfalar elinde.*

*Halbur derler alçak tepe.
Karlar yağar sere serpe.
Bir bebeğim sevemedim.
Kulağında altın küpe.*

*Uğramış kahve içmeye.
Atına gasıl biçmeye.
Ar eylemiş sürmeli eşim.
Atına binip kaçmaya.*

*Halbur'in akabe yanı.
Akar gider adam kanı.
Üç aylık gelin koydun,
N'iderdin aldın beni?*

*Çadırımız dokuz direk.
Bende de kalmadı yürek.
Hemi oğul hemi baba.
Ocak başlarından yırak.*

*Evimiz kondu Bunduk'a.
Biz de inandık Mustantığa.
Balta çaldı Bayazıtlı.
On iki yeşil sandığa.*

*Al kınayı yakınmışsın.
Siyah sürme çekinmişsin.
Kız ölen baban değil,
Parlak dona dıkılmışsın.*

Döndü Gelin'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Eşkıya Kıçırık Ali'nin vurduğu Döndü Gelin'in Ağdı. Ağıt, Kadırlı'de Kemal Kale'den alınmıştır.

*Mezarına dut diktirdim,
Kul olayım dallarına.
Döne döne can veriyor,
Vay Döndü'mün hallarına.*

*Dayıyın önüne indim,
İvdik ivdik haber aldım.
Ayan olsun Nazlı Döndüm,
Onu yanına ben saldı.*

*Olur mu böyle olur mu?
Dayı yiğeni vurur mu?
Ala gözlü nazlı Döndü'm,
Bir daha geri gelir mi?*

*Değirmen tersine dönse,
Her dileğim kabul olsa,
Çözerli'yi hep kırdım,
Eğer Döndü'm geri gelse.*

Güllü'nün Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI

Kaynak kişi: Musa Temiz, Hacı Kayran (Akçakoyunlu Köyü)

Kabalcıoğlu Hacı Ahmet Ağa karısı Dudu'yu Boğazlayarak öldürür. Bir kaç yıl kaçak yaşar. Sonra teslim olur. Maraş'ta hapis yatarken, Kurtuluş Savaşı başlar ve o da serbest bırakılarak eli silah tutan herkes gibi savaşa alınır. Kurtuluşun sonunda Beşbucak'a döner. Köyünden Karabekirlerden Döndü ile evlenir. Döndü'den üç oğlu, iki kızı olur. Büyük kızı Güllü dayıoğlu Ömer ile nişanlanır. Bu arada ağabeyi, başkası ile nişanlı olan amcasının kızını kaçıtır. Bu kaçırılan amcasının kızı başka bir amcasının oğlu ile nişanlıdır. Arayı düzeltmek ve barışı sağlamak için Güllü'nün nişanı bozulur ve gönülsüz olarak Güllü amcasının oğlu Halil ile evlendirilir. Güllü'nün kocası annesiz ve babasız olduğundan başka bir köyde olan dayısı ve ablasının yanında yaşamaktadır. Güllü'yü de oraya gelin götürür. Güllü gelin gittiği köye yerleşmek istemez. Babasının köyünde kalmayı ister. Halil buna razı olmaz. Bu sırada Güllü'nün kardeşi Halil İbrahim'e düğün kurulur. Güllü kocasıyla birlikte düğüne gelir. Gelin getirilir. Güllü'nün kocası eve gitmek için hazırlanır fakat Güllü o köye gitmek istemez. Bu duruma çok kızan Güllü'nün kocası onu öldürmeye karar verir. Gece uyurken keskin bir tahra ile Güllü'nün kafasını parçalayarak öldürür. Güllü'nün babası Kabalcıoğlu "Ettiğim ayağıma dolaştı." der ve bu ağdı yakar.

1. Versiyonu:

*Dudu kele Dudu kele,
Başımıza geldi bela.
Mustantık keşfine geldi,
Doktor da yanında bile.*

*Aralığın mor bocusu,
Yürekte çıkamaz acısı.
Ala ganlı şehit düştü,
Sekiz gardaşın bacısı.*

*Dutmaz oldu iki dizim,
Allah'a galmadı yüzüm.
Cennet Ala yerin olsun,
Ala ganlı şehit gızım.*

*Gızım senin adın Güllü,
Düğün gurdum usul yollu.*

*Hayfımı allım gızım,
Senin baban deve kenli.*

*Gapıda inek meleşir,
Elim ayağıma dolaşır.
Ağ Güllü'mü öldürmüşler,
Gara gaşa gan bulaşır.*

*Yoruldum Allah'ım yoruldum,
Kötü talibe darıldım.
Ağ Güllü'mü öldürmüşler,
Gızgın sobaya sarıldım.*

*Güllü'mü kanlı kaldırdım,
Gene beni diri öldürdün.
Şükür olsun tanrım sana,
Düşmanlarımı güldürdün.*

2. Versiyon: Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI

Kaynak kişi: Musa Temiz, Hacı Kayran (Akçakoyunlu Köyü)

*Düğün kurdum usul yollu,
Kızım senin adın Güllü.
El kınalı yüzün kanlı,
Şah bakışlı dudu dilli.*

*Akar Fetene deresi,
Azgın Güllü'mün yarası.
Nasıl kıydın zalim Halil,
Kaşman gözün arası.*

*Evimizin ardı tepe,
Güllü'm gelir gopa gopa.
Öldürmüşler hatın kızı,
Kulağında altın küpe.*

*Aralığın çöker pusu,
Zor geldi bana acısı.
Bu kimin nesi derlerse,
Sekiz gardaşın bacısı.*

*Kızım seni götürürler,
Ala gana batırırlar.
Güllü cahal Halil yetim,
Yetim ocak batırırlar.*

*Başımıza iş geliyor,
Bir gıcılı gış geliyor.
Öldürmüşler Güllü gızı,
Candarmalar beş geliyor.*

Hacı Mehmet Hüseyin'in Ağıtları: Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI

Okuyan: Gökahmetli Köyünden Adil GÖK

Süleyman Ağa'nın beş tane oğlu vardır. Mehmet, Hacı, Hüseyin, Yusuf ve Mustafa. Mehmet askerden gelince nişanlanır. Düğünden önce Kara Humma hastalığından ölür. İkinci oğlu Hüseyin'e, Mehmed'in nişanlısını almak isterler. Hüseyin de bunu istemediği için "Allah'ım ben kardeşimin nişanlısını alacağıma beni kardeşimin darısına çıkar." der. Üç gün içinde hastalanarak ölür. Hacı'yı başka biriyle evlendirirler. O da attan düşerek ölür. Hacı Ağanın oğlu Süleyman Ağa'nın oğulları için Hillalı Hatça tarafından söylenmiştir.

*Süzüm ağam oğlu süzüm.
Hacı Hüseyin'den uzun.
Hiç gam çekme hatın anam,
Mehmet oğlun gelir güzün.*

*Tabir Ağam, Tabir Ağam,
Hösüyün'üm senin teğen.
Hep toplandı emmileri,
Kalmıyor Hüseyin beğem.*

*Uçta efendim kabırı.
Okuyorlar el-sabırı.
Şu yatanın hepsi bizden,
Sandım bir alay taburu.*

*Gadanı alayım Hacı Ağa,
Bugün sabah olmaz gece.
Kurban olam sürmeli eşim,
Seni yatırdılar uca.*

*Teneşiri yuya yuya,
Sel eyledik adaları.
Dövün Hacı'nın canına.
Hep kırıldı edeleri.*

*Gel hele gel Battal oğlu,
Bugün ağdın sırası.
Geri durun da bakayım,
Nerede yavrurumun yarası.*

*Gurban olam emmim oğlu.
Kokular döktüm saçına.
Kıyamaz emmisi kızına,
Çorap geydirir kıçına.*

*Kurban ollum düğününe,
Ben duruyom oyununa.
Ak sakallı Vezir Ağam,
Kurt dadanmış koyununa.*

*Gadanı alayım yelek.
Ganadımı kırdı felek.
Gadan alam emmim oğlu,
Eksik mi diledin dilek?*

*Taman kırk gün oldu bugün,
İçerime kurdum düğüm.
Kızlar ardıma düzülün,
Ben size belledim oyun.*

*Git Hacı anam kızın getir.
Hızmatını bile görek.
Birimiz ardına durak,
Birimiz südünü verek.*

*Bebek durmaz dinelirim,
Aklım ermez yanılırım.
Küçücükten acı gördüm,
Ağlamasam bunalırım.*

*Hösüyün'ümün ela gözü.
Yandı Andırın'ın düzü.
İntizar eyledi mi ola?
Şu Hacı'nın Yıldız kızı.*

*Ezan okur da sakıtır,
Eli kendine bakıtır.
Sen gidiyon ağam oğlu,
Ürüstem'i kim okutur?*

*Dursun Ağa Dursun Ağa,
Daha atlamadım eşik.
Üç aylıcak gelin kaldım,
Sallamadım altın beşik.*

*Tütengin allım direkten,
Çepre çıkmıyo bilekten.
Askerliğe salma oğlum,
Gelin alırım yıraktan.*

*Salma salım gelinlik asbabı,
Bir kez dakmadım dalıma.
Üç aylıcak gelin kaldım.
Bibim baksana balıma.*

*Ben emmiden uğrun kaçtım,
Gelirken çalıya düştüm.
Ben Mehmed'ime ağlarken,
Hacı sen de mi uçtun ?*

*Yavrumun öldüğü gece,
Yağmur yağdı, sular taşıtı.
Bir tor şabınım varıdı,
Kafesi kırdı o da kaçtı.*

*Hasan Hoca Hasan Hoca,
Yavrum da yatmadı gece.
Deve gibi bozuladı,
Biri karı,biri koca.*

*Bellerinde atlas kese,
Doldururlar basa basa.
Garip elde haberim yok,
Babam eli yatmış yasa.*

*Beş oğlum var diye emmim,
Evini tutturmuş uca.
Karının beli bükülmüş,
Bilmem nasıl oldu koca.*

Dudu'nun Ağıdı: Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI

Kaynak kişi: Musa Temiz, Hacı Kayran (Akçakoyunlu Köyü)

Kabalcıoğlu Ahmet Ağa,1950'li yıllarda, karısını bir dedikodu yüzünden öldürdükten sonra bu ağıdı yakar.

*Evimizin ardı orman.
Dizimde kalmadı derman.
Hakkımda çıkarmış ferman,
Bil emmimin Dudu gızı.*

*Evimizin önü seki.
Türkmenler yüklemiş yükü.
Sababanan datlı koku,
Çal emmimin Dudu gızı.*

*Başına bağlamış heril.
Yorul hey dizlerim yorul.
Sababanan parıl parıl,
Gez emmimin Dudu gızı.*

*Sababanan er uyanır,
Varır direğe dayanır.
Al kızıl gana boyanır,
Vay emmimin Dudu gızı.*

*Maraş deresi deresi,
Kümpetten geliyor sesi.
Bir tarafa eğri fesi,
Gül emmimin Dudu gızı.*

*Ekinlerde teze kılıf
Gadir oğlum teze melif.
Sana derim gelin Elif,
Han'emmin Dudu kıızı.*

*Kaşları benzer kaleme,
Yerde sürünür dolama.
Öğüt verirdi Adem'e,
Gel emmimin Dudu gızı.*

*Hazar Kabalc'oğlum hazar.
Andırın'ın düzün gezer.
Alnına perçemler düzer,
Gel emmimin Dudu gızı.*

Durdu Be'nin Ağıdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi: Kemal Kale

*Durdu'm da benzer cerene,
Mujdanlık veririm görene.
Haçça'yı kurban ederim,
Soyunup cenge gidene.*

*Durdu'nun yüzüğü hatem,
Gelinin beliği tutam.
Biz başımız kurtardık.
Var sen dediğinden utan.*

*Cöbünde altın fındığı,
Cümle alemin yandığı.
İstanbul'a tel eylemiş,
Hükümetin mustanlığı.*

*Geben'e gonak tutturmuş,
İçinde oturum diye.
İstanbul'a tel eylemiş,
Ben asker getirrim diye.*

*Yücelerde biter lale,
Durdu'm benzer gonca güle.
Ben sana gayil değilim,
Bu yıl doğan bebek öle.*

Gökahmetlioğlu'nun Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi: Gökahmetli'den Adil GÖK

Aşağı Andırın Gökahmetli eşrafından “Gökahmetlioğlu” Andırın-Göksun yolu üzerindeki “Kayranlı” yaylasındadır. Artık yayla mevsimi bitmiş göç hazırlığı içindedir. Gökahmetlioğlu'nun oğlu Hüseyin; Bunduk ve Sinse, şimdiki adıyla Altınyayla ve Akgümüş köylerinde geniş etkinliği olan “Beyazitoğlu'nun” kızını kaçırmıştır. Fakat kaçırma olayı tatliya bağlanmıştır. Beyazitoğlu göç hazırlığı içinde olan Gökahmetlioğlu'na haber göndererek para ister. Gökahmetlioğlu gelen elçiye para sayacak vakit olmadığını söyler. Ve kızına dönerek şuna urupla ile ölç bir miktar para ver der. Kızı da urupla ile ölçüp verir. Gökahmetlioğlu'nun bu hareketini Beyazitoğlu hakaret sayar. Gökahmetlioğlu'nun göçü, Halbur'dan geçerken kendilerini kahve içmeye davet eder. Çadırda kahve içerlerken Gökahmetlioğlu'nu ve oğlu Hüseyin'i kölesine hançerle öldürtür. Hüseyin aynı zamanda damadıdır. (Yıl 1330)

*Yarım yiğitler koçağı,
Yüzüne dökmüş saçığı,
Yariminen bana benzer,
Kuşburnu harnup çiçeği.*

*Halbur'da devemiz durdu.
Yüz elli kumaşım aldı.
Daha doymaz Beyazıtlı,
Sandığıma balta vurdu.*

*Kırlangıç yapar yuvayı.
Çamur sıvayı sıvayı.
İki keklik bir üveyik,
Halbur'a yapmış yuvayı.*

*Çakal at karşımdan geldi.
Bana binen kaldı diye.
Nice dedin gavur Murat,
Gelin yarin öldü diye.*

*Kuburunda altın burma.
Gözünü gözümde ırma.
Şol gavur kadının kızı,
Karşımda söyleyip durma.*

*Halbur'un Akabe yanı.
Akar gider adam kanı.
Bir yıllık gelin geldim.
Nerden aldıydın beni.*

*Çakal atı bilmez terki.
Fatik kıza düştü korku.
Biz yükledik beyler çözdü.
Bir sandıkta dokuz kürkü.*

*Yekin kara mayam yekin.
Dal geldi beşiğin sakın.
Andırın gavur kadı,
Başına tuğları takın.*

*Su vururlar, yurlar donu.
Durur mu şehid kanı.
İki yıllık gelin kaldım.
Ne dedin de aldın beni.*

*Sular akar güldür güldür.
Al eşim silahın doldur.
Yarimen bana benzer.
Ak gülünen sarı bülbül.*

*Şair etti Fatik kıızı.
Yandı Andırın'ın düzü.
Aldı, doymaz Beyazıtlı.
Dokuz tülü, sekiz bozu.*

*Alma dalın eydi m'ola?
Ucu yere değdi m'ola?
Hüseyin'in öldüğünü.
Gökahmetli duydu m'ola?*

Yusuf Ağa'nın Kızının Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Okuyan; Gökahmetli Köyü'nden Döne Ekici

1940'lı yıllarda Yusuf Ağa'nın kızının genç yaşta ölmesiyle Gökahmetli'nin kadınları tarafından söylenmiştir.

*Bir ataş düştü özüme,
Miller çekilsin gözüme.
Tedeşleri hep toplandı,
Biri benzemez kızıma.*

*Göğsen kendirini gersin,
Ben çeyizin atıcıyım.*

*Eğer bacım kabul olsa,
Ben yerine yaticıyım.*

*Irahma yenge mi geldin?
Ben üstümü kestiririm.
Yabancıya verrim kızını,
Emmilerim küstürürüm.*

Ömer'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI

Kaynak kişi: Yasin Kabaagül

1970'li yıllarda bir kadın iki oğlunun birden öldürülmesi üzerine yazmıştır.

*Yoncalıdan yol aşıyor,
Gide gide kavuşuyor.
Omar'ı vuran Çerkezler,
Elvan'dan da savuşuyor.*

*Kara çadır is mi tutar?
Yağlı kurşun pas mı tutar?
Ne yatıyon babam oğlu?
Elin kızı yas mı tutar?*

*Kara çadır kuruluyor,
Çifte davul vuruluyor,*

*Okuntuya gelen seymen,
Cenazeye sarılıyor.*

*Sabableyin geldi kazlar,
Ardı geldi, önün gözler.
Biz Omar'a düğün kurduk,
Davulsuz oynuyor kızlar.*

*Yüksek kaldırım salını,
Gütsin görünü görünü.
Sabah emmim nasıl versin,
Evinden çifte gelini.*

Murtaza'nın Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI.

Okuyan: Gökahmetli Köyünden Adil GÖK

Kara Mehmet Ağa'nın oğlu Hasan Ağa için bibileri Hasibe, Telli ve Eşe tarafından yazılmıştır.

*Murtaza'nın bibisiyim,
Ciğerimi doğratırım.
Ne vericin üzengilik,
Senin eve uğratırım.*

*Ölen kardeşin kuzusu,
Yandı ciğeri harladı.
Fadiş seymeni hazırla,
Sabah oldu gün parladı.*

*Kele n'ettiniz Arif'i?
Alucıyız biz Şerif'i.
Başım bozuk yenge bilmem,
Göğşen'e ettim tarifi.*

*Emmisi perçen koydurmuş,
Üstünde kefeye bağlı.
Ölen kardeşin kuzusu,
Acısı canımda dağlı.*

*Al kınalar yakınmışın,
Siyah sürme çekinmişin.
Kız kardeşin ölmedi mi?
Parlak dona dıkılmışın.*

*Mehmet; Murtaza'ya uyma,
Bir don getirirler giyme.
Hep cabil emmim uşağı,
Kıyma Kadir Mevlam kıyma.*

*Hatça ver yüzünden kücü,
Ayaklığa ulatırım.
Yekin tel kekillim yekin,
Seni özne donatırım.*

*Adak ile büyüttüğüm,
Aralıkta sefil kuzum.
Ömrüne bereket bibim,
Bu kadarlık verdim izin.*

Ağıt: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Okuyan: Gökahmetli Köyünden, Döne EKİCİ

Bu ağıdı, Yeşilova yöresinde bir gelin emmisi oğluna söylemiş.

*Kele Sultan kele Sultan,
Kara kekil, bel bir tutam.
İşte geldim emmim oğlu,
Var sen dediğinden utan.*

*Kele Gülce kele Gülce,
Gelinin de beli ince.
Andı m'ola emmim oğlu?
Et kemikten ayrılınca.*

*Keklik keklige takılar,
Eza veriyor fakılar.
Berk severdim emmim oğlu,
İki över de bir kokular.*

*Kır atın ahır içinde,
Parlak gundura gıcında.
Elin atlısı geliyor,
Emmim oğlu yok içinde.*

Kabalcoğlu Ahmet Ağa'nın Oğlu Halil İbrahim'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI
Kaynak kişi: Musa Temiz, Hacı Kayran (Akçakoyunlu Köyü)

Ağıt, 1945'li yıllarda Karatepe'de kayın pederi ile hasımları arasında çıkan kavgada, kayın pederine arka çıktığı için oradakilerce vurulan Halil İbrahim için Kabalcoğlu tarafından yazılmıştır.

*Seslen Halil Beyim seslen.
Bizi koydun kaygı yaslan.
İki tene kuzularım,
Biri gavun, biri bostan.*

*Andırın'ın düz yazısı,
Dizime indi sızısı.
Beri gel öpem gözünden,
Yavrurun mağdur guzusu.*

*O gece girdi düşüme,
Hışımlar insin başıma.
Yavrurum yüzünü görürünce,
Vurdum düşüme düşüme.*

*Aldı gönlümü teftişler,
Gökyüzünde uçan kuşlar.
Pırl pırl parlar oğlum,
Gara kekil, altın dişler.*

*Vasayitler teyyareler,
Yavrurum nerende yaralar,
Melülleme aslan oğlum,
Artık ciğerim karalar.*

*Bahçeye ektirmiş çiçek,
Burcu burcu koktu yine.
Ben öpmeye kıyamazdım,
Boyamışlar kızıl kana.*

Fatma'nın Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI.

Okuyan: Gökahmetli Köy'ünden Adil GÖK

Fatma'yı Hacı Memili diye birine verirler. Evine gitmek isteyen Fatma'yı göndermeyen Hacı Memili, döverek evine kadar sürükler. Kara Süleyman Ağa ve evdekiler bu duruma çok hayıflanır ve hastalıkları yüzünden müdahale edemez. Bunun üzerine Fatma kahrından ölür. Kara Süleyman Ağa'nın kızı Fatma için bacısı Ummuhan tarafından söylenmiştir.

*Henge babam kızı henge,
Havaslanır girer cenge.
Bir senin başına değil,
Alemin başına yenge.*

*Su içinde bir ot olur,
Ulam ulam ulamalı.
Bugün on sekiz gün oldu,
Daha beli dolamalı.*

*Ölgün babam kızı ölgün,
Başında yağlığı solgun.
Su içinde biter ilğim,
Uzat bacım kollarımı.*

*Yere gelen yanı ulmuş,
Güne gelen yanı solmuş.
Kurban olayım çobana,
Çobanın keçisi bulmuş.*

Kara Mehmet Ağa'nın Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN; Barış KABALCI

Okuyan: Gökahmetli Köyünden, Adil Gök

1850'li yıllarda Hasibe Hatunun babası Kara Mehmet Ağa hastalanarak ölür. Hanımı ve kızları Hasibe Hatun ile Telli Hatun tarafından söylenmiş.

*Dul oldum, delim dul oldum,
Esen yeller bana değer.
Heyle eylerim kara aslanım?
Sülemen Ahmet'i döver.*

*Ağa Mehmet'im bana tatlı,
Ben de ağlarım fırcatlı.
Yavrurum emmini bilmen mi?
Kara yağız gö kır atlı.*

*Heyle eyleyim kara aslanım,
Yağmur yağarsa ıslanım.
Süleyman Ahmet'i döver,
Hangi odadan seslenin?*

*Odaya sererler hasır,
Mecliste sözü cesur.
Ne edeyim hatın anam,
Kara toprak aldı esir.*

Abdil Ağa'nın Ağıdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI.

Okuyan: Gökahmetli Köyü'nden, Adil GÖK

1900'lü yıllarda hastalanarak vefat eden Hacı Sarı Bey'in oğlu Abdil Ağa için kardeşi Bekir Ağa tarafından söylenmiştir.

Yanarım gardaş yanarım,
Gider de geri dönerim.
Tez gel babam oğlu tez gel,
Sensiz yurda mı konarım.

Cennet'i oğlan ederim,
Abdalınan övdürürüm.
Sen kardaşa ağlamıyon,
Eşe seni dövürürüm.

Altında atın dorusu,
Kardaş ellerin yarısı.
Bana dayan dur diyorlar,
İki gözümün birisi.

Varır evini yoklarım,
İssız odanı beklerim.
Tavsuyu bana verirsen,
Alır koynumda saklarım.

Doru atı kapıya çekin,
Başına vurun başlığı.
Ben okumaya gidicim,
Kardaşım versin harçlığı.

Elin tavsusu var imiş,
Onuyunan eğlenici.
Benim gibi onmamışlar,
Ataşlara dağlanıcı.

Yaşa babam oğlu yaşa,
Maraş'tan istemiş paşa.
Kardaş Maraş'a gidici,
Yamçısını getir Eşe.

Uzun salakta ekini,
Bulamam ağam yekini.
Çatal kilimin gerer de,
Yıkardım kumaş yükünü.

Yaldızlı filcan içinde,
Eşe nere gidik tabak.
Mevlam bir evlat vermedi,
Sekoluca başı kabak.

Bir yanı çeltik salağa,
Bir yanı temmuz süreğe.
Camızı kurban adamış,
Kabul olmamış dileğe.

Tembel Ağa'nın Ağıdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI.

Okuyan: Bektaşlı Köyünden, Belkıs Taş (Ballı)

Hasibe Hatun (2.), babası Tembel Ağa için 1974 yılında söylemiş.

Ağlarsa kızlar ağlıyor,
Gelinler kötü hasımdan.
Heyleyleyem aslan babam,
Birini almadın hısımdan.

Varsın yatsın gelin bacım,
Ağlar babama yorulur.
Kalkarsa da çokça ağlar,
Gelin kendine darılır.

Emmilerim hep toplandı,
Kayıtını görüyorlar.
Gelinlerim yabancı babam,
Genden genden duruyorlar.

Hani de bacım Emine?
Kaldın ellerin sonuna.
Ölüsün ölmeyenlerin,
Baykuşlar konsun evine.

Beşimiz ağlıyok burada,
Şerif kızın yok orada.
Ağlarsa kızlar ağlıyor,
Hani Kadir'in nerede?

Kapıda ova,yazısı,
Kolan dolanmaz mazısı.
Babam oğlu avdan gelir,
Boynu zencirli tazısı.

Saatte bir ken geliyor,
Bana da çalım ediyor.
Nediyem de ağlamayım,
Sızı ciğerimi deliyor.

Rahma'nın Ağdı: Derleyen Duran DOĞAN Barış KABALCI.

Okuyan Gökahmetli Köyünden Sariye GÖK (Kurtbeyoğlu)

Güzel bir gelin olan Rahma nazardan sıtma tutup ölür. Haşım Ağa'nın kızı ve Köse Müftü'nün hanımı için bacısı Fadıma Hatun tarafından söylenmiştir.

Kibar idi babam kızı,
Başında yazması boyalı.
İçerde on iki masa,
Üstünde ayna dayalı.

El etse ellisi gelir,
Kapısında var tayfası.
Yedi babamın kızını,
Görgüsüz Mustuk Obası.

Dudak kiraz,yüz güz gülü,
Var mı bacımın kusuru?
Hoca bulamaz bacımı,
Gezse Bağdat'ı Mısır'ı.

Kırk arşından kuyusu var,
Suyu çıkar dolabınan.
Hemi hoca,hemi müftü,
Konuşurdu Halep'inen.

Gadanı alayım Müftü Ağa,
Gayrı bizden geçicin mi?
Telli Rahma'mı alıp da,
Meryemçil'e göçücün mü?

Hocam da gezdi Mısır'ı,
Kardaş yükledi şeridi.
Boyu uzun, beli ince,
Bir bacım daha var idi.

Elbisesi türlü kumaş,
Giyip birin soldurmamış.
Hasta olmuş da babam kızı,
Yengesine bildirmemiş.

Emine'm dağlar nergizi,
Rahma'm dağlar lalesi.
İki bacım böyle oldu,
Yenge gözün kör olası.

İmirze'nin Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN;Barış KABALCI

Okuyan :Gökahmetli Köyünden, Adil Gök

1970'li yıllarda İmirze'nin ölmesi üzerine Anış ve Hasibe Kadın tarafından söylenmiştir.

*Yekin emmim oğlu yekin,
Kurumuş elleri bakın.
Bir senedir dert çekiyor,
Zalimmiş derdi çetin.*

*Sefil emmim oğlu sefil,
Usul usul konuşurum.
Nazık kıza dünür gelse,
Ben kimlere danışırım.*

*Ağlasana kele bibi,
Unuttun mu sen Kenan'ı?
Bilirim bibim bilirim,
Canı yürekten yanani.*

*Üç gün evvel vurdum kına,
Emmim oğlu zatan sana.
Bir senedir hizmet ettim,
Başucunda döne döne.*

*Sababanan er yürüdüm,
Üstümü büürdü duman.
Yavrum böyle ölüm m'olur?
Elin göçeceği zaman.*

*Yaptırırım al bir konak,
Döşşerim senin odanı.
Kutlu yataklar serer de,
Beklerim senin yolunu.*

*Yekinsene İmirze oğlum,
Eller yaylaya göçücü.
Hocalar da hep toplandı,
Ahret kefenin biçici.*

*Başucunda dut ağacı,
Kimi aşî kimi pici.
Gelip başına otursana.
Kız böyle istemem baci.*

Kara Süleyman Ağa'nın Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN; Barış KABALCI

Okuyan: Gökahmetli Köyünden, Adil Gök

Kara Mehmet Ağa'nın oğlu Süleyman Ağa 1930 lu yıllarda hastalıktan ölümü üzerine bacısı Hasibe Hatun söylemiştir.

*Gelinin bir bebeği olsa,
Vursam kardeşin adını.
Alsam kucağıma sevsem,
Verir mi ola tadını?*

*Aydınlı kondu çölüne,
Bir kılıç vurdun belime.
Ben içimden yanıyorum,
Öğüt veririm geline.*

*Yaz gelir açılır otlar,
Zalim imiş zalim dertler.*

*Sabah at getirir kürtler,
Kaçın seçen babamoğlu?*

*Babam oğlu Sülemani,
Göresim geldi göresim.
Çadırını hayma gördüm.
Ölesim geldi ölesim.*

*Kardeş bacının durnası,
Solmamış geminin sırması.
Ciğerimi kor ediyor,
Ahmet'in sonra gelmesi.*

Ömer Ağa'nın Kızı Hayriye'nin Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI.

Okuyan: Gökahmetli Köyünden, Sariye GÖK (Kurtbeyoğlu)

Hayriye'ye nazar deyip nişanlı iken ölür. Hacı Veli Ağa ve Hacı Ağa'nın yeğeni Ömer Ağa'nın kızı için bacısı Fadıma Hatun tarafından söylenmiştir.

*Evimize bir ay doğdu,
Bu kızı size verince.
Türkmenler benini saymış,
Yüz peçesin yel alınca.*

*Kırmızı izar kara peşe,
Güzel yakışır kızıma.
Kızımdan yadigar aldım,
Ölünce örtün yüzüme.*

*Emmim oğlu Hacı Bee,
Uğrun uğrun eder minnet.
Şu başlı terliğini,
Al Abdil'e giydir Cennet.*

*Çifte davul çifte düdük,
Ahacık seymen atlandı.
Arabasının beri çekin,
İçerde çehiz katlandı.*

*Benim kızım güle benzer,
Saçı sırma tele benzer.
Varın yoklan mezarını,
Türkmen konmuş ele benzer.*

*Üstü kadife keseli,
On sekiz gömleğin dürdüm.
Allah kayıl olmaz diye,
Emmisi oğluna verdim.*

Hacı Durdu Ağa'nın Ağıtı: 1910'larda ölen Andırın ağalarından Yaycıoğlu Hacı Durdu Ağa için karısı Meryem Hatun tarafından söylenmiş.

*Solakta acılar doğanı
Hacı Bey bunun yeğeni
Andırın ağası ölmüş
Esnaflar örtün düveni*

*Kaymakamla dövüşmüş
Hersli bıyığını geveler
Hacı Bilal katarlasın
İşleğe gitsin develer*

*Ağa'nın göçü geliyor
Seçilmiyor gelinciden*

*Hemi ağa hemi vezir
Kan damları kılincından*

*Odasında kandil yanar
Hacı hizmetine döner
Sekiz bozu dokuz tülü
Evi Meryemçil'e geçer*

*Altı uşağı var ağanın
İkisi kahve pişirir
Yedi atı bağlı tavlada
Küheylan kuyruk savurur*

Arapzade Mahmut Efendi'nin oğlu Mehmet Arslan'ın Ağdı:

Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI.

Okuyan: Gökahmetli Köyü'nden, Adil GÖK

*Mehmet'e ölük diyorlar,
Bu ne zaman olmuş hasta.
Ben bir koçak yitirdim.
Burma bıyık, kekil deste.*

*Ölümden de korktu gözüm,
Tutmaz oldu iki dizim.
Ben Kamil'i heç anmıyom,
Şimdi sazım Hürü kızım.*

*Kamil oğlanın iyisi,
Boyum gölgenin koyusu.
Herhal babası küstürük,
Siz gönlin alın dayısı.*

*Anam n'olucu nolucu?
Bibisi düğün kurucu.
Anası Eşe olup da,
Elif'im yenge binici.*

*Boyun derde doplanırım,
Sularına belenirim.
Beyazıt'ım benim olsun,
Abdal olur dilenirim.*

*Hota kızcağızım hota,
Ne kibar yakışır ata.
Bu sözümün hepi yalan,
Şimdi giden şurdan öte.*

*Kır atına vurdum keçe,
Emeciğim gitti heçe.
Mevlam birisini koydu,
İyisini seçe seçe.*

*Ahmet oğlum Mehmet olmaz,
Kamil oğlum Ahmet olmaz.
Şu yiğidim nişanlısı,
Ölmez amma iflah olmaz.*

*Abnında kara kekili,
Bende de koymadı akılı.
Babasını n'eylemeli?
Kamil oğlumun öz vekili.*

Nurettin'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi: Soğancılar Köyü'nden Yusuf Eynallı

Nurettin Aslan 23 Nisan 1996 tarihinde Ekinözü'nün Gököy Köyünde öğretmenlik yaparken PKK militanları tarafından elleri arkadan bağlanarak, kafasına kurşun sıkılmak suretiyle şehit edilmiştir..

*Vatan bizim soyulmasın
Körpe cana kıyılmasın
Gün geçmiyor ki gardaşım
Acı haber duyulmasın*

*Öğretmenim gönül eri
Giden canlar gelmez geri
Nurettin'ime kıyanlar
PKK'nın köpekleri*

*Uçmaz oldu ucan kuşlar
Geldi çattı kara düşler
Nurettin'in cenazesin
Albayrağa sarmışlar*

*Ay doğup güne dönesi
Yakulsın ele kınası
Feryat etme Elif Teyze
Ağlamaz şehit anası*

*Ne puldayız ne parada
Kardeşiz ne var arada
Vatan için can verecek
Çok Nurettin var sırada*

*Yandı İslami'nin özü
Cabıl anlamaz ki bizi
Nurettin'e nasıl kıydın
Yıkulasın Ekinözü*

*Son sözü ne 'ne söyledi
Yaktı yüreğim dağladı
Kara haber duyulunca
Tüm Andırın kan ağladı*

Hasan Çavuş'un Ağdı: Derleyen Duran DOĞAN Barış KABALCI.

Okuyan Gökahmetli Köyünden, Adil GÖK

1940lı yıllarda Çeltik ekimi sırasında sabaha kadar yağmur altında domuz kovalar. Hastalanıp vefat eder.

Adil Beyin oğlu Hasan Çavuş için Şerif Hatun ve hanımı tarafından söylenmiştir.

*Nerde Mehmet'in Ali,
Küskün m'ola Hasan size.
Ölürken çokça yalvarmış.
Mor belikli gelin kıza.*

*Emmisi oğlu Ağa'ya,
Adil'im amanat demiş,
Hasan edem öldü diye,
İçerde bağardı Anış.*

*Yaptığım yuva yıkıldı,
Ben kuşlara karışırım.*

*Adil'i yanına alıp da,
Dil dökerek barışırım.*

*Hani nerde Hasan, Yusuf?
Kardaşımı yitirdin mi?
Adil'i yanına alıp da,
Boyun bükük oturdun mu?*

*Alnında deste kekili,
Bende koymadı akılı.
Ne ağlıyon anam kıızı?
Yusuf eviyin vekili.*

Ağıt: Derleyen: Duran DOĞAN Barış KABALCI.

Okuyan: Gökahmetli Köyü'nden, Adil GÖK

Zülfikaroğlu Mehmet ağanın bacısı Adanaya gelin gider. Gelin gittiği yerde bir sene içinde vefat eder.

Ağdı gelinin kaynanası yakmış

*Gelinin gözü sürmeli,
Kolları altın burmalı.
Gelin donun soldurmadı,
Çubası sade sırmalı.*

*Gidiyon mu ala gözlüm?
Ağ alına altın dizdim.
Seni gelin getirirken,
Şeker kırdım,kına ezdim.*

*Deri günü bir don yumuş,
Ağ fistanı savurarak.*

*Ben seni gelin getirdim,
Üzengini çevirerek.*

*Bir fincancık kahve içmiş,
Öğmüş öğmüş kusamamış.
Mor kundura telli fistan,
Birim birim basamamış.*

*Ağ gelinim yumamış mı?
Yuyup yuyup komamış mı?
Seni veren dükkancılar,
Hayırlı olsun dememiş mi?*

Eşkriya Mullacık'ın Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi: Kadırlı'den Kemal Kale

*Kargılıktan beri aştı,
Arkadan çavuş ulaştı.
Ne yapıyon Sarı Mullam,
Kefeye al kan bulaştı.*

*Karadutun odun özü,
Kalmadı Mullamın sözü.
Dul mu kaldın kele gelin?
Kaytancı hocamın kıızı.*

*Hamaylısı var döşünde,
Ağalı kefeye başında.
Öldürmüşler Mullacığı,
Kargılığım üst başında.*

*Karadut'ta kabağağaçlar,
Dalında ötüşür kuşlar.
Keçeli'ye kurşun değmiş,
Mullam okumaya başlar.*

*Nesini deyim nesini,
Anası alsın fesini.
Kör olası Şekir Kadı,
Sağ kestirmiş kellesini.*

Keçeli: Daha önce orada öldürülen eşkiya

Ahmet Ağa'nın Ağıdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI.

Okuyan: Gökahmetli Köyü'nden, Adil GÖK

1935'lerde ölen Ahmet Ağa için Hasibe Hatun söylüyor

*Kız sen gelmedin yurtlara,
Ben çok uğradım dertlere.
Kardeşi emanet ettim,
Ağaca dağdaki kürtlere.*

*Yaalığımı kıvrak bağlar,
Gören kızlar gönül eğler.
Kardaşı emanet ettim,
Kardaşımı saklan dağlar.*

*Ne dayandım ne yorulдум,
Birini alır birini korum.
Sabırlı ol babam kızı,
Bir gizlice yerde derim.*

*Gümüşlü kama takınır,
Derviş'i görünce çekinir.
Deli densiz babam oğlu,
Atınan sarpa çekilir.*

*Hem Yusuf, hem Kenan,
Durur mu çiğeri yanan?
Ben Ahmed'in bacısıyım,
Yurdun koygununa konan.*

*Vili babam oğlu vili,
Terk eyledi gitti eli.
Giymiş bir çemen donunu,
Adını da vurmuş Ali.*

Safiye Mehmet'in Ağıdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Söyleyen: Halil Topal

Akçadağ'da Safiye Mehmet ve arkadaşlarının öldürülmesi üzerine söylenmiştir. Ağıdı söyleyenin Safiye Mehmet'in kız kardeşi olduğu söylene de kanaatimizce, anonim bir ağıttır.

*Tuvar's'in boz yılanı,
Akar dolanı dolanı.
On bir kişi can veriyor,
Kana beleni beleni.*

*On bir tene yiğit uşak,
Alo'nun yoluna gitti.*

*Dursun'un karnı yarıldı,
Bunda ortalık duruldu.
Ayan olsun Remz'efendi,
Safiye Mehmet vuruldu.*

*Yaslan karlı dağlar yaslan,
Kızılbaşlar oldu düşman.
Gayillığın olmuyor mu?
Haciveli'm Kara Aslan.*

*Tuvar's'te bahçe bitti,
Bitti de meyvesi yetti.*

*Tuvar's'te harp açıldı,
Silahlar yere saçıldı.
Ayan olsun Remz'efendi,
Şehit olanlar seçildi.*

İnce Hacı'nın Ağıdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi: Kadirli'den Kemal Kale

*N'oldu İnce Hacı'm noldu?
Dereler ganınan doldu.
Olmaz olayım olayım,
Bu benim yüzümden oldu.*

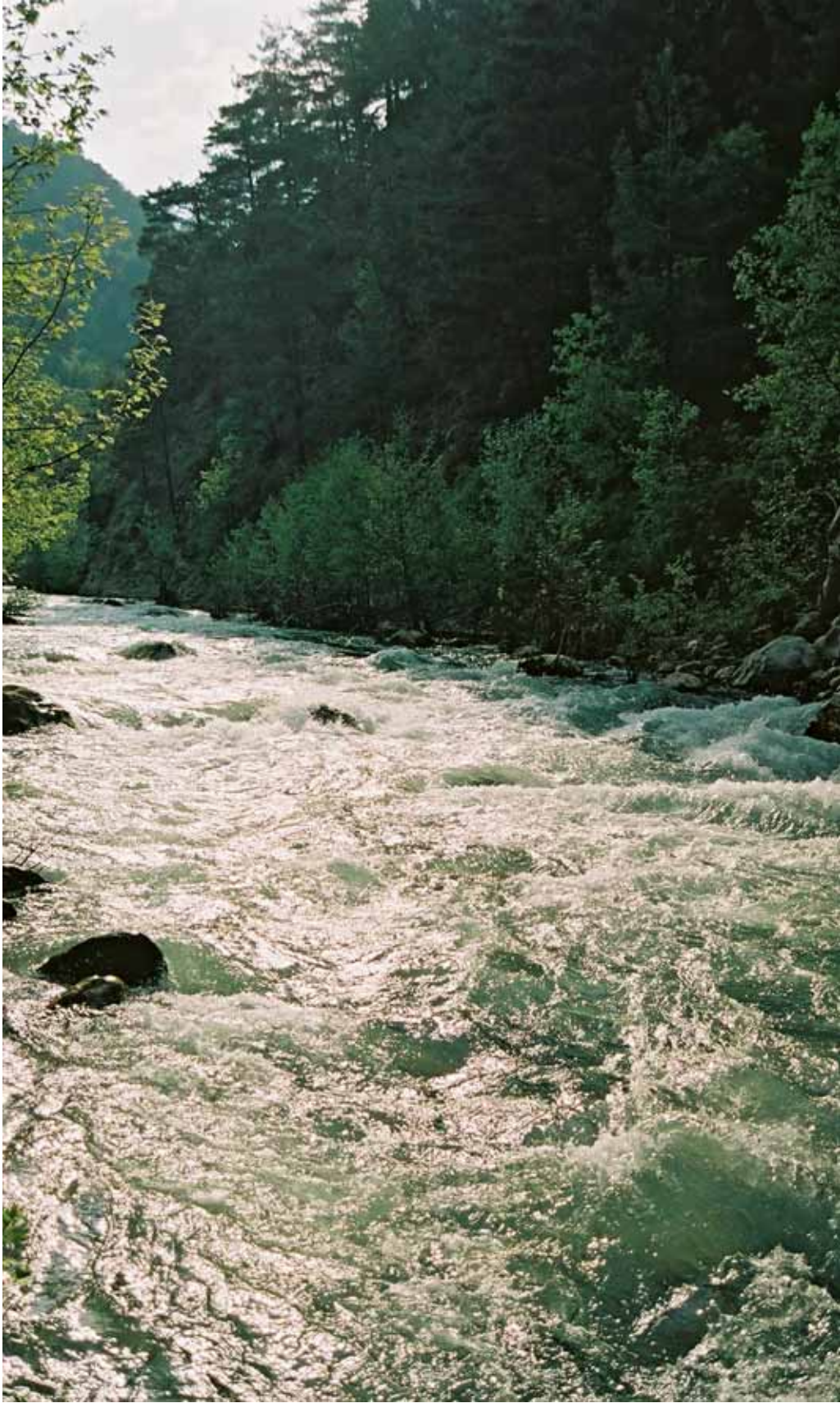
*Ne enişin dibindeyim,
Ne yokuşun başındayım.
Bana dulluk yakışır mı?
Daha onbeş yaşındayım.*

*İşte bakın yatışına,
Üstünde örtülüyor kan.
Böyle olacağına Hacı'm,
N'ola kalayydın ergen.*

*Irışman elini dolandım,
Al kanına ben belendim.
Senin için İnce Hacı'm,
Halbur'a kondum elendim.*

*Al atını çevler ala,
Kırmız eğer yerde gala.
Kör olasin Çerkez Nuri,
A gelinin bana döne.*

Hacı Durdu Ağa'nın Ağıdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi: Kadırlı'den Kemal Kale Hacı Durdu Ağa Abdullah Ağa'nın dedesidir. Ağıdı Meryem Hatun kocası için söylüyor.

*Sanki murada mı erdim,
Ak bebeğe vurulunca.
Yıldırım düştü sandım,
Aşirete darılınca.*

*Uzak mı Kabenin yolu,
Engin mi dubanın dalı?
Hacer ağanı bilmen mi,
Beş yüzlük kuşanır şalı.*

*Atmış gölüğünen göçer,
Haştırın'da bir kayfe içer.
Zenginidi benim ağam,
Gelin alır altın saçar.*

*Ağlamam usta gelişin,
Sevindi Hasan oluşun.
Biner bacısına gider,
Bayram namazın gılışın.*

*Ağar bohçasın bozduğum,
Kelle şekerin ezdiğim.
Gününde hatın gezdiğim,
Gün ağanın günüyümüş.*

*Gadanı alam efendi,
Sen de bizim gibi ağla.
Biz orayı bilmiyoruz,
Meryemçil de tavrı yayla.*

Avşaroğlu'nun Ağıdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi Belkis Taş (Ballı), Bektaşlı Köyü, Yaş: 49

1930'lu yıllarda Andırın'da Avşaroğlu lakaplı Mehmet adında bir adam yaşamış. Avşaroğlu dağda olduğu için genellikle dışarıda olmasına rağmen her Cuma gecesi evine gelirmiş. Hasımını bir Çerkez tarafından öldürülmesi üzerine anası ve hanımı kendi dilinden de söyleterek bu ağıtı yakmışlardır.

*Al at döver, arдын döver,
Kötü Çerkez beni kovar.
Martinimi bana verin,
Düşman geldi canım ever.*

*Selam söylen Sultan'a,
Her gün düşüdü yoklasın.
(Düşüd: Buluşma yeri)
Her cuma geceleri,
Anam hıstaları saklasın.*

*Kara çadırın dürdüler,
Böyük evimi yardılar.
Danın tatlı uykusunda,
(Dan: Şafak Vakti)
Battal! Mehmet'i vurdular.*

*Ata biner at yeldenir,
Yelkesini yel kaldırır.
Yiğitliğin serdarı bu,
Hemi ölür hem öldürür.*

*Koçağıdı benim yavrum,
Herkesden aldı methini.
İrbaham avrattan kötü,
Sultan'a verin martini.*

*Davran deli aslanım davran,
Padişahıtan geldi ferman.
Bin atına al martini,
Dar belden aşılıyor kervan.*

*Azizliye vardımudı,
Çalgıcılar çalınıyor.
Mehmet'i vuran çerkeze.
Binbaşılık veriliyor.*

*Gel hele gel Battal oğlum,
Bu gün ağıtın sırası.
Geri durun ben varayım,
Nerde yavrumun yarası.*

Durdu Bey'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi: Şenay Kayran (Tap)

Ermeniler tarafından gözleri oyularak öldürülen Durdu Be'nin ağdı.

*Geben'in de ardı dağlar,
Duydu m'ola ulu beler?
Be'en gızı gelin hatın,
Çırpını çırpını ağlar.*

*Miralayım Ali Paşa,
Ben diyim sen binler yaşa.
Kurban olyum oluyum,
Daha neler gelir başa.*

*Odada goyun gavrulur,
Dumanı göge savrulur.
Durdu Be'en atı kalmış,
Gavurlar ata çevrilir.*

*Öldüğünü Be'ler duymuş,
Asbabını gavur soymuş.
Gavurumuş gavur düşman,
Gözün gamayınan oymuş.*

*Abası yazıya düşmüş,
Püskülü çalıya dolaşmış.
Önüden düşman çıkışın,
Ağamın tebdili şaşmış.*

*Andırım'ın altı bayır,
Tüfek öter cayır cayır.
Çiçekliler yok muyudu?
Andırım'ı aldı gavur.*

*Hota Durdu Be'em hota,
Silkinir de biner ata.
Öldürmüşler Durdu Bee,
Süngüyünen dürte dürte.*

*Durdu Be'en ala gözü,
Ağlaşıyor oğlu kıızı.
Seberinen gavg ediyor,
Sanıyorum Battal Gazi.*

Körün Oğlu Mehmed'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Söyleyen: Büveme'den Halil Topal

Körün oğlu Mehmet Çamurlu'dan hanımı Tekkeli Kızı'nı köyüne götürürken yolda hasımları tarafından öldürülür. Kendisini de çama bağlayarak yakarlar. Ağdı kimin söylediği tesbit edilemedi.

*Kürtler tuttu belğimden,
Yürümedim emekledim.
Sürmeli eşim gelir diye,
Altı gün ahır bekledim.*

*Kopardılar belğimi,
Alamıyom soluğumu.
Senin için sürmeli eşim,
Deli vurrum kılığımı.*

*Yavaştan iner enişten,
Heybemiz dolu yemiştin.
Kurban olam sürmeli eşim,
Tabakası som gümüşten.*

*Atını kaldırır hara,
Dar ikindin geldik bele.
Senin için sürmeli eşim,
Kulaç kollar kara kara.*

*Dar ikindin geldik bele,
Öldüm yalvarı yalvarı.
Ayan olsun sürmeli eşim,
Kürtler giydi sarı şalvarı.*

*Ayağında çizme ışılar,
Kınaman beni komşular.
Sürmel'eşim gelirken de,
Çamurl'obası karşılar.*

*Terkimde de bir top kutlu,
Bunu heyle ediciyim.
Goyurun da kürtler beni,
Ben anama gediciyim.*

Safiye Mehmet'in Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Söyleyen: Halil Topal

Akçadağ'da Safiye Mehmet ve arkadaşlarının öldürülmesi üzerine söylenmiştir. Ağdı söyleyenin Safiye Mehmet'in kız kardeşi olduğu söylene de kanaatimizce, anonim bir ağıttır.

*Tuvar'es'in boz yılanı,
Akar dolanı dolanı.
On bir kişi can veriyor,
Kana beleni beleni.*

*Dursun'un karnı yarıldı,
Bunda ortalık duruldu.
Ayan olsun Remz'efendi,
Safiye Mehmet vuruldu.*

*Tuvar'es'te bahçe bitti,
Bitti de meyvesi yetti.*

*On bir tene yiğit uşak,
Alo'nun yoluna gitti.*

*Yaslan karlı dağlar yaslan,
Kızılbaşlar oldu düşman.
Gayilliğin olmuyor mu?
Haciveli'm Kara Aslan.*

*Tuvar'es'te harp açıldı,
Silahlar yere saçıldı.
Ayan olsun Remz'efendi,
Şehit olanlar seçildi.*

Dazgırlıoğlu'nun Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi: Altınyayla'dan İshak Bülbül

1950'li yıllarda kırma tüfeğini elinden almak için öldürülür.

*Kızıl kuyu oldu zindan,
Anana çağrıldı ünden.
Baktın düşman zor geliyor,
Çeksene kırmacı kından.*

*Koyun geldi Ömer yoktur,
Ölüm hepimize haklıdır.
Meyit yunağa çıkınca,
Maaşallah çekiyor doktor.*

*Koyunu kuzuya katmış,
Gaflet uykusuna yatmış.
Duydunuz mu aydınlılar?
Canını çifteye satmış.*

*Çekildi Dazgırlı göçü,
Neyidi oğlumun suçu?
Nasil vurdun kör olası,
Bir kırma çiftinin uçu.*

*Geldi Mekke'nin Hacı'sı,
Yürekten çıkmaz acısı.
Oğlum yaylada kalıyor,
Komşusu küçük bacısı.*

*Keklik öter düneğinden,
Kurban kesin ineğinden.
Anam diye vay çağırıyor,
Kurşun yemiş yüreğinden.*

Eşe Hatun'un Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi: Sariye Gök Kurtbeyoğlu

Gökahmetli köyünden 1940'larda Eşe Hatun'un ölümü üzerine bacısı Gülistan Hatun söylemiş.

*Gadanı alayım mazi,
Yandı içerimin özü.
Buralardan geçti m'ola,
Gelin Eşe babam kızı.*

*Hatın babam kızı Hatın,
Çaresi yok alam satın.
Yağar yağmur eser yeller,
Kardeş ulaştı mı atın.*

*Bu bacım davete gitmiş,
Buyruntu salan ağası.
Üç beş kat konak tutturmuş,
Bilmiyom evin hangisi.*

*Abisi:
Şöyle durun ben varayım,
Açın yüzünü görüyüm.
Göğsen Hatun düğün kurmuş.
Hacı kızı ben vereyim.*

Aniŝ'in Ağıdı: Derleyen: Duran Doğan, Barış Kabalcı

Kaynak Kişi: Belkıs Taş (Ballı), Bektaşlı Köyü Yaş:49

1920'li yıllarda Hacı İsmail Ağa jandarmadır. Hanımı Aniŝ babasının evinde ölmüş, ağıdı Hacı İsmail Ağa ve g r m  Fadıma Hatun söylemişler.

*Gardaşımın kızı Aniŝ,
Aniŝ daba bilmez dolap.
 l m  soğuk alması,
Gelin nice oldu kelep.*

*Ayda bir gına vururdum,
Eliminen eze eze.
İzin ver de gedek bibim,
Aniŝ'i getirdim geze.*

*Boyu uzun kendi gürcü,
Gelin gardaşımın harcı.
Herilli yağlık bağladım.
Musa Bey'e ettim borcu.*

*Gayrı aklımdan  kmaz,
Müftü diye çağırdığı.
Bir daha yok kine alam,
Hatun kızın doğurduğu.*

*Bibisi:
Boyu uzun gamıŝ gibi,
Dişi parlar gümüş gibi,
Kim alırsan al Fadıma'm,
Kimse olmaz Aniŝ gibi.*

*Ellemen hele bacılarım,
Kendi başına soyunma mı?
Ŗ yle gelini g r m ,
Başına ko koyunma mı?*

*Altın bilezik takmır,
Yakıŝmaz mı bileğine?
Benzemez mi per emliği?
Elbistanın d leğine.*

*İsmail Ağa:
Geldim ki evim bozulmuş,
Sızulanıŝ kalmış kuzum,
İzin ver de gidek bibim,
Geçer diye geldim nazım.*

*Kaymakamdan izin aldım,
Bibim izininen geldim.
Bir daha evine gelmem.
Aniŝ'in öldüğünü gördüm.*

Kelep: Altın Heril: İpek

Cin Veli'nin Hanımının Ağıdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Okuyan; Gökahmetli Köyün'nden Döne Ekici

Cin Veli hanımını vurarak öldürür. Ağıt  len hanımının analığı tarafından söylenmiştir.

*Ben ağlarım yollu yollu oy oy oy.
Sa  tokalı kekil telli oy oy oy.
Ne diye varmadın kızım oy oy oy.
Bizim köyden baban belli oy oy oy*

*Yatırmıŝlar yol üstüne oy oy oy.
Gelen ge en  st n atlar oy oy oy.
Daha d n  l k diyorlar oy oy oy.
Ala g ze d ŝm ŝ kurtlar oy oy oy.*

*Yanarım gayrı kızım oy oy oy .
Sahiymiŝ elin dediği oy oy oy.
Yedi yavrumu yavrumu oy oy oy.
 avuŝ Bekir'in Gediği oy oy oy.*

*Olmaz olası Can Efe oy oy oy.
Giyip de s rmemiŝ sefa oy oy oy.
Yavrımı candan eylemiş oy oy oy.
Gavır d l  etmiş cefa oy oy oy.*

*Ben ağlarım yollu yollu oy oy oy.
Sa  tokalı kekil telli oy oy oy.
Baban seni kurtarırdı oy oy oy.
Bizim köyden baban belli oy oy oy*

*Ne diye varmadın kızı oy oy oy .
Bizim köyde baban beli oy oy oy.*

Koca Hatça'nın Oğlunun Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Söyleyen: Kazım İnekçi

Ağdı Çiçekli'den Koca Hatça askerde verem olup ölen oğlu için 1930'lu yıllarda söylemiş.

*Yaşa Mehmet oğlum yaşı,
Yazılanlar gelir başa.
Eğer oğlum dirilirse,
Bedel yatırırım Maraş'a.*

*Ne'ttin ey Allah'ım ne'ttin,
Ağu yedim zehir yuttum.
Kınaman beni komşular,
Ben oğlumu kaybettim.*

*Kurucaova yerin çevre,
Oğlum işi tuttu devre.
N'olur hakim doğru söyle,
Oğlum derdim çetin miydi?*

(Bacısı Cennet Kadın söyler:)

*Evimizin önü dölek,
Ben yürüdüm galak galak.
Suyun vurmuş babam kızı,
Vuruluyor solak solak.
(Koca Hatça söyler:)*

*Sen öyle de babam kızı,
Benim oğlum dan yıldızı.
Oğluma gelin alırım,
Zencire düzdürürüm gazı
(Gazi: Altın)*

*Yağar yağmur göğ takular,
Başında çatal fakılar.
Oğlum dezzelerin geldi,
Bir öper de bir kokular.*

Ayrılık Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

*Anam beni yağ içinde pişirdi.
Babam beni gurbet gurbet aşırıldı.
Zalim felek tebdilimi şaşırdı.
Uçan kuşlar ben anama gideyim.*

*Kürtler devesi düzden geç gelir.
Kürtler dillendikçe bana göç gelir.
Haftadan haftaya karnım aç kalır.
Uçan kuşlar ben anama gideyim.*

*Anamın yeri yokuş dediler.
Adeta sırma nakış dediler.
Git de kürt eline yakış dediler.
Uçan kuşlar ben anama gideyim.*

*Anan gitsin yaylasını yaylasın.
Soğuk sular başında gönlün eylesin.
Oğlu ile beni n'etsin neylesin.
Uçan kuşlar ben anama gideyim.*

*Bir dereye sular ışıldar.
Bir geyik de vurulmuş mışıldar.
Bir gecelik minnet edin komşular.
Uçan kuşlar ben anama gideyim.*

Asker ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak kişi: Belkıs Taş (Ballı), Bektaşlı Köyü

1920'li yıllarda Fadıma Hatun kocası ve kardeşi Hacı İsmail Ağa askere giderken söylemiş.

*Bu zaman asker mi olur?
Zemherinin kış günüüne.
Babamoğlu Mehmet Ali,
Benzer bağın ışkınına.*

*Bağlarık ağı yazmayı,
Severik hodul gezmeyi.
Mehmet Şükrü evlenirken,
Bizsiz donadın özneyi.*

*Zemheride asker m'olur?
Perçemini buz deşirir,*

*Adam ebli babamoğlu,
Odada kahve bişirir.*

*Şu giden de Hacı m'ola?
Küm küm bakan bacı m'ola?
Iyım iyim çekiliyor,
Bura tabur ucu m'ola?*

*Yörü get kurban olduğum,
Kanaatım yok sabıra.
Ben senden kaygı eylemem,
Kumandan olun tabura.*

Ağıt: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

*Evimizin önu dere,
Derelerde olur tere,
Yedi kurşun yiyince,
Serivermişler kuru yere.*

*Kara kaput topuk döver,
Elbisenin hasın giyer.
Ünü büyük babamoğlu,
Menciliste beyler över.*

*Bulut bulutun sökesi,
Bulut da yağmur ökesi,
Kalk gidelim kul olduğum,
Burası düşman sökesi.*

*Sırtıma da giydim kara,
Ağlayarak düştüm yola.
Açın da bakın içine,
Ciğerimde çoktur yara.*

*Evimizin önu çiçek,
Ciğerime soktun bıçak.
Küsme bana kul olduğum,
Yaz gelsin de öyle göçek.*

*Koca evin minasıyım,
Kara kara yanasıyım.
Bilmiyorum kuzum seni,
Ben Ali'nin alasıyım.*

*Hezeli gönlüm hezeli,
Ağaçlar döker gazeli.
Bana oğlu yok diyorlar,
Kızlarım dünya güzeli.*

*Hıkça deli gönlüm hıkça,
Derdim çoktur yaram başka.
Çık da otur kul olduğum,
Cennetteki yeşil köşke.*

Topuz Bey'in Ağıtı: Avşaroğulları'ndan Andırınlı Topuz Bey'in ölümünden sonra kardeşi ve akrabaları tarafından söylenmiştir.

*Elinde de un eleği
Gelin eliyor eliyor
Kutlu yorgan telli beşik
Anam topuzu beliyor*

*Topuz benim allı başım
Sar' altınım göğ kuruşum
Kızma Kadir Mevlam kızma
Bundan artı yok kardaşım*

*İki kardeşim olsa
Biri ölse biri kalsa
Ağlamazdım Topuz sana
Sarılacak dalım olsa*

*Kalk kardeşim inek dedim
Göğ kır ata binek dedim
Bura babamın yurtları
Saçılak da konak dedim*

*Dünder çanı sinilerdi
Ön devesi inilerdi
Topuz'un yüzün görenin
Din imanı yenilerdi*

*Ağ meşetin kelikleri
Ağ ediyor delileri
Dengi sırma dengi atlas
Yanak gelmiş tülülere*

*İşte geldim anam ebem
Gelmem demiş gözü söbem
Abrette yerim kalmadı
Kabul olmaz oldu töbem*

*İşte geldim anam bacım
Gitti sancım geldi hacım
Künde böyle ağlıyorum
Bir hayal ettiğim için*

*Topuz Topuz dedikleri
Gül, şeftali yedikleri
Topuz'un göçü geliyor
Sıçraşır patikleri*

Gelinin Ağıtı: Kayseri'den bir kız, Andırınlı bir genç ile evleniyor. Gelin geldikten dokuz ay sonra ölen bu kadın kendine ağıt yakıyor. Sonra annesi ve kaynanası da ağıtlar söylüyor. Ağıtlardaki Medine'nin ağıtının çeşitlemesi.

Kendisi:

*Ana kızın çok mu idi
Bir kız sana yük mü idi
Yıkılası Kayseri'de
Bir menendim yok mu idi?*

*Bezirgan değil mi göçen
Tüccar değil mi bohça açan
Analık değilim geçem
Amanın kızım amanın*

Kaynanası:

*Çıktım çınarın bendine
Çağırdım kendi kendime
Doğan ayın on beşine
Ana gelir demedim mi?*

*Deveye vururlar tuzu
Yüreğime düştü sızı
Benden size vasiyet
Gurbet ele vermen kıızı*

Anası:

*Esat gel yanıma otur
Mehmet kazma kürek getir
Gariptir ak Medine'm
Mezarın ucunda yatır*

*Böyle olduğum bilemedim
Bir düşceğiz göremedim
Baban olsa salar idim
Kardeşini salamadım*

*Mezarının üstün açtım
Göğsünün düğmesin çözdüm
Yavrum benden vaz mı geçtin
Amanın kuzum amanın*

*Evimizin önü arpa
Arpaya yayılır körpe
Baban olsa gelir idi
Kır at başın çarpa çarpa*

Zeynel Halil'in Ağıtı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Söyleyen: Altınyayla'dan Ishak Bülbül

Erzurum'da Ölen Zeynel Halil'e, bacası Hürü'nün yaktığı ağıt.

*Bulut bulut bulanırım,
Koca damı dolanırım.
Eğer gardaş sağ gelirsene,
Heybe alır dilenirim.*

*Davarsız dam olmuyor,
Koyunun yazıdan gelmiyor.
Tez gelesin Halil gardaş.
Mehmet gelinin almıyor.*

*Ömer de benzer Halil'e,
Bakar gönlümü eylerim.
Eğer gardaş sağ gelirsene,
Kızımı kurban ederim.*

*Yüce dağların gıcısı,
Halil'in Hürü bacası.
Uzak yerlerde ölenlerin,
Kim olur ola sucusu?*

*Tesbehini verin bana,
O da gardaşın düzmesi.
Gardaş koğuştta yatarken,
Koğuştta kalmış çizmesi.*

*Göçmem Göğüs'ün başına,
Bakmam Teneş'ten yüzüne.
Yeşil ördek konmaz olmuş,
Güzel Eşme'nin başına.*

*Erzurum'da koca çınar,
Yel eser yaprağı döner.
Tez gelsin babam oğlu,
Babam arkadaştan sorar.*

Eşme, Göğüs, Teneş: Sisne'nin yaylaları

Türkmen Ağıtı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi: Torun Köyünden, Emine Küçük

Aydınlı veya Yörük diye tabir ettiğimiz hayvancılıkla geçimini çıkaran göçebe aşireti olan Yörükler kışın Çukurova'ya göçerler. Yaz gelince Andırın yaylalarına gelirler.

Tarihin birinde Çukurova'dan göçerler, Andırın yaylalarında Kızıl göl ismini alan, Kızıl Göl yaylasına göçer gelirler. O yaylada bir iki ay kaldıktan sonra mallarını daha iyi otlatmak için develere evleri yüklerler. Evin gelininin bir çocuğu varmış, çocuğun beşiğini devenin üzerine koyarlar dağ yollarından Kayranlı'ya doğru yola çıkarlar. Deve ağaçların altından geçerken çocuğun beşiği bir ağacın dalına takılır. Beşik o dalda takılı kalır. Çocuğun annesi beşiğin dalda takılı kaldığını görür ama eski geleneklerde yeni gelen gelin evin büyüklerine Kaynana ya da Kayınbaba üç dört yıl diyemezlerdi. Gelin beşiğin kaldığını kayınbabasına söyleyemediği için beşik kaldı deyemez. Konacakları yer de yakın imiş. Yurda konunca ufak çocuklara beşiğin kaldığı yeri söyler. Hemen beşiği getirmek için koşarlar ama göç oradan geldikten hemen sonra bir karakuş gelir, çocuğu beşikte gagalayarak iyice parçalar, çocuk ölür ve o durumu gören talihsiz anne çocuğun acısına dayanamayıp söyler bir ağıt. Yakar ve şöyle söyler:

*Yekin kara löküm bebek uy uy uy.
Dal geldi beşiği sakın nenni nenni.
Kozanlıdan bura yakın bebek uy uy.
Ora konak ağ bebeğim nenni nenni.*

*Kayranlı'nın Kayranları bebek uy uy.
Çan döğdürür mayaları nenni nenni.
Zor muymuş ağ bebeğim uy uy.
Kara kuşun soyları nenni nenni.*

*Deveyi deveye çattım bebek uy uy.
Dizginini üstüne attım nenni nenni.
Kayın babamdan hicap ettim nenni nenni.
Yurda varıp konmayınca nenni nenni.*

*Kara kuş döner havada bebek uy uy.
Yavrusun koymaz yuvada bebeğim nenni nenni.
Bir gönlüm Çukurova'da bebek uy uy.
Ora konak ağ bebeğim nenni nenni.*

*Yük dibine yer ettiğim bebek uy uy.
Üstüne mesik olduğum nenni nenni.
Kusursuz hizmet ettiğim bebek uy uy.
Bebek bizi deli eyledin nenni nenni.*

*Devesi deveden yüce bebek uy uy.
Deveyi yüklettim gece bebeğim nenni nenni.
Kayın babamdan hicap ettim bebek uy uy.
Yurda varıp konmayı nenni nenni.*

*Yanık yerde söğüt bitmez bebek uy uy.
Bitmese de çetilin atmaz nenni nenni.
Mevlam yine verir amma bebek uy uy.
Ağ bebeğin yerin tutmaz nenni nenni.*

*Elini elime aldığım bebek uy uy.
Adını Ali vurduğum bebeğim nenni nenni.
Yedi yılda bir bulduğum bebek uy uy.
Bebek bizi deli eyledin nenni nenni.*

Kuş Mustafa'nın Ağıtı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Söyleyen:Büveme'den Halil Topal

Eşkiyaların Sarıçam'da kurşuna dizilip öldürülmesi üzerine söylenmiştir. Ağıt, Rıfatiye Köyü'nden Halil Topal'dan derlenmiştir. Söyleyenini o da bilmiyor.

*Ağla kele bacım ağla,
Ağ çıkar kara bağla.
Mustuk senin emmin oğlu,
Yarisını ona ağla.*

*Üç çocukla bile kaldı,
Ağ gelin çekiyor yası.*

*Ağ gelin beşiğin salları,
Aşık tanburasın teller.
İki yiğit birden verdik,
Kınamasın bizi eller.*

*Biri Mustuk biri Helim,
Tutmaz ki söyleye dilim.
İki bile çocuklara,
Aralıkta kalan gelin.*

*Şu da Mustafa'nın fesi,
İbrahim oğlunun hası.*

*Hapishaneden çıkışın,
Ellebeme kaçmamışlar.
Sarıçam'da kırılanın,
Heç birini seçmemişler.*

Hasibe Hatun'un Kendisini Davet Eden Kumandana Söylediği Ağıt:

Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI.

Okuyan: Gökahmetli Köyü'nden, Adil GÖK

1932'liler zamanında Atatürk'ün buradaki eşkiyalık olaylarını bitirmesi için gönderdiği Nazmi Bey (Paşa) Hasibe Hatun'u yanına çağırduğunda, herkesin korktuğu paşayı yumuşatmak için söylediği ağıt.

*Kumandan beni istemiş,
İçimden koptu yüreğim.
Altı yetim anasayım,
Efendim neye gereğim.*

*Gelmeye cüret edemem,
Ben bir aile reisiyim.
Kal desen de ben kalamam,
Altı yetim anasayım.*

*Toygun kumandanım toygun,
Hanımı kendine uygun.
Mekani ıkıya tutmuş,
Kimi kaçak kimi soygun.*

Ağıt: Derleyen: Ali Karaosmanoğlu

Kaynak kişi: Mehmet Bacak

Doğum: 1931 RifatiyeGodal Çavuşu adlı kişinin ölümünün ardından söylenmiş sızlanışlar.

*Giderim giderim yolum bitmiyor
Gözümün önünden duman gitmiyor
Eşin dostun beç lafını etmiyor
Sana soruyorum bu neden yoldaş*

*Dilin tutmaz konuşmazsın
Hak yolundan danışmazsın
Sırat derler hiç bilmezsin
Orda halin n'oldu söyle*

*Altmış, yetmiş yaşın geriye dönmez
Üşüşmüş dostların hiç halden bilmez
Gazıldı mezerin habarın olmaz
Ölünün hatırı sorulmaz yoldaş*

*Oruç, namaz gılmaz idin
Hak yolunu bilmez idin
Ana baba sormaz idin
Şimdi halin n'oldu söyle*

*Biz de bir el idik, gonar göçer idik
Goyun guzu anasından sorardık
Oğlanlı gızlı da çadır açardık
Şimdi çadırımız topraktır yoldaş*

*Gonu gomşu hep başına geldiler
Emmi dayı hatırını sordular
Ağlayıp sızlayıp figan kurdular
Ondan da bir hayır olmadı yoldaş*

*Mezere varışın n'olacak balin
Sorulan soruya da dönmüyor dilin
Beş vakit namazı bilseydin n'olun
Cebennemde yerin nerede yoldaş*

*Bu dünyaya geldin yaşayıp durdun
Elli altmışa geldin ne günler gördün
Sonunda kabire genç yaşta girdin
Orada hallerin nasıl vatandaş*

*Garip Derviş bunu söyledi
Çok ağladı cebenneme girmede
El açıp da Allah'ına yalvardı
Azat etti verdi cenneti yoldaş*

*Bu dünyaya geldin oruç tutmadın
Namaz derler hiç adını duymadın
Müslümanım dedin küfür eyledin
Kötü kullarından olma vatandaş*

*Elbet bir gün öleceksin
Yer dibine gireceksin
Eşi dostu soracaksın
Senin dostun kimdir söyle*

*Garip Derviş bunu böyle söyledi
Bütün dostlarına haber eyledi
En sonunda Kirezli'yi boyladı
Sonun odur, bilmedin mi sen vatandaş*

Hüseyin Ağa'nın Ağıtı: Uyduranoğulları'ndan Hüseyin eşkiyalar tarafından vurulunca akrabalarından bir aşık söyler. Ağıtı Sariye Gök (Kurtbeyoğlu) annesinden öğrenmiş. Olay tahminen 1920 li yıllarda olmuştur. Kaynak kişi: Sariye Gök (Kurtbeyoğlu), Gökahmetli Köyü, Yaş: 60 Okuma yazma bilmiyor.

*Andırın düzünde parlar konağı
Havluda beslenir yaslı bineği
On sekiz deve de üç yüz ineği
Can satın almıyor mal Hösüün Ağa'm*

*Düşmanın varıdı alsana hisar
Gır atın altında yel gibi eser
Sana sebep olan şol Çukurhisar
Bunu da böylece bil Hösüün Ağa'm*

*Ne bir gün hasta da, ne bir gün sayrı
Yollarım bağı da gidemem gayrı
Yerini tutmuyor kardeşin Hayri
Bunu da böylece bil Hösüün Ağa'm*

*Düşmanın varıdı yalnız gezme
Söyle can verirken gözerlin süzme
Dalında yamçı da ayakta çizme
Sen goska gezerdin vay Hösüün Ağa'm*

*Mahkemede verir koç gibi sözü
Kanun dağında yayılır yazı
Ağlayıp gülmessin şu Çerkez kızı
Bunu da böylece bil Hösüün Ağa'm*

*Höseyinim der de mencilim bitti
(Mencil: Bir tür buğday)
Şol daşın altında bir silah öttü
Gınaman emmiler vadesi yetti
Ahrette hakkını al Hösüün Ağa'm*

Duran'ın Ağıtı: Andırınlı Ahmet Paşa'nın biricik oğlu Duran ölünce, Duran'ın teyzesi tarafından söylenmiştir.

*Kır ata biçirdim keçe
Emeklerim gitti heçe
Ben oğluma gelin aldım
Sarı lira saça saça*

*Bakın kunduranın izine
Çuha şalvarın tozuna
Haydin nişana inelim
Müft' Efendi'nin kızına*

*Kır at kapıda kişner
Ellabama çayır dişler
Kör olası Sisli kızı
Oturmuş da oya işler*

*Sabahınan bir kuş öttü
Sesimi sesine kattı
Kınaman beni ablalar
Oğlum nazardan gitti*

*Atına binmiş geliyor
Emmisi çalar maşallah
Ağlaşman kızlar ağlaşman
Düğün kurucuk inşallah*

*Sabahınan tekerlendi
Arabası gıcır gıcır
Altmış evli Ahmet Paşa
Yeniden oldu muhacir*

*Merdivene attım ayak
Ağ konağa vurdum sıvak
Ben kardeşten izin aldım
Geline vuralım duvak*

*Gitmem Tahilli evine
Diken dökülsün yoluna
Ahmet Paşa düğün kurmuş
Gazi takılsın geline*

*İçeri girdim yıkıldım
Dışarı çıktım yekindim
Söyleyemem bey kardeşim
Vezir babandan utandım*

*Hasan dede at oynağı
Getir elimin deyneği
Ta dedemden ganil kalma
Bu da dedemin gömleği*

*Nini babam oğlu ninni
Döşünün arası enli
Söylemiyor Sisli kızı
Ellabıma deve kinli*

İsmail ile Mehmet'in Ağdı: Eskiden Andırın'ın bir bölümü Akkale'nin yakınlarında bir köy halinde yaşardı. Burada İsmail ile Fadime birlikte büyür, birbirlerini severler. Ancak kızın ailesi bu duruma karşı çıkınca gizli gizli görüşürler ve İsmail'in kardeşi Mehmet de bunlara gözcülük yapar. Kızın ağabeyleri bu durumdan haberdar olurlar ve bir gün görüşme esnasında İsmail ile Mehmet'i yakalayarak bir ağaca asıp öldürürler. Bunun üzerine Fadime şu ağdı yakar.

*Kekil seni kekil seni
Belik belik beldin beni
Ağaç başına asmışlar
Hodul gezdirdiğin canı*

*Bir İsmail biri Memmed
Öldüren görmesin cennet
El yüzüne yüzüm gara
Kimseye edemem minnet*

*Kekili cepte saklarım
Hemen çıkarır koklarım
Elin dilinden korkarsam
Yiğit başını beklerim*

*Kekili dolaştı m'ola
Al gan bulaştı m'ola
İsmail gardaş deyişin
Memmed ulaştı m'ola*

*Hele sabana sabana
Sabanım düştü Caban'a
Vade yetmiş kan çevrilmiş
Kimseye bulmam mahana*

*Akgala'nın önü yokuş
Düşman geldi geri çıkış
Yakıştırdı İsmail'e
Heril yağlık, yazma nakış*

Fadime'yi daha sonra komşularından Sarıfakılar'a verirler. Sarıfakılar'da Fadime'nin çocukları olur. Sarıfakılar'dan, yaşadıkları yerden, göç ederek şimdiki Osmaniye Bahçe köyüne gelirler. Fadime'nin çocukları büyür askerlik çağına gelirler. O yıllarda (1877) 93 harbi başlamıştır. Savaşa giden oğullarının hasreti ile yanan anne, yanlış dilekte bulunur, cephelerde heberleri duydukça oğullarından ümit kesmekte ve korkmaktadır. "Allahım, çocuklarım sağ gelirse; itlerle birlikte yal içerim, sonra da beni üç gün yaşat. "der. Zaman geçer, savaş sona erer. İsmail ile Mehmed sağ salim döner. Fadime çocukların sağ salim dönmesine sevinir ve vaadini yerine getirerek itlerle birlikte yal içer, yanlış dilek yerine gelir. Çocukların askerden gelişinden tam üç gün sonra ölür. İsmail ile Mehmed askerde iken Fadime şu ağdı yakar:

*Ağlayarak çiftler sürdüm
Gelse görese hallarımı
Sarı donlum gelirkennek
Sarsamıdı kollarımı*

*Yaylalarda biter gonca
Uzar gider yolmayınca
Oruç tutmam bayram etmem
Çiftçelerim olmayınca*

*Akgala beri bakıyo
Azgın yaram gan akıyo
Gel ha çiftçelerim gel ha
Emmilerin yas çekiyo*

*Akgala'nın ayağında
Atlı gezer goyağında
Korkusuz da geziyorum
Çiftçelerim sayağında*

(Osmaniye Yöresinde Ağıtlar ve Türküler, Mehmet ERKOÇAK Osmaniye Belediyesi Kültür Yayınları II Osmaniye 19998 S 26,-28)

Emine Kadın'ın Ağıdı: Derleyen: Duran Doğan, Barış Kabalcı

Kaynak kişi: Siddık Doğan (Alınoluk Köyü)

Ağıt Siddık Doğan tarafından annesi için yazılmıştır. 1980

*Sabahınan kalkdı diri
Bakdım geliyor bir biri
Cennet ala ola yeri
Anamızın bacularım*

*Mehemet hizmetin görüyor
Yüyan kefene sarıyor
Eli belinde duruyor
Kardaşımız bacularım*

*Bölörene haber verin
Cemati çokça derin
Anamın cebisin görün
Gelin edek bacularım*

*Bu yıl geldik arpalığa
Her gün yalvarırım Halık'a
Güvenmeyin hiç sağlığa
İşte ölüm bacularım*

*Fakular bizim obamız
Gabul olursa töbemiz
Hem anamız hem babamız
Hakkı çoktur bacularım*

*Anamızı vurduk yola
Kuran'ı Yasin'i bile
Gitsin anam güle güle
Dua edin bacularım*

*Haber verin obamıza
Devam edek tövbemize
Selam salak babamıza
Anamınan bacularım*

*Gücük yaşta yetim kalmış
Bizim gibi yok kardaşı
Görmediğim kara düşü
İşte gördüm bacularım*

*Gelin bacım konuşalım
Küstünüzse barışalım
Elin öpüp sevişelim
Anam yolcu bacularım*

*Kuran'ını hatimini
Hep büyütmiş yetimini
Şu islamda tutumunu
Sizde yaşan bacularım*

*Avni geldi Ahmet sorar
Halil ebesini arar
Allah'ımdan böyle karar
Biz şükredek bacularım*

*Kılmış öğle namazını
Hakka etmiş niyazını
Açıp bakıyor gözünü
Söylemiyor bacularım*

*Emmim geldi karı diyor
Her gelen dua ediyor
Babamın yanına gidiyor
Anam bu gün bacularım*

*Esmem, Ayşe, Eşe Hatun
Büyüğümüz öldü bütün
Amel alınmıyor satın
Hayır işlen bacularım*

*Gözünden akan yaşına
Selam salsın gardaşına
Şükür Allah'ın işine
Diyek bizler bacularım*

*Erzurumu kandillisi
Senede duyulmaz sesi
Anam öldü tutak yası
Ne dersiniz bacularım*

*Söyle yalnızım söyle
Bu dünyanın sonu böyle
Unutmam da dua eylen
Diyor anam bacularım*

*İyi oldu yaraları
Kaldı bahtı karaları
Bize verdi sıraları
Anam kalan bacularım*

*Elifinin yeri uzak
Felek kurdu bize tuzak
Günahımı affede hak
Anamızın bacularım*

*Bacım Hatça, Emiş, Döndü
Çiğerimin başı yandı
Babamıza gelin indi
Anam bu gün bacularım*

Kardeşlerin Ağdı

*Güzel dayım oğlu güzel
Hemi okur hemi yazar
Şu Beylik'te okurkannak
Söylemişler, değmiş nazar*

*Dayımın telli sunası
Heç dil bilmiyor anası
Gurban olam dayım oğlu
Solmad'elim kınası*

*Garalı löke çan dakarım
Yükünü eyi çekerim
Buralarda goymam sunam
Alır yalaya geçerim*

*Yoruldum eşim yoruldum
Ben eşime pek darıldım
Mezarlığa vardım bibim
Gara çalıya sarıldım*

*Yaylada yaparlar dirgen
Üstüne örtmişler yorgan
Gurban olam dayım oğlu
Daha evlenmemiş ergen*

*Civan dayım oğlum civan
Yalıya ekerler soğan
Ener'e soran olursa
Celil'e de olur yiyen*

.....
.....
*Onbeş güncük bekleseydin
Başıma geleni derdim*

(Osmaniye yöresinde Ağtlar ve Türküler, Mehmet ERKOÇAK Osmaniye Belediyesi Kültür yayınları II Osmaniye 19998 S. 32-33)

Kenan Kurtbeyoğlu'nun Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi: Gökahmetli Köyü'nden, Sariye Gök (Kurtbeyoğlu)

2000 yılında Ankara'da ameliyat sırasında ölen Kenan Kurtbeyoğlu'na bacısı Sariye Hatun tarafından söylenmiştir.

*Geç mi kaldım kuzularım
Ben duyunca çıktım yola
Geldim ama bulamadım
Babam oğlu nerde kele*

*Kardaşım binmiş atına
Başkente gitmiş gezmeye
Kosga gezer babamoğlu
Giyer körüklü çizmiye*

*Gölbaşı'nın kaymakamı
Duydu m'ola bizim Tahsin
Ben düş gördüm uyumadım
Bu gece okudum Yasin*

*Hoş geldin emmim avradı
Kenan Bey'i görmedin mi
Altınboğa yaylasına
Babamoğlu varmadın mı*

*Gördüm babamoğlu gelmiş
Susuz güller gibi solmuş
Nazlı benim babamoğlu
Misafiri eşli gelmiş*

*Şöyle döndüm baktımdı
Bahçe, masa sandalye
İçeri dışarı dolu kardeş
Davet mi verdin valiye*

*Dezzem kızı Cennet Hatun
Hepimizden yaşı ileri
Kur'an okunurken kalkmış
Zahar bozuluk morali*

*Dedelerimin yaylası
Başkonuş gongalağı
Temiz gezer babam oğlu
Kızlar ütülen yelege*

Ali'nin Ağdı: Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi: Soğancılar Köyü'nden Yusuf Eynallı Ali ile Elif teyze oğlu teyze kızı. Birbirine gönül veren bu iki genç, yıllar önce Andırın'ın Araplar Köyünde evlenirler. Gerdek gecesi sabaha karşı Elif uyanır. Ali'yi uyandırmak ister. Kader bu ya Ali uyanmaz. Çünkü Ali ölmüştür. Elif Ali'nin başında şu ağdı söyler.

*Kapısının önü kaya
Kayadan bakarlar aya
Doğma dedim doğan güne
Uyan Ali teyzem oğlu*

*Şimdi anan baban gelir
Olanları benden bilir
Dört kitaptan sual verir
Uyan Ali teyzem oğlu*

*Çıktım çınarın başına
El ettim dudu kuşuna
Doğan ayın on beşine
Uyan Ali teyzem oğlu.*

*Elma attım yuvarlandı
Gitti duvara dayandı
Ellerin yarı uyanı
Uyan Ali teyzem oğlu*

*Akşamınan ışık yaktım
Yaktım da yüzüne baktım
Kolumu boynundan çektim
Uyan Ali teyzem oğlu*

Musa Be'nin Ağdı: Ağıt bacısı tarafından yakılmıştır.

Derleyen: Ali Karaosmanoğlu

Kaynak kişi: Osmancık Köyünden, Osman Kıvrak

*Gurşunnar dakınır düşüne
Düşer düşmanın peşine
Gelir diye yol gözlüyom
Doğar ayın on beşine*

*Bir fermancık yaz gardaşım
Etirafi gez gardaşım
Obalar seni bekler
Gel çete'ni düz gardaşım*

*Duydu m'ola Gavur Emiş
Hakkımı yedirmem demiş
İstanbul'dan yükü geldi
Bir yan altın bir yan gümüş*

*Dayıma da olmuş ayan
Gelmiş babarını duyan
Hısımların hep toplandı
Uyan babam oğlu uyan*

*Beğ gardaşım beğ gardaşım
Paşalara teğ gardaşım
Sana ölüm yakıştır mı
Daha baban sağ gardaşım*

*Duran mektebe gidici
Kayıdını kim görücü
Sabah seherin vaktında
Ocağımıza düştü acı*

*Beğ gardaşım beğ gardaşım
Gaymakama teğ gardaşım
Çetelerin hep dağalmış
Beğsiz galmış dağ gardaşım*

*Tarlada oynasır taylar
Emsallerin yayla yaylar
Musa Beğ'em söylemiyor
Sanki bana küslük eyler*

tasözleri

A

Akıllı saygı sayana kadar deli oğlunu evermiş.
 Analı oğlak yarda oynar, anasız oğlak yerde oynar.
 Anandan önce ahıra girme.
 Arda kalan derde kalır
 Aşk ağlatır dert söyler.
 At ver dost ol , kız ver düşman ol.
 Attan düşene yorgan döşsek, eşekten düşene
 kazma kürek.
 Acar çoban ya geç ya aç getirir.
 Aç tavuk düşünde darı görür.
 Acıkan doymam, susayan kanmam sanır.
 Adam adama gerek olur, çöp atmaya kürek olur.
 Ağır kamgayı yel kaldırmaz.
 Ağır otur, batman gel.
 Ağustosta yatanı, zemheri de büvelek tutar.
 Acımış eşek katırdan yeğın gider.
 Aç aman bilmez, çocuk zaman bilmez.
 Aç köpek fırın deler.
 Ağası yiğit olanın, adamı yavuz olur.
 Ali'nin küleği Veliye, Veli'nin küleği Ali'ye.
 Araba devrilince yol gösteren çok olur.

Attığın taş, ürküttüğün kurbağaya değmez.
 Aptal, ata binince ağa oldum, şalgam aş konunca
 yağ oldum sanar.
 Ayıdan post, gavurdan dost olmaz.
 Aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz.
 Atın yerine eşeği bağlaman.
 Ayağa değmedik taş, başa gelmedik iş olmaz.

B

Bir külek bal, anası akıllı kızı al.
 Boya posa bakma, huya hosa bak.
 Boyuma göre boy buldum da huyuma göre huy
 bulamadım.
 Babası oğluna bir bağ bağıslamış, oğlu babasına bir
 üzüm vermemiş.
 Balı dibinden, yağı yüzünden al.
 Baş başa vermeyince taş yerinden oynamaz.
 Başı büyük bey olur, ayağı büyük çoban.
 Bıçak kendi sapını kesmez.
 Bir ağaçta gül de biter dikende.
 Borçsuz çoban yoksul beyden yeğdir.
 Boşboğazlık para etmez.

C - Ç

Çamin közü ,yalancının sözü olmaz.
 Canı yanan eşek, attan berk sıçrar.
 Cenabetten keramet umulmaz.
 Cırcır böceğinin ömrü az olur.
 Çamin közü, yalancının sözü olmaz.
 Cömert eli kimse kesmez.
 Cin olmazdan adam çarpıyor.
 Cennetin kapısını cömert açar.
 Çok laf yalansız, çok mal haramsız olmaz.
 Çömçe tutan benim olsun, dış kapıdan yerim olsun.
 Çatal kazık yere çakılmaz.
 Çok gezen tavuk pislik getirir.
 Çocuğun olduğu yerde gıybet olmaz.
 Çürük merdivenle dama çıkılmaz.

D

Dadanmış kudurmuştan beterdir.
 Danandırma dana gelir, dadanırsa yine gelir.
 Değmeyen tüfek olmaz, arkasında yüz gerek.
 Deli eşekten akıllı sıpa doğmaz.
 Danışan dağlar aşmış, danışmayan düz ovada yolunu şaşırılmış.
 Dağdan gelen dargın olur.
 Dağ başından duman eksik olmaz.
 Dağ ne kadar yüce olsa, yol onun üstünden geçer.
 Darı unundan baklava, incir ağacından oklava olmaz.
 Davacın kadı olursa; yardımcın Allah olsun.
 Debbah sevdiği deriyi yerden yere vurur.
 Değirmen iki taştan; muhabbet iki baştan olur.
 Deli arlanmaz; sahibi arlanır.
 Deli deliden, imam ölüden hoşlanır.
 Deliye balta attırma; köyde katran tulumu komaz.
 Destursuz bağa girilmez.
 Deve Kabe'ye gitmekle hacı olmaz.
 Deve kırk yılda intikam almış; ne erken oldu demiş.
 Dilden gelen elden gelse; her dilenci padişah olurdu.
 Dokuz ayın çarşambası bir araya gelmez.
 Domuz derisinden post; eski düşmandan dost olmaz.

E

El eliyle yılan tut, onu da yılan tut.
 Elin delisine doyulmaz, deli ocaktan gerek.

Er dayıya, kız bibiye çeker.
 Eskisi olmayanın yenisi olmaz.
 Evinde yok bulgur aş, kendi gezer bölükbaşı.
 El atına binen tez iner.
 Eşeği ahıra çekmekle at olmaz.
 El yarası geçer, dil yarası geçmez.
 El elin eşeğini zırtlatarak sürer.
 Ev malından öküz olmaz.
 El için ağlayan gözden; yar için ağlayan dizden olur.
 El için kuyu kazan evvela kendi düşer.
 El yumruğu yemeyen; kendi yumruğunu batman sanır.
 El ile ver; ayağın ile ara.
 Ergen gözüyle kız; gece gözüyle bez aranmaz.
 Erkek aslan dişisinden kuvvet alır.
 Erkek oğlaktan teke seçmişler, önce anasına çıkmış.
 Eskiye itibar olsaydı bit pazarına nur yağardı.
 Eşşegin canı yanınca attan yörük olur.
 Evi ev eden avrat; yurdu şen eden devlettir.
 Eşek bilmediği otu yerse ya başı ya dişi ağrır.

F

Fakirlik ateşten gömlektir.
 Fal bakar, açlıktan nefesi kokar.
 Fazla naz aşık usandırır.
 Fare çıktığı deliği bilir.
 Fukaranın tavuğu tek tek yumurtlar
 Faydasız baş mezara yakışır.
 Fazla aş ya karnı ağrıtır, ya baş
 Fukaranın cebi boş, kalbi doludur

G

Güzelin ardına düşerler, çirkini çifte koşarlar.
 Güz güneşinde kızım, yaz güneşinde gelinim olsun.
 Garip kuşun yuvasını Tanrı yapar.
 Gavurun ekmeğini yiyen kılıcını sallar.
 Geçen ömür geri gelmez.
 Gençliğin kıymeti ihtiyarlıkta bilinir.
 Gardaş, gardaşın ne onduğunu ne de öldüğünü ister.
 Gereği gerekmezken sakla.
 Gamı def, parayı saf etmeli.
 Gelin altın kürsü getirmiş, çıkıp üstüne oturmuş.
 Gelin çiçek, her dediği gerçek, kaynana yılan, her dediği yalan.
 Gençlik bir kuştur, ihtiyarlık naçar iştir.
 Gölgesiz ağacın meyvesi de gerekmez.

Görmemiş görmüş, bayılmış ölmüş.
Gurbette taşa yaslanmayan, evdeki halının
kıymetini bilmez.
Gürültü istemeyen, bakırcı dükkanına girmez.
Güzellik on, dokuzu don.
Gönül verme güzele, vazgeçmesi güç olur.

H

Hırsız evde olursa bulması zor olur.
Haydan gelen huya gider.
Harmanda izi olmayan, sofrada yüzü olmaz.
Herkesin kazanı örtük kaynar.
Hak değirmende olur.
Her ağlamanın gülmesi olur.
Her başın derdi vardır, değirmencinininki kaldı.
Her gün baklava börek yense bıılır.
Her şeyin yenisi, dostun eskisi makbuldür.
Herkes kaşık yapar ama sapını ortaya getiremez.
Herkesi yağulduğu yerde han yapmazlar.
Hesapsız kasap, ya bıçak kırar ya masat.
Hülya ile pilav pişmez.

I

Isırganla taharet olmaz.
Ihlamurdan odun, beslemeden kadın olmaz.
Irmak kenarına çeşme yapılmaz.
İslanmışın yağmurdan pervası yoktur.
Isıramadığın eli öp de başına koy.

İ

İki deli bir araya gelirse kendiri kırar.
İti an taşı hazırla.
İti öldürene sürütürler.
İt kılından urgan olmaz.
İnsanı sözünden hayvanı boynundan tutarlar.
İnek almam diyor, buzağı emmem diyor.
İrkmenin yağı çok çıkar.
İt yatağında ekmek ufağı bulunmaz.
İki göç bir bozgun yerini tutar.
İlmi Allah dileyene, malı dilediğine verir.
İmam evinden aş, ölü evinden yas çıkmaz.
İnanma dostuna, saman doldurur postuna.
İnsana dayanma ölür, ağaca dayanma kurur.
İnsanın alacası içinde, hayvanın alacası dışındadır.

İnsanın söylemezinden, suyun şarlamazından
korkulur.
İştten artmaz, diştten artar.
İt ile çuvala girilmez.
İyi evladın varsa, neylersin malı.
İyiliğe iyilik her kişinin, kötülüğe iyilik er kişinin
karıdır.

K

Kalkacağın yere oturma.
Kırklı iken belleğini, kırkına kadar unutma.
Koyunun kuyruğu kendine yük olmaz.
Kancık yaslanmazsa, erkek dolanmaz.
Karpuz kesmeyinen yürek soğumaz.
Kötü komşu insanı mal sahibi eder.
Katran kaynatmakla olur mu şeker.
Kız anadan beller sofraya yazmayı, oğlan babadan
beller sokak gezmeyi.
Kızın akrabaları gelince oklavalar tıkrır tıkrır, oğlanın
akrabaları gelince dişler şıkır şıkır.
Kızını dövmeyen dizini, oğlunu dövmeyen özünü
döver.
Kabahatte gizli olmalı, ibadet de.
Kadı anlatana göre fetva verir.
Kalabalıkta eşeğinin kuyruğunu kesme; kimi uzun
der, kimi kısa.
Kanaat tükenmez hazinedir.
Kanı kanı ile yumazlar; kanı su ile yurlar.
Katrandan olmaz şeker; olsa olsa cinsine çeker.
Kavak ağacından odun, halayıkdan kadın olmaz.
Kazma elin kuyusunu, kazar kuyunu.
Kenarına bezini al, anasına bak kızını al.
Kısmetin ise gelir Hint'ten Yemen'den; kısmet değil
ise ne gelir elden.
Kişinin ayıbını bir avuç toprak örter.
Kişinin kendine ettiğini kimse etmez.
Kol kırılır yen içinde, baş yarılır fes içine.
Kork Allah'tan korkmayandan.
Korkulu rüya görmektense; uyanık yatmak evladır.
Köpeksiz sürüye kurt girer.
Kör bile düştüğü çukura bir daha düşmez.
Kuş var et yer, kuş var et yedirir.
Kuş var kurt yer, kurt var kuş yer.
Kürkçünün kürkü, borkçünün borkü olmaz.

L

Lafın iyisi şaka ile söylenir.
Lokma çiğnemededen yutulmaz.
Lodosun gözü yaşlı olur.

M

Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır.
Meyveli ağaç taşlanır.
Mezar taşı ile övünülmez.
Misafir misafiri istemez, ev sahibi hiçbirini istemez.
Merhametten maraz doğar.
Misafir kısımeti ile gelir.
Malın iyisi özünden, İnsanın iyisi sözünden belli olur.
Muhanet hacet sahibi eder.
Misafirin akılsızı ev sahibini ağırlar.

N

Ne umarsın bacından, o da ölür acından.
Nerde hareket varsa, orda bereket vardır.
Namazda gözü olmayanın ezanda kulağı olmaz.
Naçarın adı şükür.
Ne o Kırım'dan mı geldin? (aç olana)
Ne oldum deme ne olacağım de.
Ne umuyon bacından , bacın ölür acından.
Namert olan yaptığı iyiliği başa kakar.
Nasihat istersen tembele iş buyur.
Ne mezarlıkta uyu ne korkulu düş gör.
Nefsini bilmeyen Allah' ını da bilmez.
Nekes ile cömertin harcı birdir.

O

Olsun da komşuda olsun.
O hacı bu macı, kim olacak boyacı.
Oğlan yetir, kız yetir yine şelege sen götür.
Olmadık hacıyı, deve üstünde yılan sokar.
Ormana balta girmiş, sapı bendendir demiş.
Oturan aslandan gezen tilki yeğdir.
Olmaz olmaz deme, olmaz olmaz .
Olacakla öleceğe çare yoktur.

Ö

Ölüye ağıt gerek değil, deliye öğüt gerek değil.
Ölüsü olan bir gün, delisi olan her gün ağlar.
Ödünç güle güle gelir, ağlaya ağlaya gider.

Öksüz çocuk göbeğini kendisi keser.
Öpülecek el ısırılmaz.
Öz ağlamayınca göz de ağlamaz.

P

Para buçuktan, inek bicikten olur.
Pişmiş aştan kar olmaz.
Palamut çok biterse kış erken olur.
Para ile imanın kimde olduğu bilinmez.
Paran çoksa kefil ol, işin yoksa şahit ol.
Pehlivan kispeti yağından bellidir.
Pekmez gibi malın olsun, Antakya'dan sinek gelir.
Pekmezi küpten, kadını kökten al.
Perşembenin gelişi, çarşambadan bellidir.
Peşkeş atın dişine bakılmaz.

R

Rahat olmak isteyen, sağır, kör ve dilsiz olmalıdır.
Ramazanda yalan söyleyenin yüzü bayramda kara olur.
Rüşvet kapıdan girince, insaf bacadan çıkar.
Rüzgara karşı tüküren, kendi yüzüne tükürür.

S

Sabahtan karnını doyuran, küçükken evlenen aldanmamış.
Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır.
Sabır ile koruk helva, dut yaprağı atlas gibi olur.
Sabreyle işine, hayır gelsin başına.
Saç sefadan, tırnak cefadan uzar.
Sade piriç zerde olmaz, bal da gerek kazana; ata malı tez tükenir, evlat gerek kazana.
Sadık dost akrabandan yeğdir.
Sefa ile yenen, cefa ile kazanılır.
Sakal bıyığa denk olmayınca berber ne yapсын
Satılık ziftin olsun, Selanik'ten kel gelir.
Sev seni seveni, hak ile yeksen ise; sevme seni sevmeyeni, mısıra sultan ise.
Samanın sarısı odunun kurusu, martta gerek.
Sonradan görenden kork.
Su koymayan kuyu sulanmaz.
Sirkesini sarımsağını hesap eden paçayı içemez.
Soğanın acısını yiyen değil, doğrayan bilir.

Ş

Şeytanla ceviz oynanmaz.

Şahin ile deve avlanmaz.
Şaşkın ördek başını bırakır, kışından dalar.
Şeytan kişiyi kandırır ama suyunu ısıtmaz.
Şimşek çakmadan gök gürlemez.

T

Taş ol, baş yar.
Tabancanın dolusu bir kişiyi, boşu kırk kişiyi korkutur.
Takdir ile yazılan, tedbir ile bozulmaz.
Taş taş üstünde olur, ev ev üstünde olmaz.
Tabirde kusur eden, takdire bahane bulur.
Temiz iş altı ayda çıkar.
Terazi var tartı var, her şeyin bir vakti var.
Tevekkülün gemisi batmaz.
Tok ağırlaması güçtür.
Tuz ekmek hakkını bilmeyen kör olur.
Tüccar züğürtleşince eski defteri karıştırır.
Türk karır, kılıcı karımaz.

U

Un ile odun, sahibi kadın.
Ulusun sözünü tutmazsan uluya kalasın.
Ustanın evi, terzinin elbisesi olmaz.
Uz yürüme ölü derler, berk yürüme deli derler.
Ucuz alan pahalı almış olur.
Ucuzdur vardır bir illeti; pahalıdır vardır bin hikmeti.

Ü

Üç göç bir yangının yerini tutar.

V

Varını veren utanmamış.
Verdiğin bir yumurta canımı aldın dürte dürte.
Var evi kerem evi, yok evi verem evi.
Vardığın yer kör ise, sende gözünü kapa.
Varlığa darlık olmaz.
Varsa hünerin her yerde vardır yerin.
Vücut kocar, gönül kocamaz.

Y

Yaşlı keçi beslemekle tekesek olmaz.
Yaz gününün bulaşığı kış gününe katık olur.
Yurt bilmezsen yurda kon, hiç bilmezsen sor da kon.

Yatan öküze yem vermezler.
Yumurtadan çıkmış, kabuğunu beğenmiyor.
Yoksulun yüzü soğuk olur.
Yıl azmaz, kul azar.
Yavaşın eşşegini kurt yemiş.
Yavşak büyür bit olur, enik büyür it olur.
Yiğidin acısı dabandan çıkar.
Yiğidin sözü demirin kerttiği.
Yabancı koyun kenarda yatar.
Yağmur yağarken küpleri doldurmalı.
Yahudi'yi öldürmekten, korkutmak iyidir.
Yalan ile iman bir yerde durmaz.
Yalancının evi yanmış, kimse inanmamış.
Yaş ağaç tez eğilir.
Yazın başı pişenin kışın aşı pişer.
Yitme elin kapısını el ucuyla, yiterler kapını el gücüyle.
Yiğitlik dokuzdur, sekiz kaçmak, biri hiç görünmemek.
Yoğurdum ekşidir diyen olmaz.
Yoktan var etmek Allah'a vergidir.
Yol bilen kervana katılmaz.
Yol yürümekle borç ödemekle biter.
Yörük at yemini kendi arttırır.

Z

Zahmetsiz lokma yenmez.
Zahirenin ambarı, sabanın ucundadır.
Zaman sana uymazsa, sen zamana uy.
Zarardan korkan kar edemez.
Ziyan olan koyunun kuyruğu yağlı olur.
Zengin arabasını dağdan aşırır, züğürt düz ovada yolunu şaşırır.
Zenginin gönlü oluncaya kadar, fukaranın canı çıkar.
Zenginin ayıbı, fukaranın hastalığı meydana çıkmaz.
Zulüm ile abat olanın akıbeti berbat olur.
Zahmet çekmeyince rahmet olmaz.
Züğürt olup düşünmektense, uyuz olup kaşınmak yeğdir.

Dualar

Allah ne muradın varsa versin
 Allah tuttuğunu altın eylesin.
 Allah ağ bahtlar versin.
 Allah ağlatacak dert vermesin.
 Allah ağrıtip incitmesin.
 Allah alimler olasın.
 Allah amirlere memurlara varasın.
 Allah ateşlerde yanmayasın.
 Allah başını bozmaya.
 Allah bereket versin.
 Allah ciğer (evlat) acısı göstermesin.
 Allah derde koymasın.
 Allah dert göstermesin.
 Allah elden ayağa düşürmesin.
 Allah evlerin barkların ola.
 Allah gecinden versin.
 Allah gönlüne göre versin.
 Allah gönül zenginliği versin.
 Allah hayırlı bahtlar versin.
 Allah hayrını versin.
 Allah ıslah eylesin.
 Allah işini gücünü rast getirsin.
 Allah iyiliğini versin.
 Allah kalbine göre versin.
 Allah kara gözlü kızlar alasın.
 Allah kara gözlüsüne varasın.
 Allah kazadan beladan saklasın.
 Allah kuru iftiradan saklasın.
 Allah mükafatını versin.
 Allah namerde muhtaç etmesin.
 Allah nazardan saklasın.
 Allah ne muradın varsa versin.
 Allah okuyup da koca memurlar olasın.
 Allah rahmet eylesin.
 Allah razı olsun.
 Allah rızasından ayırmasın.
 Allah seni dört gözünen büyüksün.
 Allah sevdiğine kavuştursun.
 Allah sevdiklerine kavuştursun.

Allah seven kullarından etsin.
 Allah uzun ömür versin.
 Allah uzun ömürler versin.
 Allah yavuz dilden, yaramaz elden uzak eylesin.
 Allah yoldan ayırmasın.
 Allah yatacağın yeri nurla doldursun.
 Atana dedene rahmet.
 Baban canına nur yağsın.
 Canın sağ olsun.
 Cennet-i Âla yerin olsun.
 Çoluk çocuğa karışasın.
 Dal dal uzayasın.
 Dallanasın budaklanasın, bir iken bin olasın.
 Derdini veren Allah dermanını da versin.
 Dünya durdukça durasın.
 Eline sağlık.
 Ellerin Cehennem ateşi görmesin.
 Ellerin dert görmeye.
 Gadan olayım.
 Gadanı alayım
 Günün bahtın ağ ola.
 İşin rast gele.
 Kara gözlü kızlar alasın.
 Kurban olayım.
 Oğlun ile ordu, kızın ile oba olasın.
 Oğlunla ordu olasın kızınla komşu olasın.
 Ölümü görmeyesin.
 Sevdiğine varasın.
 Su gibi aziz olasın.
 Toprak diye kavradığın, altın olsun.
 Yediğin önünde yemediğin arkanda kalsın.

Beddualar

- Adı batasica.
 Ağzıcığı kabarasica.
 Aklıcığı kuruyasica.
 Akşam diri yata sabah ölü kalkasın.
 Allah acı haberlerin gele.
 Allah bekar kalasın.
 Allah belanı, hocalar selanı versin.
 Allah belanı versin.
 Allah birbirinizden bulasınız.
 Allah boş tüfek alınına takılasın.
 Allah büzüm büzüm büzülesin.
 Allah cezasını versin.
 Allah devrili devrili yüzülesin.
 Allah dillerinden asılasın.
 Allah erim erim eriyesin.
 Allah ettim de çektim diyesin.
 Allah evlat yerine taş kucaklayasın.
 Allah felçler geçiresin.
 Allah gözünden yaşı eksik etmesin.
 Allah iflah olmayasın.
 Allah iplere gerilesin.
 Allah kanlar kusasın.
 Allah kanlı hançerlere gelesin.
 Allah kapıların kapana.
 Allah kaşın kirpiğın döküle.
 Allah kim vurduya gidesin.
 Allah kökçeğizin geçe.
 Allah kör kurşunlara gelesin.
 Allah kuru çaydan sele gidesin.
 Allah mahpus damında çürüyesin.
 Allah ölü gele.
 Allah ölü koka.
 Allah seni nasıl biliyorsa öyle yapasın.
 Allah seni şeytan azabına uğratsın.
 Allah seni yılanlar soka.
 Allah seslerin yer altından gele.
 Allah sürgün edilesin.
 Allah tekerler altında kalasın.
 Allah yaşına yılına varmayasın.
 Allah yattığın yerden kaldırmaya.
 Allah yiğitlenirken yıkılasın.
 Allah zehir zemberek içesin.
 Allah zindanlarda çürüyesin.
 Allah'tan bulasın.
 Ayağı gırılasica.
 Başına boyun kadar taş yağsın.
 Belin büküle.
 Beterin beteri olasın.
 Bir göğsümden emdiğin kan, diğer göğsümden emdiğin irin olsun.
 Boynuna boz ipler ölçüle.
 Boyu devrilesice.
 Burnu budanasica.
 Burnundan fitil fitil gele.
 Canın cehenneme.
 Canın çıksın.
 Cehennem odunu olasın.
 Cehennem dibine git.
 Cigerciğı dökülesice.
 Ciğerini, bağrını yiyesice.
 Ciğerinin sapından vurulasın.
 Çamı yaka da ölüyün yüzüne bakasın.
 Çenen çekile.
 Dar bıçaklara gelesin.
 Delik delik delinesin.
 Dertlerin devre yazından gelsin.
 Dilçeği çürüyesice.
 Dilin tependen çekile.
 Dillere düşesice.
 Diri gidip de ölü gelesin.
 Dişleri dökülesice.
 Dize gözüne dura.
 Dört adamın omuzunda gelesin.
 Ebi ceddin geçe.
 Ekmek atlı ola, sen yaya olasın da yetişemeyesin.
 Ellerin kökünden kırılsın.
 Enkaz altlarında kalasın.
 Er bulup yer bulamayasın, yer bulup da er bulamayasın.
 Evi barkı yıkılasica.

Evladından bulasın.
Ganlı guburlar gusasın.
Garnı yırtılacısı.
Geberesice.
Gözleri kör olasıca.
Gözüne kurşunlar çekile.
Gün dişlik bulamayasın.
Herif yolu gözleyesice.
Hortlayacısı.
Hörnecikler olasın.
Huyu batasıca..
İflah olduğun gün aç kalasın.
İki yakan bir araya gelmeye.
İki yakası birleşmeyesice.
Kabir kabir gezesin.
Kafası kopasıca.
Kafasına taşlar düşesice.
Kanlı köyneklerin gele.
Kapına kara kilit vurula.
Karın ağrılarına kalasın.
Kazandığın nar kabuğu olsun.
Kıranlar giresice.
Kökün kuruya.
Köküne ayran suyu döküle.
Kör olasıca.
Kulağına kurşun aksın.
Kulağına kurşunlar aksın.

Muradına eremeyesin.
Ocağına kibrit suyu damlaya.
Ocağı geçesice.
Oğlundan kızından bulasın.
Öldüğü yerde bir daha ölesin.
Sabahına çıkamayasın.
Sesi selesice.
Sesin yerin dibinden gele.
Sırtlarındaki pırtılar ateşte yansın.
Soyka çıkasın.
Soykacıklar kalsın.
Sürüm sürün sürünesin.
Tanrı canını ala.
Teneşirlere gelesin.
Ulum ulum uluyasın.
Ününü şeytan ala.
Yağlı kurşunlara gelesin.
Yanları şişesice.
Yattığın yerde yatamayasın.
Yeldiğin yele, emeğin sele gitsin.
Yılan sokasıca.
Çift iken yıkılasıca.
Yoklara karışasıca.
Yüzlerine demir taraklar çakıla.
Yüzü yüzülesice.
Zıkkımın dibini ye.

Halk İnanışları ve Uygulamaları

Nazarla İlgili İnanmalar

1- Kurşun Dökme:

urşun dökme işi bir ocaklı (İnanışa göre şeyh sülalesinden gelen) tarafından yapılır. Gerekli olan malzemeler şunlardır: Üç tane kaşık, tuz, soğan, kalbur, dikiş iğnesi, gül dalı, bir parça ekmek, ayna, su, hastanın üstüne örtülecek bez ve kurşun. Hastanın üzerine bez örtülür. Bir kişi hastanın üzerine kalburu tutar. Ocaklı kalburun üstüne üç kaşık koyar. Bunlardan birinin içine tuz, diğerinin içine üzerlik koyar. Diğer malzemeleri de kalburun içine koyar. Su dolu kap kalburun içine bırakılır. Daha sonra bir tavada eritilen kurşun bu suyun içine dua okunarak dökülür. Değişik şekiller alan kurşuna bakarak Ocaklı bir şeyler söyler. Hasta kurşun dökülen su ile yüzünü yıkar.

2- Köz Okutma

- 1- Nazar değdiği inanan kişi için yapılan yöntemlerdendir. Bir kaba su doldurulur. Daha sonra o işten anlayan birisi közleri okuyarak o suyun içine atar ve söndürür. Bu okunmuş su nazar değen kişiye hem içirilir hem de kişinin eli yüzü yıkanır. Böylece iyileşmiş olur.
- 2- Birisi hakkında "çok güzel, çok şişman" gibi sözler söylerken Maaşallah denilmezse; o kişiye nazar değer. "Ayete-kürsi" okunursa nazar değmeyeceğine inanılır.
- 3- Nazardan korunmak için mavi bir boncuk takılır.
- 4- Ölmüş at veya ineğin başının iskeleti evin yakınına bir yere asılırsa, o eve ve evdekilere nazar değmez.
- 5- Gözleri mavi ve renkli olanların nazarlarının daha etkili olduğuna inanılır.
- 6- Muska yazdırılarak da nazardan korunulacağına inanılır.
- 7- Çeşitli nazar duaları okunur.
- 8- Nazarı değen kişinin üzerinden herhangi bir şey alınıp yakılırsa, nazarın önleneceğine inanılır.

Doğum ve Çocukla İlgili İnanmalar

- 1- Çocuğu olmayan gelin, yatır denilen yerlere götürülür. Orada dilek bulunulur.
- 2- Hamile kadının canı tatlı çekerse oğlan çocuğu, ekşi isterse kız çocuğu olacağına inanılır.
- 3- Hamile kadın, olduğundan daha da güzelleşirse oğlan, çirkinleşirse kız olacağına inanılır.
- 4- Doğan çocukları yaşamayanlar, doğan çocuklarına Duran, Durdu, Dursun gibi isimler verirler.
- 5- İlk çocuğa İlkay, İlker vs. son olarak düşünülen çocuğa da Sonay, Soner gibi isimler verilir.
- 6- Bebek aynaya baktırılsa çatlayarak ölür veya dilsiz kalır.
- 7- Yeni doğmuş bebeğin iki üç aylıkken tırnakları kesilirse, büyüyünce hırsız olacağına inanılır.
- 8- Bebek kırkını çıkardıktan sonra kırklanır. Bu esnada ısınan suya 40 tane çakıl taşı koyulur. Çocuğun başından 40 defa su dökülür.
- 9- Hamile kadın hamileliğin dokuzuncu ayı dolmadan sancılanırsa kız, dokuz ay dolduktan sonra sancılanırsa erkek çocuk olacağına inanılır.

Misafir ve Misafirlikle İlgili İnanmalar

- 1- Evde bulunan bebek sürünürse, eve misafir geleceğine inanılır.
- 2- Göz seğirirse, eve misafir geleceğine inanılır.

- 3- Misafirin gitmesi istendiğinde oturduğu minderın altına veya ayakkabısına tuz dökülür. Böylece misafirin gideceğine inanılır.
- 4- Birinin üzerine at sineği gelip konarsa, onun evine misafir geleceğine inanılır.
- 5- Halk arasında "Misafir misafiri sevmez, ev sahibi hiç birini sevmez" gibi bir deyiş vardır.
- 6- Evin kedisi ayaklarıyla sürekli bir yerlerini kaşırsa, eve misafir geleceğine inanılır.

Anatomi İle İlgili İnanmalar

- 1- Ayaktaki orta parmağın, başparmaktan daha uzun olması durumunda o kişinin zengin olacağına inanılır.
- 2- Göğsünde çok kıl olan kişinin merhametli ve daha vicdanlı olacağına inanılır.
- 3- Solak olanların daha zeki olduğuna inanılır.
- 4- Kel, kör, topal kişilerin inat ve aksi olacağına inanılır.
- 5- Kısa boylu olanların çok daha kurnaz olacağına inanılır.
- 6- Sağ yanağında ben olan kızın zengin bir kocaya gideceğine inanılır.
- 7- Tırnak kesilip yakılırsa, o kişinin deli olacağına inanılır.

Rüya İle İlgili İnanmalar

- 1- Hasta bir kişi rüyasında ölüyü öperse, o kişinin öleceğine inanılır.
- 2- Rüyada yılan görmek, düşmanın olduğuna işarettir.
- 3- Bekar bir kişi rüyasında ev görürse, evlenir.
- 4- Rüyasında yeşillik, berrak su vs. güzel şeyler gören kişinin dileğinin kabul olduğuna inanılır.
- 5- Ayrık otundan kırk boğumlu olanı bulunup halka yapılarak, yatarken yastığın altına koyulursa rüyada evleneceğin kişinin görüleceğine inanılır.
- 6- Rüyasında evin duvarını yıkılmış gören kimsenin ailesinden birisinin öleceğine inanılır.
- 7- Kırmızı elmayı hiç koparmadan soyup yatarken yastığının altına koyup uyuyan kişi, rüyada evleneceği kıızı görür veya dileği kabul olur.

Ölümlle İlgili İnanmalar

- 1- Ölü geçerken oturulmaz, hemen ayağa kalkılır.
- 2- Öldükten sonra, ölen kişinin ruhunun kutsal gün ve gecelerde eve gelerek ziyaret edeceğine inanılır.
- 3- Ölünün evine çevredeki komşu ve akrabalar tarafından üç gün boyunca yemek getirilir.
- 4- Ölü gömüldükten sonra, cesedi çürümeden evvel hortlayabileceği söylenir. Bu görüş genelde çocukları korkutmak için anlatılan hikayelerde de yer alır.
- 5- Tavuğun horoz gibi ötmesi durumunda, o evden bir ölü çıkacağına inanılır.
- 6- Geceleri köpek uzun uzun ulursa, yakında birisinin öleceğine inanılır.
- 7- Ölüm haberini alan komşular hemen büyük bir kazanla su ısıtırlar. Cenaze kadınsa, kadınlar yıkar, erkekse erkekler tarafından yıkanır.
- 8- İmam mezarlıkta "talgın" verir. Mezar kapatıldıktan sonra üzerine güzel kokulu yapraklı dallar ve çiçekler koyulur.
- 9- Ölünün arkasından kötü şeyler söylenmez. Eğer söylenirse kemiğinin sızlayacağına inanılır.
- 10- Ölü gömüldükten hemen sonra ıskatı verilir. Helva yapılıp dağıtılır.

- 11- Ölü gömüldükten sonra en kısa zamanda mezarı yaptırılır. Başucu ve ayakucuna hece taşı dikilir. Hece taşının üzerine ölünün adı, soyadı, doğum tarihi ve ölüm tarihi yazılır. Şehit ise şehit olduğu belirtilir. Çoğu mezarda ölünün ana ve baba adları birlikte verilir. Sonra ruhuna Fatiha denilir. Mezar taşlarının üzerlerine çeşitli yazılar da yazılmaktadır. Taşlarda yazılan ifadelerde hikmetli sözlere geniş yer verilir ve "Sen de muhtaç olacaksın bir Fatihaya" gibi Fatiha okunması yönünde teşvik ve telkin edici yazılar bulunur.

Hayvanlarla İlgili İnanmalar

- 1- Kırlangıcın çok iyi bir kuş olduğu düşünülür ve ona zarar verenin ellerinin kuruyacağına inanılır.
- 2- Kedi öldüren birinin onun günahından kurtulabilmesi için, kedinin tüyünün sayısı kadar iyilik yapması gerektiğine inanılır.
- 3- Tavuklara verilen yem, sadaka olarak kabul edilir.
- 4- Kınalı böcekler (uğur böceği) tutulup elin işaret parmağından uçurulduğunda dileklerin kabul edileceğine inanılır.
- 5- Evde beslenen güvercinlerin kesilip etinden yenildiğinde, evden birisinin hastalanacağına veya öleceğine inanılır.
- 6- Kedi haricinde bütün hayvanların ahirette yok olacağına inanılır. Ayrıca bütün hayvanların ruhları olduğuna ve ahirette insanlardan haklarını alacağına inanılır.
- 7- Kimin evinde baykuş öterse, o evde yakın bir zamanda ölü çıkacağına inanılır. Bunu önlemek için baykuşun öttüğü tarafa soğan kesilip atılır.

Diğer İnanmalar

- 1- Sofradaki ekmek kırıntılarını toplayanın zengin olacağına inanılır.
- 2- "Artık içen altın bulur" deyişiyse, artık su içenin zengin olacağına inanılır.

- 3- Uzanıp yatanların ayaklarının üstünden atlanılması iyi olmaz.
- 4- Dolu yağışını önlemek için, evin ilk çocuğu eline bir bıçak alıp, bir dolu keserse; dulunun kesileceğine inanılır.
- 5- Boş salıncak sallanırsa, çocuğun hasta olacağına inanılır.
- 6- Çarşamba günü çamaşır yıkamak iyi olmaz.
- 7- Kulak çınlarsa o kişiden birisinin bahsettiğine inanılır. Kulağı çınlayan tahmin ettiği kişilerin ismini sayar, kendisinden bahseden kişinin ismi söylendiğinde kulak çınlamasının kesileceğine inanılır.
- 8- Üçgül veya yonca denilen bitkinin dört yapraklı olanını bulanların dileklerinin gerçekleşeceğine inanılır.
- 9- Gökkuşağının altından, omzuna bir heybe alarak geçenin heybesinin altınla dolacağına inanılır.
- 10- Gelin arabadan inmeden önce arabanın üzerine arpa ve buğday atılarak, çocuklarının çok ve kismetlerinin bol olacağına inanılır.
- 11- Aynı şeyi düşünen iki kişiden hangisi düşündüğü şeyi önce söylerse, onun daha fazla yaşayacağına inanılır.
- 12- Gömleklere dört düğme dikilmesi iyi olmaz. Dörtten az veya fazla olmalıdır.
- 13- Cinin, adının geçtiği yere geleceği ve musallat olacağına inanılır.
- 14- Gece sakız çiğnemek ve tırnak kesmenin iyi olmadığına inanılır.
- 15- Bir kabın içine fare düşse veya köpeğin ağzı değse o kap kırılır. Eğer bunlar kuyuya düşerse kuyunun suyu boşaltılır.
- 16- Gelin eve geldikten sonra, kucağına bir çocuk verilir. Böylece onun çok çocuk sahibi olacağına inanılır.
- 17- Kadın hamilelik sırasında kime bakmışsa çocuğun ona benzeyeceğine inanılır.
- 18- Gece aynaya bakmak: Ömrün kısılacığına inanılır. Bahtının kapanacağı söylenir.
- 19- Gece sakız çiğnemek: Ölü eti yediği söylenir. (Böyle inanılır.)
- 20- Gece sıcak su dökmek: Besmele çekilir, cin çarpacağına ya da çarpmasına uğrayacağına inanılır.
- 21- Cuma günleri çamaşır yıkanmaz ve temizlik yapılmaz: Meleklerin titredikleri söylenir. Ölü çamaşır yıkanacağına inanılır.
- 22- Gece tırnak kesmek: Uğurlu olmadığına, kötülük getireceği söylenir.
- 23- Çiftçilerin ürünlerinin bereketli olması için tarlanın ortasına at kafası koyarlar. (Evlere nazar değmemesi için de buna benzer nazarlıklar takılır.)
- 24- Nazar değmesin diye mavi boncuk takılır.
- 25- “Domuz” kelimesi uğursuz sayılır. “Domuz” diyenin kırk gün kismetinin kesileceğine inanılır. Bunun yerine “adı batasica, sözüm ona, vb.” ifadeler kullanılır.
- 26- Eşiğin üstüne oturulmaz, nasibin kesilir.
- 27- Kürek omuzda dışarı çıkılmaz, ölüm getireceğine inanılır
- 28- Bacaya baykuşun konmasının, ölüm getireceğine inanılır.
- 29- Gece çocuğun bezi dışarı serilmez, serilirse çocuğun öleceğine inanılır.

Efsaneler

Kestel Mağarası Hikâyesi

ski devirlerde, evlenmenin zor olduğu zamanlarda iki genç birbirine gönül verirler. Ama zalim baba kızını o gence vermek istemez. Onlar da kaçmaya karar verirler. Adam eşini mutlu etmek için her çareye başvurur. Büyükçe bir taşa mağara içerisine üç sedir, bir küçük ocaklık ve küçük bir gözetleme deliği yapar.

Adam her tarafını tamamladıktan sonra sıra kapıyı yapmaya gelir. Kapıyı yapmaya gittiği esnada, zalim baba ve adamları gelip kızı orada öldürürler. Kızın kanları duvarlara fişkirir. Elini tavana sürdüğünde elindeki kanların izleri tavana da çıkar.

Kestel Mağarası denen bu yerin böyle bir efsanesi vardır. Duvarlardaki kırmızı damarlara kızın kanı diye bakılmakta, mağara bir odayı andırmaktadır.

Kız Oğlan Taşı

Yıllar önce Andırın'da bir ağa kızı ile fakir bir oğlan birbirlerini severler. Fakat kızın babası oğlan fakir olduğu için kızını vermez. Kızla oğlan kaçmaya karar verirler. Ve bir gece kaçarlar. Son anda haber olan ağa, adamlarını kız ile oğlanın peşine gönderir. Kız ile oğlan dağ taş demez, son nefesleri tükeninceye kadar koşarlar. Ağanın silahlı adamları kız ile oğlana iyice yaklaşırlar. Artık koşamaz duruma gelen, hiçbir çareleri kalmayan kız ile oğlan çaresiz Allah'a yalvarıp:

-“Allahım ya bizi taş, ya da kuş yap,” demişler.

O anda vücutları taşa kesilir. Ağanın adamları kız ve oğlanı bulamazlar.

Kurucaova'da yol kenarında bulunan bu taşın birbirini seven bu iki sevgili olduğuna inanılır.

Taşa bakıldığında kol kola girmiş iki insan, kızın elinde bohça görülmektedir.

Mart Karısı

Bir mart ayının son gününde köylü kadın, oğlak ve keçilerini alıp; kıra götürmüş. Mart çıktığı için artık kış bitti diye sevinerek: “Mart da çıktı, dert de çıktı, oğlaklarım yaza çıktı, hu hu kuzularım hu..” diyerek sevincini terennüm etmiş.

Kadının bu sözlerine alınan Mart Karısı, Nisan’a giderek: “Nisan kardeş, bana bir gün ver,” demiş. Nisan da, Mart’a bir gün vermiş. Mart ayı bu yüzden 31 çekermiş. Böylece Mart, Nisan’dan bir gün alınca, havayı tekrar bulutlandırmış; gökler gürlenmeye başlamış ve şiddetli bir yağmur yağmaya başlamış. Kadının keçilerini, oğlaklarını ve kendisini bir kazana doldurup; dereye atarak azgın sulara boğarak öldürmüş.

Secde Eden Ağaç

Kavaklı köyünde yaşlı bir kadın akşam çeşmeye su almaya gider. Suyu doldururken, pınarın üst tarafındaki çınar ağacını yere uzanmış halde görür. “Acaba kesilmiş mi?” diye merak eder, bakar ama çınar kesilmemiş, secde eder vaziyettedir.

Bu olayı anlatırken kendisine inanılmayacağını düşünen yaşlı kadın, baş örtüsünü çıkartıp çınarın en uç kısmına bağlamış. Sabah olunca gördüklerini herkese anlatmış. Köy halkı merak içerisinde çeşmeye koşar. “İnanmıyorsanız tepesine bakın, baş örtümü onun tepesine bağladım.” der kadın. Bakarlar ki; gerçekten çınar ağacının tepesinde baş örtüsünün olduğunu görürler. Yaşlı kadının çıkamayacağı kadar yüksek olan ağacın adı köy halkı tarafından “Secde Eden Ağaç” diye bilinmektedir.

Gövc'oğlak (Yusuf İle Kız kardeşi)

Bir varmış bir yokmuş, eski zaman içinde kalbur saman içinde; bir Yusuf’la bir kız kardeşi varmış. Bunların bir üvey anaları varmış. En ufak bir hatalarında bunları iyice dövermiş. Bir gün Yusuf’u oğlakları götürmesi için, kız kardeşini de çulları dereye götürüp yıkamış için görevlendirmiş. Yusuf oğlakları kaybetmiş. Kız kardeşi de çulları sele kaptırınca analıklarından korkmaya başlamışlar.

Eve gidince dayak yiyeceklerini düşünerek Allah’a şöyle dua etmişler: “Allah’ım! Analık bizi döver, bu yüzden bizi ya bir taş eyle, ya da bir kuş eyle.” Böylece Yusuf kuş, kız kardeşi de taş olmuş. Gece vakti öten Yusufçuk kuşu için böyle bir masal vardır. Bu kuşlar karşılıklı ötüşür. Bu ötüşme esansında Yusuf ile kardeşinin şöyle konuştuğu belirtilir:

“Yusuuuf...” “Neeeee...” “Çulu buldun mu?” “Yook” “Analık bizi döveer.” diye birbirine ötüştüğünü anlatırlar.

Folklorik Değerler

Hastalıklara Çare Bulmak İçin Yapılan Uygulamalar ve Bazı Halk İlaçları

A- Doğumla ve Çocuğun Olmasıyla İlgili İnanışlar

ocuğunu düşüren kadınlarda "yılan tıbası" olduğu kabul edilir. Eğer kadın hamilelik esnasında rüyasında kara yılan görürse, bu kadında yılan tıbası vardır. Şayet yılanın ağzından avı alınır da bu kadının yastığının içine koyulursa bu illetten kurtulur ve çocuğu olur. Yine yılan tıbası olan bir kadın, başka bir kadın doğum yaptığında onun üzerine silkinirse tıbası artık ona geçer denilir.

B- Kırık ve Çıkıkla İlgili İlaçlar

- 1- Andırın yöresinde kırık ve çıkıklara sınıkçı adı verilen şahıslar bakmaktadır. Kırık yer önce sabun ve sıcak suyla pansuman yapıp, yumuşatılır ve kırılan kemik yerine oturtulur. Daha sonra yumurta akı, sabun tozu ve tuz bir birine iyice karıştırılarak, yumuşak bir bezle kırılan yere sarılır. Kırık fazla ise o bölge bir tahta ile desteklenir, böylece kırılan yer oynamaz. Belli bir süre sonra kemik kaynayınca sargı alınır.
- 2- Ayak dönmelerinde, meydana gelen şişlik bir jilette çizilip biriken kan dışarı atılır. Sonra ocak toprağı bulgur unuyla pişirilip ayağa sarılır.
- 3- Çıkıkları yine sınıkçı tedavi eder. Çıkan yeri çekerek yerine getirir.
- 4- Burkulmalarda ise, burkulmuş yer zeytinyağı ile iyice ovulduktan sonra, yağlı hamur sarılarak tedavi edilir.

C- Öksürük İle İlgili İlaçlar

- 1- Üzüm pekmezi tereyağı ile pişirilip içilerek öksürük kesilir.
- 2- Çörek otu dövülüp zeytinyağı ile karıştırılarak biraz yenirse öksürüğü keser. Aynı zamanda boğaza sürülür.
- 3- Ayva yaprağı kaynatılarak suyu içilirse hem öksürüğe hem de bademciklere iyi gelir.
- 4- Yabani kestane kaynatılarak içilirse iyi gelir.
- 5- Kekik ve nane kaynatılıp, hasta kişi üzerine bir örtü alıp bu suyun buharını derin derin içine çekerse öksürük ve bronşları tedavi eder.
- 6- Meyan kökü suyu ıslanıp, suyu içildiğinde öksürüğe iyi gelir.
- 7- Zeytinyağı içildiğinde boğazı yumuşattığından öksürüğü keser.

D- İltihap ve Çıban İçin Yapılan İlaçlar

- 1- İltihaplı yere çamsakızı sarılırsa iltihabı toplayıp alır.
- 2- Dolama ve iltihabı kurutmak için bu bölgeye yağlı hamur sarılmak suretiyle tedavi edilir.
- 3- Papatya dövülerek iltihaplı olan yerin üzerine bir bezle sarıldığında iltihabı kurutmaktadır.
- 4- Bademcik iltihapları, ayva kaynatılıp suyu içildiğinde kurumaktadır.
- 6- İltihap ve çıbanları kurutmak için, bulgur kepeğı lapa yapıp bu bölgelere sarılır.

7- Ardıç bitkisinin tohumları kaynatılıp suyu içildiğinde boğaz iltihaplarını kurutur ve hazım rahatsızlıklarını giderir.

E- İç hastalıklarıyla İlgili İlaçlar

1- Midesi ağrıyana gümüş topuk ve dağ çayı denilen bitkiler kaynatılarak içilir.

2- Su teresi barsaklara iyi gelir. Hazmı kolaylaştırır.

3- Kahve, sancılara iyi gelir.

4- Eğrelti otu denilen bitki kaynatılıp suyundan çok az içilmeli. Böylece barsak kurdu ve solucanı dökülür. Fakat bu bitki zehirlidir.

5- Ekşi ayran ve kızılçık şurubu ishale iyi gelir.

6- Kekik kaynatılarak içildiğinde mideye iyi gelir.

7- Kekliğin taşlığının içindeki zar alınıp, kurutulup toz haline getirilerek yutulursa böbrek taşlarını düşürür.

F- Diğer İlaçlar

1- Yırot denilen bir ot dövülerek, ağrıyan yerlere sarılırsa romatizmayı tedavi eder.

2- Arı soktuğu zaman, o bölgeye yoğurt sürülür ya da bir demir parçası gezdirilerek tedavi edilir.

3- Altını ıslatan çocuğa kirpi eti yedirilirse bir daha altını ıslatmaz. Kirpi eti tifoya da iyi gelmektedir.

- 4- Mayası olan kişiye domuz eti iyi gelir.
- 5- Saçı dökülen kişiye, önce saçını usturaya verdirmesi, daha sonra sarımsak, sirke ve bal ile karıştırılarak sürülmesi tavsiye edilir.
- 6- Yanıklara salça sürülür.
- 7- Kanı durdurmak için kanayan yere idrar dökülürse kan durur.
- 8- Cildinin muhtelif yerlerinde “temre” çıkan kişi çarşamba günü hocaya gidip temresini lacivert renkli kurşun kalemle yazdırırsa “temre” geçer denilir.
- 9- Zehirlenme olayında yoğurt yedirilir.
- 10- Kulağı ağrıyanın kulağına anne sütü akıtılır.

Kışlık Yiyecek Hazırlıkları

Kışa saklanan yiyecekleri başlıca; kurutulanlar, suyu alınıp saklananlar ve salamura yapılarak saklananlar diye bir ayrıma tabi tutabiliriz.

► Mandırada Peynir Yapımı

Kurutularak Saklananlar

Fasulye, hem çekirdeği hem de yeşil şekilde kurutularak saklanır. Biber salçası yapılmak ve toz şekline getirilmek suretiyle saklanan bir sebzedir. Yine domates de salçası yapılarak kışa saklanır. Patlıcan ve biber içi oyulup kurutularak dolmalık için kışa saklanır. Çerez olarak bir takım meyveler kurutulmaktadır. Elma kaku, erik kaku, armut kaku, kiraz kurusu vb. kurutulmak suretiyle saklanır. Bunların yanında ceviz de kışa saklanan yiyeceklerdendir. Yine incir de kurutularak saklanır. Kabukları

soyulan kabaklar parmak büyüklüğünde dilimlenip kurutularak kışa saklanır. Yine hamurdan şehriyeler yapıp saklama şekli de vardır. Suyu alınarak saklananlar: Kızılıcak ve nar bu grupta başı çeker. Domates ve biber salçası da bu suretle hazırlanır. Dut pekmezi, andız pekmezi ve üzüm pekmezi nadiren yapılır. Bunların yanında inciri de saymak mümkündür. İncir ve üzüm daha çok taze olarak tüketilir.

Salamura Yapılarak Saklananlar

Son zamanlarda Andırın'da iyice yaygınlaşan bir yöntemdir. Kurutularak saklanan yiyeceklerin vitaminin azaldığı gerekçesiyle salamura yöntemi tercih edilir olmuştur. Fasulye, domates, biber, patlıcan ve bamya gibi yiyecekler salamura yapılarak saklanan türlerdendir. Zeytin pek az olmakla beraber civar illerden getirilen zeytinler salamura yapılarak kışa saklanır.

Nohut, bamya, soğan, sarımsak, ayva kaku, dağ çayı, gümüş topuğu, nane, reyhan, kekik, çörek otu ve susam da kışa saklanan türlerdendir. Bunların yanında tarhananın da önemi büyüktür. Tarhana halkın hemen hepsi tarafından yapılan bir yiyecektir. Bunların yanında içine tereyağı koyularak saklanan "Hımzan" adı verilen küpün önemi ayrıdır.

► Hımzan (Yağ Saklama Kabi)

Mahalli Kıyafetler

Andırın yöresinin, yöresel kıyafetleri Türkmen giysilerine dayanmaktadır.

Bayan kıyafetleri

Türkmen kadın giysilerinden oluşur. Türkmen kadını üç etek, zıbın, mavi sırmalı yelek ve cepken giyer. Başa sırmalı kırmızı fes giyilir. (Bugün bile kadınlarımızın büyük çoğunluğu fes giymektedir. Yazlı kışlı bu fes baştan çıkarılmadan giyilmektedir. Başı sıcak tuttuğu için sağlığa faydalı olduğu söylenir.) Fesin kenarına altın dizilir, ön kısmının arkasına bir de “mahmudiye” yerleştirilir. En üste ipekli mor kefiye sarılır, altına iki derim şaş adlı bir tül bağlanır. İki yanına da köşe denilen daha büyük altınlar sallanır. Kola savatlı geniş yüzlü bilezik, parmağa da savatlı gümüş yüzük takılır.

Erkekler Kıyafetleri

Kırmızı sahtiyandan ucu yukarı kıvrık postal giyerler. Çiftçiler dizlerine kadar “faskara” denilen bir çeşit edik giyerlerdi. İlk zamanlarda keçe külah sonraları da fes giyerlerdi, fesin ortasında uzun saçaklı siyah püskül bulunurdu. Püskülün ucu boyuna doğru uzanır, yürüdükçe sallanırdı. Kefiyeler kıvrılarak kimi gençler de başlarına eğik, bellerine ipekli siyah çizgili püsküllü Trablus kuşakları bağlardı. Kama ve palalarda bu kuşakların arasına yerleştirilirdi. Çalışırken el tezgahında dokunan tırlık şalvar, içlik denilen bir çeşit gömlek giyilir, boyuna da mendil bağlanırdı. Bugün Andırın yöresinde bunlar kalmamakla beraber şalvar hala rağbet görmektedir. Şalvar rahat ve bel biçimli olması sebebiyle özellikle yaşlılar ve köylüler tarafından tercih edilmektedir.

Geleneksel El Sanatları

IX. yy'ın sonlarına doğru dokuma sanatlarının yaygın olduğu Andırın'da el sanatları pek gelişmiş değildir. Önceleri kilim , çuval, şayak, aba ve bez dokunurken; şimdi kilim, çuval ve heybe gibi eşyaların dokunması az miktarda yapılmaktadır.

Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Özel İdare Müdürlüğü ve Halıcılık Bölge Müdürlüğü işbirliği ile dokuma sanatına ağırlık verilmiş olup, köylerde halı dokuma çalışmaları yapılmaktadır.

Oya ve işleme sanatı da Andırın'da çok yaygındır. Birbirinden güzel iğne, boncuk, iplik, mekik ve firkete oyaları yapılmakta genç kızların çeyizleri arasında bunların bulunmasına özen gösterilmektedir. Diğer el sanatları gelişmiş durumda değildir. Ağaç oymacılığı ve "andız" denen ağacın meyvelerinden süs eşyaları yapımı çok daha az yapılmaktadır. "Andız" denilen ağacın zeytin büyüklüğünde meyveleri vardır. İçi çekirdekli olup dış kısmı şekerli bir meyvedir. Zeytin çekirdeğine benzeyen çekirdeği alınarak tespih yapılır. Bu tür tespih yapımı özellikle komşu ilçe Kadırlı'de oldukça yaygındır. Küçük el makineleriyle bu çekirdeklerin içi oyulup ve de verniklenerek bu tespih yapılır.

Palancılık bölgede gelişmiş olmakla birlikte tek bir işyerinde yürütülmektedir.

Bakır eşyaların kullanımındaki azalmaya paralel olarak kalaycılık faaliyetlerinde de bir azalma söz konusudur. Günümüzde artık bakır tencereler yerine, kalaya ihtiyaç duymayan çelik türü tencereler kullanılmaktadır. Buna rağmen kalaycılık küçük işletmeler halinde yürütülmektedir. Özellikle köylerde, eski önemini yitirse de bu işle uğraşanlar çoktur.

Halıcılık ve Diğer El Sanatları:

Önceki yıllarda dokuma sanatının yaygın olduğu Andırın'da el sanatı olarak çul, çuval, kilim, aba ve bez dokunurken son yıllarda kilim, çul, çuval, heybe ve benzeri el sanatları eski önemini kaybetmiştir.

Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü iş birliği ile dokuma sanatına ağırlık verilerek köylerde halı dokumacılığı yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü yaygın eğitim faaliyetleri olarak halı, giyim, makine nakışı, trikotaj, daktilografi, el nakışı, kuaför, folklor, okuma yazma vb. gibi faaliyetlerde bulunmuştur.

Andırında oya ve işleme sanatı olarak bilinen birbirinden güzel iğne iplik, boncuk, mekik ve firkete oyaları yapılmaktadır. Diğer el sanatları gelişmiş durumda olmamakla birlikte ağaç oymacılığı da yapılmaktadır.

Andırın'ın Torlar Köyünün Karasu mevkiinde sıcak demir işçiliği yapan bir usta tarafından eski tip tüfek tamiri ve bıçak çeşitleri yapılmaktadır.

► Geli Atı Başlığı

Kalaycılık:

Kalay bakır kaplar için kullanılmaktadır. İlçenin bu ihtiyacını karşılamak üzere hem ilçe merkezinde hem de civar köylerde bu işlerle uğraşan bazı kişiler bulunmaktadır.

Körecilik

Körecilik sıcak demir işçiliği demektir. Körelerde tırpan, orak, galiç, balta, nacak, bıçak gibi kesici aletlerin yanı sıra balyoz ve çekiç yapımı ve tamiri gerçekleştirilmektedir. Sayıları azalmakla birlikte ilçenin birçok yerinde uğraşılmaktadır

Oymacılık

İlçede oyma kaşık, çomça, tarak, tencere kaşığı, ellik gibi ağaç işleri oymacılığı halen devam ettirilmektedir. Özellikle bu işlerde kullanılan Dişbudak ağacının buralarda yeterince bulunması sebebi ile çevre ilçelerden de talep gelmektedir. İlçenin bazı köylerinde geçimini bu işten sağlayan kişiler bulunmaktadır. Bunun yanında Karanebili'de dut ağacından oyma saz yapan bir usta bulunmaktadır.

Semercilik

İlçe merkezinde bu işle uğraşan iki kişi kalmıştır. Son yıllarda at ve eşek yerine yük taşıma araçlarının yaygınlaşmasıyla bu ihtiyacın azalmasına paralel olarak semerciliğin uğraş alanı olmaktan uzaklaştığı görülmektedir.

Hikâyeler

Dadalolu Hikayesi

Anlatan: Cinni Ali (Sedefoğlu) **Derleme Yeri:** Başdoğan Köyü **Derleyen:** Duran Doğan, Barış Kabalcı **Not:** Yerel söyleyiş özelliklerine sadık kalınarak metne aktarılmıştır.

865 yılında Derviş Paşa Çukura'da, Derviş Paşa iskanı başlar. Bu iskan sırasında bütün Çukura'daki beelikleri, patişa biyat etme için; bu Derviş Paşa'nın Fırka-i İslahiye diyen ordusu yerleşir Çukura'ya. Bütün beelikleri zorlalları. Bu zorlamada Dadalolu'nu da zorlalları.

Dadalolu, bir türlü biyat etme yani padişah'a uymıye, vergi vermiye ikna olmiye kabul etmez. Çünkü; sekizyüz çadırı olan aşiretin bee. Tabi gendisine patişan fermanı gelir. İlla kı iskan edeceksin. Ya yaylıya iskan edeceksin. Şurasını sölemedim:

Bu aşiret yazın Binboa, Uzun Yaylı'ya göç edeller. Gışın da; Çukura'ya gışlak olmag üzere inelleridi. Şindi, orda bu çok zor. "Ya Çukura'da galacanız. Yahut yaylalarda iskan edeceniz. Bu iskanı da Patışaa biyat edeceniz."

Zorlanılları. Bu şekilde ferman gönderiller. Ferman böleyiken; Dadalolu tabi çoğ dertli, bir gün Avşar Aşireti göçmiye başlalları. Yaz gününe şöle göç başladında, bir duygulanır. Sazını eline alır. Sölemiye başlar.

*Kalkdı göç eyledi Avşar elleri,
Ağır ağır geden eller bizimdir,
Arab atları yakın eder yırağı,
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir.*

*Kiremeni de gılcımız belimizde kirmeni,
Daşı deler mızramın ucundaki termeni,
Hakkımızda patişah vermiş fermanı;
Ferman padişahın dağlar bizimdir.*

*Dadalolum davlumbazlar vurulur,
Cümle aşiret hep başıma derilir,
Döş olur nice yitler yere serilir;
Ölen ölüer galan saalar bizimdir, der.*

Ve tabi aşirat göçer. Kendi de barabar gider. Fakat uzun sürmez. Dadalolu, patişaan gönderdiği Derviş Paşa'nın askeri tarafından yakalanır. Payas Galesi'ne, Hatay'ın sınırları içindeki İsgenderun içindeki Payas Galesi'ne hapsedilmeg üzere götürülmiye başlanır. Dadalolu gederkennek; Gocanarlı diyen Avşar Aşiratu'nun gene bir gendisinin dayısının olu olan birisine der ki;

"Aşiratın başına geç, sen idare ed," der.

Şindi Dadalolu götürülüb Payas Galesi'ne hapis edilir. Bir kaç sene Payas Galesi'nde galır.

Fakat bu arada Gırım Savaşı'ndan Anadolu'ya iskan eden Çerkezler, Abdülaziz tarafından Anadolu'nun çok gıymatlı yerlerine yerleştirmek istenir. O sırada Dadalolu'nun dedesinin yurdu olan Uzun Yaylı'ye Çerkezleri getirirler. Derviş Paşa getirib, oriye yerleştirmeye başlar.

O zamanlar bu Avşarlar'ın ireli gelenleri toplanılları. Dadalolu'na bir megdub yazalar:

"Dadalolu, Gocanarlı bizim başımızdan çekildi. Avşarlığı inkar eddi. Ve Uzun Yaylı'ye de Çerkez işgal eddi. Ne yap yap gel. Bizim başımıza geç. Yetiş biz darmadaan oluyok yosa." der.

Megdub Dadalolu'na yetişir. Dadalolu, zatan gece gündüz rüyadan yatamaz. Gündüz gasefetli, megdubu alır ki; durum çok kötü. O zamannar söylüyor:

*Nerde galdın Pmarbaşı,
Aceb garın kakdım'ola,
Usul boylu tor sunalar,
Su yoluna çıkdım'ola?*

*Bugün ben bir rüya gördüm,
Dünkünden de beter derdim,
Uzun Yayla dede yurdum,
Çerkez gazzık çaktım'ola?*

*Topak Daş'dı benim köyüm,
Nadirşah'dan geldi soyum,
Gocanarlı büyük dayım,
Avşarlığdan bıktım'ola?*

*Dadalolu'm oldum yetim,
Nerde galdın gö gıratım,
Beğsiz galan aşiretim,
Avşarlığdan çıktım'ola?*

Düğünde Damadın Öldürülmesi

Anlatan : İbrahim Ergün **Derleme Yeri:** Andırın **Derleyen:** Duran DOĞAN, Barış KABALCI
Not: Yerel ağız özellikleri korunarak metne aktarılmıştır.

Andırın, Orta Torosların ete sayılan bin elli mesafede bulunan bir mesire yerdir. Buriye bir tarihi İpek Yolu geçmektedir. Çukura'dan başliyerek, Binboa Dağları'na gadara uzanan bir İpek Yolu isminde yol bulunmaktadır.

Bu yoldan Yörükler gelip göçellerimiş. Şindi bu Andırın'ın onbeş kilometire yokarısında Halbır Yaylası var. Halbır Yaylası'na gonaklallarmış. Oriye gonderlarında; nişanni gızınan oulanı evermek isdemişler. Ordan bir düün gurallar.

O zamanın gelenene göre; bir hafta geceli gündüzlü düün çalallar. Düün bitdikten sonra; tabi gelin gelir olan evine. Gelin gelincik, o zamanın örf ve adetlerine göre bir oyun oynama yani halay çekme gerikiyormuş. Güveyi de yanlarına almışlar. Oynarken, halay çekerkennek; oradakılar dolu olan gara tüfek veyahud da dabanca mı diyem artık, bir "gübren yapma" gerikiyormuş. Yani havaya ateş etme. Haviye ateş etmişler. Davılda çalınır. Havaya ateş ederkennek; isabat ya bir gurşun güveye isabat edir. Ve güve düşüyr ve ölüyor. O zamannar gelin, tabi gelmiş gelin orda oğlan evinde, gelin oturup söylemiye başliir:

*Gara çadır guruluyor.
Etekleri geriliyor.
Dün evine gelen seğmen,
Cenaziye deriliyor.*

*Halbır deller yünsek yayla,
Olur mu mevlam hiç böyle?
Söle Anşa dezze bana öğöd söle.
Ben ne diyem Türkenler'e garşı?*

*Evlerinin önü dölek,
Yamır yadı oldu sulak,
Sanki ben de gelin oldum!
Hanı perçem, hani duak?*

*Süpürmedim havlınızı,
Bilemedim gavlinizi,
Bana gademsiz diyollar;
Ben mi vurdum olunuzu?*

Demiş ve böle adlarının içini boşatmış.

Gündeşlioğlu Hikâyesi

Anlatan: Kazım İnekçi **Derleme Yeri:** Kadirli **Derleyen:** Duran DOĞAN, Barış KABALCI
XVII. YY.'da yaşamış olan Gündeşlioğlu, tarihe de Gündeşli Mehmet olarak geçmiştir.

Gündeşlioğlu atları, arabaları, tarlaları, bağları olan zengin mi zengin biriymiş. Bir gün Gündeşlioğlu uyurken bir melek gelerek:

-“Ey! Gündeşlioğlu, sana bir fakirlik gelecek. Bu fakirlik, gençlikte mi yoksa ihtiyarlıkta mı gelsin?” demiş.

-Gündeşlioğlu da:

-“Karıma bir danışsam?” demiş.

Ama Gündeşlioğlu karısına nasıl söyleyeceğini bilmediği için, bir türlü söyleyememiş. Bu konuşmalar, üç gün bu şekilde devam etmiş. Melekler:

-“Gündeşlioğlu sen cevabını vermeyeceksen, biz bildiğimiz gibi yapacağız.” demiş.

Gündeşlioğlu uyanınca; karısı:

-“Ağam, sizi birkaç gündür düşünceli görüyorum. Sizi bu şekilde düşündüren nedir? Bu derdinize ben de ortak olmak isterim,” demiş.

-Gündeşlioğlu da olayı anlatır ve karısına:

-“Sence hatunum” der.

Karısı da:

-“Ağam! Sen daha iyisini bilirsin ama bence gençlikte gelsin. Çünkü; gençlikte çalışır, çabalar bir lokma ekmek, bir yudum su buluruz ama ihtiyarlıkta yerimizden kalkamayız.” der.

-Gündeşlioğlu da:

-“Sağol güzeller güzeli Leyli Sultanım” der.(Saçlarını okşar)

Akşam olur, herkes gibi Gündeşlioğlu da uyuyunca; melekler gelir:

-“Ey! Gündeşlioğlu: biliyorsun ki bu gün son gün, cevabı vermezsen; biz bildiğimiz gibi yapacağız.” derler.

-“Leyli Sultanım’la konuştum; bir karara vardık. Cevabımız ise: “Gençlikte gelsin deriz.” der.

Birgün bir tufan çıkar ki; Gündeşlioğlu’nun elinde Leyli Sultan iki çocuğu ve bir de eşeği kalır. Gündeşlioğlu karısına:

-“Şu kalanları topla da yola koyulak. Nasıl olsa bir lokma yiyecek , bir yatacak yer buluruk.”der.

Yola koyulurlar. Giderlerken, bir harmana rastlarlar. Kendiler de yerde kalan başakları toplamaya başlarlar. Bu sırada eşeğe hiç bakmazlar. Eşek de harmana varır ve yemeğe başlar. Harman sahibi:

-“Şu eşeği de sahiplerini de kovun gitsin,”der.

Biri gelip kendilerini kovarken Gündeşlioğlu, yüksekçe bir yere oturur, kulağına atar ve şöyle söyler:

*Yüce dağ başında harmanlarım savrulurken,
Namlı namlı buğdaylarım devrilirken,
Gündeş'öğlü diye adım çağrılırken,
Şimdi Gündeşlioğlu bir uşak oldu.*

*Beri verin ekeceğim başağı,
Beri sürün çemendire eşeği,
Beğenmezken kuş tüyünden döşeği;
Şimdi kuru yerler bir döşek oldu*

-“Allah Allah! Bu Gündeşlioğlu mu? Adamlarına: “Eşeğini ve başağını verin de gitsin.” der.

Tekrardan yola koyulan Gündeşlioğlu, bir kadının yanında çoban olarak çalışmaya başlar. Karısı da kadının emrine girerek; O'nun hizmetçiliğini yapmaya başlar. Bir gün Gündeşlioğlu eve yemeğe geldiğinde karısını sorar. Hanım da:

-“Dereye çamaşır yıkamaya gitti.”der.

Bu sırada dere yakınlarından bir kervan geçiyordur. Kervan başı Leyli Sultan'ın altın gibi parlayan saçlarını görür fakat ne olduğunu seçemez. Kervandakilere:

-“Şu karşıdaki parlayan canlı ise benim, cansız ise sizin olsun.”der.

Geldiklerinde o altın gibi parlayanın bir can olduğunu görünce; O'nu bağlayıp devenin üzerine bindirirler. Daha sonra, Gündeşlioğlu geldiğinde çamaşırların her birinin bir yerde olduğunu görür. Bu hali görünce:

-“Leyli Sultanımı kaçırmışlar, artık burada durulmaz.”der.

Eve varır, çocuklarını alarak yola koyulur. Bir iki yol kavşağına vardığında; artık gün aşmaya başlamıştır. Çocuklarına:

-“Bu geceyi burada geçirelim, yarın tekrar yola çıkarız.”der. Ama sabah çocukları kalkmadan kendisi kalkar ve yanında bulunan çöreğini çocuklarına göre böler, başuçlarına koyar. Sonra da:

-“Allah'a emanet olun.” der ve Leyli Sultan'ı aramak için yola koyulur.

Sabah olduğunda çocuklar kalkar ama babaları yoktur. Büyük çocuk, baş uçlarında gördüğü çöreği göstererek;

-“Kardeş bunlar bizim rızkımızmış. Babamız da bizi bırakmış, sen şu yola, ben de şu yola gideyim.” diyor. Çocuklar çöreklerini yiyor ve yola koyuluyorlar.

Bu arada kervan bir köye varır. Kervanbaşı, adamlarını köyün içine salarak; Leyli Sultan'ın içinde durabileceği şekilde bir sandık yapabilecek bir usta aramaya başlatır. Bir usta bularak, bir sandık yaptırır. Leyli Sultan'ı içine koyuyorlar ve yollarına devam ediyorlar. Çocuklar da vardıkları köylerin ağaları tarafından yanına alınıyor. Aradan bir zaman geçtikten sonra Gündeşlioğlu:

-“Leyli Sultan'ımı bulamadım. O olmadan ben yaşamışım neye yarar?” diyor ve kendini köy

meşdanındaki bir kayanın koğuşuna atıyor.

Birkaç gün sonra köyde hükümdarlık seçimi yapılıyor. O zaman seçimler güvercin ile yapılıyor ve güvercin kimin kafasına konarsa; o hükümdar oluyor. Köy meydanına herkes toplanıyor ve güvercini bırakıyorlar. Güvercin Gündeşlioğlu'nun kendini koğuşuna attığı kayanın üstüne konuyor. Bu birkaç defa tekrarlanınca halktan birisi:

-Gidip şurayı arayın.

Başka biri:

-“Daha önce ararken, mitil bir ceket görmüştüm.” diyor ve gidip oraya bakıyorlar. Bir canlı buluyorlar ama saç-sakalı birbirine karıştığı için bir anlam veremiyorlar. Berbere götürüp saçını sakalını kestiriyorlar, hamama götürüp yıkandırıyorlar, terziye götürüp giydiriyorlar. Ve hükümdarın karşısına çıkartıyorlar. Hükümdar hükümdarlığı Gündeşlioğlu Mehmet'e devrediyor. Artık Gündeşlioğlu Mehmet bir hükümdardır.

Aradan bir süre geçtikten sonra, Gündeşlioğlu'nun büyük bir yükü olur. Bu yükü taşıyabilmesi için büyük bir kervana ihtiyaç duyar ve tellalla çağirtmaya başlar. Leyli Sultan'ı kaçırarak kervanbaşı: “Bu işi yapabileceğini fakat bir haramının olduğunu ve harama iyi bakılması şartıyla yapabileceğini,” söyler.

Gündeşlioğlu o gün tellallarına :

-“Kendisine güvenilir, emrinde çalışacak iki kişiye ihtiyacı olduğunu ve köy köy gezilip; bu isteğinin duyurulmasını istediğini emretti.”

O sırada Gündeşlioğlu'nun çocukları; güven, iyilik, merhamet yönünden adı duyulmuş kimselermiş. Bu duyuruyu da duyunca bu işe başvurmaya karar vermişler. Gündeşlioğlu'nun yanına vardıklarında, kervan başı tarafından haramına nasıl bakılacağını anlatılmış ve Gündeşlioğlu'nun yükünü yola çıkarmış. Bir gün çocuklar, haramın yanında otururken küçük olan; -“Sen nasıl bu hale geldin, hangi yollardan geçtin?” demiş. Büyük de bildiği kadarıyla başından geçen olayı anlatmış. Küçük olan da:

-“Hemen hemen benim başımdan da geçenler böyle.” demiş. Anaları olan fakat haram diye bildikleri Leyli Sultan, bu konuşmaları duyunca:

-Yavrum siz kardeşsiniz, ben de sizin kaybolan ananızım.” demiş. Bunu duyan çocuklar sandığı kırıp analarını çıkartmışlar. Kervan geldiğinde, kervancı durumu görünce; hükümdara çıkar:

-“Hükümdarım, senin güvenilir dediğin adamların sandığımı kırıp haramımı dışarı çıkartmışlar.” deyince hükümdar da:

Hemen mahkemenin kurulmasını emretmiş. Mahkemeye başkanlık eden Gündeşlioğlu, tek tek çocukları çağirtmiş ve çocukları dinlemiş; ikisinin de açıklaması aynı olmuş:

-“Başımızdan geçenleri anlatınca haram diye bildiğimiz can; “ben sizin kaybolan ananızım, siz de kardeşsiniz” deyince, bu yaşımıza kadar da ana hasreti ile yaşadığımızdan dayanamayıp sandığı kırdık.” açıklamasını yapmışlar. Gündeşlioğlu kadını çağirtmiş ve ifadesini almaya başlamış. Onun da öyküsü aynı olunca; Gündeşlioğlu kadına:

-“Sen kocanı nerden tanırdın, belli başlı bir işareti var mıydı?” diye sorunca kadın:

-“Kocamın göğsünün sağ tarafında mercimek büyüklüğünde siyah bir beni var ve benin üzerinde üç tane kılı vardı.” demiş. Bunu duyan Gündeşlioğlu, kaftanının sağ tarafını yırtınca; kadın:

-“Gündeşlioğlu Memed'im deyip, hükümdarın üzerine koşmuş ve çocuklarını da çağiran Gündeşlioğlu,

ihtiyarlıkta tekrar ailesine ve zenginliğine kavuşmuş.

Izgınoğlu Hikayesi

Anlatan: Ali Sedefoğlu (Cinni Ali) **Derleme Yeri:** Başdoğan Köyü/Andırın **Derleyen:**Duran Doğan, Barış Kabalıcı **Not:** Yerel söyleyiş özellikleri korunarak metne aktarılmıştır.

Göksun'un Tanır diye bir yeri var. Orada da Izgınoğlu diye bir adam, buriye çekmiş, çevirmiş; bir çok yerlerini, o yayla gendine aid olmuş. Yani, dağ daşı çiftlik haline getirmiş, tapılamış.

Yörüklerde esgiden bu gonar, göçerdi. Şimdi gonup, göçmüye yörük de galmadı. Esasında develeri de göresimiz geldi. Yörükler göçeller, Göksun'un Izgın Yaylası'na gonallar.

Izgınoğlu'nun deli'anlı bir çobanı varmış, bu olan demiş ki; "Yörükler tam otlu yerlere gonmuşlar, cabutların arasına." Izgınoğlu:

"Varım de bunları göçirim, bu da nedir?"

Atına binmiş varmış ki; neler görüyor, yörük bee'nin çadırına isabet etmiş, varmış. Yörük bee' diyeşin; yani onların da ağası. "Nedir, buriye kimden musaade aldınız da gondunuz? Kim müsaade etti?" deyinci; içerden bir kız çıkıyor ki, guşağandan yokarı her yeri altın. Allah Allah! Görmediği bir şekilde gızı görür görmez, aklının tokası boşanmış.Gız:

"Buyrun bir gavemizi için," demiş gız.

"Peki," der, çadıra iner. Hemen gız acele bir gave bişirir, içer amma gıza der ki;

"İsminiz neci?"

"Senem."

"Senem hanım vergili felan mısınız, bekar mısınız?"

"Bekarım."

"İşte bu gördünüz yayla da benim. Izgınoğluyum ben. Acaba senin evlenmek de mümkün mü? Dyişin:

"Benim de gözüm seni duddu amma benim babam bu aşiretin be'e. Babamdan isteyin falan, böyle bir gavil etmişler.

Varık, babasına düürücü gönderik, babası gelişin aşiret ağası; "Veremem." der. Daha da yokarisına çeker, geder. Elbistan, Aşın daha yaylalara gedeller.

Ulan Izgınoğlu bunların geri dönmesini diiner. Izgınoğlu bir diiner, iki diiner, göçüm zamanı gelir. Gene aynı yurda gelmiş, gonmuşlar. Hemen varmış, buluşmuş;

"Senem hanım bunun mümkünü yok mu?"

"Valla babam vermedi, mümkünü de var. Ben de seni gözüm duddu, gaçarım," der.

"Peki, nasıl kaçıp, nedecek?" deyşin: "Garşındaki eğri çamı görüyor mu? Daha şo çamı.

"He"

"Onun dibinde bekle. Elâlemi uyudduktan sora, boğçamı alır; gelirim." der.

Izgınoğlu ağşamdan gelmiş, beklerimiş oriye. Bekleyip meklerken, gız bunları yatırım de gedim deyikennek; yörük be' demiş ki; "Yav yarin Maraşaltı'ndan gedecek zaman ısıcağa galırık, develeri sinek gapıştır. Gızım, develeri çek de yükle" demiş.

Aniden bir emir veriyir gimi bi şey olmuş, kız develeri çekdim, çekecem derken; hemen bir mektup yazabilir. Zoru zoruna ocak daşının altına guyar. Çeker gedeller.

Izgınnıolu sabanan ıdıdıktan sonra bir diner ki; gargalar orda daarcık maarcık esgisi arıyır. İpsiz olmuş. “Ayvah ! Gene mi geddi?” der.

Gelir o yanna, bu yanna aalayıp sızlanırkennek; “Vay şu ocak daşlarına da ellerin değdi miydi?” diye, ocak daşını alıb alıb bağırına vurarken; ocak daşının altında bakar ki bir mektup var, okur ki kız yazmış:

“Ulan Izgınnolu, senden başka erkek goyun eti nefsim haram olsun, gelecek sene buluşuruk inşallah.” der. Izgınnıolu da: “Dişi goyun eti de bana haram olsun. Senden başka.” der, bekler yılları.

Yıllar geçmede olsun, seneye bir emir gelir, hükümet bir emir verir ki; “Yörüklerle göçme yasak.” der. Izgınnolu da bunların nere yörük olduunu, nerenin yörüü olduunu bilmez. Esgiden de gözü kümpelilik var ya. Sazı çekib de arıyecek beşiriği, gayreti yok.

Izgınnolu'nun nagadar kız vererek dedilerse, “Everek.” dedilerse; mahrum olur “evlenemem.” der

Gelelim kızın nerde olduğunu bildiği yok. Eskiden şu erlik gavırları sacayı yükledim'idi çok uzak gedellerimmiş. Gavırın birisi, gır gatıra birez demir parçası saca maca yükletmiş; şura senin, bura benim derkennek; Gonye'ye geçmiş. Gonye'de misafir olacak bir yer aramış, kimse misafir etmiyir. Bir ihtiyar garı demiş ki; dostum gelele gel. Ben misavır edim demiş. Ve garınının misavırını olur.

Yiyeb içdikden sora bakar ki, garıdan başga kimse yok. Allah kulu yok evde. Gariye derki; “Hatın ana,” der, “Senin çorun çocun yok mi idi, heç mi kimsen yoğdu?”

“Aman dostum,” der. “Ne sorasın ki?” “Ben gociye getmedim ki, çorum çocum olsun.”

“Niye de getmedin?”

“Sorma.” der. “Nerelisin sen?”

“Ben işde Göksün Izgın Yaylası'ndanım.” der.

“Aman” der. “İşte!”

“Izgın Yaylası'nda Izgınnıolu durum mu bre?”

“Durur, durur” der. “Gözünün ikisi de kör oldu. O da evlenmedi.”

“İşde O'nun dostu benidim. Oninen benim şöle gavlim varıdı.”

Gavırını misavır eder. Sabanan gederken; “Benim selamımı söle.” der. Uzun uzun da belikleri varımış. Duşu örmesi gimi. Gına da vururumuş. Gınalı belik. Izgınnıolu'na belinin birini keser, gönderir:

“Bizi bu dünada gavişdırmıyen Allah, öbür dünada gavişdırsın.” der.

Gavur şurda burda, tabi günlerin birinde gelmiş köye. Çağırılmış mamıye (Avradı):

“Gatır varıyır gatır. Gatırını çöz, yorgun.”

“Yav sen nereye gediyon, gatırının arkasına gelmiyon mu?”

“Yav ben de Tanrı amanatı var. Tanrı amanatını teslim etmiye gediyoum avvala.” der.

Izgınnıolu'nun evine varır:

“Izgınnıolu broov.”

“Ne diyon dostum, ne diyon?”

“Ulan! Senem isminde bir dosdun mu vardı? Yörük be'en gızı bre” der.

“He vardı bre!” der.

“Ulan Senem'in selamı var. Ahancık da beliini gönderdi sana. Tanrı amanatı olarak” der.

Izgınnıolu'na belii getirir. Izgınnolu barına basar. Yüzlerine sürer. O zaman birez türkü söyler amma hatırımda da galmamış:

*Gurban olam beliine,
Giriyodun hayalime düşüme,
Yaşım vardı yetmiş seksen yaşına;
Doksan oldu yüz olmaya başladı, der.*

*Aşgın tavası da ocakda gaynar,
Durmaz deli gönül de meydanda söyler,
Ermeni dillerin şekerler çiyner;
Dadlı dadlı da söz vermeye başladı, der.
Evendim işde hatırımda galmamış;
Akmazıken kör pınarın suları;
Akıp suyu calamıya başladı, der.*

Efendim işde düşünecek olursan; gavır dedimiz bir gavır, gatırı çözmeden Tanrı amanatını vermiye gediyr. Şimdiki zamanenin adamının eline geçsin, tilyarlarda geçsin, verir mi amanatı?

Karacaoğlan'ın Dünyaya Gelip de Başına Hal Geldiği Yer

Bir memlekette iki kardeş vardı. Bu iki kardeşin hiç evladı yoktu. Halleri müsait idi. Bir gün o iki kardeş birbirine dediler ki:

- "Bizim evladımız yok. Cenab-ı Allah'a yalvararak da bize evlat verme' m'ola?"

- "Yarabbi bize birer evlat ver," dediler. - "Zenginlik verme, evlat ver. Sonra ocağımız kör, yurdumuz ıssız kalacağına bize birer evlat ver." Dediler.

Cenab-ı Allah'ın hoşuna geldi. İkisine de birer evlat verdi. Birinin dokuz ay dokuz saatten sonra bir kızı oldu. O dünyaya geldiğinde, köyde birisinin de bir oğlu oldu. Kahvede otururken söz açıldı da:

- "Bugün köyümüzde bir kız ile bir oğlan dünyaya gelmiş, her ikisi de aynı saatte, aynı saniyede."

Mecliste dediler ki:

- "İkisi de bir günde, bir saatte meydana gelen kızla oğlanı birbirine vermeli, nişanlamalı. O, onu alır." dediler.

Bunun babası vekalet hesabıyla kızına vekil olarıktan, "Allah'ın emri ile ben kızımı bu komşunun oğluna veriyorum." dedi.

Nişan merasimini yaptılar. Bir ay sonra Karacaoğlan dünyaya geldi. Karacaoğlan'ın babası kardeşine dedi ki:

- "Biliyorsun ki, benim karım da hamiledir. Sen bu kızını vermesen de ben başkasına dünürücü gitmesem olmaz mıydı?"

Kardeşi dedi ki:

- "Köyde adetmiş, beni halime koymadılar. Fakat şöyle bir mesele var ki, büyür de yetişirlerse, ben emminin oğlunu isterim, beşik kertme nişanlını istemem derse; şer'an nikahsız olur."

Kızın ismi Senem'dir. Ve o Senem'in dünyaya geldiği gün verdikleri nişanlısının adı da Mahmut'tur. O Mahmut'a da dediler ki:

- "Senem senin dünyaya geldiğin gün geldi. Babası sana verdi. Bu Senem'i nasıl olsa kandırır; yan et, yön et gözüne gir. Sen kendine yak," dediler.

Karacaoğlan'a da:

- "Mahmut'a emminin kızının olduğu gün söz vermişler. Sen emminin kızının, nasıl et et, gözüne gir; onu istemesin, seni istesin," dediler.

Senem'e de dediler ki:

- "Emminin oğlu daha güzel, daha iyi adam olacak."

oğlunu istedi.

- "Öteki oğlana babam vermişse de ben istemiyorum. Varmam." Dedi, çıktı.

Velhasılı, Karacaoğlan'a verdiler. Karacaoğlan aldı emminin kızını. İkisi de birbirine çok muhabbetlilerdi.

Karacaoğlan'ı türkü söyletmek için bir köyden istettiler.

Karacaoğlan düğüne gideceği bir zaman emmisinin kızına dedi ki:

- “Senem, ben düğüne gidiyorum, sen burada kalıyorsun. Bir haramla konuşma. Ve kim kimseye hayır şer söyleme,” dedi.

Senem dedi ki:

- “Ben haram olarak bir kimseyle konuşmam. Senden başka erkek var m’ola? Bilmiyorum.”
Velhasılı Karacaoğlan düğüne gitti.

Şimdi o, istemediği nişanlısı, Senem’i boşadıktan sonra... Evvelce nişanlım diye çok aşık olmuştum, çok sevda düşürmüştüm. Senem’i alamayınca ah çekerti her daim. Bir insan birine aşık olursa, elinden bir şey gelmezse; daima ah çekerti. Ve bir insan hasta olursa, inilirse ve bir insana da aşık olur da alamazsa; ah etmeyince rahat olmazdı. Bunu da tecrübeli adamlar bilirlerdi. Mahallede bir sarı karı vardı. O karı, bu adam ah çekince:

- “Oğlum senin bu ah çekişinde bir şey var behemahal. Her neyse bunu bana anlat.”

Oğlan dedi ki:

-“Sen bilmiyon mu ana, benim ah çektiğim işi?” dedi. Senem benim nişanlımdı. Köylüler kandırış yaparıktan benden aldılar da emmisinin oğluna verdiler. Onun için ah çekiyorum. Ah çekmezsem rahat edemiyorum.

Karı dedi ki:

-“Oğlum, insan insana para vermez ama öğüt verir. Senin hal-i hazırda kaç liran var?” dedi.

Oğlan: - “60 Madeni Liram var,” dedi.

- “Satılık şimdi hal-i hazırda neyin varsa onları da sat, yanıma gel de sana bir öğüt vereyim,” dedi.
60 liralık tosununu, değerine değmezine bakmadı, sattı. Karının yanına geldi. Dedi ki:

-“Oğlum biz kızımın suya giderik. Suyu alışın eve kadar gelemek. Orta yerde bir konak yerimiz var, oraya bir dükkan aç, dedi. Çeşitlerini dükkana düzeceğin bir sırada ben onu suya eletirim.” dedi. Biz dükkanın önüne helkeleri indirip de durunca; sen orada bir ah çek, dedi. O ahı çektikten geri ben sana: “oğlum halin vaktin dükkanın yerinde, niçin ah çekiyon?” derim, dedi. Sen o vakit; -“Buraya geldiniz, su helkelerini bırakın da, dükkan açmışsın, hayırlı olsun dükkanın oğlum demiyorsun bana, ” de, dedi. Ona müteessir kaldım ki, bu karıyla Senem geldiler de hayırlı olsun dükkanın demediler, de. Müteessir kaldım, onun için ah çektim, de. Ben o vakit Senem’e derim ki: “Kızım, böyle bir açar oğlan bir işlere “Hayırlı olsun” demek şarttır. Bu vazifemizi gel ifa edek. Hayırlı olsun dükkanın diyek şu adama...”

Senem’e de:

- Gel kızım şu adama dükkanın hayırlı olsun, diyek.

Senem dedi ki:

-“Benim kocam aşıklık etmeye giderken, haram ile görüşme, dedi. O adam bana

haram benim kocam bana aşıklık etmeye giderken, haram ile konuşma, ya sazımın teli kırılır, ya dilim söylemez olur. Keramet ehliyim ben,” dedi.

-“Vay kızım, akliyin hepsi bu mu? O keramete ermiş bir adam olsa aralıkta aşıklık etmez aptal gibi. Tatlı söz yerden yılanı çıkarır. Bu bir tatlı sözü söyleyelim de, bunun samsasını, sucuğunu yiyelim.”

Bu sözü karı deyince, hemen Mahmut'un dükkanına girdiler.

-“Hayırlı olsun dükkanın oğlum,” dedi karı. Pazarlığı olsun oğlum, alem senden alavere etsin. Kar edesin, hiç zararın olmaya diyerek biraz taltiflendi.

Şimdi bunlara Mahmut, bir top kumaş karının altına koydu. Bir top kumaş da Senem'in altına koydu. Biraz samsa sucuk getirdi.

-“ Şunu kusura bakman yeyin,” dedi.

Karı dedi ki:

-“Kızım Senem, dedi, bir yiğit kırk yılda meydana geliyor. Bu adam sana evvelden aşık olmuştur. Bu adamı bir gece misafir eyle. Benden bir kimseye sır çıkmaz. Sen de kocandan hiç korkma, bu adamın da gönlünü şad eyle,” dedi.

Senem:

-“Peki,” diye söz verdi.

Hemen satırlarını eve götürüp geldiler.

Bakkal Mahmut akşamdan sonra gelerek Senem ile birleştiler. O gece Senem ile şapır şupur ettiler, Allah'a çok şükür ettiler. İncir çekirdeği göz çıkarıp, deve boku kış kırıktan sonra, er avrat gibi sarmaş dolaş oldular, uyuyakaldılar.

Karacaoğlan'dan alalım haberi. Düğünde, mecliste türkü çağırırken sazının teli kırıldı.

Hemen ordan yekindi, -“Eyvah, benim aklıma gelen gibi mi oldu iş?” deyişin ordan hareket etti.

Karacaoğlan eve geldi ki, Bakkal Mahmut Senem ile sarmaş dolaş olmuş, uyuyakalmış. Hemen kaputunu çıkardı, üstlerine örttü. Geri düğüne geldi. Sabahleyin sazı omzuna taktı, eve hareket eyledi.

Sabahleyin Senem yekindi ki, üstlerinde Karacaoğlan'ın kaputu. Atmış öyle duruyor. Senem sabahleyin kaputu görünce:

-“Gözün kör olsun Mahmut, bu muydu bana edeceğin. Karacaoğlan'ın kaputu... bizi görmüş olmalı,” dedi.

Mahmut dedi ki:

-“Ben Karacaoğlan'dan hayfımı aldım. Kendisi de bildiğini tutsun.” dedi.

Mahmut evine geldi. Senem suç sahibi olduğunu bilince kalbi melil oldu.

-“Ben ne kadar yanıldım şeytana uydum da, bu emmimin oğlunun namusunu lekeledim,” diye pişman, nadim oldu.

Bir kara donu vardı. Yaslı olduğu vakit giydiklerini giydi. Melil mahzun durdu.

Karacaoğlan'da düğünden hareket etti. Öyle şen bir vaziyette gülüp oynayarak geliyordu. Senem görünce :

-“Nasıl oluyor mu, Nerde kaldın?” deyi taltif eder konuşurdu. Gene öyle karşıladı. Karacaoğlan da hiç argın yüz göstermeden görüşerek, “ben iyiyim, sen nasılsın?” diyerek eve geldiler. Birkaç dakika evde istirahat ettikten sonra Karacaoğlan:

-“Senem, beni epey zaman beri türkümü dinlemiyorsun, şu sazımı ver hele bir türkü söyleyim de dinle,” dedi.

Aldı, bakalım Karacaoğlan ne söyledi:

*Boynu uzun güvel ördek,
Dal boynunu sürdüm bugün.
Her bakışın bir can eder;
Dertli cana kıydım bu gün.*

*Yücelerden akınırdın,
Lale sümbül sokunurdun,
Ben engelden sakınırdım,
Sen engele uydun bu gün.*

*Boğazında sarı akik,
Zülfler gerdana dökük,
Kalbim meliül göğsüm yıkık,
Dostum neler gördüm bu gün?*

*Fani Karacaoğlan fani,
Veren alır tatlı canı,
Sen n'edicen kara donu?
Dost karşımda giydim bu gün.*

Dedikten sonra Karacaoğlan dedi ki:

- "Senem, dedi, seninle biz emm'oğluyduk, emmi kızıldık, dedi. Sen benim namusumla oynadın. Ben seni üçte dokuza boşuyorum," dedi.

Bu merakla Senem; bir ulu ağaca bir örme bağladı, asıldı, öldü.

Sonra bir kişi vardı. Karacaoğlan'ın emmisine dedi ki:

- "Senem Bakkal Mahmut'la görüşmüş. Karacaoğlan kızını boşamış. Kız da varmış bir ağaca takılmış, ölmüş." Emmisi:

- "Madem o kız namussuzluk etmiş, şeytana uymuş, kendi eliyle kendini katil etmiş. Çok iyi etmiş. Söyle Karacaoğlan'a küçük kızımı vereyim, geçmesin benden," dedi.

Karacaoğlan'a deyince:

- "Emmin, küçük kızımı vereyim, Karacaoğlan benden geçmesin," diyor. Karacaoğlan:

- "Büyük kızını aldım da, küçük kızından ne hayır görürüm?" dedi.

- "Bundan sonra evlenmek geçti. Memleketi terk edip, bir dertsiz kul bulursam onunla yaşayacağım," dedi. Köyünden çıktı. Beş on gün gezdikten sonra, sabahleyin bir yere geldi. Orda bir gelin gördü. Gelin çok güzeldi. Sordu geline dedi ki:

- "Senin kocan var mı? Yoksa başın boş mu?" dedi.

Gelin dedi ki:

- "Benim kocam yok. Babam beni her kim ona bir lira verirse ona veririm," diyor.

Şimdi aldı bakalım Karacaoğlan ne söylüyor orada:

*Sabahınan ıras geldim ben bir geline,
Ala gözler seyfi gibi bakıyor.
Görmeden de göğ memesi yoğ imiş,
Felek bizi ışk oduna yakıyor.*

*Kaşların benzettim illa elife,
Bir ört düştü içerime yakıyor.
Gül ile mis mi döktün kara zülüfe?
Derin yüzüme burcu burcu kokuyor.*

*Telli mahramayı atmış boynuna,
Kendi güzelliği düşmüş aynına,
Ağ memeler iz eylemiş koynuna;
Gün değerse şimşek gibi balkıyor.*

*Karacaoğlan da gördüğün öğer,
Altın saç bağları çiğnini döğer,
Bir saçının teli on bine değer;
Gidi yokluk dizginime çöküyor.*

Karacaoğlan oradan hareket etti. Günlerden bir gün, bir köyün içinden geçip gidiyordu. Kahvede köyün ağaları beyleri otururken baktılar ki; caddeden bir aşık geçiyor. Gençlerden birisine dediler ki:

- “Şu aşığı çağır, bir türkü söyletek, türküsünden hisseli kıssalı bir şey anlarsak hiçbir yere göndermeyek,” dediler.

Hemen aşığı getirdiler, dediler ki:

- “Aşık bize bir türkü söyle, öğüt nasihat gibicesinden. Eğer türkü işimize gelirse, bu köyün içinden ne arzu edersen onu sana vereceğiz, seni bu köylü yapacağız,” dediler.

Karacaoğlan:

- “Bu köyde kalırım amma, dertsiz hiçbir kul var mı?” dedi

Köylü dedi ki:

- “Bizim köyümüzde hiç dertsiz kul yok.”

- “Lakin ben burada kalamam ya, size de bir türkü söyleyim,” dedi.

Aldı , bakalım Karacaoğlan ne söyledi:

*Yoldaş olma yol bilmeyen yolsuza.
Selam verme olur olmaz dinsize.
Komşu olma namussuza arsıza;
Sonunda ırzına hile getirir.*

*Bir körün gözüne girsen görmezse,
Bir deliye öğüt versen olmazsa,
Bir yiğit de kendi kadrin bilmezse;
Akibet başına bela getirir.*

*Hey ağ'lar beyler müşkülüm balda,
Bülbül eğlenir mi yapraksız dalda?
Çok keramet var da bu tatlı dil de;
Yüksekten uçanı ele getirir.*

*Yaz gelip de beş ayları doğuşun,
Bülbül eğlencesin güle getirir.
Yiğit olan yiğit vermez sırrını,
Kötüler sevdiğini dile getirir.*

*Karacaoğlan der ki, bu sözler pek hakır.
Meclisi meydanda sofrası pektir.
Cebennem diyorlar ateşi yoktur.
Herkes atasını bile götürür.*

Karacaoğlan gelmekte olsun... Bir memlekette bir bey oğlu vardı. Çok zengindi. Parasının sayısını kendi de bilmezdi. Hacılar, hocalara çok zekat verirdi. Parasının zekatını verirdi. Fakire fukaralara sadaka verirdi. Ekmek sahibiydi, misafir sahibiydi. Serçeleri aç bırakmazdı. Herkesin karnını doyururdu. Günlerden bir gün avradına dedi ki:

- “Biz şu şehirden bir çeyrek saat kadar denizin yakınına bir yüksek konak tutturak. Orada daha iyi misafir sahibi oluruk, orda yaşiyak,” dedi. Denize yakın bir ev yaptırdılar. Şimdi bey oğlu dedi ki:

- “Bize bir köle lazım, her ne emredersek onu gettirtirecek,” dedi.

Bir arap çocuğu yakaladılar, köle olarak yanlarına aldılar.

Bey oğlu, avradıyla öyle muhabbetliydi ki, daha dünyaya öyle muhabbetli kimse gelmemişti. Arap çocuğu on iki yaşlarına, onbeş yaşına değdi. Bir gün bey oğlunun avradı arap çocuğuna bakınca, gözüne çok hoş çok şirin göründü. Fikrini bozarak arap çocuğunu kandırarak beraber oynastılar.

- “Ben bu arapla yarmayı kaynattım. Ben herife ne düzen kullanayım, diye düşünmeye başladı. Hele hasta olayım,” diyerek bir yatak yazdırdı.

Yatağa yattı, “ölüyom kalıyom, çok rahatsızım” diye çabalamaya başladı. Bey oğlu geldi :

- “Ya hatun kişi, ne oldu sana? Yahu hatun kişi, hasta mı oldun? Sayrı mı oldun? Sana n’oldu?” diye sormaya başladı.

- “Ben ölüyom,” dedi karısı.

Bey oğlu dedi ki:

- “Senin hastalığın çok kötü. İnsan hasta oluşun ölmekliği mi icap eder? İyi olun inşallah,” dedi.

Dedi ki:

- “Ben ölücü bir hastayım. Bunda sonra ben başıma geleceği biliyorum. Fakat öldüğüme kaygı etmiyorum. Ölüm Allah’ın emri ama bir kaygım var, dedi. Kaygım şu ki, ben öldükten sonra benden kötü bir karı alın da, beni hiç hatırına getirmen,” dedi.

Bey oğlu dedi ki:

- “Sen ölme, yoksa sen öldükten sonra ben avrat almam. Ölünceye kadar bakar bakar kalırım, avrat almam,” dedi.

Karısı dedi ki:

- “Beni öyle kandıramazsın. Senin evlenmeyeceğini, benden sonra karı almayacağını bileyim ki? Soykanı kes, at”

Bey oğlu dedi ki:

- “Bu benim karım ağır hasta, nasıl olsa ölecek, başka da karı almam, bunun bana ne gereği var,” dedi.

Yarısından çokçasını kesti attı.

Karısı bir gün yatıp, beş gün yatarken, tatlı düzen yapıyordu. Bir gün yekindi, ölmedi. Birkaç gün bu vaziyette yaşadılar. Karı günlerden bir gün kocasına dedi ki:

- “Herif, sen avrat ben avrat, dünyanın tadını kaçırдық, nasıl olacak?” dedi.

Beyoğlu dedi ki:

- “Gözü kör olası, sen ölsen de ben kocaya varmazdım, dedin. Sen karı alırsın dedin, itimat etmedin. Hazır aletimi kestirdin. Şimdi bu pazar yerinde satılmaz ki; para zoruyla geri alalım.”

Karısı Dedi ki:

- “Ne yapayım, yanılmışım. Kıymetini bilememişim,” deyince;

Bey oğlu dedi ki:

- “Bunun çaresi yok, sen düşün. Bunun bir düşüneceği yok benim için,” dedi.

Avrat dedi ki:

- “Şöyle bir kolaylık düşündüm. Beni boşa, arabın oğluna nikah eyle elinle. Ben onunla bazen yıkılayım kalkayım. Sana da eskisi gibi hürmet ikram edeyim. Kimse bilmesin bu vaziyetlerimizi. Gene dışardan bakarlar beni bey oğlunun avradı bilsinler.”

Bey oğlu boşadı. Arabın oğluna nikah etti. Böylelikle yaşıyorlardı.

Karacaoğlan bir baktı ki (Geldi Karacaoğlan gayri); denizin kenarında bir yüksek konak var. “Acab bu insan dertsiz bir kula benziyor, ben şunun yanına varayım da şunun kahvecisi olayım” dedi. Yanına vardı. Bey oğlula odaya oturdular. Kahvesini içti. Yemeğini yedikten sonra, zaman geldi, yattılar. Arap oğlu da içeri gitti, hanımla yattı. Karacaoğlan dedi ki:

- “Bu bey harem odasına gitmedi. Misafir odasında kaldı. Acaba karısına küskün müdür?”

Karacaoğlan yatağın içerisinde bir malihülyaya daldı. “Acep benim gibi de dertli kul varm’ola? Emmimin kızını terk edince namusuna leke geldi, memleketimi terk ettim,” dedi, bir “Ah” çekti.

Bey oğlu da bir malihülyaya daldı. “Acep benim gibi de dertli kul varm’ola? Benim karım bu vaziyete getirdi beni, ne kadar dertli bir kul oldum, ” deydi o da bir “Ah” çekti. Karacaoğlan dedi ki:

-“ Babam benim derdim var, ben ah çekiyom, sana n’oluyor?”

Beyoğlu dedi ki:

- “Benim derdimi bir dağa yükletseler, dağ götüremez, anca ben götürüyorum,” dedi.

- “Söyle derdini,” dedi bey oğluna Karacaoğlan.

Aldı bakalım bey oğluna ne söyledi:

*Sevdiğim giydirdi yeşil alları,
Yakın etti yukardaki yolları,
Taze taze bitirdiğim gülleri,
Ah n’ideyim bir köleye yoldurdum.*

*Yekin sevdiğim de kuşağı kuşan.
Deli olur senin derdine düşen.
Hoş geldin deyip de sarıp sarmaşan,
Muhabbeti ara yerden kaldırdın.*

*İndirdi de kömür gözlerin indirdi,
İndirdi de bir kötüyü bindirdi,
Dost başa bakar düşman ayağa;
Düşmanımı şad eyledi, güldürdü.*

*Bakın bele bey oğlunun haline,
Döner değirmen bu çeşmin seline,
İnanman ağalar da dostun diline;
Bakın beni serseriye yeldirdi.*

Deyip kestikten sonra Karacaoğlan dedi ki:

*Kulak verdim çar köşeyi dinledim,
Bizim için gıybet eden ço imiş.
Bilemedim emmi dayın kıymetin,
Arkamızda bir karlıca dağ imiş.*

*Anacımız da yeşil yapraklı dağlar,
Hastanın halinden ne bilir sağlar?
Her nereye varsam dertliler ağlar,
Gezdim şu dünyayı dertsiz yoğ imiş.*

*Karac'oğlan der ki; gidip gelmeden,
Ben usandım el içinde yelmeden.
Çok yaşayıp mühlet ile ölmeden,
Az yaşayıp bir dem sürmek yeğ imiş.*

Dedi kesti.

Karacaoğlan orda durmadı, çıktı hareket etti, bey oğlu da böylelikle öldü. O zamanın adamı:

- "Aman, her gün gelir geçer, geçmeseydi, bey oğlunun ünü geçmez, dönmezdi," derlerdi.

Karacaoğlan ordan ileri varışın, bir gelinle bir kız görür. Gelin dedi ki:

- "Şu gelen oğlan beni beğenir." Kız dedi ki: "beni beğenir, seni beğenmez" dedi.

Bunlar bu iddiayı ettiler. Gelin aldı, ne söyleyecek bakalım;

*Bir kızınan bir gelinin kastı var.
Gelin der ki: irengimiz al olur,
Ala göze siyah sürme çekersem;
Gözü kanlı yiğitlerden gel olur.*

*Kız derkine : şu canımın kastına,
Dostu olan gül gönderir dostuna.
Bir yiğit de otursa ağ göğsümün üstüne,
Ala karlı mor sümbüllü yay'lolur.*

*Haydi kız seniynen mahkeme olalım,
Kadıdan müftüden fetva alalım,
İkimiz de birer alma sunalım;
Yetğini dururken hamı kim alır.
Almanın sağlamanın yüke tutarlar,
Uluğun çürüğüne suya atarlar,
Tereyağı oğul bala katarlar;
Var git gelin vargit ergen ben'alır.*

*Gelin der ki: Çeşit çeşit başım var,
Baş altında hilal gibi kaşım var,
Kız senin de bir gecelik işin var;
İkincisi kervan gider yol olur.*

*Yaz gelip de beş ayları doğma mı?
Hakkın irahmeti yere yağma mı?
O bir gecem bin gecene değme mi?
Gözü kanlı koç yiğite bal olur.*

Karacaoğlan:

*Karac'oğlan der ki; dağlar meşesi,
İki güzel birbirine düşesi,
Biri gül, bir top menevşesi,
Karac'oğlan ikinize de kul olur.*

Deyip kesiyor.

Karacaoğlan ordan gitti, birkaç gün sonra karşısına bir kız geldi. Aldı bakalım Karacaoğlan ona ne söyler:

*Aşağıdan gelen yelkenli gemi,
Yiyelim içelim sürelim demi,
Teknede bulursam yutarım seni.
Havada uçan turna isen de..*

Aldı kız:

*Oğlan ben de bir kaşıcak karıyım.
Gören aşıklara cevri belayım.
Küffardan yapılmış demir kaleyim;
Alaman Hazreti Ali isen de.*

Aldı Karacaoğlan:

*Kız benim sana da çokça ahtım var.
Yalan dünyada daha mehdim var.
Demirden kalene tunçtan topum var.
Sökerim dünyanızı sinayasın da.*

Kız aldı:

*Oğlan der : meylim meylime katmam,
Dinim hak ise dinine tapmam,
Senin dediğin de şu yola gitmem;
Varmam mevlanın sevgili kuluysan da.*

Karacaoğlan aldı:

*Kız meylini meylime katarım.
Hak dini var ise ona taparım.
Hamtdan üstüne köprü çatarım;
Selçe'nin Tuna'nın seli isen de.*

Kız aldı:

*Oğlan ne çok çalınıyon bizim kaleme,
Yaşın küçük dayanaman belama,
Sırrımı verme de cümle aleme;
Gel sarılak oğlan deli isen de.*

Karacaoğlan aldı:

*Karac'oğlan der ki; yüce imiş,
Atifeti bahçe ile bağ imiş,
Kız seni sinadım, sabrın yoğ imiş;
Almam şimden sonra Hürü isen de.*

Deyip kesiyor. Buradan Karacaoğlan gider. Gördüğü güzele, önüne gelene türkü yakar.

(Yarım kalmış olan bu hikaye, Andırının Çiçekli Köyü'nden 1315 / 1899 doğumlu İbrahim İNEKÇİ'den derlenme. O da Andırın'ın Tokmaklı Köyü'nde oturan, 99 yaşındaki aşık Mehmet'den öğrendiğini söyledi.)

(Yaşar Kemal, Sarı Defterdekiler, Türkiye İş Bankası Yayınları, 394 sayfa, Ciltsiz. hamur, ISBN: 975-458-341-2; Boyut: 14cm x 20cm; Baskı Tarihi: 2002 Özgün Dili: Türkçe)

Mermer Taş Hikayesi

Derleyen: Duran Doğan, Barış Kabcacı **Kaynak kişi:** 1-Bektaşlı Köyü'nden Yakup Demirci (72), 2-Altın Yayla Köyü'nden İshak Bülbül (52)

İran padişahının oğlu ile İsfahan padişahının kızı birbirlerini rüyada görüp aşık olurlar. Bunun üzerine İran padişahı, hükümünün geçtiği yerlerdeki bütün kızlara ilan vererek; “Herkes kızlarını buraya getirsin,” diye toplar. Babaları kızlarına en güzel elbiselerini giydirip; sarayın yanından geçirir. Ancak padişahın oğlu kızları görür ve “Bunların hiç biri Gülizar’a benzemiyor.” der. Sonra anasına gelip; rüyada gördüğü kızı aramak için gitmek istediğini söyler. Anası bu duruma razı olmasa da, bu kez babasına gelip, gitmek istediğini söyler. Babası ne kadar yalvarsa da fayda etmez. Bunun üzerine babası; “Cehennem dibine git” der.

Padişahın oğlu oradan çıkıp İsfahan’a gidip İsfahan padişahının sarayına girer. Saray muhafızlarına durumu anlatır ve kızın ne iş yaptığını sorar. Onlar da kızın hekim olduğunu söylerler. Bunun üzerine cebinden pala bıçağı çıkardığı gibi vücudunun birkaç yerine saplar.

Askerler hemen durumu padişahın kızına haber verirler. Kız da: “Gelsin bakalım,” der. Oğlanı kızın yanına getirdiklerinde, kız şöyle bir bakınca; aklı başından gider. Oğlanın rüyasında gördüğü kişi olduğunu anımsar. Düşünüp taşınır ve oğlanın yarasını tükürükler ve yara iyileşir.

Kıza her gün öğle yemeği için bir kaz gelirmiş. Bu defa misafiri var diye, iki kaz göndermişler. Akşam bakmışlar ki; kazlar olduğu gibi duruyor. Kız ve oğlan içerde baygın yatıyorlar. Bir süre sonra oğlan ve kız kendine gelmiş. Ne yapalım diye düşünmeye başlamışlar.

Kız; “Benim babam beni sana vermez, biz kaçıp gidelim” der. Böylece kaçıma karar verirler. Bunun üzerine kız yükte hafif, pahada ağır eşyalar ile bir heybe de altını aldıktan sonra, ikisi beraberce bir ata binip; İstanbul’a gelirler. Burada bir gün beş gün derken, elde avuçta ne varsa; tükenmeye başlar.

Kız der ki; “Beyim bu para tükenirse ne yapacağız? Sen çalışmıyorsun, ben çalışmıyorum.”

Oğlan da :”Ya meraklanma, Allah büyük,” der.

Para iyice tükenince, “Buranın padişahına iyi bir adam derler,” diyorlar. “Gidip bundan ev isteyelim. Hiç olmazsa başımızı sokacak bir hanemiz olur,” derler.

Oğlan; “Ben padişahın gidip hane isteyemem” deyince, kız; “Ben gider isterim” der.

Derken padişahın yanına gelirler ve kız padişaha şöyle seslenir:

Aldı kız:

Anamdan babamdan geçtim de geldim,

Beyim bir hane ver eğlenek burda.

Elverişli derler şanı duyduk,

Beyim bir hane ver eğlenek burda.

Aldı padişah:

*Hane istiyorsan hanemde otur,
Giy tacımı hükümümü yetir,
Sen benim olursan tahtımda otur,
Gözüm gördü gönülüm geçmez bey kızı.*

Aldı kız:

*Şablar bayrağını tahtında sunar,
Ata evladına kemlik mi yapar?
Benim bir nişanım var o bana yeter,
Beyim bir hane ver eğlenek burda.*

Aldı padişah:

*Sabah olsun orduları kurayım,
Kurayım da kenarına durayım,
Senin nişanlını çekip vurayım,
Gözüm gördü gönülüm geçmez bey kızı.*

Aldı kız:

*Şablar bayrağını tahtına sunar,
Şimdi bir söz desem el beni kınar,
Şahin yuvasına karga mı konar?
Karga kadar hükmün yok imiş beyim,*

der ve dışarı çıkıp; “Ne yapacağız?” diye kara kara düşünmeye başlarlar. Dışardakiler; “Padişah seni sınıadı, istediğin haneyi sana verecek.” derler. Atlarını, eşyalarını getirirler. Bu ara İstanbul padişahı büyücülerini toplayıp, sihir yaparak oğlanı öldürmek için bir plan hazırlamaktadır. Kız yukarı çıkıp, oğlan da peşinden çıkarken; merdivene ayağını atar atmaz, merdiven ayaklarına yapışır:

Aldı oğlan:

*Karanlık gecenin olmaz ışığı,
El uzatıp atlamadım eşiği,
Ayağımdan tuttu mermerin eşiği,
Gel hakkımı helal eyle bey kızı.*

Aldı kız:

*Yiterim yiterim kapı açılmaz,
Zehir mi içeyim zehir içilmez,
Can tatlıdır tatlı candan geçilmez,
Ne hakkım var helel edem bey oğlu?*

Aldı oğlan:

*Anam babam hayal oldu gözüme,
Ezrail baksın dedi yüzüme,
Mermer taşı geldi çıktı dizime,
Gel hakkımı helal eyle bey kızı.*

Aldı kız:

*Bağ bahçe diktim de meyve mi yetirdim,
Yetirdim de gölgesinde mi oturdum,
Kolum açıp dizimde mi yatırdım,
Ne hakkım var helal olsun bey oğlu?*

Aldı oğlan:

*Kadir mevlam yolumuzu şaşırdı,
Şaşırdı da İstanbul'a düşürdü,
Mermer taşı ince belden deşirdi,
Çok hakkın var helal eyle bey kızı.*

Aldı oğlan:

*Kızıl ordu bayrakları aşıyor,
Ak göğsümde ecel aşı pişiyor,
Mermer geldi omuzumdan aşıyor,
Gel hakkımı helal eyle bey kızı.*

Aldı kız:

*Bir bey oğluyunan geldik buraya,
Yenik düştük bir onulmaz belaya,
Yalvar yaradana girsin araya,
Hiçbir kulu darda komaz yaradan.*

Bu türkü söylendikten sonra Cebrail geliyor, mermere kılıçla vurup oğlanı oradan kurtarıyor ve “Dile benden ne dilersen,” der. Oğlanda; “Beni böyle edenlerin helak olmasını istiyorum” der. Bunun üzerine İstanbul padişahının da sülalesinin de sülalesi yok olur.

Eskiden padişahlık döneminde yeni padişahı belirlemek için yüksekçe bir yere çıkıp, ortalığa bir kuş bırakırlarmış ki; buna devlet kuşu deniliyor. Kuş kimin kafasına konarsa; o padişah olurmuş. İstanbul padişahı da helak olduktan sonra, yeni padişahı belirlemek için; bir kuş alıp yukarı çıkarıp bırakmışlar. Kuş gelmiş oğlanın başına konmuş. Bu durumu üç kere tekrar etmişler, üçünde de oğlanın kafasına konmuş. Çevredekiler demişler ki; “Bunda bir hikmet var, bu çocukta bir asalet var. biz de bunu padişah yapalım.”

Oğlan padişah olmuş ve babasının sarayının her şeyiyle aynı düzende bir saray yaptırmış. Kız da aynı şekilde kendi babasının sarayının aynısından bir saray yaptırmış. İkisi de babalarını buraya başka bir padişah gibi davet ederler.

Babaları saraya gelir, görürler ki; her şey kendi sarayları gibi. Oda sayısı, bahçe düzeni, çiçekler, her şey aynı. Sonunda kızın babası, kızın yemek kabından şüpheleniyor. Durumu başvezirine söylüyor. Çok geçmeden kız ortaya çıkıyor. Geliyor ve babasının elini öpüyor. Babasından özür diliyor. Babasına; “Baba ben tıpkı senin evindeki gibiyim, evlenmedim” diyor. Oğlanın babası da geliyor. Kucaklaşıp sarılıyorlar. Sonunda kırk gün kırk gece düğün yapıp evleniyorlar. Onlar ermiş muradına biz çikalım kerevetine...

Meryemçil Efsanesi

Anlatan: İbrahim Ergün **Derleme Yeri:** Andırın **Derleyen:** Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Not: Yerel söyleyiş özellikleri korunarak yazıya aktarılmıştır.

Şimdi Andırın İlçesi'nin otuz kilometre mesafada bir Geben Gasabası var. Bu Geben Gasabası'nın dört kilometre dosunda bir gale var. Meremçil Galesi diyen bir gale var. Şimdi, Andırın'ın da gene dört kilometre guzeyinde Geben yolu üstünde bir gale var. Azgıd Galesi deniyir buna. Şimdi Geben'in otuzkilometre guzey kısmında Göksun hududu içinde bir Gızıl gale var.

Gızıl gale'nin Bee'nin bir oğlu var. Bir de Azgıd Galesi'nin Bee'nin oğlu var. Ve Geben'in dört kilometre

guzeyinde bulunan Meryemçil Galesi'nde Bee'nin bir gızı var. Şindi Azgıd Galesi'nin Be'nin oğlu ve Göksün'deki Gızılale'nin Be'nin oğlu bu gıza müşdere olular. Bu iki Bee, Meremçil Galesi'nin Be'ne gızını istemiye geliller. Düürücü gedeler. O zaman istemiye gelinci; Meremçil Galesi'nin Bee'e iki Be'nde hatırından geçemez. Ortiye bir şart goşar: Der ki, "Atınızın ayarı toprağa basdırmadan hangınız evvel galeme gelirse, gızımı ona veririm." der.

Şindi bu cüvabı alan Gızıl Gale'nin Be'nin oğlu (Birez de güçlüymüş), hemen daş döşsemiye başlar. Döşer. Epiye de ireler. Hatda Meremçil diyen denilen bir yayla var. O yaylaya ta gelir. (Ben sonraları bunu merak etdim geddım, döşeli daşları gördüm. Da duruyor daşlar.)

Şindi hal bölıyeken Andırın'ın dört kilometire mesafasındaki Azgıt Galesi'nin Be' de şaşanlar. Yani birez gücü de zayıfımış. Ne yapacanı şaşanlar. Gızın gönlü de Azgıt Galesi'nin Be'nde. Der ki;

"Gızıl Gale'nin Be'e gelmek üzere, aklını başına devşirsın, Bee'en oğlu gelmek üzere, yetişemez. Atının ayana keçe sarsın, gelsin." der.

Şindi Azgıt Be'e atlarının ayana keçe balar. Ondan sonra bir heyet olarak şiye, Meryemçil Galesi'ne bir günde varıllar. Fakat Gızıl Gale'nin Be'e hâlâ daş döşemekde olur. Bir habar varır kı; Gızıl Gale Be'e oğluna; "Valla Azgıd Be'e geldi bilen," deller.

Ordan gelir. Yokardan arı bakarkine; Azgıd Be'e galey gelmiş, ondan sonra ordan arı bakar der ki; "Yav Meryem de zatan çilli idi." der. Yani "Çirkin idi." demek ister. Alamadı ya. Yani Meryemçil adı ordan geliyor.

Sürmeli Beyin Hikâyesi

Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak Kişi: AZGIT (Yeniköy)'den Fatma Cinkara (76)

Bir gün Sürmeli Bey çobanı İshak'a: "Haydi git, şu benim nişanlımı bir gör de gel bakalım, nasılmış?" demiş. İshak atına binmiş, gitmiş ve Sürmeli Bey'in nişanlısını görmüş ki; kız ayın on dördü gibi parlıyor. Ona aşık olmuş. İshak, dönüp gelirken; ağasını kızdan soğutmanın yollarını düşünmüş.

Gelmiş ve ağasına: "Vallahi ağam, senin nişanlının yanına giren çıkan belirsiz." der. Sabah olunca Sürmeli Bey, üç arkadaşıyla ata binip; kızın olduğu yöreden geçip giderken kız, Sürmeli Bey'e bakıyor ki; Sürmeli Bey kendisiyle hiç ilgilenmeden, geçip gidiyor. Kız: "Nereye gidiyorsun, üç arkadaşınla buraya bakmadan?" der. Sürmeli Bey kıza hiç seslenmeden, yoluna devam eder; başını alır, gider.

Sürmeli Bey'in gidişinin üzerinden üç dört sene geçer. Fakat hiçbir haber alınamaz. Kız (Şahsenem), Sürmeli Bey'i arayıp dururken, hocalara rastlar ve durumu onlara anlatır.

Hocalar, bir süre sonra Sürmeli bey'i bulur ve Şahsenem adında bir kızın kendisini aradığını söylerler.

Sürmeli Bey:

*Hocam geldiğin yaz mıydı güz müydü?
Şahsenem de gelin miydi kız mıydı?*

Hocalar:

*Benim geldiğim yaz değil güz idi,
Şahsenem de gelin değil kız idi,* derler.

Sürmeli Bey bunun üzerine; başından kaynar sular dökülmüşçesine pişmanlık, kızgınlık, hiddet ve

öfke ile başını alıp gider, abdallara ve çalgıcılara karışır. Uzun seneler geçer bu sürgün hayatın üzerinden. İyice kötülenmiş ve hastalanmıştır. Bir süre sonra, abdallarla birlikte Maraşaltı'na gelir, konarlar.

Sürmeli Bey'in Arif Bey adında bir ağabeyi varmış. Arif Bey ata binip, araya araya Sürmeli Bey'i Maraşaltı'nda bulur. Varır görür ki; kardeşi perişan. "Kalk kardeş gidelim." der. Sürmeli Bey: "Ben gitmem," deyince Arif Bey:

*Maraşaltı yanar yanar ört olur,
Her sinecik bir alıcı kurt olur,
Ben giderim yüreğine dert olur,
Kalk gidelim gardaş sılaya doğru.*

Sürmeli Bey:

*Maraşaltı yanıp yanıp od olsun,
Her sineciğim bir alıcı kurd olsun,
Sen gidersen yüreğime derd olsun,
Ben gidemem gardaş sılaya doğru.*

Arif bey:

*Damın önünden su akıp geçmedi,
Anan baban kefenini biçmedi,
Çok söz söyledim de sözüm geçmedi,
Kalk gardaş gidelim sılaya doğru.*

Birbirlerine böyle türkülerle seslenirken; Sürmeli Bey, orada kahrından ölür. Arif Bey, kardeşini orada toprağa verir. Ata binip köyüne döner. Eve biraz yaklaşınca; atından iner, bir taşın üzerine oturur. Bu sıra anası Arif Bey'in yanına gelir. Arif Bey :

*Sallayıp sağ ayağında yatıran,
Dokuz ayda hamilinde götüren,
Adam edip de meclise getiren,
Derdimin ortağı anam da geldi.*

Arif Bey, anasıyla konuşup; bütün bu işlerin sorumlusunun Çoban İshak olduğunu söyler. Çobanı ele geçirmek için, yalandan "Arif Bey öldü, bunun mezarını kazalım." demişler.

Bu habere İshak çok sevinir. Çünkü O da ölürse; Şahsenem'i rahatlıkla alabilecektir. Bunun üzerine mezarlığa gelir. Orada İshak'a "Senin boyun Arif Bey'in boyuyla aynı, şu kabre bir gir bakalım; acaba uzunluğu yeterli mi?" derler. İshak mezara uzanınca, üzerini toprakla kapatıp; İshak'ı oraya gömerler. Daha sonra Arif Bey de Şahsenem'le evlenir; geriye Sürmeli Bey'in türküleri kalır.

Dünden Bugüne Düğünlerimiz

Yakın Akraba Evliliği

Andırın yöresinde akraba evliliği gününüzde azalmasına rağmen az da olsa rastlanmaktadır. Andırın yöresinde insanlar birbirlerini tanımalarından dolayı akraba evliliğini tercih etmektedirler. Hatta yabancı biri ile evlenen kıza: "Hiç mi amcasının oğlu yoktu da başkasına gitti?" deyimini vardır. Ayrıca mirasın dağılmaması için de akraba evliliği yapılmaktadır. Başkasına giden kıza kına gecesinde;

*Baba kızın çok muyudu
Bir kız sana yük müydü
Kör olasın emmilerim*

Hiç oğlunuz yok muyudu dizeleri okunarak (kızın ağzıyla) yabancıya gitmeme arzusu dile getirilir.

Kız isteme

Kız istemeden önce istenecek kızın soylu bir aileden olması istenir. Bu amaçla kızın ailesi çevreden sorulup öğrenilir. Aynı durum kız tarafı için de geçerlidir. Eğer kızın ailesi beğenilmiş ise kız görmeye gidilir. Kız görmeye oğlanın annesi, akrabalarından kişiler ve kendisi gider. Kızı beğenmişler ise sıra kız istemeye gelir. Kız istemeye çevreden kişiler ve oğlanın babası gider. Kız istenecek ailenin önceden haberi vardır. Bir süre sohbet edildikten sonra asıl konu açılır ve kızı isteyecek kişi "Allah'ın emri peygamberin kavli ile oğlumuzu kızınızı istiyoruz" denilir. Kız ailesi bir süre düşünmek istediğini belirtir. Bu zaman zarfında yakın akrabalara danışılır, kızın fikri alınır. Bundan sonra kız verilecekse; oğlan evine bir gün verilir, bu günde gelen aile kızın verildiği belirtildikten sonra getirilen tatlı türünden şeyler yenir, buna ağız tatlısı denir. Daha sonraki bir günde çevreden tanıdıklar davet edilir ve ikinci bir büyük tatlı töreni tertip edilir. Bundaki amaç ailelerin birbirlerini tanımasıdır.

Nişan

Nişan töreni düğünden önce yapılıp, çiftlerin evlenmek için hazırlıklara başladığı dönemdir. Nişan töreni yapıldıktan sonra düğün için hazırlıklar başlar. Nişan ile düğün arasındaki zamanda çiftlerin birbirlerini daha iyi tanımaları amaçlanmaktadır.

Nişan töreni aile çevresinin belirlediği bir günde yapılır. Nişanın günü belirlendikten sonra nişana çağrılacak kişiler davet edilir. Nişan daha çok kız evinin tertip ettiği bir tören niteliğindedir. Tören kız evinde veya salonlarda yapılır. Törene katılanlar bir süre eğlendikten sonra, takı töreni yapılır. Bunda amaç evlenecek çifte yuva kurmalarında yardımcı olmaktır. Takı törenine öncelikle yakın akrabalarından başlayarak getirdikleri takılar veya vermiş oldukları para ilan edilir. Takı takma işi bittikten bir süre sonra nişan sona erer.

Düğün

Düğün hazırlıkları tamamlandıktan sonra her iki aile birleşir ve düğün günü tespit edilir. Genellikle düğünler cuma günü başlayıp pazar günü sona ermektedir.

Düğün günü tespit edildikten sonra düğüne çağrılacaklara, akrabalık derecesine göre çeşitli hediyeler gönderilir. Buna okuntu denir.

Düğün cuma namazının akabinde davetlilerin düğün evine gelmesi ile bayrak töreni yapılır. Bayrak töreninde, bayrak çevreden görülebilecek bir yere asılır. Bunda amaç o evde düğün olduğunun belirtilmesidir. Bayrak töreninden sonra yemek yenir.

1-Çaba Töreni

Törenin amacı evlenen çiftlere yardım etmektir. Yemekten sonra çaba olacak kişiler bir yere otururlar. Çabaya oturan kişiye düğün sahipleri kahve ikram ederler. Düğünde davul zurna eşliğinde yapılan çabada, kişiler yakınlıkları ve maddi durumlarına göre düğün hizmetlerinden sorumlu şahsa bir miktar para verirler. Bu şahsa "Abdal ağası" denir. Bu toplanan paralar masraflar için kullanılır.

Çaba töreninden sonra davul zurna eşliğinde çeşitli oyunlar oynanır. Bu oyunlar güncel ve yöresel halk oyunlarıdır.

2-Kına Töreni

Kına töreni kız evinde olur. Öğle yemeğinden sonra (veya gece olabilir) kına yakmak için kız evine gidilir. Kız evinde çeşitli oyunlar oynandıktan sonra kına tepsisi çıkarılır. Kına tepsisinin üzerine kına ile birlikte mumlar dikilir. Bununla orada bulunan kişiler müzik eşliğinde çeşitli oyunlar oynarlar. Daha sonra kına tepsisi gelinin başı üzerine getirilerek kına türküsü adı verilen türküler söylerler. Bu türküler daha çok gelin övme, gelinin babası evinden ayrılışından dolayı üzüntüsünü belirten niteliktedir. Bundan sonra kına töreni sona erer.

Gelin Övme Türküsü

*Kapıda söğüt gelinim, kapıda söğüt
Verdiğim öğüt gelinim, verdiğim öğüt
Sevdiğin yiğit gelinim, sevdiğin yiğit*

*Sen safa geldin gelinim, gelmen kutlu olsun
Yarenim, yoldaşım, bacım, ağzın tatlı olsun*

*Çarşıda nişe gelinim, çarşıda nişe
Okkası beşe gelinim, okkası beşe
Sevdiğin paşa gelinim sevdiğim paşa.*

*Sen safa geldin gelinim, gelmen kutlu olsun
Yarenim, yoldaşım, bacım, ağzın tatlı olsun*

*Giydiğin çizme gelinim, giydiğin çizme
Ökçesin büzme gelinim, ökçesin büzme
Komşuyu gezme gelinim, komşuyu gezme*

*Sen safa geldin gelinim, gelmen kutlu olsun
Yarenim, yoldaşım, bacım, ağzın tatlı olsun*

3- Gelin Getirme

Düğünün son günü gelin getirilmek üzere kız evine gidilir. Kız evi gelini vermeden önce biraz naz eder. Kızın kardeşi kapıyı kapatır, gelinin götürülmesini geciktirmek ister. Hediyeler verildikten sonra razı edilir. Kızın kardeşi bizzat gelini arabaya bindirir. Gelin yola çıktıktan sonra gençler ve çocuklar yolu bağlayarak para ve hediye alırlar. Gelin oğlan evine geldiğinde vasitanın üzerine arpa, kuru üzüm ve bozuk para atılır. Arpa atılmasının sebebi çocuklarının çok olması isteği ve ayrıca arpa atılarak ilerde zengin olmaları düşüncesi vardır. Daha sonra gelin arabadan indirilmeden önce bir kişi kapıyı tutarak oğlanın anası ve babasından, yakın akrabalarından indirmelik ister. Bunlar maddi gücüne göre hediyeler verirler. Bu hediyeler ileride damat tarafından sermaye edilecektir. Hediyeler paranın yanında mal olarak da verilir. Gelin arabadan indikten sonra eşikliğin önüne bir bardak konur ve bunu gelinin kırması istenir.

Bunda düşünce kurulan yuvanın dağılmasıdır. Tüm bu işler yapılırken gelinin yanında akrabadan yenge adı verilen iki bayan bulunur.

4- Zifaf (Gerdek) Gecesi

Gelin oğlan evine geldikten sonra yakın komşular toplanır. Gelini öven türküler söylenir. Övgülerden sonra imam nikahı kıyılır. Gelin odasının kapısına kadar sağdıçlar ile gelen güvey sırtı yumruklanarak içeri itilir. Daha sonra sağdıçlara çarşaf verilir. Bunda amaç gelinin bakireliğini tespit etmektir.

5- Baş Bağlama

Düğünün ertesi günü gelinin başı bağlanır, mevlit okunur. Bu törene bayanlar katılır. Davetlilere şerbet dağıtılır. Mevlide gelenler para toplarlar, ayrıca kız işlemiş olduğu tülbentleri gelen davetlilere dağıtır. Bundan sonra kız baba evine el öpmeye götürülür. Düğünden bir hafta sonra kız evi oğlan evini yemeğe çağırır. Bundan sonra yemek davetleri karşılıklı olarak devam eder.

Köyde Düğün Adetleri

Kölelideki düğün gelenek ve görenekleri;

(Köleli Köyü'nden Emekli Albay Halil Arslantaş'ın kendi köyü ile ilgili yazdığı kitaptan alınmıştır.)

Nişan ve Düğünler

Düğün konusunda çevre illerden farklı olduğu kanaatine varılan bölümler vurgulanacaktır.

Kız isteme Türkiye'nin her yerinde olduğu gibi gelir durumu ve sosyal seviyesi denk olan aileler arasında büyüklük istemesi ile olur ve bu konuya "kız bitirme" denir. Türkçe'de yaygın olarak kullanılan iş bitirme gibi kız istemeye gidenler için de "Falancanın kızını bitirdi." denir. Kısa süreli bir nişanlılık döneminden sonra düğünler genellikle hatta daima sonbaharda yapılır. Bunun nedeni hasat sonu olmasından dolayı düğün masraflarının karşılanmasıdır.

Oğlan tarafı kız tarafına bir miktar başlık parası verir ve buna "kalın" denir. Bu para kızın ailesi tarafından yine gelin adayının müstakbel ev hazırlıkları için harcanır. Düğünden 10-15 gün önce davetiyeler gönderilir. Davetiyenin adı "okuntu" dur. Okuntu olarak; kibrit, havlu gibi eşyalar gönderilir. Hatırı yüksek olan davetlilere veya yakın akrabalara daha kıymetli okuntular, sıradan olanlara da normal okuntular gönderilir. Okuntuyu alanlar da düğüne geldiğinde düğüne yardım olarak verdiği parayla, buna "çaba" denir, katkıda bulunur. Bazen de davetliler düğün evine katkıda olsun diye düğüne kesilecek koyun, keçi gibi hayvan getirirler. Bunlar genellikle küçük olur, bu nedenle de bir şeyi ufaklığı bakımından küçümsemek için "okuntu oğlağı gibi" denir.

Düğün denince oğlan evi, akla gelir. Kız evi genellikle bir kayıp ve hüznün sembolüdür. Oğlan evinde perşembe günü bayrak dikilir, cuma, cumartesi düğün yapılır, buna "düğün çalma" denir ve pazar günü kız evine gidilerek öğleden sonra oğlan evinde olunacak şekilde gelin getirilir.

Perşembe günü düğün bayrağı dikilmesine rağmen, o gece düğün evine daha çok düğünde yardımcı olacak akrabalar ve çok yakın arkadaşlar gelir.

Esas eğlenceli düğün cuma günü başlar, yani üç günlük düğünün birinci günü cuma günüdür. Cuma günü sabahtan düğün evine çalgıcılar gelir. Kölelinin çalgıcıları davul ve zurnacılarıdır.

Davul ve zurnacılar cuma günü sabahtan itibaren düğün evinde çalmaya başlarlar. Cuma günü öğleye kadar düğün evine eğlence için daha ziyade çocuklar gelir. Öğleden sonra gençler ve orta yaşlılar da gelmeye başlar. İlk düğün yemeği cuma günü öğleye başlar. Bu genellikle bulgur pilavı, dövme pilavı ve yahnidir.

Düğün sahibine katkıda bulunmak için yapılan yardımlar, yemek sofrası kaldırıldıktan sonra oturan ve kendisinin bu katkıya katılacağı değerlendirilen kişilerden, davul ve zurna ile yapılan törenle toplanır , buna ÇABA denir. Burada davulcunun rolü büyüktür. Bazı esprili olanlar, davulcuyu daha fazla oynatmak için biraz nazlanır ama vereceği çaba parası da çok olur. Çaba toplayacak davulcu genellikle tecrübeli ve davulla iyi oynayan davulcuların arasından tercih edilir. Köleli'de kahvehane yoktur ve hiç olmamıştır. Düğün evi bir bakıma eğlenmenin ötesinde sohbet yeri de olduğundan, genç ve orta yaşlılar düğünde halay çekerek oynarken, daha yaşlılar da sohbet ederler.

Yine öğleden sonra gündüz, zaman zaman davul ve zurnacılar kadınların bölümüne geçerek (kapalı ve erkeklerin girmediği bir odadır) onların oynamalarına eşlik ederler. Kalan zamanda küçük çocukların (12-15 yaşlar) güreş yarışmaları davul ve zurna eşliğinde gündüz yapılır. Bu arada düğün evine gelen bütün misafirler davul ve zurna ile eve yakın yerde karşılanır. Bu nedenle düğün evine gruplar halinde gelmesi tercih edilir. Bazen de gelen misafirler gelmekte olduklarını belirtmek için uzaktan tabanca veya tüfek atışı yaparak düğün evini ikaz ederler. Bu bir bakıma ruhu genç ve olgun bir grubun düğüne gelmekte olduğunu vurgular. Davul ve zurnacı bulunduğu faaliyete ara vererek bunları karşılar. Biraz daha zengin aileler iki davul iki zurnacı bulundururlar. Davul ve zurna birer tane iken de davulcu ve zurnacının yedekleri vardır. İki davul ve iki zurnası olan düğünlerin sonra sohbeti daha havalı olur. "Falanca oğlunun düğününde çifte davul dövdürdü." denmesi küçümsenecek bir hava değildir.

Akşam yemeği için uzun yer sofraları hazırlanır ve yine öğle yemeğindeki yemek türleri ikram edilir. Akşam yemeğinden kısa bir süre sonra düğün evi civarında bir açık alana "sinsin ateşi" yakılır. Bunun için gündüz büyük ağaçlardan oluşan odunlar toplanır. Gecenin karanlığı iyice bastırdıktan sonra bu ateşin civarında toplanılır. Davul ve zurnacıların da gelmesi ile şenlik başlar. Önce yine halaylar çekilir, halayın başını herkes çekemez, bu halay başları bazen komşu köylerden olur ve onlar her köydeki düğünleri şenlendiren insanlardır. Halaydan sonra kırbaçla oynanan serçe oyunu oynanır. Bunun sonunda ateşin etrafı boşaltılır ve davul ve zurna eşliğinde genç ve orta yaşlılardan bir kişi, sinsin ateşinin etrafında sinsin oynatır. Bir süre sonra bir başkası koşarak sinsin oynayanı kovar ve kendisi oynamaya başlar. Bu bir yarım

saat veya bir saat kadar devam eder. Sinsin oynayan kişi gelen kişiden kaçmazsa bu, "ben senden korkmuyorum" anlamına gelir ve bu iki kişi arasında sinsin gecesinin son perdesini oluşturan "güreş faslı"nı başlatır. Artık gençler ve orta yaşlılar arasındaki güreşçi sayısına göre 2-3 saat devam eder. Bu, bazen iki mahallenin, bazen de iki köyün güreş şampiyonasına döner. Özellikle de Haruniye'nin Kuşçu Köyü (adeta Köleli'nin kardeş köyüdür, camileri olmadığı için her cuma Köleli'ye gelirler) ile Köleli Şampiyonası gibi olur. Düğünün en heyecanlı ve en tartışmalı bölümü budur.

Bazen heyecanlı tartışmalar olur ama inanılmaz bir terbiye sonucu gençler büyüklerin sözüne uyar ve heyecanlarını bastırarak düğünün gece bölümü kapatılır. Cumartesi günü ve gecesi düğünün en canlı günüdür. Cumadaki faaliyetler aynen tekrar edilir; fakat düğünün saygın konukları ve düğüne ancak bir gün gelebilecekler, düğünde oynamak isteyenler (Bunlar iyi oyunculardır.) ve güreşmek isteyenler bu günü tercih ederler.

Düğünün gündüz olan bu bölümünde özellikle öğleden sonra davul zurna eşliğinde halaylar çekilir. Oynanırken oyun kısa bir süre durdurulur, oyuncular arasından sesi güzel olan birisi bu oyuna uygun olan türküyü söyler.

Kadınlar bölümünde geline kına yakılırken, erkekler de bir başka odada toplanarak eğlenirler. Erkekler bölümündeki eğlence, oğlan evinden gelen erkeklerin cezalandırılmasına yönelik olarak yapılan şakalardır.

Pazar sabahı oğlan evinde atlılar ve yayalardan oluşan bir grup gelini getirmek üzere seğmen olarak hazırlanır. Bu gruba 'seğmen' veya 'düğün seğmeni" denir. Başka yerlerdeki 'düğün alayı' anlamındadır. Bu grubun içinde gelini getirecek olan at ile çeyizleri taşıyacak olan yük atları da olur. Seğmende tabancalı olan köylüler olmakla birlikte, tüfekli olanlar daha çoğunluktadır. Düğün seğmeni davul ve zurna eşliğinde kız evine varır. Oğlan evinde çok az bir kalabalık kalmıştır. Başta damat adayı olmak üzere oğlan evi artık gelin alayını beklemektedir.

Kız evinde davul ve zurnalar bir başka coşku ile çalar. Oğlan evinden gelen oyuncular davul zurna eşliğinde halay çekerken, bir taraftan da gelinin çeyizi ve gelin hazırlanır. Gelinin çeyizleri içerisinde en

kıymetlisi olan çeyiz sandığı, gelinin çoğunlukla el emeği olan oya ve dantel örgüleri ile diğer kıymetli eşyaları ile doludur. Evden sandık çıkmadan gelinin kardeşi sandığın üzerine oturur ve bahşişini aldıktan sonra kalkar ve çeyiz sandığı ata yüklenir. En son gelin evden çıkar. Gelin evden çıkarken uğur olsun diye ezan okunur.

Düğün alayı bin bir coşkuyla kız evinden oğlan evine doğru hareket eder, bu arada ata düşkün olanlar arasında bu iki ev arasındaki düzlük alanlarda at yarışları yapıldığı gibi bazen de cirit bile oynanır.

Gelin alayı oğlan evine geldiğinde, gelin attan inmeden damat adayı geline bir mal başışı söz verir buna "mehir" denir. Ondan sonra şeker, leblebi, fındık, fıstık ve bozuk para karışımı olan şeyler uğur getirsin diye yüksek bir yerden gelin ve atının üzerine ve etrafına atılır. Bu çocuklar için düğünün en eğlenceli anlarından birisidir. Daha sonra gelin sağdıçların yardımıyla attan indirilir ve evin içine girmeden kapıda durur ve geline bir şişe verilir. Gelinin bu şişeyi kapıya çarparak kırması gerekir. Kırarsa uğurlu olacağı kanaati vardır.

Gelin odaya alındıktan sonra, genç kızlar gelinin de katılımı ile içeride oynar. Ancak gelin genellikle üzüntülü rolü yapar ve bu rol baba evinden itibaren başlar. Çoğu zaman baba evinden ağlayarak çıkar ve "hem ağlarım hem giderim" sözü bunu için söylenmiştir.

Genç kızlar ve gelinin oyunu bittikten sonra tecrübeli kadınlar geline nasihat ederler. Bunlara "gelin öğüdü" denir. Bunların konuşma şeklinde olanları olmasına rağmen besteli şarkı şeklinde olanları daha meşhurdur ve duygulu bir şekilde söylenir. Bunlardan iki dörtlük aşağıdaki gibidir:

*Giydiğin kara gelinim giydiğin kara
İnme pınara gelinim inme pınara
Allah onara gelinim Allah onara
Sen sefa geldin gelinim sen sefa geldin*

*Gelmen kutlu olsun gelinim gelmen kutlu olsun
Yarenim, yoldaşım,bacım dilin tatlı olsun*

*Giydiğin çizme gelinim giydiğin çizme
Ökçesin büzme gelinim ökçesin büzme
İzinsiz gezme gelinim izin siz gezme*

... Nakarat ...

Gelinin çeyizleri atlardan indirildikten sonra müsait bir yerde sergilenir. Bu eşyalar arasından bazıları, genellikle küçük heybeler düğüne gelen hatırlı kişi veya akrabaların ki bunlar ya çaba parası olarak büyük meblağ vermişlerdir ya da okuntu oğlağı, tekesi, koçu getirmişlerdir, atlarına hediye olarak konur.

Düğün müddetince düğüne katılanların pek de fark etmediklerini sandığım şey, davul ve zurnacıların (bunlara "çalgıcılar" denir) bir sanat şaheseri sunmalarıdır. Halay ve diğer oyunlarda çaldıkları havaların her biri ayrı ayrı güzellikte olmasına rağmen daha da önemlisi ve pek fark edilmeyen dediğim bazı durumlarda çaldıkları havalardır. Bunların hepsi birbirinden farklıdır. Örneğin; çaba toplarken çalınan hava, davetlileri karşılamada çalınan hava, sinsin oynarken çalınan hava, güreş yapılırken çalınan hava, gelini baba evinden çıkarırken çalınan hava, gelin oğlan evinde attan inmeyi beklerken çalınan hava değişiktir. Bunların ayrı ayrı her biri bulunduğu ortamın psikolojik durumuna göre seçilmiş son derece duygulu parçalardır.

Maniler

1
Beyaz çorap öreyim
Daldan dala sereyim
Alçalın yüce dağlar
Ben yarimi göreyim

2
Arabamın mazısı
Bu Allah'ın yazısı
Arabamın çağları
Yarım aştı dağları

3
Arabamda dört teker
Binsem bana of çeker
Yarı gurbette olan
Ağlar ağlar of çeker

4
Masa üstünde çiçek
Elbisem biçilecek
Anne haberin olsun
Şerbetim içilecek

5
Elbisemin biçimi
Yalan dünya geçimi
Gel yarım konuşalım
Bir sigara içimi

6
Fasulyeleri guruttum
Bişirmeyi unuttum
Gel oğlan konuşalım
Annemgili uyuttum

7
Elbisemin moruna
Ölüyorum uğruna
Şehir oğlu değil mi
Dakmam onu koluma

8
Almayı yüke koydum
Ağzını dike koydum
Yarın elinden aldım
Boynunu büke koydum

9
Ay doğar aşar gider
Maraş'a paşa gider
Komşu kızı sevenin
Emeği boşa gider

10
Hay oğlan hant mısın?
Çantada bant mısın?
Ben aslın bilmiyorum.
Kürt müsün Cerit misin

11
Mani demeye geldim
Kaymak yemeye geldim
Kaymak başını yesin
Yarı görmeye geldim

12
Mantıvarın marıcı
Bu dert beni alıcı
Anam babam verirse
Varıcıym varıcı

13
Şo keklik es de keklik
Kanadı deste keklik
Çıkmış daşın başına
El eder dostu keklik

14
Mantıvarım mak beni,
Üşütmüşsün ört beni
Koynunda terletmişsin
Sinende kurut beni

15
Köprüünün altı diken
Yaktın beni gül iken
Allah da seni yakısın
Üç günlük gelin iken

16
Köprüünün altı ırmak
Su gelir parmak parmak
Şimdi bir adet çıkmış
Kız oğlana yalvarmak

17
Köprüünün altı bostan
Yaşasın Arabistan
Arabistan kızları
Ne don giyer ne fistan

18
Ah mentuvar mentuvar
Mentuvarın vakti var
Mantuvara gelenin
Cennette bir tahtı var

19
Denizin dalgası var
İçinin halkası var
Çok evlenen deyusun
Günde bir kavgası var

20
İncecik inne misin
Gözlerde sürme misin
Her soran seni sorar
Bağdat'ta hurma mısın

21
Köprüünün altı çiçek
Çiçekler biçilecek
Ben yarimi bilirim
Orta boylu mor çiçek

22 Maydanozu biçerim Yolak bulur geçerim Ya kız seni alırım Ya bu candan geçerim	31 Gün ardınca düştü mü Çift güvercin uçtu mu Ardıç dalına kurban Yar buradan geçti mi	40 Durnayı yel eğliyor Yeli bir gül eğliyor İki köy arasında Beni bir kız eğliyor
23 Yüzüğüüm mühür benim Çektiğim kahır benim Eoğlunun yüzünden Yediğim zehir benim	32 Dağda harman olur mu Aşka ferman olur mu Yana yana kül oldum Küle derman olur mu	41 Eğlen eğlen eğlen yar Eğlen bize gidelim Sen yağmur ol ben güneş Yağa çeve gidelim
24 Köprüünün altı kuyu Uyu sevdiğim uyu Ne de tez sarhoş oldun İçtiğin üzüm suyu	33 Dağların başı duman Bugün halim pek yaman Yanarak kebab oldum Hiç yok mudur acıyan	42 Elinde gümüş nacak Sandım bana vuracak Şu giden suna boylu Acep kimin olacak
25 Köprüünün altı handır İçerim dolu gamdır Al sana beş on lira Şu kızını bana kandır	34 Dağlar alaca kardır Benim imanım yardır Bu kadar ayrılığın İlle bir dili vardır	43 Elinde süt küleği Kardan beyaz bileği Neden kabul olmuyor Bekarların dileği
26 Köprüünün altı ırmak Su gelir parmak parmak Her yiğidin kârı mı Yardan yadigâr almak	35 Davarı heylemeli Önünü eğlemeli Senin gibi itleri Alıp da neylemeli	44 Entarisi fitilli Nerden aldın bu dili Bu dil buranın değil O şehirin bülbülü
27 Dağda davar güderim Satar odun ederim O yar benim olursa Evde hatun ederim	36 Davar hakkından gelir Sesi yakından gelir Ben yare garış vurmam Allah hakkından gelir	45 Yağmur yağar yaşa neyler Kalem oynar kaşa neyler İki gönül bir olursa Beğler neyler paşa neyler
28 Şu dağların üstü kar Ben de sana küstüm yar Yar yare küsmez amma Küstüğümün aslı var	37 Değirmenin Yaleli Üç gün oldu görelî Eller ne derse desin Yar gardaşdan ileri	46 Besmeyleyle çıktım yola Selam verdim sağa sola A benim devletli beyim Vakti şerif hayır ola
29 Dağda ardıç yakarlar Güzele sık bakarlar Güzeller ateşine Çirkinleri yakarlar	38 Değirmen sala benzer Sevdiğim bana benzer Yalnız yatan kızın Rüyası fala benzer	47 Bize geldik size geldik İnci mercan dize geldik Başlar tacı iki gözüm Arz eyledik size geldik
30 Dağda ardıç kurusu Geçti güzel sürüsü Acep benim olmaz mı Üç güzelin birisi	39 Denizde gider gemi Atıma verdim yemi Tamam iki sen beni Görmedim Hatice'mi	48 Duvardan kedi atladı Bekçinin ödü patladı Merak etme bekçi baba Beyler kesesin yokladı

- 49
Merdivenim kırk ayak
Kırığına bastım dayak
Yarım gelecek diye
Koşarım yalın ayak
- 50
Manici başı mısın
Cevahir taşı mısın
Sana bir mani yazsam
Cebinde taşır mısın
- 51
Giderim cılgı yola
Çal küleğin su dola
Abdest al namaz kıl ki
Dileğin kabul ola
- 52
Gökte uçar kırlangıç
Kanadı ayrıç ayrıç
Beni yardan ayıran
Kan kussun avuç avuç
- 53
Gurbet biter bitmez
Döneceğim yanına
Alacağı kızını
Kızma ey kaynana
- 54
Giden eşekli oğlan
Beli fişekli oğlan
İşaretten anlamaz
Eşek kafalı oğlan
- 55
Sögüdün dalındayım
Yiğidin kolundayım
Yiğit beni atarsa
Ben onun canındayım
- 56
Su gider enişine
Ben giderim peşine
Güzel güzel kızların
Ben giderim peşine/Yanmışım
ateşine
- 57
Su gelir güldür güldür
Gelin güğmünü doldur
Eğer yarım gelmezse
Vur beni burda öldür
- 58
Babam ekinin bitti mi?
Kardaş ekmeğin arttı mı?
İşte koyup gidiyorum
El kızı keyfin yetti mi?
- 59
Bir evlecik kenî ektin
Ekin değil pürçek imiş
Kız anadan ayrılması
Düğün değil gerçek imiş
- 60
Don yuduğum yastı taşlar
Gölgelendiğim ağaçlar
İşte koyup gidiyorum
Anam, bacı, çift gardaşlar
- 61
Evimizin önü otlar
Arkamı verdiğim dutlar
İşte koyup gidiyorum
Silip süpürdüğüm yurtlar.
- 62
Andırının yaylasında.
Su durmaz kovasında.
Aklıma yarım düştü.
Tam namazın ortasında.
- 63
Uzağa hızlı gider,
Üstü yıldızlı gider,
Sevda çeken kızların,
Mektubu gizli gider.
- 64
Zeytin kara ben kara
Zeytine vermem para
Gel buluşalım sevdiğim
On bire çeyrek kala
- 65
Karyolam engin olsun
Vardığım zengin olsun
Zenginlik para etmez
Kafamın dengi olsun
- 66
Sıra sıra kazanlar
Kara yazı yazanlar
Cennet yüzü görmesin
Aramızı bozanlar
- 67
Masa üstünde sucuk
Kilosu yedi buçuk
Gelmiş beni istiyor
Beyaz gömlekli çocuk
- 68
Masa üstünde pekmez
Bu pekmez bana yetmez
Bizim köyün kızları
Taksisiz gelin gitmez
- 69
İndim dereye durdum
Bir çift güvercin vurdum
Bir gelinin uğruna
On beş altın bozdurdum
- 70
Çamdan sakız akıyor
Kız nişanlın bakıyor
Eski nişanlın gelmiş
Burcu burcu kokuyor
- 71
Kazara kaza olmuş
Andırın kazası
Geçi gütmeye getmiş
Meclis umum azası
- 72
Çıktım çukur ovanın düzüne
Vurdum dizime dizime
Kurban olayım yarım
Kan mı bulaştı yüzüne
- 73
Andırın'ın yolu otlu
Benim yarımın dili tatlı
Ben yarım ile giderken
Ulaşamaz çifte atlı
- 74
Hoca ezan okuyor
Sesi beni yakıyor
Benim sevdiğim kız
Lise birde okuyor.
- 75
Dağın ardı çiçekli
İsterim yarım gelsin
Eğer yarım gelmezse
Allah belasın versin

76 Yumurtaının sarısı Yere düştü yarısı şorda bir eşek ölmüş Kaynanama darısı	85 Trenin penceresi Pencerenin perdesi Andırın'ı sevmeyen Bulaşık tenceresi	94 Sivri sivri sinekler şeker olsam yiyecekler İstemediğim oğlana Beni zorla verecekler
77 Başında telli başlık Gel yanıma gardaşlık Güzel bacın var ise Sana vereyim haşlık	86 Taksi gelir yanaşır İçi dolu çamaşır Andırın'ın kızları Koca diye ağlaşır	95 Burası kenar imiş Ayrılan yanar imiş Bülbüller yuvasına şahinler konar imiş
78 Kara şalvar yıldır yıldır Gardaş tabancan doldur El içinde arlanıyom Götür beni evde öldür.	87 Ben kalede oturrum Helli yağlık götürürüm Senin gibi kötüyü Ayağıma getirrim	96 Pencerede Arap var Ayağında çorap var Kız kaçırmak kolay değil Karakolda dayak var
79 Entarisi mor imiş Yar sevmesi zor imiş Küçücüküm bir yar sevdim Düğüncüsü bol imiş	88 Bahçelerde kereviz Kerevizi yediniz Andırın'ın kızları Gelin olup gittiniz	97 Madımak gitti m'ola Yolları tuttu m'ola Benim nazlı yarım Beni unuttu m'ola
80 Ha buradan aşağı Ben inemem inemem Küçücüksün sevdiğim Sözüne güvenemem	89 Kara kazan kaynamasın Atlar cirit oynamasın Varın söylen nazlı yare Bu yıl yayla yaylamasın	98 Zeytin yaprağı yeşil Dibinde kahve pişir Eğer kahve pişirmezsene Beni aklına düşür
81 Eteğimin pilesi Yandan bir eklemesi Ver ana sevdiğime Kolaydır beklemesi	90 Biçer geliyor biçer Ekini biçe biçe Benim yarım geliyor Samsunu içe içe	99 Gittim arpa biçmeye Eğildim su içmeye Amacım arpa değil Yarımle görüşmeye
82 Batlıcan oymadın mı? Tadına doymadın mı? Ana beni kınama Sen gelin olmadın mı?	91 Gemi gelir yanaşır İçi dolu çamaşır Kızlar giyinip kuşanmış Bakan gözler kamaşır	100 Masa üstünde roman Okurum zaman zaman Kız ben seni kaçıırırım Mezun olduğun zaman
83 Çiçekli'nin söğüdü Kimden aldın öğüdü Önce böyle değildin şimdi burnun büyüdü	92 Kalenin altı kuyu Uyu sevdiğim uyu Bana sarhoş diyorlar İçtiğim üzüm suyu	101 Armudu gıcı tuttu Yolları sucu tuttu Ben güzeli severken Çirkini sancı tuttu
84 Kara şalvar dikerim Diker diker sökerim Eller yarım dedikçe Ben boynumu bükerim	93 İndim dereye durdum Bir çift güvercin vurdum Bir gelinin yüzünden On beş altın bozdurdum.	102 Ördek suya dal da gel Yardan haber al da gel Eğer yarım gelmezse Tut kolundan bul da gel

- 103
Deniz dibinde mermer
Kafeste bülbül inler
Benim gönlümde sensin
Senin gönlünde kimler
- 104
Mavi taksi boyandı
Geldi kapıya dayandı
Bu gece kaçacaktım
Fallik anam uyandı
- 105
Karanfiller ekene
Gül sarılmış dikene
Allah sabırlar versin
Gizli sevda çekene
- Mantuvar Çevirme: Genişçe bir
kabın içine su konulup suyun
üzeri örtüldükten sonra içine
iğne, düğme, çatal iğne, fasulye,
para gibi şeyler atılır. Suya atılan
nesnelere birer kişi adına çekilir ve
o nesneyi kim attıysa onun
şansına mani okunurdu.
- 106
Hey hizine hizine
Kürkü geçmiş dizine
Oturmuş yol üstüne
İt de bakmaz yüzüne
- 107
Mantuvarım ocak ocak
Ben biterim kucak kucak
Gelin kırmızı hemanlı
Kızlar mantuvar açak
- 108
Mantuvarım menem yok
Ben öksüzüm anam yok
Ellerin sürüsüyle
Benim de bir tenem yok
- 109
Arpa biçtim az kaldı
Tel kırıldı saz kaldı
Uz sallan sevdiğim
Kavuşmamız az kaldı
- 110
Torbada biberim var
Karşıda dilberim var
Göz tutmuş gönül sevmiş
Benim ne haberim var
- 111
Pınarbaşı ben olayım
Bulanırsam bulanayım
Verin beni sevdiğime
Dilenirsem dileneyim
- 112
Kız saçların saçların
Oynar omuz başların
Kız seni alırım ama
Darılır mı gardaşların
- 113
Kız saçların iki kat
Bir katını bana sat
Var annenden izin al
Bir gece de benle yat
- 114
Pınarın başı güzel
İçinin daşı güzel
Salavat getirin yoldaşlar
Yarımın kaşı güzel
- 115
Pınar başı milli olur
Güzel seven dilli olur
Güzel seven yiğitler
Gelişinden belli olur
- 116
Karşıda kiraz dalı
Dibinde yeşil halı
Ya Muhammed ya Ali
Sen göster doğru yolu
- 117
Ah madaanız madaanız
Aramız derya deniz
Yarım orda ben burda
Yatamıyom yalınız
- 118
Yittim sandık açıldı
İnci mercan saçıldı
Anasına muştuluk
Kızın bahtı açıldı
- 119
İncecik iğne misin?
Yumuşacık sürme misin?
Her öven seni över
Kabe'de hurman mısın?
- 120
Merdivenim kırk ayak
Kırkına vurdum dayak
Yaz kapıdan gelirken
Koşarım yalın ayak
- 121
Eteğimin pilesisi
Yandadır eklemesi
Ver ana sevdiğime
Kolay mı beklemesi
- 122
Andırın'ın ovasında
Su durmaz kovasında
Yar aklıma düşüyor
Namazın ortasında
- Üç kız aralarında mani söylerler;
- 123
Benim adım benli Eşe
Var benlerim köşe köşe
Yolcu oğlan binler yaşa
Şu mu güzel ben mi güzel?
- 124
Benim adım benli Hürü
Var benlerim sürü sürü
Yolcu oğlan yoluna yürü
Şu mu güzel ben mi güzel?
- 125
Benim adım benli Fatma
Var benlerim çatma çatma
Yolcu oğlan hile katma
Şu mu güzel ben mi güzel?
- 126
Abril bilmez amanı
Kadir satar samanı
Sakın Abril'in kışından
Camızı ayırır eşinden

- 127
Almalıya çıksam da
Bizim eller görünür mü
Varsam anama söylesem
Ağan duyar darılır mı
- 128
Yat demeden yatan evlat
Kalk demeden kalkan avrat
Dah demeden yürüyen at
Onun başındadır devlet
- 129
Çilemiz dolmayınca
Gül beniz solmayınca
Ben yarime yar demem
Yar benim olmayınca
- 130
Taştan taşa kayarım
Yoktur benim ayarım
Sigara içmeyi
Erkekten mi sayarım
- 131
Naneyi ektim taşa
Bitmedi kaldı kışa
Kız ben seni alırdım
Askerlik geldi başa
- 132
Masa üstünde yılan
Yılan boynuma dolan
Şimdi burdan geçecek
Dallas gömlekle oğlan
- 133
Köprü altında kazık
Kaynanam ölmüş ne yazık
Öldüğünde değilim
Bir top bezime yazık
- 134
Kaynana kazan kapağı
Oğlu şeker topağı
Kayınbabayı sorarsan
O da kapının köpeği
- 135
Odama serdim kilimi
Çek kaynana dilini
Akşam oğlun gelirse
Kırdırırım kambur belini
- 136
Tren gelir düttürür
Düdüğünü öttürür
Şimdiki zaman kızları
Bir şekere öptürür
- 137
Parmağındaki yüzüğün
İki mavi taşı var
Gideceğim oğlanın
İki kız kardeşi var
- 138
Kümbetir'in çarşısına
Gün değer karşısına
İnsan aşık olur mu
Kapı bir komşusuna
- 139
Kara tavuğu kesmişler
Kanadından asmışlar
Köyden gelen gençleri
Gazeteye basmışlar
- 140
Motorumuz fort dizer
Üstünde yarım gezer
Giymiş mavi gömleği
Cüneyt Arkın'a benzer
- 141
Tabakası takalı
Oğlan beyaz yakalı
Çok istemem bey oğlu
Otuz iki tokalı
- 142
Tabakası gümüşten
Ben anlamam bu işten
Beni baştan çıkartan
Ablam değil eniştem

Masallar

Akıllı Deli ile Zırrıkı Deli

ir varmış bir yokmuş, eski zaman içinde kalbur saman içinde, Akıllı Deli ile Zırrıkı Deli adında iki kardeş varmış. Bir gün bunların anaları hastalanmış. Köylüler demişler ki; "Annenize baklava yedirirseniz iyileşir." Akıllı Deli, Zırrıkı Deli'yi şehre baklava almaya göndermiş. Zırrıkı Deli yolda giderken, unutmamak için "Baklava baklava baklava ...." diyerek başlamış yürümeye.

Biraz gittikten sonra bakla bakla demeye başlamış. Böyle diyerek giderken, bir çiftçiye rastlamış, çiftçi sormuş: "Nereye gidiyorsun?" Zırrıkı Deli: "Şehre, anama bakla almaya gidiyorum." demiş, "Ekinlerin içinden yolup götürsene," demiş çiftçi. O da öyle yapmış, ekinlerin içinden toplayıp götürdüğü baklaları eve getirmiş ve anasına yedirmişler, bunun üzerine anaları ölmüş. Analarının cesedini kazanda iyice kaynatıp sonra götürüp, gömmüşler.

Bunun üzerine deli divane gezip dolaşırken, köyden birisi bunları kapısına çoban olarak almış. Bir gün keçileri otlatırken Zırrıkı Deli, bir armut görmüş. Armutun başına çıkmış ve armutları dibine dökmeye başlamış. Fakat yere attığı bütün armutları keçiler yemiş. Sadece birinin boynuzuna takılı iki tane armut kalmış. Bunun üzerine Zırrıkı Deli boynuzuna armut takılan keçi hariç diğerlerinin hepsini öldürmüştü. Sonra da keçilerin sahibinin korkusundan eve gelememişler ve köyü terk edip gitmişler.

Yolda giderken bir öküzü rastlamışlar. Zırrıkı Deli: "Bu öküzü eve sürelim, merdivenden çıkarsa benim; çıkmazsa senin olsun." demiş, Akıllı Deli'ye. O da "Pekala." demiş. Öküz merdivene çıkınca Zırrıkı Deli'nin olmuş, o da bunu kasabaya götürüp satmaya karar vermiş. Yolda giderken bir kertenkele görmüş. Kertenkeleye; "Öküzü kasabaya satmaya götürüyorum, sen almak ister misin?" demiş. O da başını sallayınca; öküzü kertenkelenin yanına bağlamış. "Parasını haftaya verir misin?" demiş, o da yine başını sallayınca, oradan ayrılp; gitmiş. Sonra öküzü eşkiyalar gelip, yiyorlar.

Bir hafta sonra Zırrıkı Deli gelip kertenkeleden parayı istiyor. Kertenkele de buna başını sallayıp, duruyor. "Parayı vermeyecek misin?" diyor. O yine başını sallıyor. Eline bir sopa alıp kertenkelenin üzerine yürüyünce; kertenkele taşların içine kaçıyor. Zırrıkı Deli başlıyor taşları sökmeye. Taşları sökme işlemi günlerce sürüyor, kertenkeleyi bulamıyor fakat bir koca küp buluyor. Küpü alıp Akıllı Deli'nin yanına getiriyor.

Küpü açıp bakıyorlar ki; küp ağzına kadar altınla dolu. Akıllı deli diyor ki; "Komşudan git bir ölçek al gel de bunu bölüşelim fakat komşuya altın ölçeceğimizi söyleme." diyor. Zırrıkı Deli komşuya gidip, "Altın ölçmeyeceğiz, buğday ölçeceğiz; ölçüğü verin." diyor. Komşu bunlardan kuşkulanıp ölçüğü dibine biraz mum yapıştırıp öylece veriyor. Altını bölüşüp ölçüğü tekrar geri getirdiğinde, komşu bakıyor ki; muma bir altın yapışmış, böylece altın ölçtüklerini anlıyor. Bunları hemen gidip hükümdara şikayet ediyor. Hükümdar adamlarını gönderip, bunların elinden altınları alıyor.

Böylece Akıllı Deli ve Zırrıkı Deli kahırlarından ölüyorlar..

Altın Bülbül

Bir varmış, bir yokmuş; evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; ülkenin birinde bir padişah varmış. Bu padişahın üç tane oğlu varmış. Padişah büyük bir saray yaptırmış. Sarayın her yerini altından, inciden döşetir. Sarayın içini dört dörtlük döşer. Fakat sarayın bir eksigi olur. O eksigin adını hiç kimse bilmez, sadece padişah biliyormuş.

Bu sırada padişahın oğulları arasında, babaları öldükten sonra “tahta kim geçecek?” çatışması varmış. Bu çatışma, bu anlaşmazlık sarayın eksiklerinin bulunmamasına sebep olabiliirdi. Padişahın oğullarının kavgası ülkeye yayılmıştı. Padişah içindeki sıkıntıları çözmek için çareler arıyordu, bir taşla iki kuş vurmak istiyordu; ve nihayet sorunu çözdü, sarayın eksigini oğullarına bulduracak ve bir şart koşacaktı. Bu akıllı oğullarına demiş:

“Oğullarım, sarayın eksiginden haberiniz var. Bu eksigi tamamlayan, benden sonra padişah olacaktır.” demiş. “Bu günden itibaren arama başlasın.” demiş. Bu konuşmadan sonra çocukların içinde bir yandan bir sevinç başlamış, bir yandan da hüznün çökmüş. Sevinçli yanı sarayın eksikliğini tamamlayan, padişah olacak. Bulamayan ise, bu sevdadan vazgeçecek.

Padişahın oğulları bu düşünceyle garip garip yola çıkarlar. Bayağı bir yol alırlar. İlerde üç tane levha görürler. Levhalarda şöyle yazıyormuş: “Giden ya gelir ya gelmez, birinde giden gelir; diğerinde giden gelmez.” yazıyormuş.

Padişahın en büyük oğlu hile yapıp, “giden gelir.” yazan yolu seçer. Ortanca oğlan, “giden ya gelir ya gelmez.” En küçüğün ise; kendisi seçmeden yolu seçilmişti bile. Üç kardeş bir araya gelir ve bir taşın altına birer tane yüzük koyarlar. Amaçları; gelen gitmeyecek ve en sonuncu gelene kadar bekleyecekti.

Büyük oğlan gide gide usanır, ileride bir taş görür ve dibine oturur. Ortanca oğlan da gide gide yorulur, terzi yanına girer.

Küçük olanı ise: Az gider, uz gider; dere tepe düz gider, geri döner ki; bir kolan uzunluğu kadar yol görür. İleride karşısına bir ev çıkar, evin ne kapısı var, ne penceresi var. Hiçbir şey yok, sadece kuru duvar var. Evin içine girer, biraz sonra bir kız gelir. Oğlana sorar: “İn misin, cin misin?” Oğlan: “Ben ne inim, ne de bir cinim; ben bir insanoğluyum.” der. “Buraya niye geldin?” diye sorar. Oğlan: “Babam padişattır, bir saray yaptırdı, sarayın içi dışı altın; bir şeyi eksik, onu bulmamı istedi. Benim yolum da buraya düştü, bana yardım et.” der. Kız, oğlana “Doğru yoldasın delikanlı,” der. Kız yine oğlana, “Beni kendine alırsan, söylerim.” demiş. Oğlan: “Benden büyük abime aldım seni.” dedikten sonra kız, oğlana bir makas verir ve der ki; “Buradan bir müddet daha gideceksin. Karşına yine bir ev çıkacak ve o evdeki kız benim kardeşimdir, O, sana söyler.” demiş. Oğlan oradan ayrılır ve bir müddet gider, kızın dediği gibi karşısına bir ev çıkar. Evin içine girer ve yine karşısına bir kapısı penceresi olmayan bir ev çıkar. Evin içine girer ve yine karşısına bir kız çıkar. Oğlana: “İn misin, cin misin?” der. Oğlan: “Ne inim, ne cinim; ben bir insanoğluyum.” der. Kızın ablasına anlattığını kızı da anlatır. Beni buraya ablan gönderdi, aradığımı almaya geldim.” der.

Kız; “Beni kendine alırsan, derim.” der. Oğlana bir metrekafe bez verir; “Buradan bir müddet gideceksin ve aynı şekilde bir ev çıkacak karşına, orada benim kardeşim var. O, sana söyler.” der.

Oğlan yine bir müddet gider, karşısına yine aynı bir ev çıkar. Karşına yine bir kız çıkar ve; “İn misin, cin misin?” der oğlana. Oğlan: “Ne inim, ne cinim; ben bir insanoğluyum. Beni buraya ablan gönderdi” der ve ablasının anlattığını anlatır. Kız; “Beni kendine alırsan, derim.” der. Oğlan; “Tamam seni kendime aldım.” der. Kız, oğlana önce bir yüzük verir ve anlatmaya başlar: “Buradan gideceksin, karşına bir yer

çıkacak; orada saraya benzer bir ev var. Evin önünde ejderhalar, elinde kılıç vurdu vuracak! Kurt köpekleri insanı kaptı kapacak! Sakın korkma, korkarsan; oradan sağ çıkamazsın. İçeriye korkmadan gireceksin. İçeride masanın üzerinde aradığını göreceksin fakat adını sorarsan; ben bilmiyorum.” der. “Oradan içerideki perdeyi kaldıracaksın ve orada bir kız göreceksin. O kızın boğazından öpeceksin, o kız sana der.” Oğlan “Tamam.” diyerek oradan ayrılır.

Oğlan epey bir yol alır ve ileride bir ev görülür. Yaklaştıkça heyecanlanır, gelir ki; kızın anlattığı gibi ejderhalar kılıcını vurdu vuracak, kurtların ağzı köpürmüştü; kaptı kapacak! Oğlan biraz duraklar sonra başka çıkar yol yoktur, içeri bir kere dalar ve kendini içerde bulur. Sevinerek gözlerini masanın üzerine diker ve aradığı altın gibi bülbül heykelinin yanına vardığında; heykelin her tarafı altın, gözleri ve kafası incidendir. Vardığı gibi hemen alır ama, heykelin adını bilmiyordur, babası adını da istiyordu. Kızın dedikleri aklına gelir, perdeyi kaldırır ki; güzel bir kız var. Onun boğazının altından öper ve kız ismini anında söyler. Oğlan öğrenir ve altından bülbülü aldığı gibi dışarı fırlar.

Kızları alır ve kardeşleriyle ayrıldığı yere gelirler. Taşın altına bakar ki; kardeşlerinin koyduğu yüzük hala orada duruyormuş sonra kardeşlerini arar, bulamaz. Sonra büyük ağabeyinin gittiği yolu takip eder ve abisini kuyumcu yanında, ortanca olanı ise; terzi yanında bulur. Ağabeyleri, küçük kardeşlerinin elinde altın bülbülü görünce; bir yandan sevinirler, bir yandan kıskanırlar, üzürlürler ve sarayın yolunu tutarlar.

Büyük ve ortanca oğlan, bir kuyunun üzerine biraz çalı yığarlar ve bir de döşek sererler. Oğlanın elindeki bülbülü alırlar ve oğlanı oturturlar. Oğlan olduğu gibi kuyunun dibine gider, iki kardeş kızları da alarak uzaklaşırlar, saray giderler.

Babalarına durumu izah ederler: “Baba küçük kardeşimizi yolda kurtlar kaptı derler ve babasının önüne bir kanlı gömlek atar, kızları konuşturmazlar. Babaları oğullarını kızlarla evlendireceğini söyler ve büyük oğlunu da padişah yapacağını söyler. Kızlar padişahın oğullarına evlenmeyeceklerini söylemişler.

Bu arada küçük oğlan kuyudan çıkıp bir kahveye gelmiş. Büyük kız, büyük oğlandan çerçi eli değmemiş basma, biçmemiş makas istemiş. Büyük oğlan da dertli dertli kahveye girmiş ve küçük kardeşinin yanına oturmuş. Küçük oğlan abisinin halini sorar. Abisi; “Git başımdan be! Benim derdim bana yeter.” demiş. Küçük oğlan ısrar eder ve büyük oğlan derdini anlatır. Küçük oğlan; “Bunda ne var? Sen bana fındık, fıstık getir.” demiş. Büyük oğlan fındığı, fıstığı getirip makası almış. Ve büyük kızın isteklerini yerine getirmiş.

İkinci kız, ortanca oğlandan makas biçmemiş, mahalle görmemiş bez (basma) istemiş. Oğlan üzgün üzgün kahveye doğru yol alır ve kahveye girer. Orada bulunan küçük oğlan ortanca oğlanı üzgün görünce; halini sorar. Ortanca oğlan; “Git be kardeşim! Sen benim derdimden anlamazsın,” der. Küçük oğlan ısrar edip, söyletmiş. Küçük oğlan; “Bundan kolay ne var? Sen bana biraz kuru yemiş getir.” demiş. Ortanca oğlan kuru yemiş getirip, küçük oğlana vermiş ve istediği basmayı almış.

Kızlar hayret etmişler. “Bunları size veren oğlanı getirin,” demişler. Kızlar, oğlanı tanımışlar. Padişahın yanına varıp, altından bülbülü bu küçük oğlanın bulduğunu söylemişler. Padişah oğluna altın bülbülün adını ve mazisini anlattırmış. Oğlan anlatmış, isminin de “**Altın bülbül**” olduğunu söylemiş. Padişah, “Evet.” demiş ve küçük oğlan padişah olmuş, diğer oğlanlar ise vezir olmuşlar; üç oğlan, üç kız; kırk gün kırk gece düğün yapmışlar.

Gökgüdü Sarı

Bir gün Gökgüdü Sarı bir böğürtlen dikenine konmuş. Fakat böğürtlenin dikenini Gökgüdü'ye batmış ve onu bırakmak bilmezmiş. Orada uyuz bir keçi görmüş: “Keçi kardeş, şu böğürtleni yer misin?” demiş. Keçi: “Dağda ne güzel yapraklar varken, ben böğürtlen yer miyim?” demiş.

Gökgüdü, bir canavar görüp ona; “Canavar kardeş, şu keçiye yer misin?” demiş. Canavar; “Her yer ceylanlarla, geyiklerle doluyken; ben uyuz bir keçiye mi kaldım? Yemiyorum,” demiş.

Bir çoban görüp, “Çoban kardeş şu canavarı vurur musun?” demiş. Çoban: “Her yer keklik, tavşan doluyken; ben senin canavarına mı kaldım?” demiş.

Bir ağaç görmüş ve; “Ağaç kardeş, şu çobanın üzerine devril.” demiş. Ağaç da bu teklifi kabul etmemiş. Bir ateş görüp ateşten ağacı yakmasını istemiş. Ateş, bu teklifi kabul etmemiş. Bir su görüp; “Su kardeş, şu ateşi söndür.” demiş. Su: “Yolumda güzelce akıp itmek varken, neden ateşi söndüreyim;?” diyerek, kabul etmemiş.

Bir inek görüp; “İnek kardeş, şu suyu iç.” demiş, inek: “Ne güzel berrak pınarlar varken, ben bulanık bir suya mı kaldım?” demiş. Bir ip görüp ineği bağlamasını istemiş fakat ip, bu teklifi kabul etmemiş. Bir fare görüp; “Fare kardeş, şu ipi ye.” demiş. Fare: “Ne güzel ekmek, peynir varken; ben ipi mi yiyeyim?” demiş.

Sonra bir kedi görüp; “Kedi kardeş şu fareyi yer misin?” demiş. Kedi: “Hani nerede?” demiş. Gökgüdü, “İşte şu...” demiş. Kedi fareye koşunca, fare ipe, ip ineğe, inek suya, su ateşe, ateş ağaca, ağaç çobana, çoban canavara, canavar keçiye koşmuş, keçi de böğürtlene koşmuş ve böğürtleni yiyerek Gökgüdü'yü kurtarmış. Gökgüdü kediyeye teşekkür edip, uçmuş gitmiş.

(Gökgüdü Sarı bir kuş türüdür. Karın kısmı kırmızı ve sarımsı olduğu için bu ismi alır.)

Bağ Böörek

Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kaynak kişi: Yeniköy (Azgıt)'tan Fatma CİNKARA (76)

Zamanın birinde bir yerde bir padişah varmış. Bunun hiç çocuğu olmazmış. Komşularının ise evlerinden sürekli eğlenceli sesler gelirmiş. Padişah bir gün komşusuna demiş ki; “Ya komşu biz hanımla birbirimize bakınıp dururken, sizden gürültü patırtı eksik olmuyor. Hayırdır böyle?”

Komşusu; “Bizim evde bir altın topumuz var. Onu hanımla birbirimize atıp, eğleniyoruz” diyor. Bunun üzerine padişahla hanımı, evdeki altınları bir torbaya doldurup, kuyumcuya gider ve; “Bize bir altın top yap,” derler. Kuyumcu da içi demirden, dışı altından bir top yapıp, bunlara verir. Bunlar altın sandıkları topu birbirlerine atarlar ama ne eğlence ne gülmece... Hiç bir keyif almazlar. Tekrar komşuyu görüp, altın topun kendilerini onlar gibi güldürmediğini söyleyince; komşuları: “Bizim bir oğlumuz var , bizim altın topumuz O,” derler.

Bunun üzerine padişah çocuk bulmak için, tebdil-i kıyafet dolaşırken bir dervişe rastlar. Durumu ona anlatır. Derviş de padişaha iki tane elma verir: “Bunun birini atına, diğerini de karına yedireceksin. Senin bir erkek çocuğun, atının da bir kulunu(yavrusu) olacak, yalnız ben gelene kadar çocuğuna isim koyma.” der.

Bir zaman sonra atının bir erkek kulunu, kendisinin de bir erkek çocuğu olur. Çocuk büyür, okula gitmeye başlar. Fakat adı konulmadığından, arkadaşları ona “Adı belisiz” diyorlar. Çocuk da buna içerenip, eve gelince durumu annesine söylüyor; “Arkadaşlarım benimle alay ediyor, okula gitmek istemiyorum.” der. Bu hal üzerine padişah tellal tutup, çocuğuna isim konulması için toplanılmasını istiyor. Herkes toplanır fakat bir türlü bir isim üzerinde uzlaşamazlar. Derken derviş oraya gelir. Derviş yolda gelirken fark eden padişah, çocuğu odadaki sedirin altına saklar. Toplanan cemaati de öğütleyip, bir cenaze için

burada toplandıklarını söylemelerini ister. Derviş saraya gelir. Odaya girer ve oturur. Sonra da gel oğlum Bağ Böğrek deyince, çocuk saklandığı yerden çıkarak, dervişin yanına gelip, oturur. Oğlum senin adın “Bağ Böğrek”, atının adı da “Benli Boz” der. Benli Boz da büyüyüp yetişir ve yılkinin içinde kimseye el vermez bir at olur. Sadece Bağ Böğrek’e el verir. Derken çocuk da büyür. Bir gün babasının odasında bir resim görür. Bu resim Akkavak Kızı’nın resmidir. Padişah zamanında bu kız için çok çabalamış ama bir türlü alamamış. Çocuk resmi gördükten sonra sararıp solmaya başlamış ama derdini kimseye açamamış. Padişah vezirine, “Ya benim oğlumun bu sorununu üç güne kadar bulacaksın ya da senin kafanı keserim.” der. Vezir evde düşünedursun, vezirin oğlu babasına: “Baba ne düşünüp duruyorsun?” diye sorar. Babası da oğluna durumu anlatır, “Eğer sorunu bulamazsam, padişah kafamı kesecek.” der. Vezirin oğlu: “Baba ondan korkacak ne var? Ben onu Bağ Böğrek’ten öğrenirim.” der ve çıkar.

Vezirin oğlu ile Bağ Böğrek, kağıt oyunu oynamaya başlarlar. Vezirin oğlu kağıtları atarken; “Ben falanca kızın aşkına oynuyorum.” der. Bunun üzerine Bağ Böğrek de kağıtları atarken “Akkavak Kızı’nın aşkına..” deyince; durum hemen anlaşılır ve vezirin oğlu durumu babasına anlatır. Bu haberi vezir de derhal padişaha iletir. Padişah; “Onu ben çok uğraştım alamadım ki; kendisi nasıl alacak?” der. Bağ Böğrek, atı Benli Boz’a bir heybe de altın alarak bindiği gibi Akkavak Kızı’nın yanına gelmek üzere yola koyulur. Kızın evine yakın bir yerde bir koca karı varmış, onun evine gelir. Koca karıya: “Buralarda bir yerlerde Akkavak Kızı varmış, ben onu almaya geldim; bana yardım et.” der. Koca karı bu durumun çok zor olduğunu söylediye de Bağ Böğrek’e söz dinletemez. Akkavak Kızı’nın yanına gidip kıza:

“Senin için öyle bir genç geldi ki; yüzü ayın on dördü gibi parlıyor, adı da Bağ Böğrek.” der.

Akkavak Kızı: “Ne yapalım ya Ebe Karı?” deyince; “Kızım bundan kurtulması zor görünüyor. Yarın ormana ava gidin, orada ben zehirli börek yedirir, öldürürüm.” der.

Ertesi gün ormana ava giderler. Av başlamadan önce, Akkavak Kızı Bağ Böğrek’e: “Benim avım çift, senin avın tek gelirse; kafan kesilecek.” der. Bağ Böğrek de bunu kabul eder. Av bitimi Bağ Böğrek biraz ceren vurur fakat kız hiç vuramaz. Sonra azıklarının yemek üzere sofraya oturduklarında, Benli Boz ayaklarıyla yeri tepmeye başlar. Bağ Böğrek atın yanına varır. At der ki; “Senden taraftaki börek zehirli, onu yeme. Allah’tan sana üç tane nar geldi. Al bu narları ye. Bağ Böğrek narları alıp gelir. Akkavak Kızı narlardan birini isteyince, Bağ Böğrek “Bana bir öpüş verirsen, sana bir nar veririm.” der. O da dediğini yerine getirip narlardan birini verir.

Akkavak Kızı eve geldikten sonra, “Ebe Karı ben bununla başedemiyorum, ne yapayım bununla evleneceğim.” der. Koca karı; “Öyle olur mu? Yarın halkı topla, onların önünde Bağ Böğrek’le güreş, eğer seni yıkarsa evlen.” der.

Tellal çağrılır, halk meydana güreşi izlemek üzere toplanır. Güreşmeye başlayınca, Benli Boz yerinde tepinmeye başlar. Bağ Böğrek, Benli Boz’un yanına varır. Benli Boz; “Kız çevrende dolaşırken sen tuttuğun gibi yere çal, gerisini bana bırak.” der. Bağ Böğrek Akkavak Kızı’nı tutup yere atınca, Benli Boz gelir; Akkavak Kızı’nın başına dikilir. Kız hiç kıpırdamaz ve yenilgiyi kabul eder. Eve gidip; konuyu Koca Karı’ya söyler ve “Beni halkın içinde rezil ettin, Bağ Böğrek beni yıktı. Onunla evleneceğim.” der.

Akkavak Kızı, Kara Maça’ya (atı), Bağ Böğrek de Benli Boz’a binip düğün yapmak üzere yola düşerler. Öğle vakti eve geldiklerinde Bağ Böğrek arkadaşlarına, öğle sonu bir ava gidelim der. Beş altı atlı olup ava gidilir. Biraz gidince, atlarını bir kralın bahçesine koymuşlar, kendileri de bir pınarın başında dinlenmek üzere uzanmışlar ve uyuya kalmışlar. Kral kaleden bakıyor ki; bahçesinde birkaç at ve pınarın başında yatışan üç beş adam var. Bunları derhal muhafızlarına yakalattırıyor ve zindana atıyor. Bunlar suçlarının ne olduğunu bile bilmeden, yaklaşık yedi yıl zindanda kalıyor. Bağ Böğrek ve arkadaşlarının saçları ve

sakalları iyice uzamıştır ve hepsi tanınamayacak duruma gelmiştir. Bir gün kralın kızı babasına; “Baba sen bu adamları yıllardır zindanda hapsediyorsun. Yazıktır, kaleye çıkar da yüzleri biraz güneş görsün,” der. Kral bu sözün üzerine zindandakileri güneşletmek üzere dışarı çıkarıyor. Bunlar dışarda gezinirken, oradan bir kervanın geçtiğini fark ediyor. Bağ Böğrek kervandakilerle konuşmaya başlıyor. Burada Bağ Böğrek ve kervandakiler birbirlerine türkülerle sesleniyorlar. Kervandakilerden biri konuştuğularının Bağ Böğrek olduğunu anlıyor ve “Nereden gelip, nereye gidiyorsunuz?” şeklindeki sorusuna;

“Uyuz Çölü’nden geldik, Vahap Çölü’ne gidiyoruz ” diyor. Kral bu konuşmaları duyunca tekrar bunları zindana atıyor. Yatsı vakti olunca kralın kızı muhafızlara: “Gündüz o türküyü söyleyeni derhal alıp buraya getirin.” diyor. Bağ Böğrek’in arkadaşları “Biz gidelim, seni öldürürler,” dedilerse de, Bağ Böğrek dinlemez ve kralın kızının huzuruna çıkar. Kralın kızı da söylediği türkülerden bu kişinin Bağ Böğrek olduğunu anlamıştır. Kralın kızı Bağ Böğrek’e : “Akkavak Kızı’nı mı alacaksın;?” der. Bağ Böğrek de; “Getirdim ama daha düğünümü kuramadık.” der. Kralın kızı: “Seni buradan kurtarırsam önce beni mi alırsın yoksa Akkavak Kızı’nı mı?” deyince Bağ Böğrek:

“Akkavak Kızı beni yedi yıldır bekliyor, seni de alırım ama önce Akkavak Kızı’nı alırım.” der. Açık sözlü oluşu, kralın kızının hoşuna gider ve ertesi gün bir iple Bağ Böğrek’i kaleden indirmek üzere aşağı salındırır. İp yetmeyince, ipin ucuna saçının bir beliğini kesip bağlar. İp yine yetmez. Diğer belığı de keserek bağlar. Böylece Bağ Böğrek’in aşağı inmesini sağlar. Bağ Böğrek inince, bir süre bekler ve oturup ağlamaya başlayınca; atı Benli Boz yanına gelir. Benli Boz’un eğeri hala üzerinde bir heybe altında hala yanındadır. Bağ Böğrek, atı görünce, hemen binmek ister. Benli Boz, “Vah insanoğlu yedi yıldır ağımdan gem sırtımdan eğer alınmadı, Nasıl Bineceksin?” der. Bağ Böğrek, gemi alır atın dili düşer. Eğeri alınca da derisi sıyrılır. Tekrar oturup ağlamaya başlayınca bakar ki ; eşeğe binmiş bir şekilde derviş yanına geliyor. Derviş gelip Bağ Böğrek’in yüzüne gözüne tükürür. Çünkü Bağ Böğrek’in ava gitmesini istememiş fakat Bağ Böğrek dervişini dinlememiştir. Derviş bu yüzden Bağ Böğrek’e kızgındır. Bağ Böğrek’e der ki; “Ananın gözü kör, baban da vefat etti. Eşeğimin izinden toprak al, anayın gözüne sür. Gözleri açlısın. Bir daha da Benli Boz’un sözünden çıkma.” der ve kaybolur. Bu ara Benli Boz’un dilini geri koyunca dili, eğerinin vurunca da sırtı ve derisi iyileşir ve Benli Boz’a binerek evinin yanına gelip bir gölgeye yatar. Bu ara köyde bir davul zurna sesi gelmektedir.

Bağ Böğrek’in evde bir kız kardeşi varmış. Atın da bir erkek tayı varmış. Kız tayı sulamak için pınara gelince, it oynarmış, at oynarmış. Kız bunları orada görünce, Bağ Böğrek kıza seslenir ama kız Bağ Böğrek’i tanımaz ve karşılık vermeden anasının yanına döner. Anasına, ana herhalde kardeşim gelmiş şurada biri var deyince; anası der ki : “Benim gözlerim kör oldu diye eve elin adamını mı getireceksin?” Akşam olunca Bağ Böğrek eve gelir ve dervişin eşeğinin izinden aldığı toprağı anasının gözüne sürünce; anasının gözleri açılır. Birbirlerine sarılıp hasret giderirler.

Bu ara köyde kurulan düğünün kimin olduğunu sorar. Anası: “Duymadın mı? Akkavak Kızı Baltacıoğlu Kel Vezir’e gelin gidiyor” der. Bunun üzerine Bağ Böğrek hiçbir şey olmamış gibi üzerini giyinip, doğru düğün evine gider. Eve varınca;

Ayağına giymiş papucu

Eline vurmuş düğün kınası diyerek bir türküyü söyleyince; Akkavak Kızı Bağ Böğrek’in geldiğini anlar.

Diğer taraftan Bağ Böğrek’in geldiğini duyan Baltacıoğlu Kel Vezir kaçarak kaz kümesine saklanmıştı. Bağ Böğrek, çevredekilere “Bana derhal Baltacıoğlu Kel Vezir’i bulun.” der. Çevredekiler toplanarak Baltacıoğlu Kel Vezir’i bulur. Kaz kümesinden çıkarırlar. Bağ Böğrek , Baltacıoğlu Kel Vezir’e : “Düğünü durdurma sana bacımı vereyim, düğününü çal.” der. Daha sonra Akkavak Kızı’yla kırk gün kır gece düğün çalıp, birleşirler. Onlar ermiş muradına; biz çikalım kerevetine...

İncili Çavuş

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; bir İncili Çavuş varmış. Bunun on iki tane de kardeşi varmış. Bir gün anaları, tarlada çift süren babaları için azık hazırlamaya koyulmuş. Fakat pişirdiği ekmeklerin hepsini çocuklar yemişler. “Kim yedi bunu?” deyince, çocukların biri çaydanlığın içine, biri bardağın içine, biri dolaba, birisi tencerenin içine derken; her biri bir yere düşmüşler. Ortalıkta sadece incili Çavuş kalmış. Anası azığı hazırlayıp, İncili Çavuş’la göndermiş. İncili Çavuş azığı götürüp babasına vermiş. Geri dönerken babası demiş ki; “Oğlum şu yoldan hiç sağına soluna bakmadan eve kadar git.” demiş. İncili Çavuş, yolda giderken merak edip etrafına bir bakmış ki; bir armut ağacı ve her yeri sapsarı meyvayla dolu. Hemen armudun başına çıkıp yemeğe başlamış.

Derken armudun dibine bir karı gelip, “Oğlum bana bir armut at.” demiş. İncili Çavuş bir armut atmış, fakat karı; “Oğlum o yere düştü, bir daha at.” demiş. Bir daha atmış, o da yere düşmüş. Bu kez karı; “Oğlum biraz aşağı in de öylece ver.” demiş. İncili Çavuş aşağı inerek eğilip armudu vereceği sırada, karı kolundan tutup aldığı gibi torbasına koyup; ağzını bağlamış. Bu; “Cadı karı’yımış.” Torbasını sırtına alıp evin yolunu tutmuş. Eve getirip kızına; “Kızım ben dağa gidiyorum, sen bunu kesip akşama yemek pişir.” demiş. Cadı karı evden gidince, İncili Çavuş kızı tutup kesmiş ve kızın elbiselerini giymiş, kızı kendisi yemek yapmış. Cadı karı eve geldiğinde, sesini incelterek konuşuyormuş. Cadı karı yemeği yerken bir de bakmış ki; kızının kınalı kınalı elleri yemeğin içinde. Hemen incili Çavuş’u tutup bir torbaya koymuş, ağzını bağlamış ve dövmek için bir sopa almaya gittiğinde; İncili Çavuş torbadan çıkıp, cadı’nın bebeklerini torbaya doldurup ağzını bağlamış ve kendisi de kaçmaya başlamış. Cadı karı başlamış sopayla torbaya vurmaya, iyice dövdükten sonra “Her halde öldü,” diye torbayı açmış, bir de bakmış ki; bebeklerini öldürmüştü. Bunun üzerine düşüyor İncili Çavuş’un peşine. Kovalamaca sürerken, İncili Çavuş babasının yanına geliyor. Babası da cadı karyı ökülzere tekmeletip, ayağının altına alıp, ezerek öldürüyor. Böylece İncili Çavuş, büyük sözü dinlemenin önemini anlıyor ve bu beladan kurtulup, babasıyla akşam eve dönüyor.

Köse

Anlatıcı: Ömer BUCAK(Mamaç Omar)

Derleyen: Ali Karaosmanoğlu

Evvel zaman içinde bir memlekette bir Köse , bir Eşek var imiş. Köse dağa yukarı giderken, eşiğin arkasına bir altın bırakmış, “çüşş” demiş. Ordan iki adam gidiyormuş, onlar da tüccar imiş. “Çüşş” demiş . Değnekle tıkalamış ‘Bir’ demiş. Biraz gitmiş, “İki” demiş. Biraz daha gitmiş, “Üç” demiş. Yalnız tek altını olan Köse, altını el çabukluğu ile eşiğin arkasından düşen altını geri koymuş. “Her adımda bir tane atıyon, yeter bre Eşek,” demiş Köse.

Herifler bunu görünce, “Merkebi bize sat o zaman.” demiş. Köse, “Gücünüz mü yeter bre oğlum .Her adımda bir altın atıyor.” demiş. “Ulan emmi ne dersen vereceğiz, baba.” Demişler.

Pazarlığı yapmışlar, eşiği almışlar. Köse demiş ki, size öğüt: “Buna bir yük taş yükleteceksiniz, bir ıssız eve koyacaksınız. Bir hafta yanına varmayacaksınız. Bu, altını parayı doldurur size.” demiş. “Tamam.” Demişler, götürmüşler.

Buna bir yük taş yüklemişler, bir hana koymuşlar. Kapıyı kilitlemişler; “Eşiğin yanına varmayalım.” diye sözleşmişler.

Bir gün bir delikten bakmışlar, eşek devrilmiş, nallar havaya dikilmiş. Yalnız bu arada bir hafta, on gün geçmiş. Biri öbürünü: “Ulan arkadaş, bir yanı gümüş, bir yanı altın olmuş; pas pas olmuş parlıyor.” demiş. Öbürü “Ulan elleme, biraz altın yapsın, çuvalla bölüşürüz.” demiş. İkisi bir olmuş, neyse iki üç gün daha geçmiş. Kokudan yanına varılmaz olmuş. “Varalım şu parayı bölüşelim, yeter gayrı çok oldu,” demişler birbirlerine. Varmışlar, kapıyı açmışlar ki; içerde bir koku var, içeri girilmez olmuş. “Ulan

demişler, varalım şu Köse'yi öldürelim," demişler. "Para dönecek eşek ölmüş gitmiş, bir tane de altın yok." demişler.

Düşmüşler yola. Varmışlar ki; Köse tarlada çift sürüyor. İki tane tavşan tutmuş Köse, birini eve bağlamış, biri yanında. Varmışlar yanına; "Arkadaş senin işin tamam artık." demişler. Köse: "Ne oldu?" demiş. "Eşek öldü." demişler. Köse, "Ulan iyi bağlamadınız zahar, taşını az yüklettiniz zahar." demiş. "Ulan çok da yüklettiydik, nasıl oldu da ölüyor?" demişler. Köse: "Tez tez bakmadınız öyleyse." demiş. "Ulan sen biraz geç bakın demedin mi? Biz de biraz gecirek baktık, biz onu bunu anlamayız, parayı ver." demişler. Köse, "Tamam verelim kardeşler." demiş.

Köse tavşana dönüyor, "Ver bakalım parayı, arkadaşlar seni değnıyor. Gideceksin ablana diyeceksin ki; iki tane misafir geliyor. Yemeği bolca yapсын falan yerde ödünç paramız var, onu da toplasın, gelsin. Biz arkandan geliyoruz, yürü sen git." diyor Tavşana. Tavşan tikiliyor ev tarafına. Köse, "Bakın nasıl gidiyor, fırtıştak gibi." diyor. Tavşan lik lik bir ormana varıp sapıveriyor ve de kayboluyor.

Neyse akşam oluyor, eve gidiyorlar. Varıyorlar tavşan köşede bağlı. Avrat dediğinden fazla yapmış yemeği. "Buyurun," diyor. Hele buyrun yemeği yedikten sonra, "Vallahi Köse kardeş, bu işin vallahi iyi. Bu, eşeğin acısını bastırdı. Ancak tavşanı bize ver. Biz bundan iyi para kazanırız. Gurbet elde adamı olana mektup yazarız, sırtına sararız. Bunu git falana ver, filan yere var da gel, deriz." diyorlar.

Baba paranı almayalım, ver tavşanı. "Ulan ona gücünüz yetmez." demiş Köse. "O çok fazla para eder." demiş. Tamam neyse, ne yapıp edip; o tavşanı Köse'den alıyorlar, yürüyorlar.

Varıyorlar, "Ey emmiler, dayılar, gurbet elde oğlu, uşağı olan mektup yazsın; gelsin. Biz postacı getirdik, çabuk gider, çabuk gelir." demişler. Yazdırıyorlar mektubu bir torbaya dolduruyorlar. Tavşanın sırtına sıra sıra bağlıyorlar, yürü kardeş filan yerde filan var, filan yerde filan var, ilet gel." "Tamam." der gibi başını sallıyor Tavşan. Kafasını bir aşağı bir yukarı eder ya, tamam diyor tavşanı bırakıyorlar.

Tavşan tırısra gidiyor. Dağa yukarı gidip, gözden kayboluyor. Bir otlak yer varmış, tavşan orada ağnanmış, yatmış, sırtındaki mektuplar oraya düşmüş, orada kalmış. Bir hafta falan geçiyor. Kadının biri dağa oduna gitmiş. Bakmış ki; orada bir torba var. Torbayı açıp bakmış ki, kendisinin gönderdiği mektup orda. Geri dönmüş, gelmiş, "vay" demiş. "Postacı dediniz, bizi güvencediniz de; mektubu dağlara mı attınız?" demiş. "Yahu nasıl olur? Postacı gitti." "Vay Vay! Alın bakalım da görün." Deyip mektupları adamların yüzüne savurmuş kadın. Bakmışlar, "Ulan o mektuplar mı ne? O... Vay Köse, Köse vay, Öldürdün mü bizi Köse? Seni öldürmezsek biz adam değiliz. Seni öldüreceğiz. Ne yapalım? Haydi."

Kösenin yanına geri varıyorlar. Köse bu defa evde oturuyor. Köse, davarın bağırsağının içine kan akıtmış, sağ solda da kan var. Bağırsağın altından üstünden boğup bağlamış. Hanımının boğazına geçirip, bağlamış. "Sen inatlaş da ben de seni boğazlamış olayım. Bu davarın bağırsağından kan aksın, sen seslenme, ölü vaziyetinde bulun." Kadını öğütlüyor Köse.

Adamlar geliyor, "Arakadaş paramızı vereceksin." "Vereyim arkadaş, kaç para vereyim?" Bu arada kadını görüyor adamlar. Köse, "Bak kadın beni kızdırma, seni boğazlarım," diyor. Kadın sızlanıp duruyor ya, "Sen zaten haber anlamazsın, seni bir direğe bağladım, seni zor zapttettim. Böyle beni sinirlendirme, elimden kaza çıkacak, birincide boğazına bıçak dayadım, olmadı. Bak gene beni sinirlendiriyorsun. Hele seni boğazlayayım hele," diyor. "Şu adamların parasını ver." diyor.

Neyse, "Boğazlayacağım arkadaş," diyor ve kadını yatırıyor. Boğazını kesiyor. "Hır" diye kan akıyor ya, asılı yerde uzun kavalı varmış Kösenin. "Vay vay, hanımı boşa boğazladım arkadaş. Ne yapacağım Allah? Ne yapacağım Allah Allah. Varıp şu kavalı alıp çalayım, şu ocağı batıcasıyı diriltiyim." diyor.

“Çocuklara yemek versin.” diyor. Şimdi kavalı öttürmeye başlıyor. Kadın da “Hıh hıh” sesleri ile dirilmeye başlıyor. Ötekiler duruma acı duyuyor. “Ulan arkadaş, kanlı oldu, yazık.” diyorlar. “Niye kadıncağz böyle oldu?”

Kaval ötüyor bu arada, kadın diriliyor. “Niye beni böyle ettin be adam? “Niye parayı vermedin sende?” diyor Köse.

“Ulan Köse para senin olsun, bu kavalı bize ver. Bu kavalı bize verirsen yeter. Hanımlar bir şey derse, keser geri diriltiriz.” “Tamam alın ama kadınların ikisini bir boğazlayacaksınız. İkisini bir boğazlarsanız, tez dirilir.” diyor. “Tamam.” Diyorlar.

Kavalı alıp eve varıyorlar. Kadınları bir araya getiriyorlar. İkisini bir keselim diyorlar. Kesip kesip atıyorlar. Kavalı alıp öttürüyorlar. “Düd Düd.” Kadınlar gitmiş, hiç dirilir mi? Tövbe. Adamlara hanımlarını da kestiriyor Köse . Adamlar, “İş işten geçti, avrattan da olduk,” diyorlar. Çobana döndük. Yürü.

Tekrar varıyorlar Kösenin yanına. “Ulan dirilmedi avratlar, ne olacak?”

Köse “Tamam arkadaşlar size..” “Yok anlamayız, sen bu kavalı nasıl çaldın, nasıl dirilttin? Bize de.” “Ulan gözünüzün önünde boğazladım. “Düd Düd,” dedim, kalktı. Bunun yalanı yanlışı var mı?” “Yok arkadaş, sen bizi oynattın; biz şimdi seni ne edeceğiz! Yürü bakayım.”

Köprünün başına getirmişler Köseyi. “Dıkıl bakayım çuvala.” Dıkılıyor. Çuvala dıkmışlar, Köse’nin ağzını bağlamışlar. “Ulan acıttık gardaş,” demiş o birisi. “Yemek yiyelim, gelelim. Öyle atalım bu Köseyi. Su derin, çıkacağı yok, çuval da öyle sağlam. Tamam.” Deyip, gitmişler.

Öteden bir yörük göçü gelmiş. Sürü karışık. “Almam emmim kızını, gitmem kabeye,” diyor. Çoban bekarmış. “Ulan emmi, dur. Ben alayım emminin kızını, giderim Kabe’ye.” der çoban. “Hiç seslenmem ben,” diyor.

Çobanı çuvala koyuyor, kendi serbest. “Almam emmim kızını, gitmem Kabe’ye deme, aman aman!” diyor. Köse gidiyor. Keçe meçe sırtta, kaval elde, sürüyü teslim alıyor. Koyunları önüne katıyor. Kalan kalır, götürebildiğini götürüyor. “Kaçan da kaçsın, zararım ne?” diyor. İyi bir sürü götürüyor.

Beş on gün sonra; “Oha, oha..” Önünde bir sürü dağdan aşağı iniyor. Sürüye sesleniyor durmadan, “Hırk hırk , gırk gırk.” varıyor. Köylüler, “Ulan helal olsun Köse, sürüyü aldı geldi.” diyorlar bir birlerine. “Nerden aldın bunu?” diyorlar. “Ulan nerden aldığımı görmediniz mi? Kırk kırk saymadım mı, duymadınız mı? Kırk kırk seksen seksen, daha yüz altmış orda kaldı. Ben toplayamadım.” diyor. Deliler ya inanıyorlar. Bu arada o tüccarlar ordaymış, onlar da inanıyor. “Gelin.” diyor Köse, “Siz de sürü sahibi olun, ben yolunu göstereyim.”

İki çuval alıyor Köse, “Nerde davar çoksa, oraya atacağım sizi.” Köprüye varıyorlar. “Nereye atacaksın?” “Şuraya, seni de şuraya. İkiniz bir yerde olun, birbirinize destek verirsiniz. Tamam mı?” “Tamam.” Birini atıyor, “Gırk gırk.” boğazına su doluyor, son nefeste boğulup ölüyor. Öbürü de, “Gırk gırk.” dedi ya; sürüyü buldu sanıyor. “Hemen beni de at.” diyor öbürü. Onu da atıyor. Köse diyor; “Gırk demezsen , seksen; seksen demezsen yüz de,” diyor. Heybeyi omzuna alıyor, bu masal da burda bitiyor.

Kazma Dişli Kazan Başlı Kız

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; bir adamın yedi tane oğlu varmış. Bu adamın kızı olmadığı için, Allah'tan bir dilek dilemiş: "Allah'ım bir kızım olsun; isterse Kazma dişli, kazan başlı olsun." demiş. Allah, adamın bu dileğini kabul edip dediği gibi bir kız vermiş.

Adamın oğullarının da her birinin birer tane atı varmış. Bu kız doğduktan sonra, atların her gün birinin bir ayağı yeniyormuş. Bunun üzerine, kızın babası oğullarına nöbet tuturmaya başlamış. Oğulları büyükten küçüğe doğru nöbete başlamışlar. Büyükler nöbette başarılı olamayıp, sıra en küçük oğula gelmiş. Akşam olunca, çocuk atların yanına gelmiş. Giderken evden iğne almış, uyuyacağı zaman iğneyi kendine batırırır. Bir ara tam uyurken, iğneyi batırırır ve gözlerini açtığı anda kız kardeşinin atın ayağını yediğini görmüş. Sabah olunca kızın babası sormuş: "Ne oldu görebildin mi?" Küçük oğul da demiş ki; "Baba, senin o kazma dişli, kazan başlı kızın gece geldi; atın ayağını yedi."

Adam, oğlunun bu dediklerine inanmayıp; oğlunu kovmuş. Kız da köyün bütün atlarının ayağını yemeye başlamış. Çocuk yola çıkmış ve yürürken bir yere varmış. Orda bir yaşlı adamla karşılaşmış. Oturup adama olup bitenleri anlatmış. Adam çocuğa demiş ki; "Benim koyunlarıma bir ay bak, ben de seni evimde bir ay misafir edeyim." Çocuk bu öneriyi kabul etmiş. Koyunlara bakmaya başlamış.

Yine bir gün koyun güderken, bir cadı ile karşılaşmış. Cadının da koyunları varmış. Cadı çocukla konuştuktan sonra, bir iddiaya girmişler. Bu iddianın sonunda kazanan, diğerinin sürüsünü alacaktı. Cadı, çocuğun gözlerini bağlamış ve saklanmış. Çocuk cadıyı aramaya başlamış ve bulmuş. İddayı çocuk kazanmış. Cadının da sürüsünü almış. Çocuk sürüyü yaşlı adama teslim etmiş. İddiada kazandığı koyunları da alıp oradan ayrılmış.

Evine doğru giderken yolda bir aslanla karşılaşmış. Aslan, ayağını avcılarının kapanına kaptırırır ve büyük bir acıyla bağıriyormuş. Çocuk, aslanın ayağını kapandan kurtarmış. Aslan çocuğa teşekkür etmiş ve ona en büyük iki yavrusunu vermiş. "Bunlar sana tehlikelere karşı koruyucu olacaktır." demiş. Çocuk eve varmış. Evde kız kardeşinden ve ağabeyinden başka kimsenin olmadığını görmüş. Köyde de hiç kimseye rastlamamış. Kız kardeşine evdekilerin nerede olduğunu sorunca; "Bütün köy tarlada çalışıyor." cevabını almış.

Kız ekmek yapıyormuş ve planı bu ekmekle ağabeyini yemek imiş. Çocuk bu planın farkına varmış ve dışarıya çıkmış. İki aslanı kızın üzerine salarak; kızı parçalamalarını istemiş. Aslanlar evin içine girip, kızın etrafını çevirmişler ve kızı sıkıştırıp parçalamışlar. Daha sonra kız ölünce, çocuk eline bir bıçak alarak kızın karnını yarmış. Karnının içinden bir bohça çıkmış. Çocuk bu bohçayı açıyor ve bohçanın içinden bütün köyün hepsi çıkıyor.

Babası oğluna: "Oğlum, sana inanmamakla hata etmişim; seni boşu boşuna suçlamışım." demiş. Çocuk da babasının elini öpmüş ve barışmışlar. Herkes er ya da geç hatasını anlayıp karşısındakinden özür dileyecektir ve suçlu er ya da geç yakalanacaktır.

inniler

1

*Tahta kurdum ekme  açtım
Çocuk uyanınca şaştım
Yanan odundan vazgeçtim
Nenni oğlum nenni nenni*

*Oklavam ekme  dolalı
Yumak yumağ  ulalı
Beyaz döşlüğ  yamalı
Nenni oğlum nenni nenni*

*Unu elekte eledim
Ben Hak'tan dilek diledim
Tahta beşiğ  beledim
Nenni oğlum nenni neni*

*Nen çalarsam uyur m'ola
Gölgelerde büyür m'ola
Eller bana güler m'ola
Nenni oğlum nenni nenni*

*Akşam olur tavuk düner
Komşu duyar bizi kınar
Sacın altı boşa yanar
Nenni oğlum nenni nenni*

*Nenni oğlum uyu diye
Seni veremem kediye
Odun çıktı on yediye
Nenni oğlum nenni nenni*

*Geçer böyle bizim haller
Anası beşiğ  sallar
Akşamdan dikilir nallar
Nenni oğlum nenni nenni*

*Gelir yanıma oturur
Bizim işi kim bitirir
Babası şeker getirir
Nenni oğlum nenni neni*

2

*Nenni bebeğim nenni
Nen dedikçe nenin gelsin
Uyu demeye yürek gerek
Sallamaya bilek gerek*

*Hu hu hu sana
Altın tasta su sana
Uyumazsan tu sana*

*Nen nen nennisi var
Bu bebeğın uykusu var*

*Nen çalarsam uyur m'ola
Gölgelerde büyür m'ola
Neen neen neen neen*

*Ö, ö, ö, ö, öç, ö, ö, ö, öç
Neen, neen, neen, nen bebek nen
Nen çalarak uyuturum
Bebek seni büy t r m
Nen çalarak nenin gelsin
Benim uykum senin olsun
Ö, ö, ö, ö, öç, ö, ö, ö, öç*

3

*Bahçeye kurdum salıncak
Eline verdim oyuncak
Uyusana yumurcak
Nenni yavrım neenni*

*Nenni derim nihâl olur
G l açar bahar olur
Nenni bebek neenni*

Ozan ve Şairler

Andırın yalnızca sayı ve birikim değildir. Andırın kavramında binlerce yıllık tarihi değerler, Karı Hatunlar, Hasibe Hatunlar, Kul Haliller, mantuvar açan genç kızların yürek yanıklığı, sevgiliye ördürülen çorabın nakışı vardır. Şiirlerin çoğu bireysel duyguyu yansıttığı halde, bir çoğu da toplumsal yapıyı yansıtmaktadır. Ayrılık, gurbet acısı, gelecek endişesi, dostluk bağı, vefa duygusu şiirlere nakış nakış işlenmiştir.

Bundan 30-40 sene evvel, uzun kış gecelerinde kucağı sazlı aşıklar, çalar, söylemiş. Bu aşıkların yerini bugün elektronik iletişim araçları aldı. Aşıklar, sazlar, sözler, halk öyküleri unutulur oldu. Bu işi bilenler bir taraftan ölüyor, bir taraftan yaşlanıp bildiğini unutuyor. Sürekli bir aşınmayla karşı karşıyayız. Koşma ve semailerden sanatçısı belli olduğu gibi belli olmayanlar da vardır. Kadınların söylediği ağıtlar daha ağırlıklı; kadınlarımızı acıyı yürekten duydukları için, bu duygularını ağıtlarla dile getirmede daha ustalar.

*Kaması kurşun deliği
Yaradan alır soluğu
Kestirim emmimin oğlu
Svadiğin mor belği*

Bir eşkiya çarpışmasında yaralanıp ölen eşinin fiziksel durumunu, aşkı, sevdayı, öldükten sonra, belik örmenin, saç taramanın anlamsızlığını, yani bir olay ve duygu dünyasının inceliğini bir dörtlükte en güzel yansıtabilme ustalığı vardır.

Yine Alınoluk köyünden Ballı Baba Mehmet'in bir taşlamasında şöyle seslenir. Kara Selim adlı şahıs karasabanla çift sürerken, öküze sinirlenip kuyruğunu koparır. Bunun üzerine Aşık Ballı Baba;

*Uzun boylu kara arap
Öküzleri ettin harap
Ne rakı içer ne şarap
Çavuş yılan yapıyor mu?*

dizelerde kendine mahsus bir hiciv örneği vardır.

Andırınlılar'ın Kurtuluş Savaşı'nda Çukurova'nın kurtuluşu için oluşturdukları çeteler ve bu çete başları ayrı bir konu. Biz Andırınlılar'ın savaşa gönüllü katılma geleneği çok eskiye dayandığını, gene Kul Halil şöyle anlatır.

*Kul Halil'im der gönüllü gidelim
Düşmanın üstüne baskın edelim
Ya gazi ya şehit niyet edelim
Unutsak bir zaman sılayı gayrı.*

Yöresel aşıklarımızda pek görülmeyen bilgi, felsefi ve dinsel birikim gerektiren "muamma" şiirleri de gene yörenin en usta şairi Kul Halil'den dinleyelim.

*Gökyüzünden inen kitap
Gündüz mü indi gece mi indi
Var da bir kamile damış
Kur'an mı indi, Hece mi indi?*

Bu malzemeler içinde ağıtlar önemli bir yekun tutar. Ağıtların hemen tümüne yakını kadınlar tarafından söylenmiş. Çukurova'nın ve Toroslular'ın en ünlü ağıtçıları sayılan Hasibe Hatun ve Telli Hatun Andırınlıdır. Ağıt yakıcılığı kadar hazır cevaplığı, hoş sohbeti, şakacılığı ve alımlılığı ile ünlü Hasibe Hatun, ağıt yakması için ölü evine özellikle götürülür. Denir ki bir Çerkez Beyi ölür. Hasibe Hatun da dostudur. Ağıt söyleyecektir söylemesine ya, nazlanıp şakalaşacaktır da.

*Ne deyim de ne söyleyim
Ölü bizden olmayanıca
Bir Çerkez'e ağıt mı olur
Kırkı birden ölmeyince*

Bu sözü bir başkası söylese kan temizler. Ama Hasibe Hatun söylediği için, kimse sesini çıkaramaz. O, bu sözleri dostluğun sıcaklığına, hoş görüsüne dayanarak söyler. Daha sonra söylediği dörtlüklerle de gönül almasını bilir. Çerkezler de bu sözlerden alınmaz. Çünkü onlar da Hasibe Hatun gibi, bu söyleyişin şakadan olduğunu bilirler. Halk aşığı, bir yerde doğayla bütünleşir, doğadaki oluşum, değişim ve gelişme ruhsal etkileşim içine girer.

Tüm Anadolu'da olduğu gibi, Andırın'da da aşıklar geleneğine saygı duyulur. Aşığın usta aşıklarca sazı, sözü sınanır. Gerçek halk aşığı mıdır? Yoksa gelip geçici bir heves mi? Yani daldan eğme midir, kökten sürme mi?

Karacaoğlan'dan sonra Çukurova'nın iyi şairlerinden sayılan Kul Halil'e, Aşık Yusuf, "Gökyüzünde uçan şu turnaları, konalga yerlerini sayarak Payas'tan kaldırır, Göksun'a indirirsen sana kızımı veririm." der. Payas; Hatay, Dört Yol'a bağlı bir yerleşim yeridir. Aşık, konalga yerlerini eksiksiz sayar ve kızı alır.

Koşma

*Yine esti muhabbetin yelleri
Açtıka düz gelir falt yavrunun
Al vardı Harboğazı yolları
Parlayıp gidiyor alı yavrunun*

*Çaputluda Haştırın'a göç çeker
Şu dertli sinemi odlara yakar
Girdim bahçesine mey mis gibi kokar
Tomurcuk tomurcuk gülü yavrunun*

*Akkale'den uğradım mı Çınar'a
Kon Kazanpınar'a zülfünü tara
Elim yetmez haber sunam o yare
Şekerler döküyor dili yavrunun*

*İncedir beli de usuldur boyu
Seherden geçtiğin Geben'in suyu
Bugün konalgamız Meryemçil deyu
Oğul balı verir dili yavrunun*

*Göçer Meryemçil'den Çinçin'i aşar
Han'da deli gönül kaynayıp çoşar
Taşoluk'tan öte Göksun'a geçer
Çalkandır Gösun'da gölü yavrunun*

*Karacaoğlan bahçesinde bağında
Yedi avcı gider seher çağında
Bugün evdiceğim Konur dağında
Abaz abaz olmuş eli yavrunun*

Andırın aşıkları içinde Kul Halil şüphesiz en ünlüsüdür. 19. yy'da yaşamış ve Türk Halk Edebiyatı literatürüne girmiş olan bu ozandan sonra Hasibe Hatun, Hacı Zülfikaroğlu gibi büyüklüğü tartışılmaz ozanlar gelmiş.

Hacı Ahmet Ağa, Telli Hatun, Andırın postası gazetesinde şiirleri yayımlanmış ve yayınlanmakta olan ozanlar var. Bunlar içinde biçim ve öz yönüyle sağlam kurguya sahip olanlar da var, acemiler de. Andırın Postası gazetesinin sanat ve edebiyat sayfasında şiirleri yayınlanan kişiler şunlardır:

Ahmet Mızrakçı, Ali Bakırcıoğlu, Yusuf Eynallı, Ali İnandı, Zahide Doğan, Zeki Özdamar, Ercüment Abuzeroğlu, Osman Çevik, Muhittin Çuhadar, Pelin Çetin, Ahmet Topal, Harun Bahçeci, İbrahim Şahbaz, R.Ali Çinkır, Tahsin İnekçi, Mehmet Cinkara, İbrahim Çingil, Necati Bahçeci, Nurettin Miral, H.Veli Doğan, Ali Öksüz, Özlem Özer ve Almanya'dan şiirler gönderen Ata Canani gibi şair ve ozanlar.

Çukurova'nın Ünlü Ağıtçı Kadını Hasibe Hatun

Hasibe Hatun, Andırın Gökahmetli Köyü'nden, Gökahmetoğlu Kara Mehmet Ağa'nın üç kızından biridir. Diğer kız kardeşleri; Fatiş Hatun, Telli Hatun ve Nesibe Hatun'dur. Üç bacının üçü de Osmanlı tipi dediğimiz ağır, okkalı, akli yeter ender kadınlardan birer örnektir. Üçü de erkek ve kadın meclislerinde oturur, ağızları laf eder ve meşhur ağıt yakarlar. Üçü de aç doyurup, çıplak giydiren muhitimizde isim yapmış kadınlardandır.

1945 senesinde ölen Hasibe Hatun öldüğünde 60 yaşlarında idi. Tahminen 1880- 1885 seneleri arasında doğmuştur. Hasibe Hatun orta boylu, topluca esmerin beyaza yakını bir hatundur. 14 yaşında Darendeli Mustafa Ağa ile yenge üstüne evlenmiştir.

Mustafa Ağa'nın esas aslı ise Yozgat vilayetinin eski adı Köhne, Cumhuriyet'ten sonra Sorgun ilçe merkezindedir. Halil Ağa da bir bey sülalesine mensuptur. Çapanoğulları ile anlaşamazlar ve Halil Ağa'yı Darend'e, kardeşi Mehmet Ağa'yı da Karadeniz taraflarına sürgün ettirmiştir. Darend'e gelen Halil Ağa'ya, geldiği memleketten dolayı Köhneli Halil Ağa denmiştir.

Tahriri nüfusta Köhne Haliloğlu şeklinde yazılmıştır. Halil Ağa Darend'e gelince, hemen bir çiftlik almıştır. Diğer Darendeliler gibi okka, arşını pek kullanmamıştır: Çukurova'ya Kadirli'ye gelince de Cıgıcık taraflarından arazi tutmuştur. Bu arada manifatura işleri ile de meşgul olmuştur. Mustafa Ağa, uzun boylu, çok yakışıklı babayiğit bir adamdır. Soyadı çıktığında evlatları Ağaoğlu soyadını almışlardır. Mustafa Ağa, Hasibe kızı görünce aşık olmuş, ağırlığınca altın sarf ederek Hasibe'yi almıştır.

Küçük Hasibe, gelin olunca da gelişmiş, yaratılıştan zeki ve anlayışlı olduğundan, kısa zamanda yaşına başına bakmadan Hasibe Hatun ünvanını almıştır. Hasibe Hatun'un konuşması dahi bir edebiyat, bir şiiirdir. Ancak ağıtlarından çok az bir bölümünü elde edebildik.

Hasibe Hatun'un Mustafa Ağa'dan bir çok çocuğu olmuştur. Okul çağında iken ölen Hayriye, gelinlik kız çağında ölen Hatice, halen yaşayan Pakize; oğulları ise, Derviş Leventoğlu, Mehmet Cemal Ağaoğlu, Galip Ağaoğlu, Arif Ağaoğlu'dur.

Hasibe Hatun'un Karacaoğlan'dan söylediği bazı türküler:

*Mestane de deli gönül mestane
Aşık olan gül gönderir dostuna.
Döne döne teneşirin üstüne,
Yatmayınca gönül yardan ayrılmaz.*

*Gitmeseydim şu Halep'ten' öte,
Kötülükler vermez dilime hata,
Eğersiz, yularsız ağaçtan ata,
Binmeyince gönül yardan ayrılmaz.*

*Halep, Türkmen koç yiğidin vatani,
Aramazlar gurbet elde yiteni,
Al döşek üstünde kızıl lekeyi,
Görmeyince gönül yardan ayrılmaz.*

*Gideydim şu dumanlı yollara.
Karışaydım boz bulanık sellere.
Adı duyulmadık elden ellere,
Gitmeyince gönül yardan ayrılmaz.*

*Metine de Karacaoğlan metine.
Yeni düştüm şu güzelin bendine.
Al döşek üstünde çakır dikene.
Yatmayınca gönül yardan ayrılmaz.*

Koşma

*Her seher, her Seber gelir geçersin.
Dünyalar durdukça durası kızlar,
Vefasın görmedin kara gözlünün,
Mezatta siz bana düşesi kızlar.*

*Aslını sorarsan derler huriden,
Laleler, sümbüller bitmez kurudan!
Kasavetli gönlümü gamın arıdan,
Karılık gecenin çırası kızlar.*

*Besleyim şekerle sizi bal ilen,
Donadam başınız torlak al ilen,
Boğum da parmaklar kınalar ilen,
Al, yeşil kökele benzeyen kızlar.*

*Karacaoğlan der de; gülün derleşem,
Düşünün üstünde dursam dinlensem,
Başları püsküllü oğlan getirsem.
Oğlanım görmeğe gelesi kızlar.*

*Benden selam söyleyin nazlı yarime,
Kerem etsin bir sucağz getirsin.
Eğer vadem yetip burda ölürsem.
Salacamı sağ böğründe götürsün.*

Kabalcıoğlu Hacı Ahmet Ağa

Kabalcıoğlu 1884'te doğdu. 1959'da öldü. Aslen Göksun'un Söğüt köyündendir. Hayvancılık yapıp göçebe yaşarken, Beşbucak köyüne yerleşmiştir. Kabalcıoğlu tarım ve hayvancılık yaparak geçimini sağlamıştır. 75 yıllık ömrü ağıtlarından ve yöre halkından öğrendiğimize göre acılarla ve ibretlerle hikayeleriyle geçmiştir. Oğullarının ifadesine göre oldukça disiplinli bir kişiliğe sahiptir. Şiirlerini ve ağıtlarını bulabildiğimiz kadarıyla sohbet arkadaşlarından ve yöre halkından derlemeye çalıştık.

Sesleniş

*Anam babam yurdu bunlar
Hanı nere gitmiş onlar
Aklı yeten bunu anlar
Deliliği hür eyledin*

*Hiç yok iken var eyledin
Evlat verip şen eyledin
Yetmiş yaşattın bana
Şimdi kalan dur eyledin*

*Yalandır bu dünya yalan
Çağırırılar İbni Sinan
Sırat bir incecik kolan
Tuzak kurup yol eyledin*

*On beşinde bilmem yolu
Söyle hey Allah'ın kulu
Otuzunda oldum deli
Kırk yaşında kul eyledin*

*Göster bana doğru yolu
Her ne olsa onu bilim
Muhammet sevgili kulun
Onu sana yol eyledin*

*Kul Ahmed'in çürük işi
Akar gözlerinin yaşı
Doğruluk cümleinin başı
Bakar gözü kör eyledin*

Kul Halil-Aşık Halil

Toroslarda şiirleri dilden dile dolaşan bir kul Halil var. Afşin, Göksun, Andırın yörelerinde iyi tanınan bu ozanın şiirleri Çukurova'da da bilinir. Ne var ki Toroslardan Çukurova'ya inince bu iyi şairin şiirleri Karacaoğlan'a mal ediliyor.

Kul Halil'e ilişkin hikayeler Düziçi, Kadirli, Osmaniye ve diğer ilçelerde de bilinir. Dahası bu gün 65-70 yaşlarında olduğu sanılan Düziçili bir Kul Halil var. Bu adamın asıl adı başkadır. Ama gerçek Kul Halil'in öykülerini, serüvenlerini anlatır. Türkülerini söyler. Kul Halil'e olan sevgisi nedeniyle onun adını benimsemiş, kendisine ad edinmiş. Kaygımız o ki gerçek Kul Halil'in kimliği gün ışığına çıkmazsa ozanımızla Düziçili anlatıcı birbirine karıştırılabilecek.

Şairin sanatı, kişiliği dil benzetmeleri, dünya görüşü belki ayrı bir araştırma konusu olabilecek. Biz ozanın hayatına ilişkin bilgilerle şiirlerden birkaç örnek vereceğiz.

Kul Halil'in doğum ve ölüm tarihi bilinmiyor. Ancak Abdülaziz döneminde askerlik yaptığını;

Han Abdülaziz'in mutafını gördüm

Pirincin çorbasını içtim de geldim.

Dizelerinden anlıyoruz. Bu nedenle de ozanı 19.yy ozanlarından sayıyoruz. Afşin doğumlu olan Kul Halil "Hıdır Oğulları" diye bilinen Türkmen kökenli bir aileden gelmektedir. Yokluk, kıtlık, aşiret kavgaları, geçim sıkıntısı erken çullandır Halil'in omuzlarına. Daha çocuk yaşata ağabeyi ile birlikte gurbete çıkar, şura senin, bura benim derken; Aşağı Andırın'a yerleşirler.

Sosyal Hayat

Eski Aydınlatma Araçları

Elektrik gelmeden önce Andırın'da aydınlatma yöntemi mum ve gaz lambasıyla yapılmaktaydı. Fakat bunlar günümüzde sadece bir eskinin yadigarı olarak saklanmaktadır. Gaz lambaları basit bir düzeneğe oturur. Bir tüpe gaz doldurulduktan sonra içine fitil salındırılıp, tüpün üzerine bir fanus koyulur. Fitol yakılır ve bu suretle gazı yavaş yavaş emen fitil ortamı aydınlatmış olur.

İdare Lambası: Şişeye benzer bir kabın içine gaz doldurulup içine fitil salındırılarak, fitilin yakılması suretiyle yapılan bir aydınlatma yöntemidir. İdare lambasında fanus kullanılmamaktadır.

Çıra: Oturma odasının ortasında çıra yakılarak aydınlatma yapılırdı. Bu tür evlerde çıranın yakıldığı yerde orta ocaklığı denilen bir yer bulunurdu.

Pompa Gaz Lüksü: Gaz lambasının yerine kullanılan bir aydınlatma aracıdır. Gaz lambasına göre teknolojik olarak daha fazla gelişmiştir. Gaz lüksünde fitil yerine lüks gömleği kullanılırdı.

Tüp Gazlı Lüks: Bu da pompa gaz lüksünün biraz daha gelişmiş şeklidir. Piknik tüpünün üzerine fanuslu bir aygıt geçirilerek ve buna bir gömlek bağlanarak aydınlatma sağlanırdı.

Bayram Adetleri

Andırın halkı Ramazan ve Kurban Bayramını üç, ve dört gün sürdürmezler. Önemli olanı birinci gündür ve o günden sonra herkes tekrar kendi işine gücüne döner. Bayramlar, bayram namazı ile başlar.

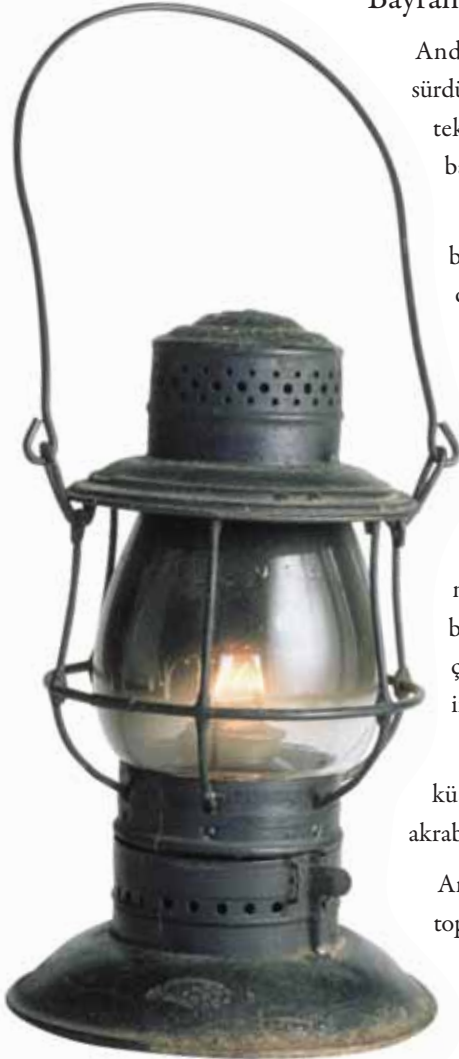
Her yerde olduğu gibi erkekler temiz veya yeni giysileriyle bayram namazı için camiye gelir. Bayram namazlarına çocukların da katılma oranı yüksek olur. Namaz bittikten sonra yaşlılar başta olmak üzere herkes birbirinin elini sıkarak veya öperek bayramlaşırlar.

Ramazan Bayramında büyükler, akrabalar ziyaret edilir, Kurban Bayramında ise bu ziyaretler kurban kesildikten sonra yapılır.

Andırın'da bayramlar bir şölen havası içinde geçer. Bayram namazından çıktıktan sonra evde anne baba ve çocuklar birbiriyle bayramlaştıktan sonra mezarlık ziyaretleri yapılır. Mezarlığa gelen çocuklara şeker dağıtılır, harçlık verilir ve mezarlığa gelen diğer insanlarla da bayramlaşırlar.

Bayramlar aynı zamanda olumsuzlukların ortadan kaldırılması, küslerin barıştırılması, yoksulların sevindirilmesi ve uzaktaki akrabalarla bir araya gelmesi açısından ayrı bir önem kazanmıştır.

Andırın'da bayramlarda evin bütün çocuklarının baba evinde toplanması hala yaşayan bir gelenektir. Bu sebeple bayramlarımızın sosyal hayat içinde önemli bir yeri vardır.

Buğdayı Kuyuda Saklamak

Andırın'da, tarım ürünlerinden pamuk susam ve tütün dışındakiler satarak para kazanmak için değil, evin ihtiyacını karşılamak için üretilir. Buğday da bunlardan birisidir. Ekinler haziran ayı başlarında biçilmeye başlar. Herkesin harmanları sürme imkânına bağlı olarak temmuz ayı içerisinde harman işleri tamamlanır. Evin bir yıllık un, bulgur, döğme ihtiyacı ile bir sonraki yılın tohumluk ihtiyacının saklanması gerekir. Andırın'da tohumluğa 'bider' denir. Kısa dönemdeki ihtiyaç fazlaları evlerin köşelerinde çuvallar içerisinde saklandığı gibi, tahta ambarlarda da saklanabilir. Bunların dışında kalan buğday, kuyularda saklanır. Kuyular 2-3 metre derinliğinde, 1,5-2 metre çapında kazılır. Tabanı, yanları ve üstü samanla kapatılarak buğdayın toprakla temas etmesi önlenir. Sonra üzeri toprakla kapatılır. Sonbahardan itibaren ihtiyaç oldukça, kuyu açılır ve tamamen boşaltılarak buğdaylar kullanıma sunulur.

Doğum İle İlgili Gelenekler

Andırın yöresinde çocuk doğmadan önce bir takım nazırlıklar yapılır. Doğduktan sonra kulağına ezan okunur. Bunun sebebi çocuğun İslamiyet'e bağlı olarak yetişmesi ve dinine bağlı birisi olarak yaşamasıdır. Ad koyulurken sol kulağına kamet sağ kulağına ezan okunur ve çocuğun kulağına üç kere ismi çağrılır. Bundan sonra yakın akrabalar çocuğu görmeye gelirler. Bebeği görmeye gelenler çeşitli hediyeler alırlar. Yöremizde aileler erkek çocuğun olmasına daha çok sevinirler. Erkek çocukları daha kıymetlidirler. Eskiden yeni doğan bebek bir başka bebek ile beşik kertme yapılmış, ancak günümüzde böyle bir şey söz konusu değildir.

Ad Koyma: Çocuk doğduktan sonra bir haftaya kadar isimi konulur. Çocuğa verilecek ismin asaletli bir isim olmasına özen gösterilir. Bundaki düşünce çocuğun ismine yakışır bir kişilikte büyümesidir. Genelde yörede bulunan tanınmış, soylu ve saygın kişiler öldükten sonra, onların isimleri yeni doğan bebeklere konulur. Bunda amaç o kişilerin unutulmamasını sağlamaktır. İsim koyulacak çocuğun kulağına ezan okunur ve üç kez ismi çağrılır. Böylece çocuğa ad verilmiş olur.

Davarı Kuşluğa Getirmek

Davar kelimesi keçi, keçinin erkeği teke ve keçinin yavrularından oluşan hayvanlara denir. Bahar ve yaz aylarında davarın kuşluğa getirilmesi yaygın bir olaydır. "Kuşluk" tabiri kuşluk vaktinden kaynaklanmaktadır. Kuşluk vakti sabahla öğle arasında öğleye daha yakın olan bir vakittir. Ortalama olarak nisan ayından eylül ayına kadar, çobanlar davarlarını gün doğmadan ormana götürüp yayarlar. Kuşluk vakti davarlar öğle sıcağından korumak için gölgelik bir yere getirerek ikinci serinliğine kadar burada dinlendirilirler. Bu saatler çobanların en eğlenceli saatleridir. Evde yemeğini yiyen çoban arkadaşlarıyla bir araya gelerek bütün çocukluk ve gençlik oyunlarını oynar, bulabildikleri dere yataklarına çimmeye (yıkamaya) gider ve davarı tekrar orman götürmek için kaldırımcıya kadar takriben 4 saat oyun oynar, nehirde yüzer, kumda yatar, nehirde; akıntıya kendini kaptırarak aşağı doğru akar ve sonunda yürüyerek tekrar yüzmeye başladığı yere kadar gelir.

Teleme Çalmak: "Teleme", çobanın her an yanında hazır bulunan yemeği demektir Genellikle keçi sütünden yapılır. Keçinin sütü bir tasın içine sağılır, tasın büyüklüğüne göre 5-6 tane olmamış incir meyvesi, incir hozağı yıkanır, birkaç yerinden kesilir ve sütleri dışarı akmadan süt kabının içine atılır. Süt henüz sıcak olduğu için bir kaç dakika içerisinde süt mayalanmış olur. Yoğurt kıvamında bir çeşit peynir yapılmıştır. Çoban bunu dağda, kuşlukta kendisi için yapabileceği gibi bazen evlerde ani gelen misafirler için de kullanılır.

Mahalli Oyunlar

Andırın'da mahalli halk oyunları davul zurna eşliğinde yapılır. Başlıcaları ise; Andırın Üçayağı, Andırın kerebozu, Şirvanı ve Halebi, Eminem, Pekmez, Kırıkkan, Serçe oyunu, Sin sin, Develioğlu, Köroğlu, Cezayir, Hasandağı, Ceren, Garip, Gaba, Yemen türküsü oyunu, Lorke, ve güncel diğer yöreye ait oyunlar oynanmaktadır.

Andırın'da düğünler çalınmaya başladığı gün, oyuncular geldiğinde oyun için meydana çıkarsa "abdal" denilen davul ve zurnacılar önce kaba havasını çalar. Daha sonra sırasıyla Şirvani, Kırıkhan, Halebi ve Üç ayak havalarını çalar. Oyuncular, bu oyunları oynadıktan sonra abdal hangi havayı çalacağını sorar. Daha sonra oyuncular Delilo, Pekmez ve Köroğlu gibi oyunlardan birini ister.

Düğünlerde oynanan en meşhur oyun Serçe oyunudur. Bu oyun şöyle oynanır. Ortaya bir ateş yakılır. Oyuncular ateşin etrafında toplanırlar, baştaki ve sondaki oyuncu ellerine birer çubuk alırlar. Bu esnada davul-zurna çalınmaya devam eder. Baştaki oyuncu ne yaparsa diğer oyuncular da onu yapmak zorundalar, yapamayanlara çubukla vurulur. Ateşin etrafında dolanmak suretiyle oynanmaktadır.

Yine Cirit oyunu oynanmaktadır. Atların üzerine binilir, binici eline bir cirit alır. Bu ciritle hedef gösterilen bir binici vurulmaya çalışılır. Fakat tehlikesi dolayısıyla pek oynanmaz olup, bırakılmıştır.

Sinsin oyunu da oynanır. Bu oyun şöyle oynanır: Gece oynanır. Davul zurna sinsin havasını sürekli çalar. Bir alana ateş yakılır, ateşin etrafında oyuncular halka şeklini oluştururlar. Bir kişi de ateşin başında bekler. Ateşin başında oynayan kişi, topluluktan biri çıktığı zaman alanı terk eder. Bu terk etme işinde atik davranmaz ise oyuna giren kişi oynayanın sırtına yumrukla vurarak çıkmasını sağlar. Bu oyun çevredeki seyirciler tarafından büyük bir beğeniyle izlenir.

Kös Oyunu: Büyük bir mukavvanın üzerine 4 cm'lik aralıklarla karşılıklı 12 adet kare çizilir. Oyuncular 12 tane mısır ve 12 tane fasulye tanesi alırlar ve karşılıklı olarak karenin başlangıç çizgisine dizerler. 4 tane bir tarafı açık bir tarafı kapalı çubuklar alınır, çubukların 3'ünü sol elimize alıp diğerlerini de çubuklara vurup yere atarız. Çubukların üçü kapalı biri açık düşerse kös olur. Kös yapan kişi taşını bir sıra öne çıkarır ve çubukları bir defa daha atar. Eğer kös yapmazsa ne taşını öne çıkarabilir, ne de çubuk atma hakkına sahip olur. Çubukların 2'si kapalı 2'si açık düştüğünde tıklar olur. Tıkır olduğunda taşı iki sıra ilerletir. Çubukları tekrar atamaz. Çubukların 3'ü açık biri kapalı düşerse 3 ak olur ve 3 sayı ilerlenir. Çubuklar tekrar atılmaz. Çubukların 4'ü de açık düştüğünde 4 ak olur ve 4 sayı ilerlenir. Çubuklar tekrar atılır. Çubukların 4'ü de kapalı düşerse atlı olur, taş 6 sayı ilerletilir ve çubuklar tekrar atılır.

Kös, tıkır, 3 ak, 4 ak, atlı gibi sayılar geldiğinde taş ilerler ve karşı oyuncunun karelerine girer, yerine bizimkini koyarız. Kimin taşı azalırsa o mağlup olur. (*Köleli Köyünden Emekli Albay Halil Arslantaş'ın kendi köyü ile ilgili hazırladığı kitaptan*)

Bu oyunlar küçük farklılıklar da olsa Andırın'ın her yerinde oynanmaktadır.

Kökgüç: Genellikle yaşları 7-15 arasındaki erkek çocuklar tarafından güzün ve kışın oynanan bir oyundur. Ortalama 70-90 cm uzunluğunda kazıklarla çimenli yer veya toprağı yumuşak yerde bazen de zibilliklerde oynanır. En az iki kişi veya 4-5 kişi ile de oynanır.

Bir kişi kökgücünü ayağının birisinin bir adım kadar ilerisine bir eli ile fırlatmak suretiyle batırır. Batıramaz ise durum değişmez, kökgüç nasıl düşmüşse öyle kalır. İdeal olanı ise kökgücün olabildiği kadar çok toprağa batması ve dik durmasıdır. Sıra ile diğer oyuncu kendi kökgücünü bir önceki oyuncunun kökgücüne çarptırarak batırmak maksadıyla fırlatır. Kendi kökgücü rakibin kökgücünü yatırır ve kendisininki batmış olarak durursa rakibin kökgücünü alır. Eğer rakibin kökgücünü yatırır, fakat kendi kökgücünün bir bölümü hala toprakta kalırsa alamaz. Bu duruma "burnu boktan çıkmadı" denir. İkincinin kökgücünün darbesi ile , iki kökgüç de birden topraktan çıkar ve yıkılmış olursa buna "dana yatış oldu" denir ve sırası gelen devam eder. Kökgücü tükenen yeni kökgüç bulmazsa oyun sona erer.

Gülle: Başka yerlerde misket diye bildiğimiz bilyelere Köleli'de "gülle" denir. İki türüdür. Birisi piyasada satılan camdan yapılmış misketlerdir ki; bunlara "Cıncık Gülle" denir. Köleli'de bu pek itibar görmez. Diğerisi ise sert ve çeşitli renkli taşlardan yapılır. Gülle yapılan taşlara maden denir. İyi bir gülle için iyi bir madene ihtiyaç vardır. Bunlar önce kabuklu ceviz büyüklüğü kadar parçalara ayrılır, sonra bundan daha sert olan taşlarla çintilmek suretiyle gülle haline getirilir. Bazen bu çintme işini orak kırıkları ile de yapmak mümkündür. Taştan yapılan gülleler cıncık güllelerden daha büyüktür. Bunlar istenilen küçüklüğe ve yuvarlaklığa geldikten sonra üzeri törpü görevini yapan tırtıllı kızıl taşlarla törpülenmek suretiyle son pürüzlerde temizlenmiş olur. Bu maksatla bazen zımpara da kullanılır; fakat bunlar nadiren bulunur. Artık gülleler kullanılmaya hazırdır. İyi bir güllenin yapımı 3-5 gün sürer, bu gülleleri genelde çobanlar yapar.

Çocuklu Gülle : İki kişi ile oynanır. Takriben 1.5-2 m aralıklarla karşılıklı oturulur. Bacaklar açılır. Oyunculardan birisi güllesini bacakları arasında vücuduna yakın bir noktada yere bırakır, buna "gülle dikmek" denir. Diğerisi yine kendi vücuduna göre aynı yere koyarak güllesini sağ elinin işaret parmağını orta parmağının üzerine koyar ve işaret parmağının geri hareketi ile orta parmağın çarptığı gülle hızla rakibin güllesine sevk edilir. Buna "gülle sıkma" denir. Gülleyi sıkın rakibin güllesini vurursa, onu hamile bırakmış olur. Yani bir çocuk yapmıştır. Sonra sıra rakibe gelir. Ve böylece karşılıklı gülle sıkımlar devam eder. Süre; ya oyunun sıkıcı bir hal almasına veya hayvanların kontrolü için ayrılmak zorunda kalınmasına bağlıdır. Oyun bitiminde kimin daha fazla vuruşu varsa; fark kadar çocuk yapmış olur. Bu yenilen için oldukça gurur kırıcı bir iştir. Yenen sık sık benim "falancada şu kadar çocuğum var" der. Tekrar oynandığında veya oyun esnasında çocuğun azalmasına "çocuk çıkarma" denir. Genellikle ikiden fazla oyuncu yoksa bu oyun tercih edilir.

Başcılıklı Gülle: İkiden fazla oyuncu ile oynanır. Genellikle etrafı çayır olan bir patika tercih edilir. Önce gülleler rasgele atılır, sonra sıra ile gülle sıkılır, vurulan güllenin sahibi oyun dışı kalır, böyle son tek kişi kalıncaya kadar devam eder ve son kişi bir başcılık almış olur. Bundan sonra ilk yenilen en başa koymak üzere gülleler patika üzerine 2-3 m. aralıklarla dizilir. Başcılık alan en baştan güllesini dizi boyunca sıkarak vurduğu gülle oyun dışı kalır, böylece sırayla bütün gülleler sıkılır ve yine tek gülle kalıncaya kadar devam edilir. Oyun sonunda en çok başcılık alan birinci olur. Daha uzaklara gülle sıkabilmek için sol el yumruk yapıp yere konur ve gülle onun üzerine konulmak suretiyle sıkılabilir. Çok daha uzaklara sıkılmak için de sol el içi aynı amaçla kullanılabilir.

Geviş: Tespi ağacının tespih büyüklüğündeki tohumlarına "geviş" denir. Bununla oynanan oyunun adı da geviştir. En az iki kişi ile oynanır. 3-4 kişi ile oynandığı da olur.

İki kişilik oyunda; karşılıklı oturulur, herkesin 27 şer adet gevişi olur. Bunları dokuzar, dokuzar küçük yalaklara koyarlar ve bu yalaklara ev denir. Yalakların arasındaki mesafe 10 cm civarında olur. Oyunculardan birisi bir elinin beş parmağını açarak evlerin ortasına koyar ve "Gilem kaçtan" der; diğeri ise genellikle "sağ baştan on beşten" der. Sağ baştan itibaren evler üzerinde on beşe kadar sayılır ve sayma işi hangi evin üzerinde sona ererse oradan başlanır. Oyunun başlamasına göçme denir. Oyuna başlayan bulunan evden başlamak üzere, her eve birer tane geviş koymak suretiyle o evin gevişlerini sıra ile dağıtır. Son gevişin düştüğü yerdeki geviş sayısı sayılır bu sayı iki veya dört ise alınır. Sonra rakibi istediği bir evi göçer, burada amaç son gevişin düştüğü evdeki gevişleri almak suretiyle çok geviş toplamaktır. Bu böyle devam ettikten sonra evlerde geviş kalmaz. Herkes elindeki gevişi dokuzarlı gruplara ayırarak tekrar evlerine yerleştirir. Geviş sayısı 27'den az olanlar oyuna yenik olarak başlar. 9'ar olan evleri tamamlar geri kalanı da 9'dan az olarak bir eve koyar. Bu eksik olan evdeki geviş sayısı bir tane ise oğlu oldu, yedi ve daha az ise kızı oldu denir, sekiz ise rakip oyuncu tarafından 9'a tamamlanır.

Oğlan evinin üzerine bir ayakkabı konur, içerideki geviş sayısını gizlemek amacıyla yapılmıştır. Eğer göçmeler sırasında son geviş oğul buluna evin üzerinde biter ise, evdeki geviş sayılır, tek ise dokunulmaz, çift ise rakip oyuncu o evdeki, gevişin hepsini alır ve o eve geviş konmaz ve ev "kör oldu" denir. Oğul sahibinin böyle bir hakkı yoktur. Oyun bitinceye kadar oğul sahibinin evi körlenmezse oradaki gevişlerin tamamı o oyuncunun olur.

Kız olan evin üzerine de bir ayakkabı konur. Göçmeler sırasında o evde biten her göç sonunda gevişler sayılır, çift ise yarısı alınır. Genellikle oğul olmak tercih edilir. Kız olan eve son gevişin düşmesine kıza basma denir. Bu kıızı olan oyuncu için üzücü bir durumdur.

Löttü: Üç ve daha fazla kişi ile oynanır. Her oyuncunun elindeki el büyüklüğünde yassı bir taş bulunur. Bu taşla başka bir düz taş (MELE) üzerine konulmuş kabuklu ceviz büyüklüğünde yuvarlak taş (löttü taşı) düşürülür. Bir oyuncu ebe olur, bir çizgi çizilir, bu çizgiden itibaren 6-7 m. uzaklıkta düz bir taş üzerine konulan löttü taşı vardır. Oyuncular

çizginin bulunduğu yerden ellerindeki yassı taşı atarak löttü taşını düşürmeye çalışırlar. Taş düşünce oyuncu koşarak kendi taşını alıp tekrar çizginin bulunduğu yere gelmeye çalışır. Bu arada löttü taşının bulunduğu yer de bir mola yeri olarak kullanılabilir. Ebe olan löttü taşını getirip melenin üzerine koyar ve diğer oyuncularından birisine kendi taşı elinde iken mele taşı ve başlangıç çizgisi arasında dokunursa o ebe olur.

Oyuncuların löttü taşını vurup düşürememeleri halinde ebe olan oyuncu onların taşlarının yanında durur ve onlara taşlarını aldırılmaz. Sıkışmış bulunan oyuncular taşlarını alıp çizginin bulunduğu yere gitmeye çalışır. Oyuncuların birisi löttü taşını çok uzaklara sıçratırsa, ebe onu alıp gelinceye kadar oyuncular ellerindeki yassı taşları löttü taşının yerine vurarak ebeyi kızdırırlar.

Çellik: Başka yerlerde oynanan çelik-çomak oyununun bir başka tarzda oynanmasıdır.

Genellikle 5-6'şar kişiden oluşan iki grup arasında oynanır. Oyunun malzemeleri; 15-20 cm uzunluğunda dayanıklı ağaçtan yapılmış bir çelik, bunu fırlatmak için kullanılan 70-90 cm uzunluğunda bir sopa ve fırlatılan çelikleri havada yakalamak için oyuncu sayısı kadar çalı ve bir futbol sahasına yakın büyüklükte açık alan gereklidir. Oyunun başlangıç yerinde de bir karpuz büyüklüğünde mele taşı vardır.

Takımın birisi, çalıları alarak melenin uzağında çeltikler çelinince onları ellerindeki çalılarla havada tutarak yakalayacakları bir düzen içinde durular. Çelmekle görevli olan takımın oyuncuları sıra ile çellikleri çeler. Birinci oyuncunun çeltiğine rakip takım yere düşmeden çalı ile havada temas ederse o oyuncunun atışı boşa gider, diğeri sıraya gelir. Aşağıda bulunan oyuncular bu çeltiği havada iken çalı ile vuramazlarsa çelliğin düştüğü yerden elleri ile onu meleye doğru meleği vurmak amacıyla fırlatır. Bu atışta çellik ile mele vurulursa veya çellik ile mele arasında bir çellik sopasından daha kısa mesafe kalırsa yine çelen oyuncu yanar. Aşağıdaki oyuncuların meleğe attığı çeltiği meleden uzaklaştırmak için çelen kişinin sopa ile uzaklaştırma hakkı vardır. Melenin uzağına düşen çellik ile mele arasındaki mesafe düşen çellik sopasının boyu cinsinden ölçülür ve dört boya bir maya denir. Maya sayılırken Elife, Ganife, Hadalök, bir maya diyerek sayılır. Bu her kelimedeki çellik sopası bir kere katlanır. Oyunun bitışı ise baştan belirtilen maya sayısına hangi grup erken erişirse o grubun başlaması ile TOSAĞA gidilir. Tosağa gitmek, istenilen mayaya erişen ilk timin elemanlarının her birisinin çeltiği üçer kere vurması ile çeltiği mümkün olduğu kadar uzağa atmaktır. Bu timin adamlarının çelme işlemi bittikten sonra, diğer tim çelliğin düştüğü son noktadan başlayarak aksi (mele) istikamete çelmeye başlar.

İkinci tim elemanlarının üçer atışı sonucunda çelliğin son düştüğü yerle mele arasında kalan mesafede, daha kısa mesafe çelmiş olanlara uzun mesafe atanlar oyuncuların sırtına biner ve meleğe kadar taşınırlar. İkinci timin çeltiklerinin toplam uzunluğu meleği geçerse binme olmaz. Yanaz: Çellik mele merkez olmak üzere 45-50 derecelik bir açı içerisinde oynanır. Bu sınırları belirtmek için yanlara işaret konur. Bunların dışına giden çeltiklere "yanaza gitti" denir ve geçersiz sayılır. (Futboldaki taç gibi).

Çelme Topu: Çelme topu da çellik oyunu gibi 5-6'şar kişilik iki tim arasında oynanır. Tenis topu büyüklüğünde bir top ve bunu Çelmek için kullanılan bir sopa ile futbol sahasına yakın büyüklükte bir alanda oynanır. Burada kullanılan topun yapılışı Çok ilginç olduğu için önce onu anlatalım. Vişne büyüklüğünde bir Çakıl taşı alınır. Sonra sığırın tüyleri tarak veya elin Parmakları ile taranarak toplanır. Bu tüyler yaprak plakalar haline getirilerek suya batırılır ve taşın üzerine yapıştırılır. Bu işlem

top bir tenis topu büyüklüğüne erişinceye kadar devam eder. Top bir gün kuruduktan sonra kullanıma hazırdır. Bazen topun ömrü daha uzun olsun diye etrafı bir ağ ile örülür, buna topu çitilemek denir.

Oyunun oynanması; Oyunun başlangıç yerine bir çizgi çizilir, bundan 50-75 m. kadar daha uzağa bir çizgi daha çizilir ve oyun bu iki çizgi arasındaki alanda oynanır. (Küçük bir futbol sahası gibi) Timin birisi topu çelmek için baş tarafta diğer grup ise el ile yakalamak için diğer tarafta (sahada) tertiplenir. Yakalayan gruptan bir kişi başlangıç çizgisinde bulunur ve topu çecek olan grubun vuracağı topu uygun bir şekilde havalandırır. Topu çelen oyuncu topun havada kalış süresi içerisinde başlangıç noktasından sonuç noktasına kadar koşmaya çalışır. Bu iki nokta çelen oyuncular için emniyetli saha olarak kabul edilir. Çelen oyuncu bu arada koşarken topu yakalayan oyuncuların kendisine attığı topla vurulursa bütün takım yer değiştirir ve top yakalama yerine gider. Çelen oyuncu çeldikten sonra sona vuramayacağını anlarsa başlangıç çizgisinden itibaren belirli bir aralıkta dizilir. Bu aralık o oyuncunun bir uzun atlama mesafesi kadardır. Bu noktada alttaki grup burada bekleyen oyuncuya topla vurursa o oyuncu bu arayı uzun atlama ile atlamak zorundadır. Bunu başaramazsa yine takımlar yer değiştirir.

En çok çelme bölümünde oynayan tim başarılı olur.

Dana: 4-6 kişi tarafında kabuklu ceviz büyüklüğünde bir taş 2.5-3 m. boyunda değneklerle oynanan bir oyundur. Oyuncu sayısına göre değişmekle birlikte 7-8 m. çapında bir dairenin çemberleri üzerine eşit aralıklarla oyuncu sayısının bir eksiği kadar küçük çukurlar (5-10 cm çapında) açılır. Dairenin merkezine ise biraz daha büyük bir çukur açılır. Ebe ortada olur ve kabuklu ceviz büyüklüğündeki taşın sopalarla ortadaki çukura girmesine çalışılır.

Cont: Üç daldan oluşan ağacın kesilmesi sonucu saç ayağı şeklinin oluşması ile elde edilen şekle "çont" denir. 5-6 kişi ile oynanır, her oyuncunun elinde bir metre civarında boyu olan bir sopa vardır. Bir çizgi çizilir burası meledir. Çizgiden 10-15 m. kadar uzağa üç ayağı üzerine çont konur. Ebe olan oyuncu bu çontun ayakta durmasından sorumludur. Diğer oyuncular sıra ile ellerindeki sopayı conta fırlatırlar. Amaç çontun yıkılmasıdır. Çontun yıkılma süresince gidip sopalarını alıp melenin yanına gelmeleri gerekir. Ebe oyuncu bu arada koşan oyuncuya dokunursa o yanar ve ebe olur.

Çızzan: Özellikle yaz aylarında ve yaylada oynanan bir oyundur. Tahteravalli'ye biraz benzer. 4-5 m. uzunluğunda en az 30-40 cm çapında düzgün bir ağaç seçilir. Tam ortasındaki ağırlık noktasından tahranın ucu kullanılarak kabuklu ceviz büyüklüğünde bir çukur açılır. Ayrıca 1-1.5 m. yüksekliğinde sağlam bir ağaçtan bir direk yapılır ve toprağa sıkıca çakılır. Bu direğin tepesi, ortası delinen ağacın çukuruna girecek şekilde yerleştirilir. İyi bir çızzan'ın bu durumda dengede durması gerekir. Cızzan'ın iki ucuna birer kişi ata biner gibi oturur. Tahteravalli gibi sıçrayarak dönerler. Bazen seyircilerin itmesi ile sadece dönülür. Dönerken çızzan'ın adının geldiğini zannettiğim gıcırtılı sesi çıkarması için kömür ve tereyağı yuvaya konur.

Eşkiya: Geceleri karanlık ortamda oynanır. Oyun iki grup arasında oynanır. Çift süren köylüleri ışığıye (eşkiya)ler basar, soyarlar ve döverler. Bunun haberini alan cendermeler eşkiyaların peşine düşer. Gece olduğu için biraz tehlikeli ve yorucu bir oyun. Yakalanan eşkiyalara değişik cezalar verilerek oyun sona erer.

Köşker: Çayır-çimenlik, dikensiz bir yere bir kazık çakılır ve kazığa bir örme (ip) bağlanır. Kura sonucu biri bu ipi tutmaya mahkum olur, yani ebe olur. Bütün oyuncular lastik ayakkabılarını çıkararak kazığın dibine toplu şekilde koyarlar. Ebe bu ayakkabıları bekler. İpin ucunu bırakmamak şartıyla yaklaşanlara ayağı ile dokunmaya çalışır. Oyuncular bu ayakkabıları kaparak bitirirlerse, ebe ipi bırakarak kaçmak zorunda kalır. Bu fırsatı kaçırmayan oyuncular kaçan ebeyi ayakkabı yağmuruna tutarlar. Oyun

bu şekilde devam eder.

Kaydırmaç: Kura çekilir, mere (oyun çizgileri) belirlenir. Çizgiye düz şekilde koyulan çubuğu, diğer çubuklarla yerinden oynatmak esastır...

Kılıç: Taşlarla oynanır. Loğça denilen taş, sabit bir taş üzerine konur. Diğer oyuncular bu taş vurarak uzağa götürmeye çalışırlar. Mereden (sabit taş) ayak sayılır. 1,2,3...kılıç, kıldırğıç, kırküş, elli, belli,... diye sayı tamamlayan galip sayılır.

Sülemepe: Taşla oynanır. Kılıç oyununa benzer.

Gülle: Özel taşlardan (çoğu renkli ve sağlam) çekiçle günlerce pinpon topundan büyük veya küçük taş güller yapılır. Gülle üç, dört, beş kişi ile oynandığı gibi yeke yeke de oynanır. Oyunda gülle, enek, andız, mazi, düğme ve para (metal) kullanılır. Sıra alınır.Evvel, evvel önü, kaval, kaval önü, gazel diye sıralanır, bu sırayla işaret ve orta parmak üst üste getirilerek,hedefe vurma çalışmaları yapılır. Oyun kar amacı güder. Oyunda kaybedenlere “düp çıktı” denir.

Köküş: Ucu sivri iki değnekle oynanır.

Kovalambaç: Toprak damlarda oynanırdı. Kura çekilerek, birisi diğer oyuncuları yakalamaya çalışır.

El Tutmamca: İkişer eşleşerek kura sonucu iki eş el ele tutuşarak diğer oyuncuları yakalamaya çalışır. Bu sırada diğer oyuncular kovalayanların ellerini tutmaya, sırtlarına elle vurmaya çalışırlar.

Çotulum Eşşegi: İki grup arasında kura çekilerek oynanır. Kurada kalan grubun bir ebesi olur. Ebe elamanlarını kafa kafaya gelecek şekilde çatar ve onların üzerine diğer oyuncuları bindirmemek için etrafında pervane gibi döner. Ayağı ile vurmaya çalışır. Esas çatılanların sırtına binmektir.

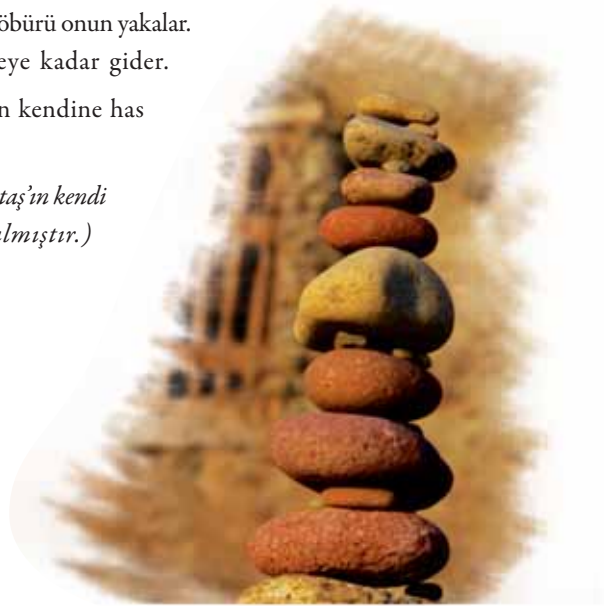
Di-Pi: Bir grup çocuk kendilerini değişik şekillere sokarak(yüzlerini siyaha boyamak gibi) ev ev gezerek bulgur vb. toplayarak, onunla yiyecek yaparlar... Koro halinde eve giren çocuklar “pi-pi pi ister, düğümlü ipi ister, verene sağ olsun der, vermeyenden küpe ister” derler.

Kale: Düz ve taşlı yerde oynanır. İki grup eşleşerek kura çekerler. Yaklaşık 20 metre mesafe bırakarak iki taraf yassı ayakta durabilecek taşları dikerler. Sırayla, bu taşlara taş atarak yıkmaya çalışırlar. Hangi grup önce yıkarsa, öbür grup onları sırtında kale tarafına taşır.

Tek Kale: Kale oyunu gibidir. İki kişi arasında ve tek kale şeklinde oynanır. Yenen kişi arka arkaya geriye kaçarken öbürü onun yakalar. Kaçan yakalayan sırtına binerek karşı kaleye kadar gider.

Lügüm (Beş Taş): Kızlar oynar. Oyunun kendine has kuralları vardır.

(Köleli Köyünden Emekli Albay Halil Arslantaş'ın kendi köyü ile ilgili hazırladığı kitaptan aktarılmıştır.)

Ölüm Adetleri

Ölüm Döşeginde

a- Helalleşme: Ölüm döşegine düşen kişinin yakınları, komşuları vs. hastanın başına gelerek helalleşilir. Gelenler hep "hakkını helal eyle, bizden helal olsun" derler. Hasta olarak döşeginde yatan kişi konuşabilecek durumda değilse gözleriyle bunu işaret eder. Helalleşmede amaç, dünyadayken orada herhangi bir şey kalmamasını sağlamaktır.

b- Vasiyet: Ölüm döşeginde yapılan önemli işlemlerden birisidir, ölüm döşegindeki kişi vasiyetini bildirir. Birilerine verilmesini istediği bir şeyi varsa bunu söyler. Hatta bütün alacağını ve vereceğini söyleyip bunların halledilmesini ister.

c- Son Nefes (Halet-i Nezi): Ölüm döşegine düşen bir kişi için hoca çağrılır. Sürekli olarak Yasin-i Şerif okunur. Başka surelerden de okunur. Şahadet getirebilmesi için sürekli telkinlerde bulunulur. Böylece ahirete imanlı gitmesi sağlanmış olur. Yine ıslak bir bezle yanakları dudakları ıslatılır.

Bir bezle ağzına su sıkılır. Çünkü bu dakikalarda çok susuzluk çekildiği konusunda kanaat getirilmiştir.

Ölümden sonra

a- Ölü Yıkanmadan Önce: Ölü yıkanmadan önce, ölünün gözleri kapatılır, çenesi çatılır, elleri yanına düzgünce uzatılır, ayakları aynı şekilde uzatılıp parmakları bir birine çatılır. Böylece cesedin düzgün bir şekil alması sağlanır. Üzerine bir örtü çekilip yanından ayrılırlar. Daha sonra müezzinler sala verip halka, eş dost ve yakınlarla ölüm haberini duyurur veya bu iş yüksekçe bir yere çıkıp gür sesli birinin bağırmasıyla da yapılabilmektedir.

b- Yıkama: Büyükçe bir kazanda su ısıtılır. Evin yakınında bir yer yapıp ölü tenişir denilen şeyin üzerine konulur. Eğer ölü kadınsa kadınlar, erkekse erkekler tarafından yıkanmaktadır. Yıkama esnasında ölüye abdest aldırılır.

c- Kefenleme: Yıkama işlemi bittikten sonra ölünün vücudu bir bezle kurutulup kefen beziyle kefenlenir. Kefen bezi erkeklerde iki defa kadınlarda yedi defaya kadar sarılabılır. Sonra "baaş" adı verilen ipe bağlanır. Kefene ve tabuta güzel kokular sürülür. Kefenin içine çörek otu konulur.

d- Mezarlıkta: Ölü tabuta konulup, omuzlara alınıp "Allah rahmet eylesin" denilerek mezarlığa getirilir. Sağ tarafına doğru yatırılıp gömülür. İmam mezarlıkta "talgın" verir. Herkes mezarlığı terk eder, en sona ölü sahipleri kalır. Daha sonra onlar da ayrılır.

e- Yas tutma: Cenaze gömüldükten sonra o evde üç gün yemek pişirilmez. Yemekleri komşular getirirler. Bunda amaç cenaze evinin acısına ortak olmaktır. Ölünün elbiseleri

toplanarak, ona layık olabilecek birisine verilir. Yine helva yapıp dağıtılır. Ölünün 52. gecesinde Mevrit okutulur.

Ölünün arkasından ağıt yakma geleneği vardır. Ağıtları genelde kadınlar yakmaktadır. Ağıt yakma işi ölü evine geline ilk andan itibaren başlar. Ünlü ağıtçıların yaktığı ağıtlarla, sağlığında bile az tanınan kişiler, ölümünden sonra daha fazla bir şöhrete ulaşırlar.

Tereyağını Hazırlamak ve Saklamak

Andırın'da yoğurt keçi derisinden yapılmış yayıklar içerisinde yayılarak tereyağı ve ayran birbirinden ayrılır. Yayığı tespit etmek için üçlü sehpaye 'Çatma' denir, yoğurdu karıştırmak için kullanılan ve tepesinde şapka gibi bir ek bulunan sopaya da fişek denir. Günlük ihtiyaç fazlası tereyağını saklamak için himzan kullanılır. Himzan çiriş denilen soğanlı otsu bitkinin kökündeki soğandan elde edilir. Çiriş tozu bir tür yapıştırıcı olarak kitap ciltleme gibi yapıştırma işlerinde de kullanılır. Çiriş soğanı önce kurutulur, sonra öğütülerek toz haline getirilir. Bu toz hamur yapılarak daha önceden bezden yapılmış ve içerisi talaşla doldurulmuş bez torbanın dışına sıvanır. Üzerine çeşitli kağıtlardan makasla kesilerek hazırlanmış süsler yapıştırılır. Himzan'ın iki yanına iki kulp takılır. Kuruduktan sonra talaş boşaltılarak himzan kullanıma sunulur. Himzan şekil olarak içerisine el girecek büyüklükte ağzı olan su testisine benzer.

Himzan (Yağ Saklama Kabı)

Yayla

Yaylacılık Andırın'ın en aşağı kesiminden en ucundaki köyüne kadar herkesin yaşantısının bir parçasıdır. Andırın dışında Kadirli, Osmaniye, Adana gibi civar bölgelerinin yanı sıra yurt dışına kadar uzanan geniş bir kitle yaz sıcaklarının bastırmasıyla Andırın'ın muhtelif yaylalarına yaylaya çıkar. Nüfusu kışın 8.000 civarında olan ilçe, yazın havaların ısınmasıyla beraber 40.000'e yakın insanı barındırır. Yayla zamanı ilçede bir hareketlilik ve ekonomik açıdan bir rahatlama göze çarpar.

Bu nüfus artışı sosyal hayatı da önemli ölçüde değiştirir. Yayla zamanının gelmesi ile düğünler, şölenler, spor turnuvaları, avcılık ve atıcılık müsabakaları oldukça yoğun şekilde düzenlenir.

Yayla zamanında her ailenin maddi imkanları doğrultusunda kendisine bir yerleşim alanı seçtiği gözlemlenir. İlçe merkezinde ev kiralaayanlardan, kendi yaylalık evlerine göç edenlerden, serin ve sulak arazilere çadır kuranlardan tutun da Andırın'ın yüksek bölgelerine kurulan mevsimlik sitelere kadar uzanan bir alanı kapsar.

Andırın'da yazları mesire alanları, Kışla Bahçesi gibi yerler her gün dolup taşarken; kışın bir kişiyi dahi bulamayacağımız Çiğşar, Halbur ve Akifiye, Altınboğa, Çokak köyleri civarındaki yaylalık yerlerde binlerce insanı görebiliriz dersek, mübalağa olmaz.

Yaylacılık Andırın'da bir kültürdür. Bu kültür eski zamanlardan günümüze kadar uzaya gelmiştir. Öyle ki Beşbucak'ta oturan Soğancılar'a, Akgümüş'te oturan Se'ye, Geben'de oturan Meryemçile doğru yaylaya çıkar. Dolayısıyla hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı ilçede göç zamanı bir kervan şeklinde yaylaya çıkmaktadır. Bu dönemlerde yaylayla ilgili anıların, türkülerin ve ağıtların zenginliği bir hayli renklidir.

Çok eski çağlardan günümüze kadar uzanan süreçte Andırın'ın; Adana, Kadirli, Osmaniye ve Yeşilova bölgelerinde yaşayan insanların yayla merkezi olduğunu elimizdeki tarihsel ve kültürel ürünlerden hareketle tespit ediyoruz. Andırın ileriki yıllarda da bu misyonunu daha da kapsamlı şekilde devam ettirecek doğa özelliklerine fazlasıyla sahiptir. Buna paralel olarak her geçen yıl Andırın'da yaylacılık faaliyetleri büyüyerek ve gelişerek devam etmektedir.

Yaylaya Göçme Hazırlığı: Eskiden yaylaya göçme Nisan ayında olmasına rağmen 1960'lı yıllarda

artık ekinler biçilip, tarladaki otlar hayvanlara yedirildikten sonra (takriben mayıs sonu) yaylaya göçmeler başlar. Yaylaya göçülecek günün belirlenmesi aile içerisinde özellikle çocuklar arasında gerçek anlamda bir bayram haberiştir.

Eskiden eşyalar, yaylaya atlarla taşındığından göçme işi iki bölümde yapılır. Birinci partide göçecek aile kendi beygirleriyle bir veya iki yük eşyayı önceden yaylaya götürür. Bu yükün adı "ağarık" tır. Ağarığın yaylaya taşınması bir kural olmamakla birlikte perşembe günü yapılır. Ağarık daha önce göçmüş olan bir komşunun evine veya kışı orada geçiren bir ailenin evine bırakılır. Bu arada evde çamaşırlar yıkanmıştır, un , bulgur gibi temel gıda maddeleri hazırlanmıştır ve esas göç günü ağarıktan bir iki gün sonraki gün olan cumartesi veya pazar günü başlar. Ev göç günü iki gruba ayrılır. Birinci grup, hayvanları yaylaya götüren gruptur. O sabah çok erken uyanılır, herkes yeni veya temiz giysilerini giyer; buna bayramdakinden daha fazla önem verilir. Hayvanları götüreceği olanlar tan ağarmadan en az üç saat kadar önce yola çıkar. Bunun amacı güneş doğup sıcaklar bastırmadan dağlık, gittikçe yükselen ve serinleyen bölgelere varmaktır. Sıcakta hayvanların sürülmesi çok zor olur. Hayvanlardan bir iki saat sonra yükleri taşıyan atlı grup yola çıkar ve bir süre sonra hayvanları sürenleri yolda yakalar ve geçerek yoluna devam eder. Öğle saatleri civarında, bazen çok az önce atlı grup yurt yerine yani çadırları kuracağı yere varır. Hayvanları getiren grup ise azıklarını yanına almıştır, onlar ancak ikindiye doğru yaylaya gelir.

Yaylada İlk Öğle Yemeği: Evini yaylaya taşıyan aile artık iki gruba ayrılmıştır. İki evden ve iki yerden bahsedilir. Birinci yer yayla ve buradaki çadırıdır. İkinci ev ise kışladaki evdir.

Yaylaya çıkarak ikiye bölünmüş aile hemen çadır kurarak barınağını hazırlarken, onların öğle yemeği kendilerinden daha önce gelmiş komşuları tarafından hazırlanır ve ikram edilir. Komşular arası dayanışmanın en güzel örneklerinden birisi olan bu gelenek ülkemizin her yerinde aynen devam ettirirler.

Çadır ve Hayma'nın Hazırlanması: Yaylada barınak olarak genellikle çadır kullanılmakla birlikte ailelerin gelir durumuna göre bu barınaklar üç gruba ayrılır. Birincisi gelir düzeyi düşük olan ailelerin barınağıdır, onun adı "alaycık" tır. Bu ince ve uzun ağaç dallarının yarım yay şeklinde eğilerek yere çakılması sonucu büyükçe bir tünel gibi yapılan çittir. Bu çitin üzeri "ayı tapı" denilen bilimsel adı ise eğrelti otu olan yayvan yapraklı ot dalları ile kapatılır. İkinci barınak türü ise, cepheden bakıldığında üçgen şeklinde görülen, çeşitli renklerde (genellikle mavi brandadan yapılan) çadırıdır. Bunlar orta gelirli olanlara aittir. Üçüncüsü ise daha zengin olan ailelerin çadırlarıdır ki bunun adı "göbekli çadır"dır. Kıldan yapılmış olan bu çadırı hala göçebe hayatını sürdüren yörükler yapar ve bu yörüklere "Aydınlı" denir.

Önce çadırlar hazırlanır. Çadırların kurulması için gerekli olan çatallı direk ve sundurmalar bir önceki yıldan kalmıştır. Bunlar bir yıl önce çevredeki dağların birinin eteğine çalılar arasına gizlenmiştir. Bir yıl sonra gelip yerinden alınır ve yine kullanılır. Dikkat edilmesi gereken bir konu bir yıl korumasız kalan bu kıymetli ağaçları kimse çalmaz ve kimse bir başkasının ağaçlarını almaz. Çadırlar kurulduktan sonra çadırın arkası ve iki yanı çitlerle örülür. Önde bir yanı kapı olarak bırakılırken bir yanı da yatak ve yorganların konulması için yüklük yapılır, bu aynı zamanda çadırın içinin görünmemesi için bir perde görevi yapar. Sıra hayma yapmaya gelir. Hayma; çadırların önüne genellikle dokuz bazen on iki çatal direk üzerine şaptaların (sundurma) uzatılması ve üzerine yeşil meşe dallarının örtülmesi ile hazırlanan bir gölgeliktir. Yaylaya çıkan ailelerin ömrünün büyük bir bölümü bu haymanın altında geçer. Geceleri de yataklar buradaki çulların (çul: kıldan dokunmuş yaygı) üzerine hazırlanarak burada yatılır. Çadırdan dışarı bakınca haymanın sağ alt köşesine iki katlı, kap kacağın konulacağı bir kaplık yapılır. Odun yakılarak kullanılan ocak da kaplığın 5 -6 metre kadar ilerisine hazırlanır. Böylece yayla için yerleşme hazırlığı tamamlanmış olur.

Yaylada Hayat: Yaylanın çok önemli bir yeri vardır. Üç beş köyün birlikte gelip yerleştiği yaylada hayat bir sosyal etkinlik ve etkileşim yeridir. Köylerin şehirlere yakınlığı, ulaşım imkanı, şehirlere gidiş geliş sıklıkları onlara yenilikleri daha yakından tanıma imkanı vermektedir. Kendi dönemine göre moda sohbetleri, çocuklar arasındaki oyunlar tam bir kültür alışverişini yaşatır. Genç kızlar çadırlarından su satırlarını (satır, içi kalaylı bir cins su kovası, bakraç) alarak pınarın yolunu tutar. Hepsi en yeni elbisesini giymiş , saçını taramış ve eşarbnı örtmüştür. Pınarın başında sular doldurulurken sohbetler ve tanışmalar başlar.

Gençler voleybol, dama, dokurcun gibi oyunların oynandığı ve ufak bir çay ocağının bulunduğu bakkal çadırı diyebileceğimiz yerde toplanarak çeşitli oyunlar oynarlar. Orta yaşlı ve daha yaşlılar ise oda haymasında toplanır, sohbet eder ve namaz vakitlerinde namaz kılarlar.

Yaylada zaman zaman, güreş, cirit, voleybol gibi yarışmalar düzenlenir. Mevsim yaza doğru ilerledikçe kışla bölgelerinde yetişen, domates, karpuz, incir, patlıcan, biber gibi yiyecekler, heybe veya sepetlerle kışladan getirilir.

Yayladan Dönüş: Yayladan dönüş çocuklar için kışla yaşantılarını özlemek olsa da mevsime uygun olarak bir hüznün vardır. Artık yaylada havalar soğur, yağmur yağar, çevrede otlar kurumuştur, yağmurdan topraklar çamur olmaya başlamıştır, çıkışın aksine bir planla yayladan dönülür. Çocuklar için en eğlenceli olanı ise son gece kurumuş hayma dallarının yakılması ile meydana gelen aydınlıkta oynamaktır.

ekerlemeler

1
Kazara kaza olmuş Andırın kazası,
Oğlak gütmenden gelir meclis umum azası.

2
Le le lebelek
Eli kolu topalak
Topalağın yarısı
Bit bitinin karısı
Bindim deve boynuna
Çıktım Halep yoluna
Halep yolu Şam Pazar
İçinde maymun gezer
Maymun beni korkuttu
Sağ kulağımı sarkıttı
Akça boncuk gökçe
boncuk Fil fili çek eli
(sen oyundan çık)

3
Ayşe Hanım'ın atları
Kır kır kişiyor
Arpa saman istiyor
Arpa saman yoktur
Kilimcide çoktur
Kilimci kilim dokur
İçinde bülbül okur
Ö bülbül benim olsa
İki kardeşim olsa
Biri ay biri yıldız
Hop çikolata piyasa
Kızın adı Za ...ri.. fee

4
Huu dilik bidilik
Saçlar başlar kıvrıcık
Sen bu oyundan çık

5
Çıt mit
Nerden geldin oradan çık
Kız saçların kıvrıcık
Sen bu ooo ... yuun .... daaan çıık.

6
Bahçelerde tak tak
Biz gidiyoruz bu hafta
İnegimiz doğurdu
İsmi Fatma kalsın
Aman tara leylim
Canım tara leylim
Ebeyi bülbül
Saçları sümbül
Minarede bir kuş var
Kanağında gümüş var
Eniştemin cebinde

Türlü türlü yemiş var
Yemişimi yediler
Bana miskin dediler
Ben miskinenden beterim
Sokak sokak gezerim

7
Elim elim epenek
Elden çıkan topanak
Topanağm yarısı
Yumurtanın sarısı
Engele mengele
Çil oğluna çengele
Yel kuş yepenek
Çek ayağını topanak

8
Nerden geliyorsun
Beypazarı'ndan,
Üstün neden yaş?
Denizden geçtim
Çok derin miydi?
Kıyısından dolaştım
Üstün başın neden beyaz?
Değirmenden geçtim
Akşam nerede idin?
Bey konağında
Ne yedin? Koyun
Neresinden?
Hiç
Nerede yattın?
Minarede
Çok kalabalık mıydı?
Kupkuru yerde
Üstüne ne örttüler?
Perde
Sen uğrattın beni derde?

11
Çömçeli Gelin
Bu, çocukların yapmış olduğu bir tür yağmur
duasıdır. Bir kazığın başına gelin maketi takılır.
Her eve gidilip şu mani okunur:
Çömçeli gelin çöm ister
Bir kaşıcık un ister
Un verenin oğlu olur
Tuz verenin kızı olur

Yağ yağ yağmur
Teknede hamur
Ver Allah'ım ver
Sicim gibi yağmur

Bunun üzerine kafalarına su serpilir. Çocuklar da
aldıklarını bir yerde toplanarak kömbe yaparak
yerler.

Türküler

Gelin Övme Türküsü

*Kapıda söğüt gelinim, kapıda söğüt
Verdiğin öğüt gelinim, verdiğin öğüt
Sevdiğin yiğit gelinim, sevdiğin yiğit*

*Sen safa geldin gelinim, gelmen kutlu olsun
Yarenim, yoldaşım, bacım, ağzın tatlı olsun*

*Çarşıda nişe gelinim, çarşıda nişe
Okkası beşe gelinim, okkası beşe
Sevdiğin paşa gelinim sevdiğim paşa.*

*Sen safa geldin gelinim, gelmen kutlu olsun
Yarenim, yoldaşım, bacım, ağzın tatlı olsun*

*Giydiğin çizme gelinim, giydiğin çizme
Ökçesin büzme gelinim, ökçesin büzme
Komşuyu gezme gelinim, komşuyu gezme*

*Sen safa geldin gelinim, gelmen kutlu olsun
Yarenim, yoldaşım, bacım, ağzın tatlı olsun*

Mavili

*Eskiden gelin getirirken atın başını tutan ili kişi bu
türküyü söylemiş.
Kaynak kişi Sarıye Gök (Kurtbeyoğlu), Gökahmetli
Köyü,
Yaş: 60 Okuma Yazma bilmiyor
Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI*

*Galeden indim düze hey mavili mavili
Su bağladım nerdize gel mavili mavili
Yedi yıl hizmet ettim hey mavili mavili
Bir kömür gözlü gıza gel yaralı yaralı*

*Galadan iniş m'olur hey mavili mavili
Ham demir gümüş m'olur gel mavili mavili
Akşamdan söz verip de hey mavili mavili
Sabaha dönüş m'olur gel mavili mavili*

*Gala galaya garşı hey mavili mavili
Galanın önü çarşı gel mavili mavili
Gel sarılıp gezelim hey mavili mavili
Dosta düşmana garşı gel mavili mavili*

*Gala galaya bakar hey mavili mavili
Galadan bir su akar gel mavili mavili
Ergen oğlan duruken hey mavili mavili
Sakallıya kim bakar gel mavili mavili*

Düğün ve Halay Türküleri

Havar

*Türkü Geben yöresinde düğünlerde halay türküsü
olarak söylenmektedir. Kime ait olduğu bilinmiyor*

*Havar havar canım havar havar
Havar havar gülüm havar havar
Vala gurban zülüf de gerdanı döver
Canım havar*

*Bir can bir canı severse havar havar
Bir can bir canı severse havar havar
Aman anam altı aylık yolda ne var
Canım havar*

*Pınarına daş olayım havar havar
Pınarına daş olayım havar havar
Vala gurban yüzüğüne kaş olayım
Canım havar*

*Gece yalnız yatana havar havar
Gece yalnız yatana havar havar
Vala gurban ben de ona eş olayım
Canım havar*

*Pınarının daşı yeşil havar havar
Pınarının daşı yeşil havar havar
Vala gurban dibinde kuşlar oynar
Canım havar*

*Topla güzel gerdanını havar havar
Topla güzel zülüfünü havar havar
Aman anam gece boynuma dolaşır
Canım havar*

*Derleyen Duran DOĞAN, Barış KABALCI
Kaynak Kişi: Geben'den İsmail ŞABABLI*

Türkü

*Sana dedim Andırın ağaları
Çıkar maviyi giyin karaları
Haşırın'dan Akkalé'nin dağları
Çık sevdiğim vakti geldi yaylanın*

*Mesdine de deli gönül mesdine
Güzel konmuş konak suyun üstüne
Geben'den öte sol kolum üstüne
Çık sevdiğim vakti geldi yaylanın*

*Gerdek Mağara'dan keklğin ününü
Güzel döşemiş mezlenin pürünü
Göksun'den öte de Kömür Köyü'nü
Çık sevdiğim vakti geldi yaylanın*

*Konalım Azgıt'a görelim düşü
Koyuralım şahini alalım kuşu
Çınarlı Dere'den Halbur yokuşu
Çık sevdiğim vakti geldi yaylanın*

*Heceden de deli gönül heceden
İme geyik seyrediyor yüceden
Çinçin boğazından Türkmen Koca'dan
Çık sevdiğim vakti geldi yaylanın*

Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI
Kaynak Kişi: Bektaşlı Köyünden, Muhtar Ahmet
Cıncık'ın hanımı

Karacoğlan'ın Andırın'dan söz eden
türküsü:

*Yine esti muhabbetin yelleri
Attım da, hoş gelir falı yavrının
Vardı, sana uğradı mı yolları
Parlayıp gidiyor ili yavrının*

*Ekber'de bataklık olmuştur konulmaz
Halbur'un belinde karar kılınmaz
Aradım cihanı, misli bulunmaz
Irgalar saç bağın beli yavrının*

*Bugün geçtiğimiz Geben'in suyu
İncedir belleri, usuldur boyu
Bugün konalgamız Meryemçil Beli
Oğul balı verir dili yavrının*

*Karacoğlan bırak gam ile yası
Ne hoş olur şu dağların havası
Yarın konalgası Söğüt Ovası
Ekber ekber olmuş eli yavrının*

*Aydın on dördüne benzer cemali
Yarı görmeyeli deli oldum deli
Akkopuk'ta şan veriyor balbalı
Akkalé'den aşar yolu yavrının*

*Akkalé'den uğradın mı Çınar'a
Kon Kazanpınar'da zülfünü tara
Şimdi kömür gözümün Konur Dağı'na
Düzülmüş çığları teli yavrının*

*Sabahtan kalkar da Çinçin'i gezer
Vurur deli gönül kaynayıp coşar
Yükletmiş yükünü Göksun'a çıkar
Göksun'da Çalpayır gölü yavrının*

Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI
Kaynak Kişi: İshak Bülbül (Altınyayla)
Ekber: Ekmek Deresi (Kargaçayırı'da bir yer)
Çınar: Çınarlı Geçit (Bostan deresi civarında bir yer)
Kazanpınarı: Kaleboynu'nun arkası
Çinçin: Meryemçil'in Değirmendere tarafındaki gediği
Söğüt: Göksun Değirmendere arasında bir yayla

Karacoğlan Türküsü (Aşık Hüseyin'den)

Düğün Kına Türküleri

*Başma bağlanan allar
Boşandı tuttuğum dallar
Ağlama babam kızı
Anam olsa durmaz ağlar*

*Çam ağacı tutar hozak
Bibine püründen yazak
Bizim kısmet kalkmış amma
Bilmem yakın bilmem uzak*

*Sıra sıra sırdaşları
Sırmalı yüzü kaşları
İzin verin gardaşları
Biz kınayı yakacağız*

*Yeşil kınamı ezsinler
Altın tas içinde
Vedalaşak arkadaşlar
Bugün gönlüm yas içinde*

*Atladım geçtim eşiği
Sofrada buldum kaşığı
Büyük evin yakışığı
Kız yarın gideceksin*

*Aşağıdan göç geliyor
Gümbürtüsü geç geliyor
Kız anadan ayrılması
Aleyhinden güç geliyor*

Derleyen Duran DOĞAN , Barış KABALCI

Kına Türküsü

*Evimizin önü ekin
Ekin değil soğan imiş
Kız anadan ayrılması
Düğün değil fuan imiş*

*Atladı geçti eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Koca damın yakışığı
İşte koyup gidiyorum*

*Tuz kabını tuzsuz koyan
Anasını kızsız koyan
Koca evi ıssız koyan
Kız anam kınan kutlu olsun
Vardığın yerde dirliğin tatlı olsun*

*Seymeni geldi dizildi
Dizinin bağı çözüldü
Herhal beni vericiler
Yeni umudum kesildi*

*Kız anası kız anası
Ağlasın da öz anası
Başında mum yanası
İşte koyup gidiyorum
Çeyizimi düz anası*

Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kına Türküsü

*Baba kızın çok muydu
Bir kız sana yük müydü
Kör olası emmilerim
Hiç oğlunuz yok muydu*

*Elimi yuduğum arklar
Belimi verdiğim dutlar
Aba geldim gidiyorum
Silip süpürdüğüm yurtlar*

*Tarlaya bostan ekerler
Siyecin geniş dikerler
Gurbet ele giden kızın
Gözüne sürme çekerler*

*Kız anası kız anası
Başında mumlar yanası
Biz gımayı yakıcık
Gelsin bunun öz anası*

*Kız anası kız anası
Başında mumlar yanası
Biz kınayı yakıcık
İzin verin gardaşları*

*Kız anası kız anası
Başında mumlar yanası
Biz kınayı yakıcık
Gelsin bunun öz anası*

Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kına Türküsü

*Anam beni haşlarınan haşladı
Saçlarımı gül suyunan ısladı
Anam beni gurbet için besledi
Gel güle güle ayrılalım anamdan*

*Yukarıdan şırıl şırıl göç gelir
Aşağıdan kınacılar geç gelir
Kız anandan ayrılması güç gelir
Gel güle güle ayrılalım anandan*

*Bizim elin harmanları savrulur
Savrulur da sağ yanına devrilir
Anadan ayrılanın başı çevrilir
Gel güle güle ayrılalım anandan*

Kına Türküsü

*Evimizin önü fındık
Fındığın dalına konduk
Noksan yazman çeyizimi
On beş tane yeşil sandık*

*Al gelin almaya geldik almaya
Alıp da geri dönmeye dönmeye*

*Evimizin önü sazlık
Sazağın dibini yazık
Gız seni gelin vermişler
Bilmem yakın, bilmem uzak*

*Al gelin almaya geldik almaya
Alıp da geri dönmeye dönmeye*

*Atladı çıktı eşiği
Sofrada kaldı kaşığı
Büyük evin yakışığı
Kız sen bugün gidiyon mu?*

Al gelin almaya geldik almaya
Alıp da geri dönmeye dönmeye

*Tuz torbasını tuzsuz koyan
Büyük evi ıstız koyan
A konağı kızsız koyan
Kız sen bugün gidiyon mu?*

*Al gelin almaya geldik almaya
Alıp da geri dönmeye dönmeye*

*Yağmur yağar su bulanır
Seymen gediği dolanır
Ana büyütür el gönenir
Al gelini almaya geldik*

*Al gelin almaya geldik almaya
Alıp da geri dönmeye dönmeye*

Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI

Kına Türküsü

*Aşağıdan göç geliyor
Gürültüsü geç geliyor
Kız anadan ayırması
Ölümden de güç geliyor*

*Kız anası kız anası
Yansın gelinin kınası*

*Çattım ocaklık taşını
Pişirdim düğün aşını
Bu kız sabahdan gidiyor
Ağlatman kardeşini*

*Kız anası kız anası
Yansın gelinin kınası*

*Yazıya bostan ekerler
İmece deste çekerler
Gurbet ele giden kızın
Gözüne sürme çekerler*

*Kız anası kız anası
Yansın gelinin kınası*

*Elimi yuduğum arklar
Belimi verdiğim dutlar
Aha bindim gidiyorum
Silip süpürdüğüm yurtlar*

*Kız anası kız anası
Yansın gelinin kınası*

*Baba kızın çok muyudu
Bir kız sana yük müyüdü
Kör olası emmilerin
Hiç oğlunuz yok muyudu*

*Kız anası kız anası
Yansın gelinin kınası*

*Kız anası kız anası
Başında mumlar yanası
Kız sabahdan gidicin mi
Hani bunun öz anası*

*Kız anası kız anası
Yansın gelinin kınası*

*Kahve olup kavrulamam
Duman duman savrulamam
Sabahınan seher ile
Ben anamdan ayrılamam*

*Kız anası kız anası
Yansın gelinin kınası*

*Şemsiyenin ucu kara
Yüreğime koydum yara
Sabahınan seher vakti
Anam artık gelin ara*

*Kız anası kız anası
Yansın gelinin kınası*

Derleyen: Duran DOĞAN , Barış KABALCI

Diğer Türkülerimizden Örnekler

Türkü

*Lale kırdı biter boyu selv'olur
Menekşe yas çeker boyu egr'olur
Güzel seven yiğit neden belli olur
Eli yüreğinde boynu egr'olur.*

*Cami yandan indim yazının düze
Nişan mı takılır gelinlik kıza
Biz gülünü derdik dikenini size
Dikenin de kalan gül yeter bize*

*Köprüünün altından akıyor ırmak
Bizden kanun kalsın yandan ayrılmak
Gel ayrılak, ayrılanlar ölür mü?
Bu ayrılık mahşere dek kalır mı?*

Türkü

*Irmak kıyısında sarı gazeller
Salını salını gelen güzeller
Onlar bizim has bahçeyi gezerler
Has bahçenin güllerini ezerler*

*Irmak kıyısında biten kamışlar
Kamışın da meyvasını yemişler
Sevem de kurtulam elin dilinden
Sevmediğim yere sevdi demişler*

*Yar bahçene, üçgül ekti biterse
Uzayıp dalında bülbül öterse
Üç taş diksin mezarıma sevdiğim
Benim vadem yardan evvel yeterse*

Derleyen: Duran DOĞAN , Barış KABALCI
Kaynak Kişi: Behzat GÖK

Türkü

*Eşimden ayrıldım gözyaşım durmaz
Yaralı ceylanım avcılar vurmaz
Hayırsız o zalim halimi sormaz*

*Yar ayrı, ben ayrı şu yad ellerde
Dertliyim, inlerim, gözüm yollarda*

*Derdimi söylesem esen rüzgara
Acep haber verir mi o nazlı yare
Gayri tahammülüm yok intizare*

*Yar ayrı, ben ayrı şu yad ellerde
Dertliyim, inlerim, gözüm yollarda*

Elbeyoğlu Türküsü

*Yine gam gasafet düştü serime
Başı boz dumanlı dağlar galıya
Çok şükürler olsun celal uluya
Mağrurlanan tez zavalin buluyo*

*Kimsenin abı da kimseye kalmaz
Kimsenin çırası donacak yanmaz
Şad olman düşmanlar size de kalmaz
Mağrurlanan tez zavalin buluyo*

*Hani beyler hani sürdüğüm sefa
Ona bedel oldu çektiğim ceфа
Buna dünya derler kim bulmuş mefa
Kimi ağılyo da kimi gülüyo*

*İnanman Elbeğlü at bindiğine
Ört düşüp özünüm göğündüğüne
Gücenmen düşmanın sevindiğine
Buna dünya derler devir dönüyo*

Derleyen: Duran DOĞAN, Barış KABALCI
Kaynak Kişi: Behzat GÖK

**Elbeyoğlu'nun Muzu'ya
Söylediği Türkü**

*Hupların serdarı Muzu'yu gördüm
Seberde açılmış gonca gül gibi
Yaşta güccük amma boyda münasip
Sallanıştı bir şifkoca dal gibi*

*Muzu'yu dersin de gayetten güzel
Eğdirmiş kaşlarını gözlerin süzer
Aynalaz gölünde bir yeşil yüzer
Avcısına şeker şerbet bal gibi*

*Muzu'yu dersin de zatıdır zatı
Çok iyiliğini gördüm diyemem kötü
Dişler inci gibi ağzı bir kutu
Ağzının içinde dili bal gibi*

*Gidiyordum ben de yolum düş oldu
Muzu'ya bu güzellik Yusuf'tan kaldı
Ey Kadioğlu ya sana ne oldu
Deli gönlüm de dalgalandı sel gibi*

*Elbeyoğlu'm der de her sözüm haktır
Sözümün içinde hilafım yoktur
Altında hile var Muzu'da yoktur
Yediken (z) süzölmüş gümüş gal gibi*

**Elbeyoğlu'nun İstanbul Zindanından
Dönüş Türküsü**

*Aşaydım Ilıcabın belinden
Dolanaydım yar sufatın yolundan
Kurtulunmaz Omar Bey'in dilinden
İnip bir kahvesin içmeyinc'olmaz*

*Benim atım Adanadan su içmez
Hocalar oturmuş kefinim biçmez
Ufacık beylere minnetim geçmez
Vurup Adana'dan geçmeyinc'olmaz*

*Aslanlı'dan baktım Sobun dağlar
Ne hoş kokar Antep eli bağlar
Siz de minnetçi olun Maraşlı beler
Kırıp zincir seni kaçmayınca olmaz*

*Diyor Elbeyoğlu'm tükendi sözün
Bir yazın ağlatın bir de bu güzün
Saçların sevdiğim gündesli kızgın
Can karar kılmıyor uçmayınca olmaz*

Derleyen: Duran DOĞAN , Barış KABALCI
Kaynak Kişi: Behzat GÖK

Elbeyoğlu Zindana Giderken

*Gidiyordum el başıma derildi
Gitme diye dost boynuma sarıldı
Bizim kısmet yad ellerden verildi
Gidiyor ha gözü kanlı deliniz*

*Uçtu gönül kuşu gitti havaya
Kırıldı kanadım düştü yuvaya
Yükümü yüklettim üç beş deveye
Kim bilir nereye çeker yolumuz*

*Şol kara çadırdı tengü döverler
Oturup soframda tam yiyenler
Sen ölme ben öleyim diyenler
Gidiyor ha gözü kanlı ulunuz*

*Uçtu gönül kuşu havada döner
İçerime bir ört düştü paradak yanar
Daha kömür gözlüm eskiyi sanar
Gidiyor ha gözü kanlı deliniz*

*Seherinen bir yel Urum'dan
Esti esti beni oynattı yerimden
Elbeyoğlu'm ayrılıyor yarinden
Onun için bozgun öter telimiz*

Elbeyoğlu'nun Emmisioğluna Söylediği Türküler

*Emmim oğlu dedim geldim yanına
Derman arar iken dert verdin bana
Yıkılmış gönlümü yapayım derken
Yıktın binamı da dert verdin bana*

*Yanarım yanarım tütünüm tütmez
Muzu'nun hayali karşımdan gitmez
Düşmanın sardığı yaralar bitmez
Cerrahım dedin de ört verdin bana*

*Sofranda da türlü nimet yedirdin
Nicesine sen el aman dedirdin
İçerime düğün bayram kurdurdun
Yalımı çıkmadık ört verdin bana*

*N'olasın da Elbeyoğlu'm n'olasın
Yaşa kine arslanların töresin
İlla da Kör Paşa Hak'tan bulasın
Kırk koyun gönderdin kırdırdın bana*

Derleyen: Duran DOĞAN , Barış KABALCI
Kaynak Kişi: Behzat GÖK

Güvheri (Ahmet Bey'in nişanlısı)

*El çek tabib elçek elin üstüne
İçeride yaram var bilebin mi
Sen nasıl lokmansın yoktur ilacın
Yürekte yaram var sarabilin mi*

*İnsan galleş olmuş kalbi bir hayın
Çeken bilir ancak o aşkın yayın
Şimdi yuktın işte gönlüm sarayın
Çalışan bir taşın koyabilin mi*

*Diyor Güvheri'im de size sözlerim
Yarin aşkın içerimde gizlerim
Ne duruyon ağlasana gözlerim
Bir daha Ahmet'i görebilin mi
Güvheri*

*Ne yalvarıyorsun gelip geçene
Daima bir karar durana yalvar
Kara taş içinde duran boz purda
Yeşil yaprak kıda verene yalvar*

*Yedi cehennem sekiz cenneti
Amentüye bağla sen ihtibaki
Yedi kat semada benzın sıfatı
Benzın sıfatını görene yalvar*

*Seni beni cümle alemi yaradan
Allah öldürmese ölmen yarandan
Yedi kat semadan köşkün seyreden
Dünyanın binasının kurana yalvar*

*Diyor Güvheri'm de çare ne çare
Sen özünü bağla gani setere
Yovmil mahşerde de şefaata kulana
Ay gelip koynuna girene yalvar*

Derleyen: Duran DOĞAN , Barış KABALCI
Kaynak Kişi: Behzat GÖK

*Aşık Hacı'nın Türküsü
Yeryüzünde perilerin periyim
Gökyüzünde meleklerin biriyim
Anam cennet oğlan ben de buriyim
Hiçbir aşık ulaşamaz pozuma*

Güzellere şirin deyer söylerim
Sizi gördüm tutmaz oldu dizlerim
Çoktan beri esirdi gözlerim
İki güzel iras gitti gözüme

Sizi sordum dediler ki pirimiz
Yad ellere çıkar m'ola sırrımız
Biz aşığız güzel övme karımız
Hakkı seven darılmasın sözüme

Saçın sümbül zülüflerin sırma mı
Ağzın şeker yanakların hurma mı
Sana veren Allah bana verme mi
Bakmıyon mu anlımdaki yazıma

Aşık Hacı'm söyler sözün sağını
Severim güzelin düşü ağını
Senin gibi güzellerin çoğunu
Nen çalarak uyutmuşum dizime

Oğlan yakma ateşini ördünü
Çok söyleme ıssız korum yurdunu
Eğer aşık isen kaldır perdeni
Geç otur karşıma söyle yüzüme

Vakti gelmeyince bülbül öter mi
Yükü kumaş olan ete satar mı
Bana baha ile gücün yeter mi
Bakmıyon mu yüzümdeki gazime

Derleyen: Duran DOĞAN , Barış KABALCI
Kaynak Kişi: Behzat GÖK

Aşık Hacı'nın Türküsü

Budaklı'da bir gözele yapardım
Eylende yanında kal dedi gönül
Bilmem gelin miydi bilmem kız mıydı
Utanma aslını sor dedi gönül

Sabahın erken güzel uyandı
Siyah zülfü zahferene boyandı
Baka baka da aklığıym boyandı
Eylen de yanında kal dedi gönül

Bizim oralarda yazı yazı dağ idi
Çevre yanı mor sümbüllü bağ idi
Benim gönüm her gözele yay idi
O zaman bin lira say dedi gönül

Aşık Hacı'm da her gözele bakmıyor
Gönüm düştü şu güzelden kalkmıyor
Kör olsun yoksulluk halim çıkmıyor
Ya beleş çibığı ver dedi gönül

Gündeşlioğlu'nun Türküsü

Bir kuş gördüm ben de tüyü yeşilden
Kepezini alamadım başından
Yayılrkan da ayrı düşmüş eşinden
Öter garip garip varrım dutulmaz

Bir kuş gördüm tüyü kınalı sarı
Aklımı aldı da Göksün'ün moru
Kepezi başında da doğuyor yeri
Öter garip garip varrım dutulmaz

Hürü müdür melek midir şu kuşların anası
Has bahçede gonca güle konası
Cennetten çıkmışa benzer siması
Öter garip garip varrım dutulmaz

Gündeşlioğlu'm der yaylalara göçelim
Deste deste mor sümbüller biçelim
Mevlam kanat vermez kine uçalım
Öter garip garip varrım dutulmaz

Dadaloğlu

Dinle şimdi birem birem söyleyim
Bülbül figan eder, gonca gülünen
Bir fakir de bir zenginin yanında
Onun geçinmesi müşkül halman

Sırrını verme de avrada yad'a
Rızkını veren de şol bari hüda
Nefsin için yaptır şöyle bir oda
Zarar eyle adam olman kârınan

Sırrını verme de avrada dosta
Aklı olan alır bundan bir kısta
Şerlice olursan, çıkarsın üste
Zamanenin geçinmesi şerinen

Kardeşten kardeşe kemlik mi gelir
Tor şahin yuvası ıssız mı kalır
Emmi dayı adama çok gerek olur
Gaba ağacın gürlemesi dalınan

Dadaloğlu'm der de gaynadı yürek
Bir zaman ağladık da, bir zaman gülek
Şimdi muhabbetli on gardaş gerek
Sürgün etsek şu beyleri elinen.

Dadaloğlu

Yine duttu gavur dağın dumanı
Hançer vurup acarladın yarmanı
Sana derim Mustık Paşa öpeni
İçindeki bunca beyler nic'oldu

Çınar sana arka verip oturan
Böbrek ile sularını getiren
Yoksulların işlerini bitiren
Samur kürklü bunca beyler nic'oldu

Tavlasında arap atlar beslenir
Konağında boz şahinler seslenir
Gölgesinde nice yiğit yasanır
Boz kır atlı bunca beyler nic'oldu

Feneride deli gönül feneri
Atlıları dolanıyor kenarı
Sana derim küçü ali öreni
Sana inip binen beyler nic'oldu

Sabaha dek kandilleri yanardı
Soytarılar firil firil dönerdi
Ha deyince beş yüz atlı binerdi
Sana konup göçen beyler nic'oldu

Gidip kar beyaz da sular getiren
Dört yanında meyvelerin yetiren
Çınar sana arka verip oturan
Havranalı büyük beyler nic'oldu

Mıstık Paşa gitmiş odası yası
Hatunları vardı hep turna sesli
Top kara zülüflü yalbardak fesli
Usul boylu hatunların nicoldu

Saçı altın bağlı fersler sırmalı
Lavhuri şal giymiş gögsü düğmeli
Gözleri kudretten siyah sürmeli
Mor belikli bunca kızlar nicoldu

Derviş Paşa yaktı yıktı elleri
Soldu bütün yurdumuzun gülleri
Karalar giydik de attık alları
Altınımız geçmez akçe pul oldu

Ağlayı ağlayı Dadal'ım söyler
Vefasız dünyayı şu insan n'eyler
Bir yiğidi bir kötüye kul eyler
Bundan sonra yaşaması güç oldu

Derleyen: Duran DOĞAN , Barış KABALCI
Kaynak Kişi: Behzat GÖK

Geleneksel Andırın Yemekleri

Çorbalar

aşlıca Çorba çeşitleri şunlardır: Tarhana çorbası, sütlü çorba, tirşik çorbası, toğga çorbası, katıklı çorba, döğme çorbası, yayla çorbası, mercimekli çorbalar vs.

Tarhana Çorbası: Tarhana, K.Maraş ve Andırın yörelerinde yazın hazırlanıp kışın hem kuru olarak yenilen, hem de çorba yapıp içilen bir yiyecektir.

tarhanalar suya ıslanarak kaynatılır. Suyu beraber iyice kaynayan tarhanaların üzerine yağ, salça ve sarımsak birlikte kavrulduktan sonra nane ile birlikte ilave edilir ve servis yapılır.

Tarhana'nın Hazırlanışı: Dövme ve ayrandan yapılır. Yağı alınmış yoğurt biriktirilir. Ekşimiş yoğurt pişirilen dövmelerle karıştırılıp iyice soğutulur. Bu karışım bir gece bekletilerek daha iyi ekşimesi sağlanır. Daha sonra bunun üzerine kekik ve nane gibi güzel kokulu bitkilerin kurusundan atılarak incecik serilip, kurutulur. Uzun kış gecelerinde cevizle birlikte sohbetlerin vazgeçilmez bir çerezidir tarhana. Çorbası da yapılmaktadır.

Sütlü Çorba: Sütlü çorba pirinçle yapılır. Bulgurla da yapılmaktadır. Pişirilen pirinç ve bulgurun üzerine sut ilave edilerek iyice kaynatılır. Böylece sütlü çorba elde edilir.

Pancar Çorbası: Pancar bitkisi Andırın yöresinde kendiliğinden yetişen bir bitkidir. Çiğ olarak ağza alındığında ağzı yakar. Pancar bitkisi iyice kıyıldıktan sonra su ve ekşi katılarak bir gece bekletilir. Bu beklemeden sonra pancarın yakıcılığı kayboluncaya kadar pişirilir ve soğuduktan sonra servis yapılır.

Tirşik Çorbası: Pancar çorbasına benzer bir şekilde elde edilir. Bu yemeğin tarihten gelen bir özelliği vardır. Türkmenler bu yemeği çok severler. Yemeğin özelliği dağ ve tarlalarda kendiliğinden yetişen pancar bitkisinden yapılmasıdır.

Hazırlanışı: Pancar bitkisinin yaprakları ince ince kıyıldıktan sonra ılık suya koyulup üzerine bir

kısım un ilave edilerek bir gece bekletilir. Bu bekletmeden amaç tırşığın iyice ekşimesidir. Bu beklemeden sonra pancar iyice kaynatılır. Tırşığın içine haşlanmış nohut koyulursa iyi olur. Yine içine dövülmüş sarımsak koyularak soğumaya bırakılır. Soğuyan tırşik servis yapılır. Tırşik çorbası özellikle bulgur pilavı ile birlikte yenir. Bu çorbanın sağlık açısından çok büyük faydaları olduğu söylenmektedir, bu yüzden "Andırın doktoru" olarak da adlandırılır.

Toğga Çorbası: Dövme ve ayran ile yapılır. Dövme kabuğu soyulup kırılmış buğday tanelerine verilen isimdir. Dövme pişirildikten sonra üzerine ayran ilave edilerek iyice karıştırılarak, üzerine yağ ve salça birlikte pişirilip ilave edilir. Üzerine nane ve reyhan gibi kuru baharatlar da konulur.

Katıklı Çorba: Bu da dövme ile yapılır. Dövme taneleri suda pişirildikten sonra yayvan bir tepsiye konulup soğuması beklenir. Üzerine yoğurt koyulup karıştırılır, daha sonra dövülmüş sarımsak eklenerek servis yapılır.

Mercimek Çorbası: Bu çorbanın özelliği dövme ile birlikte yapılmasıdır. Mercimek içine dövme koyulup iyice pişirilir. Üzerine ince kıyılmış soğan yağda kızartılarak salçayla birlikte dökülmektedir.

Yemekler ve Çörekler

Başlıca yemekler şunlardır: Bulgur pilavı, pirinç pilavı, patates sulusu, kuru fasulye, yahni, bişme (güveç), mercimekli köfte, çaman, kebab, saç kavurma, çiriş yoğurtlaması, yumurta mıklası, çılıbr, tava, yarma lapası, un bulamacı, nişe bulamacı, sütlü bulamaç, lepe, çiçek sarması, lahana sarması, patlıcan dolması, kabak dolması, içli köfte, dürüm, kısır, paça, kömeç, ağız, teleme vb. Geleneksel yemeklerimizin yanında çöreklerimizde vardır. Bunlar; saç altı kömbesi, tandır çöreği, börekler vs. Bu yemeklerin Andırın geleneğine ait olanları ayrı ayrı başlıklar halinde inceleyelim:

Çılıbr: Yumurtadan yapılır. Soğanlar ince ince kıydıktan sonra yağda kızartılır, üzerine biber salçası ilave edilerek kavrulur ve tencereye biraz su koyularak bunlar kaynatılır. Daha sonra ayrı bir kaba koyulup çırpılan yumurtalar ilave edilerek pişirilir. Üzerine bir kısım güzel kokulu baharatlar koyulup servis yapılır.

Yarma Lapası: Dövme yarmasından yapılır. Dövme pilavının salça ile birlikte yapılmış şeklindedir.

Un Bulamacı: Un, su ve yağ ile yapılır. Bu yemek özellikle hastalar için tercih edilir. Hazmı çok kolaydır.

Nişe Bulamacı: Nişe buğdayın özünden elde edilen bir undur. Nişenin elde edilişi şu şekildedir. Buğday taneleri büyük bir kazanda bir kaç gün ıslı bırakılır. İyice yumuşayan buğdaylar sudan çıkarılıp iyice sıkılır. Buğdaydan çıkan bu beyaz su bir kazanda bekletilir. Asıl beyaz kısım kazanın dibine çökünce saf sudan ayrılarak kurumaya bırakılır ve nişe elde edilir. Nişe bulamacı ise şöyle yapılır: Suya şeker veya pekmez katılarak nişeye beraber karıştırılarak iyice koyulaşınca dek pişirilir, tereyağı ilave edilerek yenilir.

Sütlü Bulamaç: Süt, pirinç unu ve şekerle birlikte karıştırılarak pişirilir.

Çiçek Sarması: Kabak çiçeğinden yapılır. Diğer dolma çeşitlerinden farkı kabak çiçeği ile yapılmasıdır. Toplanan çiçeklerin içi hazırlanan malzemeye doldurularak pişirilir.

Kısır: Yayvan bir tepside bulgurun üzerine sıcak su koyularak üzeri kapatılır. Daha sonra suyu emen bulgurların üzerine yağ ve salça koyularak iyice karıştırılır. Bunun üzerine soğan, marul, salatalık, domates gibi sebzeler doğranarak bu yiyecek elde edilir.

Kömeç: Kömeç kendiliğinden yetişen bir bahçe bitkisidir. Suda haşlanan kömeçler sudan çıkarılarak

sıkılır. Daha sonra yağ ile kızartılmış soğana karıştırılarak yoğurtla birlikte yenir. Bulgurla beraber yapılan çorba şekli de vardır.

Teleme: Süt sağıldıktan sonra sıcaklığını kaybetmeden, olgunlaşmamış incir sütüyle karıştırılarak üzeri kapatılır. Süt katılaştıktan sonra servis yapılır. Katılma süresi 5-10 dakika arasındadır.

Ağız: Yeni doğum yapmış hayvanların ilk sütünden yapılır. Bu süt kaynayınca katılır. Buna halk arasında “ağız” denilir.

Saç Altı Kömbesi: İki sac arasında pişirilmesi dolayısıyla bu ad verilir. Sacın çukur kısmına çörekler koyularak üzerine susam ekilir. Bu çörekler yağ veya tahin ile yapılır. Üzerine bir sac daha kapatılarak daha üstünden ateş yakılır. Bu çörek özellikle Ramazan bayramı arifesinde halkın büyük çoğunluğu tarafından yapılmaktadır. Pişen çörekler servis yapılır.

Tandır Çöreği: Tandır yassı ve büyücek bir taşın adıdır. Bu taş ateş üzerinde iyice kızdırıldıktan sonra, hamurlar açılıp bu tandır üzerinde pişirilir. Özellikle sabah kahvaltılarında sofralardan eksik olmaz.

Kuş Böreği: Kuş etinden yapılır. Özellikle kış mevsiminde avcıların getirdiği kuşlardan yapılır. Kuşun eti iyice kıyıldıktan sonra soğan ve yağ ile kavrulur. Hamur açılıp arasına koyulur. Tandırdaki pişen bu böreğe kuş böreği adı verilir.

Katmerli Çörek:

Malzemeler: Un, Tereyağı, Tuz

Hazırlanışı: Bir kâseye un konulup su ile kulak memesi kıvamına getirilir. Hamur küçük yuvarlaklar halinde alınıp yufka açılır. Yufkanın üzerine tereyağı sürülür. Yufka ortadan bir delik açılarak kenarlara doğru rulo şeklinde sarılır. Halka şeklindeki hamur daire gibi üst üste gelecek şekilde kıvrımlar yapılarak küçük yuvarlaklar oluşturulur. Bu yuvarlak hamurlar açılarak ısıtılmış tava ya da sacda pişirilip servis yapılır.

Mantı: Un bir kaba alınıp yeteri kadar tuz ilave edilir. Yumurta katılarak sert bir hamur kıvamında yoğrulur. Küçük bezeler halinde alınıp yufka açılır. Açılmış olan yufka kareler şeklinde küçük küçük kesilir. Bu sırada kıyma karışımını hazırlamak için kuru soğanlar ince ince doğranır. Soğan tavada yağ ile kavrulurken üzerine maydanoz doğranır. Tuz karabiber ve pul biber bu karışıma eklenir. Kıyma biraz soğuduktan sonra daha önce hazırlanan küçük yufkaların ortasına konulur. Yufkaların dört kenarı parmak arasına alınarak bükülür. Haşlanması için kaynamış suya tuz ve limon atılır. Elde ettiğimiz mantı, kaynatılan suya konur. Yaklaşık 10-15 dk pişirildikten sonra bir kaba alınır ve soğutulur. Sos için bir miktar sarımsak tuzla dövülür ve buna yoğurt eklenir. Hazır olan yoğurt mantı üzerine dökülür ve yağ ısıtılıp nane ve salça ile pişirildikten sonra mantının üzerine dökülerek servis yapılır.

İçli Köfte:

Malzemeler: Dışı için; bulgur, yağsız kıyma, bir kaşık salça, karabiber, pul biber, tuz. İçi için; yağlı kıyma, baş soğan, yağ, ceviz, karabiber, maydanoz, pul biber, tuz.

bulgur, kıyma, salça ve baharat bir kaba konularak su ile kıvamına gelene kadar yoğrulur. Soğanlar temizlenip kıyılır. Bir tencereye konulup yağ ile kavrulur. Üzerine dövülmüş cevizler ilave edilir. Sonra kıyma ilave edilerek bir süre pişirilir.

Piştikten sonra maydanoz ve baharatlar ve pul biber kıymaya ilave edilerek karıştırılır ve soğumaya bırakılır. Hazırlanan hamurdan küçük parçalar alınır, avuç içinde yuvarlanarak hamurun ortasına bir derin çukur açılır. İçi hazırlanan kıyma ile doldurularak ağzı kapatılır.

Köfteler hazırlandıktan sonra bir tencereye bir miktar su konularak kaynatılır. Suya tuz ve limon ilave edilmelidir. Hazırlanan köfteler kaynayan suyun içinde 15-20 dk. kadar kaynatıldıktan sonra sudan alınıp servis yapılır.

Mecek:

Malzemeler: Mısır unu, tuz, karbonat ve bolca şeker

Hazırlanışı: Mısır unu, şeker ve tuz bir kabın içinde konup karıştırılır. Karbonat ilave edilir. Önceden ısıtılmış ılık su ile bu karışım yoğrulur. Yeterli kıvama geldiğinde elde edilen hamur yağlanmış tepsiye dökülerek fırınlanır.

Çipsi:

Malzemeler: Bir baş sarımsak, bir baş soğan, mısır unu, tuz, tavuk bulyon, karabiber

Hazırlanışı: Soğan incecik doğrandıktan sonra yağ ile birlikte pembeleşinceye kadar kavrulur. Ve salça eklenip içinde karıştırılır. Mısır unu ve tuz tencerenin içine boşaltılır. Ve sürekli karıştırılır. Bir süre sonra içine kaynamış su, dövülmüş sarımsak ve bulyon ilave edilerek yeterince piştikten sonra servise sunulur.

Kaçamak:

Malzemeler: Mısır unu, tuz, margarin, pekmez

Hazırlanışı: Kaynatılmış suya bir miktar tuz atılır. Ve buna mısır unu ilave edilir ve katılaşıncaya kadar karıştırılarak pişirilir. İyice katılaştıktan sonra bir kaba boşaltılır. Üzerine eritilmiş margarin ve tercihe göre pekmez dökülerek servise sunulur.

Ekşili Köfte:

Önce çekilmiş küçük bulgurlar ıslanır. 5 dk. bekledikten sonra salça, biber, tuz, ekşi, yağ ve soğan ilave ederek bir süre yoğrulur. Gerekli kıvama geldikten sonra fındık büyüklüğünde köfteler yapılır. Köftenin miktarına göre bir tencereye su konur ve kaynatılır. Kaynamış suya köfteler konularak 20-25 dk. pişirilir. Köfteler pişerken bir tava içinde yağ dövülmüş sarımsak ve salça pişirilerek kaynayan köfteye ilave edilir. 5 dk. sonra ocaktan alınıp servis yapılır.

Tevriz Kabağı:

Tevrizin kabuğu soyularak karpuz şeklinde dilimlendikten sonra küçük kareler şeklinde doğranarak tencereye konulur. Üzerine su ilave edilerek tevriz pişirilir. Pişmeye yakın içine bir miktar sütle şeker ilave edilir. 5-10 dk. bu şekilde piştikten sonra servis yapılır.

Cacıklar

Çiriş Yoğurtlaması: Çiriş, Andırın'ın Çığışar köyü çevresinde özellikle çok olan bir bitkidir. Çiriş toplanıp temizlendikten sonra suda haşlanır. Üzerine sarımsaklı yoğurt ilave edilerek servise sunulur.

Marul Cacığı veya Ispanak Cacığı

Malzemeler: Marul veya Ispanak, Yoğurt, Sarımsak, Tuz, Kuru nane.

Hazırlanışı: Tercihe göre marul veya ıspanak ince bir şekilde doğranır. Büyük bir kasenin içinde biraz tuz ile iyice ezilir. Üzerine sarımsak ve yeterince yoğurt eklenir. İstenirse üzerine kuru nane eklenerek servis yapılır.

Bakla Katıklaması

Malzemeler: Bakla, Yoğurt, Sarımsak, Tuz, Kuru Nane.

Hazırlanışı: Baklalar küçükçe doğranarak haşlanır. Süzülerek geniş bir kaseye alınır. Üzerine yoğurt, dövülmüş sarımsak, tuz ve kuru nane eklenerek servise sunulur.

Ispanak Katıklaması

Malzemeler: Ispanak, Sarımsak, Yoğurt

Hazırlanışı: Ispanaklar temizlenir, doğranır. Suda haşlandıktan sonra kevgire konularak suyu süzdürülür. Bir kâseye de sarımsaklı yoğurt hazırlanır. Suyu sıkılmış ıspanaklar bu karışıma katılır ve karıştırılır.

Biber Turşusu (Kel Turşu)

Malzemeler: Bir Kilo Yeşil Biber, Nar Ekşisi, Sarımsak, Kuru Nane, Tuz, Su.

Hazırlanışı: Biberler orta büyüklükte doğranır, üzerini örtecek kadar su ilave edilip 15 dk. kaynatılır. Süzülerek üzerine nar ekşisi, sarımsak, tuz ve yeteri kadar su konur. Üzerine kuru nane serpilir. İstenirse kurutulmuş biberle de aynı şekilde yapılabilir

İçecekler

Başlıcaları; nar ekşisi, kızılıcak şurubu, hoşaf, andız pekmezi, dut pekmezi, ayran.

Kızılılık Şurubu: Kızılılık kirazının suyundan elde edilir. Şeker karıştırılarak afiyetle içilir.

Andız Pekmezi: Andız iğne yapraklı ağaçlardandır. Yüksek yayla yerlerinde yetişir. Andızın tohumlarından elde edilen bir pekmez türüdür.

Çerezler

Elma kakı, kiraz kurusu, armut kakı, ceviz, yer fıstığı, tarhana erik kakı vb.

Elma Kakı: Özellikle dağ elmalarından yapılır. Elmalar bir kaç parçaya doğranarak kurutulur. Kuruduktan sonra kışa saklanır. Erik ve armut da aynı şekilde yapılır. Aynı zamanda bunlardan hoşaf(komposto)da yapılır.

Asıda:

Malzemeler: Su, nişasta, şeker

Hazırlanışı: Tencereye koyduğumuz 4 bardak su kaynadıktan sonra, içine şeker ilave edilir. Şeker suda eriyinceye dek karıştırılır. Daha sonra nişasta konur ve sürekli kıvama gelene kadar karıştırılır. Katılışınca kâseye konarak servis edilir.

Lepe:

Malzemeler: Bulgur, Domates, 1 Baş soğan, Sıvı yağ, Tereyağı, Tuz.

Hazırlanışı: Bir baş soğan ince kıyılıp tencerede sıvı yağla kavrulur. Domates büyük küpler halinde doğrandıktan sonra kavrulmuş soğana eklenir. Biraz daha kavrulduktan sonra sıcak su ve tuz ilave edilir. Su kaynadıktan sonra içine bulgur eklenir. (Su miktarı bulgur pilavı ölçüsünden biraz fazla olmalı.) Piştikten sonra servis tabağına alınır. Üzerine eritilmiş tereyağı dökülerek servis edilir.

Göbekli Pilav:

Malzemeler: Mantar, Bulgur, Sıvı yağ, Tereyağı, Tuz.

Hazırlanışı: Mantarlar küp şeker büyüklüğünde doğranır. Kendi suyunu çekinceye kadar ateşte pişirilir. Sıvı yağ ilave edilir, bir süre kızartılır. Daha sonra sıcak su ve tuz eklenir. Su kaynayıncı içerisine bulgur ilave edilir. Piştikten sonra servis tabağına alınır. Üzerine eritilmiş tereyağı dökülür.

Yumurta Mıklası:

Malzemeler: Yumurta, Tereyağı, Un veya Nişasta, Tuz.

Hazırlanışı: İsteddiğiniz kadar yumurta bir kâsenin içine kırılır. Tuz ve nişasta ile çok az çırpılır. Tavada erittiğimiz tereyağının içine yumurtaları boşaltarak hafif ateşte pişirmeye başlarız. Altı piştikten sonra düz bir kızartma kaşığı ile bölmeden ters yüzünü çeviririz. Diğer yüzü de pişince servis tabağında pizza dilimleri gibi keser servise sunarız.

Göbelek Sulusu:

Malzemeler: Mantar, Soğan, Salça, Tuz, Sıvı yağ, Karabiber, Haşlanmış nohut.

Hazırlanışı: Mantarlar küp şeklinde doğranır. Kendi suyunu çekinceye kadar pişirilir; sıvı yağ, ince kıyılmış soğan ve salça ilave edilir. Biraz kavrulduktan sonra sıcak su

ilave edilir. Önceden haşlanmış nohut ve tuz eklenir. Yemek özleşinceye kadar kaynatılır. İsteğe göre serviste üzerine karabiber atılır.

Isırgan Böreği:

Malzemeler: 2 Soğan, Kırmızı ve karabiber, Yağ, Isırgan otu, Yulaf.

Hazırlanışı: Isırganlar ince ince kıyılarak bir tencerede 5 dk. kaynatılır. Başka bir tencerede yağ ile soğanlar kavrulur ve pembeleşince ısırgan otu da buna katılır. İsteğe göre içine kırmızı ve karabiber konur. Hazırlanan bu iç yulafın arasına konur ve fırında pişirilir.

Isırgan Kavurması:

Malzemeler: 2 Soğan, Kırmızı ve karabiber, Yağ, Isırgan otu.

Hazırlanışı: Isırganlar ince ince kıyılarak bir tencerede 5 dk. kaynatılır. Başka bir tencerede yağ ile soğanlar kavrulur ve pembeleşince ısırgan otu da buna katılır.

Çiriş Pilavı:

Malzemeler: Bulgur, Çiriş, Tereyağı, Su, Tuz.

Hazırlanışı: Çirişler yıkanır, doğranır ve haşlanır. Haşlanan çirişin içine bulgur ve tuz atılır. Piştikten sonra biraz soğutulur. Tereyağı eritilerek pilava konur. Servise sunulur.

Tavuklusu:

Malzemeler: Temizlenmiş köy tavuğu, Yarım kilo soğan, Salça, Sıvı yağ, Tuz, Biber, Reyhan.

Hazırlanışı: Tavuk kemiği ile birlikte küçük küçük doğranır. Yağda iyice kavrulur. Soğanlar ilave edilip tuz biber atıldıktan sonra biraz daha kavrulur. Kaynamış su ilave edilir. Etler pişinceye kadar yaklaşık 1-1,5 saat kaynatılır. İstenirse içine haşlanmış nohut da konulur. Piştikten sonra üzerine reyhan serpilir. Sıcak servis yapılır.

Çiçek Dolması:

Malzemeler: Kabak Çiçeği, Bulgur veya Pirinç Kırığı, Soğan Salça, Tuz, Biber, Ekşi, Sarımsak

Hazırlanışı: Kabak çiçekleri güneş fazla yükselmeden toplanır. Kılçıkları ayıklanır. Dolma içi hazırlanır. Çiçeklerin içine doldurulur ve uç kısımları için üzerini kapatacak şekilde kıvrılır. Tencereye dizilip üzerine açılmaması için ağırlık (Dolma taşı) konur. Yemek kısık ateşte pişirilir. Üzerine sos dökülerek yenir.

Kabak Pişmesi:

Malzemeler: Kabak, Soğan, Salça, Tuz, Biber, Sıvı yağ

Hazırlanışı: Kabaklar temizlenip küp küp doğranır. Daha sonra yağ, tuz, biber, salça, soğan ile kavrulur. Sonrasında biraz su eklenir. Kısık ateşte pişirilir.

Üfelembeç:

Malzemeler: Pekmez, Tereyağı, Yufka ekmeği

Hazırlanışı: Pekmez ile tereyağı kaynatılır. Servis tabağına alınarak üzerine gevrek yufka ekmeği kırılarak servis yapılır.

Bulumbaç:

Malzemeler: Un, Su, Tuz veya Şeker, Tereyağı

Hazırlanışı: Suyun içine un konularak iyice çırpılır. Kısık ateşte 10-15 dakika kaynatılır. İsteğe göre içine şeker ya da tuz atılır. Üzerine eritilmiş yağ dökülerek servis yapılır.

Kavurga:

Malzemeler: Buğday, Nohut, Mısır

Hazırlanışı: Buğday, Nohut, Mısır gibi ürünlerin ekmek sacı ters çevrilerek içinde kavrulmasına denir. Soğuduktan sonra servis yapılır.

Kavut Katmacı

Malzemeler: Kavut, Pekmez, Süt, Ayran, Şeker

Hazırlanışı: Kavut kavurganın değirmende çekilmiş halidir. Kavutun içerisine çeşitli sıvıların konulup karıştırılması ile yapılır.

Sulu Bezdirmе

Malzemeler: Kıyma, İnce Bulgur, Soğan, Salça, Tuz, Kimyon, Karabiber, Kırmızıbiber

Suyu İçin: Soğan, Salça, Tuz, biber, Sıvı yağ.

Hazırlanışı: Bulgur kıyma salça bir kapta yoğrulur. Rendelenmiş soğanla birlikte diğer malzemeler de katılarak yoğrulmaya devam edilir. Su yardımıyla bulgurun yumuşaması sağlanır. 15-20 dk. devam ettikten sonra kıvama gelen karışım küçük parçalar halinde hafifçe bastırılarak bezdirmе şekli verilir.

Suyu için yağ ve soğan kavrulur, salça, tuz, biber ilave edilir. Bir miktar su konur ve kaynatılır. Karışım içine bezdirmeler atılır. 15-20 dk orta ateşte pişirilir. Sıcak olarak servis yapılır.

Küle Kömbe

Malzemeler: Un, Tuz, Su

İçi için: Soğan, Salça, Yağ, Tuz, Biber.

Hazırlanışı: Bir miktar un, tuz ve yeterince su konup yoğrulur. İki tane büyük bezi hazırlanıp soğan, salça, yağ, tuz, biber karıştırılır. Karışım açılan bezinin yarı yerine konur. Diğer yarısı üzerine kapatılır. Hazırlanan börek sıcak külün içine gömülür. Biraz kızardıktan sonra bir bez yardımıyla temizlenir ve sıcak olarak servise alınır.

Yağlı Bazlama

Malzemeler: Un, Tuz, Su, Tereyağı.

Hazırlanışı: Un ve tuz yeteri kadar su ile kıvama gelinceye kadar yoğrulur. Yumruk büyüklüğünde parçalar yufkadan biraz kalın şekilde açılır. Ateş üzerindeki sıcak sacda açılan yufkalar pişirilir. Pişen yufkalar sıcak iken tereyağı ile yağlanarak servis edilir.

Hıltan

Malzemeler: Mısır unu, kıyma, tuz, baharat, soğan, maydanoz

Hazırlanışı: Mısır unundan hamur yoğrulur. Hazırlanan hamur içli köfte şeklinde oyulur. İçine baharatlarıyla hazırlanan kıyma konup, ağzı kapatılır. Kaynar suda haşlanılır. Bu yemek kızartılarak ya da fırında da hazırlanabilir.

YEREL KELIMELER

Darı umuna TAPAÇ, Patavatsızca DENSİZ
Yayıktan çıkan tereyağına TOPAÇ, Biçimsizce HARDALATSIZ
Çamaşıra vurulan tokmağa TOKAÇ, Soysuzca CİBİLLİYETSİZ
Canı sıkılmaya DIŞLIGI AZMAK derler bizde

Ödünce ÖNDÜÇ, Her tarafı dökülmüşe ÇARKIT
Kısa küreğe KÖKGÜÇ, Eski bez parçasına ÇABIT
İki omuz arasına KULUNÇ, Sırlıklam ıslanmışa CIBIT
Oyalandırmaya AELEŞMEK derler bizde

Fol için HOLA, Pezevenge ELLİSEKİZ
Kalé'ye GALA, Uğursuzca KADEMSİZ
Delişe DELÁ, Ne yaptığını bilmeyene SEYERSİZ
Çok sakine ALADAĞDAN SERİN derler bizde

Ham dut'a KİRÇ, Zakkuma ZIKIM
Terliğe BABIÇ, Tarla sınırına TAKIM
Hiç'e HEÇ, Azar Azar GIDIM GIDIM
Kaçıp gitmeye ALIP YATIRMAK derler bizde

Kâğıda KÁHAD, Ayağa GIÇ
Eş veya Denk'e MENEND, Kırlangıca KALLANGIÇ
Ateşe ÖRD, Yarığa TIRKIÇ
Düğün yapmaya BAYRAK KALDIRMAK derler bizde

Yorgan kılıfına MELEFE, İnek yavrusuna BUZAĞI
Uyuşuk insana SÜNEPE, Kısa boyluya BUZAĞI GAZZIGI
Kel için TEMRE, Dağ eteğine AŞAĞI
Çırpınmaya DEBELENMEK derler bizde

Kumalar birbirine YENGE, El matkabına BURGU
Küçük demir kazığa ZİKKE, Kamıştan düdüğe SÜRDÜRGÜ
Nişastaya NİŞE, Kuzuların altına serilen ince dala DÖKGÜ
Reddetmek, İtiraz etmeye GÁH GELMEK derler bizde

Toprak damda pencere PECE, Marangoz aletidir SİLGİ
Niceye NEÇE, En küçük ateş parçasına ÇINGİ
Taneye TENE, El emeğine DABAN HAGGI
Bayanın erkeğe naz yapmasına GINCIFLANMAK derler bizde

Açıkgöze EKE, İyi E, Yeşile GÖVEL
Semerin iki yanındaki üzengi TİLLE, Güzele GÖZEL
Evet HE, Yine GENE, Kİ KİNE, İşarete BEL
Suçlu durumda olmaya GISLI OLMAK derler bizde

Aleve ALAF, Eski mezara KESTEL
İntikama HAYIF, Tekerlemeye MESEL
Ayakyoluna KENEF, Bilmeceye METEL
Sinirlenmeye MARAKLANMAK derler bizde

Zülüfe ZİLİF, Olmaz LEH
Civcivin ağzındaki sarılığa KEF, Çok güzel PEH
Ruba URUF, Beğenip alkışlamaya TEH
Eli ayağına dolaşmaya PARTUTUŞ OLMAK derler bizde

Çıplağa CILBAG, Yaşlı kadına DUDU
İpucuna SALIG, Yürüdü ÖRSÜDÜ
Yükseğe YÜNSEG, Bir serçe türü GÖKGÜDÜ
Çamaşır yıkamaya SIRT YUMAK derler bizde

Gökyüzüne GÖĞ, İstekte bulunan UMUCU
Dedikodu KOĞ, Ne olacak NOLUCU
Denk, eşit TEĞ, Kuşumcuya GUYUMCU
Aparış kalmaya SOZALIP KALMAK derler bizde

Saman yağınma TİĞ, Dikekeçe yazana ARZUHALCI
Kerpiçten eve HUĞ, Hamile ineğe BUZALACI
Unluk buğdayın konulduğu yere SEPETLEĞ, Hamileye GUNNACI
Tuvalet gitmeye SU DÖKMENE GİTMEK derler bizde

Domuza AZILI, Seyyar satıcıya TABLACI
Elenmiş Cec'e NAMLI, Küçük doluya GICI
Tatlı'ya DATLI, Gelin arabasından alınan YOLUN PACI
Hayvanın tos vurmasına SÜSMEK derler bizde

O kadara O GATLI, Yalnız ANCA
Bu kadara BU GATLI, Bu kez BUNCA
Şu kadara ŞU GATLI, Sabaha kadar SABAHACA
Sorumluluk almaya ŞELEĞİ ÜSTÜNE ALMAK derler bizde

Çamaşır kazanına DON KAZANI, Tabuta SALACA
Delikanlıya DELÁNNI, Beli bükülmüşe KÜMKÜM KOCA
Kanlı'ya GANNI, Gideceği GEDECÁ
Sivirtmeye ŞİMŞETMEK derler bizde

Hamur topağına BEZİ, Kepenk'e DARABA
Koca'ya GİŞİ, Elbiseye URBA
Kinliye KENNİ, Kuş sürüsüne ZURBA
Kaçmaya TABANI YAĞLAMAK derler bizde

Akıldan noksana ZIRRIKI, Burun buruna gelmeye HAPAHAP
Tutkun, düşkün, YANGILI, Sandal ağacına HARTLAP
Bir buğday ölçeği HAVAYİ, Biçilmiş ekin demetine SAP
Ortalığı kaplamaya TALAMAK derler bizde

Niçin NEDİİ, Tereyağı TEZEYAG
Dedikodu DEDİDEDİ, Bir çeşit serçe CIRTBAĞ
Su değirmenini açıp kapatan alet BAĞLAG
Seyretmeye TAMAŞ ETMEK derler bizde

Hendeğe GANDAK, Müptelaya TEBELLEŞ OLMAK
Parlayan YALBIRDAK, Akli şaşmaya TEBDİLİ ŞAŞMAK
Mısır koçanına SÖMEK, Kabuğunu soymaya TAVLATMAK
Hafifçe vurmaya TIBBIŞLAMAK derler bizde

Davul tokmağına MEÇÇİK, Helvaya HALVA
Gözünü açamayan KİPİŞİK, Provaya PIRAVA
Üçayaklı tabure KÖŞK, Ucu çatallı değneğe GARRAA
Hücum etmeye ZORLATMAK derler bizde

Yrel Kelimeler

Derleyenler: Barış KABALCI, Duran DOĞAN

A

Abara: Değirmene su akıtan oluk.
 Abbağ: Çok beyaz.
 Abi: Ağabey.
 Acar: Yeni.
 Acimcik: Çok az.
 Adı batası: Domuz.
 Alaf şalaf: Gerekmez ot topluluğu
 Ağaz: Hayvanların ilk sütü.
 Ağal: Bahçe ve ekin kenarını çalıyla çevirme.
 Ağar: Ağır.
 Ağca: Pamuk ipliğinden dokunan ve üzerine hassas şeyleri (bulgur,pamuk vs) sererek kurutmak için kullanılan yaygı.
 Ahacika: İşte.
 Ahancık: İşte bu
 Akaba: Eğim, meyil.
 Alaancık: Gittiği yeri kızartan bir karınca türü
 Aartı: Ayran, yoğurt ve süt için kullanılır.
 Amanat: Emanet.
 Alafa gitmek: Düşünmeden gitmek.
 Alemençik: Serçeye benzer bir kuş.
 Aleverti: Boşu boşuna.
 Aleyciği: Hepsisi.
 Aleyçik: Çadır, çadır kurulan yer.
 Aleyçik: İşçi ya da yayla çadırı.
 Alkiş verme: Dua etme.
 Amanat: Emanet.
 Anaç: Tavuğun yaşlısı.
 Anaç:Yaşı ilerlemiş,gözü açılmış.
 Andız: Bir tür ağaç.
 Angara: İmece.
 Annac: Karşı yamaç.
 Anşa: Ayşe.
 Apışma: Donup kalmak.
 Arısilli: Tertemiz.
 Arni Sakar: Alnının ortasında beyaz.
 Arnık durnuk: Ak pak olma
 Asbap: Giysi, çamaşır.
 Aşgarı bozuk: Kötü görünen
 Avarlık: Ticari olmayan sebze bahçesi.
 Avcar: Dolma tüfekleri atışa hazırlamak için kullanılan, kapsül, saçma, barut, kurşun vs. nin tamamına denir.
 Avırt: Yanak.
 Avrat: Kadın, eş, kari.
 Ayaz: Soğuk.

Aydöşşeğe: Bir bitki türü.

Ayı tapı: Bir bitki,eğrelti otu.

Aykırı: Tam tersi, aksi.

Avıktırma: Oyalama

Azzık: Kumanya.

B

Baldırcan: Patlıcan.

Balk: Yıldırım.

Bambıl: Kokusu kötü bir böcek.

Başkakıncı: Bir eksiği yüze vurma

Baştangara: Bir çeşit serçe.

Bayır: Eğimli ve ağaçsız yer.

Bazlama: Yufka ekmeğin biraz kalın olanı.

Bedirik: Çeyiz anlamında kullanılan bir söz.

Bel: Toprak kazmaya yarayan ucu sivri kürek.

Belcene: Kurutulmuş incir.

Belemek: Sarmak.

Belleme: Atların semer veya egeri çıkarıldıktan sonra üşümemesi için sırtına bağlanan keçe veya kalın kumaştan örtü.

Bellemek: Öğrenmek, Toprağı kazmak.

Berk: Çok sıkı, fazla..

Beşirikli: Elinden iyi iş gelen, eline çabuk.

Beleş: Bedava.

Bezdirme: Küçük köfte

Bıldır: Geçen sene.

Bılık: İyi beslenmiş

Bılız: Yaramaz çocuk.

Bızdık: Küçük çocuk

Bibi: Hala.

Bider: Tohumluk.

Birti: Biraz.

Bisseel: Biraz sonra .

Bişet: Bir şey.

Bişme: Güveç.

Bişşek: Yayıktaki ayranı karıştırmaya yarayan çubuk.

Biyaktan: Az önce.

Bocit: Sürahi.

Boduk: Camuz yavrusu.

Boğasak: Çiftleşme zamanı gelmiş dişi inek.

Bohça: İçinde giyecek vs. dolu kalın bez.

Bor: Ekin tarlaları arasında ekilip sürülmemiş otu bol olan yer.

Bostan: Bağ, bahçe.

Bostan: Salatalık.

Boydak: Çıplak, yalın

Boz: Kül rengi.

Börk: Takke.
 Börkenek: Kapşon
 Bubuş: Sevgili
 Buçukla: Buğday ölçüğü
 Bukağı: Hayvanların hızlı koşmasını önlemek için iki ayağını birbirine bağlayan ip veya demir halka.
 Buncaaz: Bu kadar, Bu kadarcık.
 Buncalış: Bu sefer.
 Bunmuak: Bunalmak.
 Burgu: Ucu kıvrık ve keskin bıçak.
 Buzalamak: İneğin yavrulaması.
 Bük: İçine girilemeyen çalılık.
 Büvelek: Bir çeşit örümcek türü, hayvanlara iğne atar.
 Büvet: Su göleti.

C

Caalak: Çağlayan.
 Çağlak: Akarsuyun ani eğim nedeniyle hızlı aktığı yer.
 Cakkavu: Geveze
 Calap: Sulu kar.
 Callak: Olgunlaşmamış karpuz, kavun.
 Cangama: Laf kalabalığı.
 Cardın: Büyük fare.
 Carsa: Bir kumaş türü.
 Cascavlak: Üzerinde hiç birşey olmayan, kel.
 Cavlak: Soyulmuş, kel.
 Caygara: Pınar, kaynak.
 Caykıl gitmek: Aniden düşmek
 Cebelleşmek: İnatlaşmak.
 Cec: Samanından ayrılmış fakat elenmemiş tahıl yığını.
 Cecit: Yepyeni, pırıl pırıl.
 Celfin: Açılmamış tavuk.
 Cemkirmek: Karşılık vermek
 Cehez: Çeyiz.
 Cıba: Domuz yavrusu.
 Cıbıdığı çıkmak: Çok ıslanmak.
 Cıdır: Böğürtlen çalılığı.
 Cıkıl: Madeni para.
 Çıkla: Tamamen.
 Cilk: Bozulmuş yumurta.
 Cıllıcı: Kavgacı, oyun bozan.
 Cıllımak: Oyun bozmak.
 Cır: Aman dilemek.
 Cırlavuk: Ağustos böceği.
 Cırrık: Bir çeşit kuş türü.
 Cırtatan: Tohumlu bir çeşit bitki.
 Cırtbağ: Bir çeşit serçe.
 Cırtık: Tırnak izi.
 Cıvık: Sıvı, katı olmayan.
 Cızzan: Tahtaravelli.
 Cızzık: Çizgi.

Cibilyetsiz: Geveze, yaramaz, iyilik bilmez.
 Cilbirti: Maki bitkisi çeşidi.
 Cilkes: Tamamen.
 Cital: Küçük helkecik.
 Coruk: Tavuğun küçüğü
 Cukkuşu: Baykuş.
 Culluk: Hindi.
 Cura: Kısa boylu.
 Cuvara: Sigara.
 Cücük: Cıvcıv.
 Cüllüp: Hartlap ağacının meyvesi.
 Cüvab: Cevap.

Ç

Çağıl: Genellikle tarlaları temizlemek için toplanan taş yığını.
 Çalkamaç: Ayran
 Çaman: Közde pişmiş kaburga.
 Çanak: Yolların çakıştığı yer.
 Çandır: Melez.
 Çardak: Yaylalıklarda kullanılan kamelya.
 Çarpana: Kuş avlamak için kullanılan lastiklerde, içine taş konulan deri bölüm.
 Çatalavrat: Bir böcek türü.
 Çebiç: Oğlağın büyüğü.
 Çebiş: Teke.
 Çekke: Çekirge.
 Çelik: Ölçek.
 Çellik: Tahtadan yapılmış 15-20 kg. Buğday alabilen tahıl ölçüğü.
 Çeltik: Pirincin tarladaki hali.
 Çen: Cevizin yarısı.
 Çepel: Bulaşık.
 Çeten: Traktörde römorkun üzerine tahtalarla ilave yapılmış şekli. (Bir çeten saman aldık)
 Çetil: Fidan.
 Çevlik: Akarsu yatağında bazı büyük virajlar nedeniyle suyun bir süre ters akıp tekrar yatağa doğru döndüğü yer.
 Çıkla: Büsbütün, tamamen
 Çılbır: Yumurtayla yapılan bir yemek türü.
 Çınkı: Tutam.
 Çıtımık: Menengiç. Bir bitki.
 Çıtırık: Kırılması zor olan. (Bu ceviz çok çıtırık)
 Çiğit: Pamuk tohumu.
 Çilelenmek: Kilo almak
 Çimmek: Yıkanmak.
 Çinçik: Serçe.
 Çinke: Küçük parça.
 Çiriş: Yayılda yetişen bir çeşit bitki, ot.
 Çirpeden: Bir anda.
 Çitil, Bocit: Sürahi.
 Çitil: İçi kalaylı küçük bakır bakraç, 1 litre su alır.
 Çitlik: Tarla ve bahçelerin kenarındaki çitleri örnek

için kullanılan çalılar.
 Çont: Taşlarla oynanan bir oyun.
 Çotul: Ağacın kollarının ilk ayrıldığı yer.
 Çömçe: Büyük tahta kaşık. Yannıktan iki çömçe ayran al.
 Çul: Keçi kılından dokunan ve yaygı olarak kullanılan düz ve desensiz dokuma..
 Çüven: Davulun tokmağı.

D

Dağdağan: Tohumlu bir ağaç.
 Dalaykırı: Yukarı doğru.
 Dalgeçir: Cepken.
 Dam: Ev.
 Damızlık: Tohumluk.
 Dandik: Dolma tüfeğin kötüsü.
 Dantil: Dantel.
 Darbız: Tarlanın nemini alması.
 Davış: Küçük bir hareket, kıpırtı.
 Dayak durmak: Payandalık yapmak. Dayak durda şu unlukları beygire yükleyelim.
 Dayramak: Eskimek.
 Debiyak: Az önce.
 De hele: Başla bakayım.
 Değilcikden: Mahsustan.
 Değne: Bak.
 Dellenme: Delilenme.
 Demlik: Sürekli, dönmemek üzere.
 Depik: Tekme.
 Depki: Tarhana aşı karıştırmaya yarayan aygıt.
 Deşirmek: Toplamak.
 Devlisigün: Bir sonraki gün.
 Devrede: Devirde.
 Devrikisinde: Ötekisinde.
 Dezze: Teyze.
 Dıkıl: Gir.
 Dıkılmak: Girmek.
 Dıkız: Fazla,taşkın.
 Dırgıl dırgıl: Yarık yarık.
 Dışlık geçirmek: Güzel vakit geçirmek
 Dibek: Büyük taş .
 Digrak: Sıkı.
 Dikeç: Çitler için kullanılan ağaç kazıklar. Bahçenin ağılı için bir yük dikeç gerek.
 Dil: Anahtar.
 Dilibaz: Güzel konuşan.
 Dillemek: Kilitlemek.
 Dinilmek: Durmak.
 Dinliyele: Dinle hele.
 Dipili düşmek: Aniden ortaya çıkmak.
 Dirgen: Ekin sapını patosa atmaya yarayan alet.
 Dirizelinç Etmek: Can Çekiştirmek.
 Dombalak: Takla.
 Donuktu: Durdu.

Dombalak: Takla.
 Don kazanı: Büyük bakır kazan.
 Don yumak: Çamaşır yıkamak. Deri(Perşembe) günü anam don yuyacak.
 Don: Külot.
 Döğme: Pilav, maraş tarhanası ve aşure yapımında kullanılan dövülmüş buğday.
 Döl: Oğul.
 Dölek: Çevreye göre düz yer. Bir dölek yer bul da çadır kuralım.
 Döleşmek: Sere serpe yatmak
 Dön karacaoğlan dön: Bir çeşit bitki, ot.
 Duak: Duvak.
 Dud: Dut.
 Dulda: Rüzgarın ulaşmadığı yer.
 Duluk: Bir şeyin yan tarafı. Daha çok binaların yan tarafı ve insan yanakları için kullanılır.
 Duluklamak: Bir yere takılıp kalmak
 Dunukuyor: Dökülüyor.
 Dutmaç: Bir yemek türü,hamurdan yapılır.
 Düneklik: Kümes.
 Düürcü: Dünürcü.
 Düşek: Tarla payı.
 Düve: Doğurmamış dişi sığır.
 Düvecek: Sarımsak döven tokmak.

E

Ee: İyi.
 Ebelik: Ot.
 Ebire: Be adam.
 Ede: Erkek kardeş, abi.
 Eğrelti: Meşe ağacı.
 Ehliyel: Aile bireylerinin toplamı.
 Ehliz: Ehil.
 Ekelenmek: Havaya girmek, övünmek
 Ekkeş: Ukala
 Ekseri: Genellikle.
 Ekti: Küçükken ölüm veya başka nedenlerle annesinin sütü ile beslenemeyen insan veya hayvan yavrusu.
 Elbir: Elçi, işbirlikçi.
 Elefetsiz: Manasız.
 Eletmek: Ulaştırmak.
 Ellehem: Herhalde.
 Ellengeç: Yengeç.
 Ellik: Ekin biçerken parmaklara takılan tahta koruyucular.
 Elllehem: Sanki, herhalde.
 Emenmek: Utanmak.
 Emilik: Yeni doğmuş keçi yavrusu.
 Emmi: Amca.
 Enik: Köpek yavrusu.
 Enis: Aşağı doğru meyilli.
 Eniş: Rampa.

Erlık Gavırı: Ermeni.
 Eses: Esans.
 Esga: Ateşli odun.
 Eşep: Eşarp.
 Eşgere: Apaçık.
 Et keseri: Başka yerlerde satır diye adlandırılan ve et kesmede kullanılan alet.
 Evlek: Tarlaya hat çekilmesi.
 Evreğec: Yufka ekmeği pişirirken sacın üzerinde çevirmek maksadıyla kullanılan ince uzun tahta parçası.
 Evseme: Savurarak eleme işi.
 Evsin: Bir yerde bekleyerek avların bulunduğu yere gelmesini isteyen avcılarının içinde beklediği gizlenilmiş yer.

F

Fak: Tuzak.
 Fakı: Hoca.
 Fallık: Yaramaz, ahlaksız.
 Fanilye: Kazak.
 Farsak: Kirli.
 Fas: İçi boş.
 Fasari: Boş iş.
 Fedik: Haşlanmış buğday
 Fel fel: Tir tir.
 Felan: Tarlanın tohum ekilmenden önce sürülmesi.
 Fıldırımak: Fırlatmak.
 Fırıştak: Topaç.
 Filtik Filtik: Parça parça.
 Firez: Kurumuş ekin kökü.
 Firik: Olgunlaşmamış olan.
 Fistan: Kadın elbisesi.
 Fişek: Yayık karıştıran çubuk
 Fol: Tavuğun altına konan yumurta.

G

Çaçamak: Mısır unundan yapılan bir tür yemek.
 Gada: Sıkınta, Tasa.
 Gadasını almak: Dertlerini almak.
 Galiç: Ot biçecek küçük tırpan.
 Gallep: Güvercin.
 Galli: Sincap.
 Gallin: Pipo.
 Gangıldak: Dikenli kalın ot
 Gamga: Ağaç kabuğu.
 Gampık: Ağaç kabuğu.
 Gancık: Dişi köpek.
 Gapgacak: Mutfak eşyası.
 Gapıt: Pardösü.
 Gaplık: Raf.
 Garaa: Ağacın dalını eğmeye yarayan çatal.
 Garaböcük: Domuz.
 Garangaz: Yaşlı ağaç.

Garanişmak: Havanın kararması.
 Garbi yeli: Bir bölgede esen hakim rüzgar.
 Genellikle güneybatıdan eser ve harman savurmada kullanılır.
 Garı: Yaşlı.
 Garık: Bahçe parseli
 Gartalmak: Vakit geçmesi
 Gasbalık: Kapı.
 Gasıl: Hayvanlara yeşil ot olarak yedirmek için ekilen arpanın başak çıkarmamış hali.
 Gasıl: Otundan yararlanmak için ekilmiş arpa.
 Gaspalık: Bahçe kapısı.
 Gaşşak: Sık.
 Gavut: Yalan.
 Gaygana: Tavada, sahanda yumurta. Yemek yoktu, misafirlere gaygana yaptım.
 Gazzık: Kazık.
 Geçek: Yol.
 Geçgele: Tahtadan yapılmış ve üzerinde yük taşımaya yarayan aygıt.
 Geliç: Ot.
 Gem: Atları kontrol için yularla birlikte ağzına takılan madeni parça.
 Gem: Döven, harman sürme aleti.
 Gıcır gıcır: Yeni.
 Gıçırtı: Kapı sesi.
 Gıç: Ayak.
 Gıçırık: Kıçıkırık.
 Gıgırmak: Ötmek.
 Gır: Sarıya yakın renk.
 Gırat: Ölçü kabı.
 Gırklık: Keçi, koyun yüyü kesmeye yarayan makas.
 Gısrak: Kısrak.
 Gıska: Ekilecek soğan.
 Gısmık: Cimri.
 Gıtgırtı: Tırtıl.
 Gıv etmek: Takip etmek.
 Gıvrışık: Kıvrıcık.
 Gıyık: Büyük iğne, çuvaldız.
 Gıyrak: İnce kum
 Gıyrgan: Küçük ağaç parçası, kıymık.
 Gıylı gıylı durmak: Sessiz sedasız durmak.
 Gızılacak: Bir bitki.
 Gızınmak: Isınmak.
 Gicişmek: Kaşınmak.
 Gocabaş: Şeker pancarının patetes kısmı.
 Gocunmak: Alınmak.
 Goddik: Ukala, ufak.
 Golan: Kıldan yapılmış halat.
 Goncolos: Canavar, ayının büyüğü, gulyabaninin küçüğü.
 Gonursu: Yanmış kıl tozu.
 Gook: Ağaç oyuğu.
 Gopmak: Koşmak.

Gooruverişin: Bırakiverince.
 Goz: Ceviz.
 Gö: Yeşil. Yetmemiş.
 Göbelek: Mantar.
 Göde: Şişman.
 Gökgüdü: Bir serçe türü.
 Gölük: Kötü cins at.
 Gön: Deri.
 Görümce: Kocanın kız kardeşi.
 Grat: İki çelik ölçüğe bir grat denir.
 Gubarmak: Hava atmak.
 Gubarmak: Hindi, horoz gibi bazı kuşların tüylerini kabartarak kasılması.
 Gulunç: Kürek kemiği.
 Gunduz: Kedigillerden bir kedi.
 Gungulu gook: Bir böcek.
 Gunnacı: Yavrulayacak hayvan.
 Gunnamak: Kedi ve köpeğin yavrulaması.
 Gurk: Kuluçkaya yatmış tavuk.
 Gurmüt: Bir ahlat türü.
 Gusana: Altı yedi litrelik ağı yayvan bakır ve kalaylı su ve süt kabı.
 Guzluk: Küçük baş hayvan ahır.
 Güccük: Küçük.
 Gümbür: Yayık.
 Günden yazı: Günden tarafı.
 Gürben: Kutlama.
 Gürgene: Bir ağaç.
 Güzlek:Yaylalık.

H

Haası: Hangisi.
 Habban: Kuş tutmak için yapılan tuzak.
 Haçan: Ne çabuk.
 Hakına: Oğlakla keçi arası dişi keçi.
 Halbır: Kalbur, kasnağa takılı deri liflerinden yapılmış eleme kabı.
 Ham: Olgunlaşmamış.
 Hamıt: Atın boynuna takılır.
 Hamlamak: Yorulmak.
 Hamut: Atların pulluk ve gem çekmesinde boynuna takılan.
 Hamzan: Çiriş otunun kökünün tozundan yapılan hamurdan elde edilen ve tereyağı saklamada kullanılan kap.
 Haral: Büyük çuval.
 Hardalatsız: Biçimsiz.
 Hareni: Orta Kazan.
 Harlamak:Yorgunluktan nefesi taşmak.
 Harnıp: Bir ağaç türü.
 Harnıp: Keçi boynuzu
 Hartlap: Bitki
 Hatırıp: Sabanla ilgili
 Hayf: İntikam

Hayma: Gölgelekle amacıyla ağaçtan sundurmalar ve onun üzerine atılan dallardan oluşan barınak
 Helik: Küçük taş parçası.
 Helke: Su kabı, ova.
 Heral: Herhalde.
 Herif: Bey.
 Heril: İpek.
 Hetif: Üzümün döküntüsü.
 Hıllangaç: Salıncak.
 Hılтан: Kürdan.
 Hıvladmak: Ürkütme.
 Hiza: Yan yana, aynı paralelde olma hali.
 Hobilik: Yuvarlak.
 Hola: Fol.
 Holungu/Tolungu :Daha çok yüksek ağaçlardan (ceviz gibi) erişilemeyen meyveleri düşürmek için kullanılan 1m uzunluğunda odun parçası.
 Honturuş: Biçimsiz.
 Horalı: Komik.
 Horanta: Kalabalık.
 Horum: Susam bitkisinin bağlarından oluşan piramit şeklindeki yığın.
 Horsunmak: Hor görme
 Hota: Kabadayı.
 Hozak: Ham incir meyvesi.
 Hölümeç: Bazı tohumları tarlaya ekmeden önce ıslatmak.
 Hölümeç: Buğdayı suyla karıştırmak.
 Höörmek: Yüksek sesle ağlamak.
 Hörtük: İşe yaramaz.
 Hörtük: Argo bir beddua.

I

İccık: Çok az.
 İrahmatlık: Rahmetlik, ölü.
 İrbık: İbrik.
 İrgat: İşçi.
 İrızık: Rızık.
 İsdar: Çul, çuval, kilim dokuma tezgahı.
 İşgın: Bitki ve ağaçların filizi.
 İşgiye: Eşkıya.
 İşıma: Sabah olma
 İşımadan: Sabah olmadan.

İ

İbili: Bir kuş.
 İdare: Lamba , aydınlatma aracı.
 İğüşmek: Zıtlaşmak
 İğlemek: Zayıflamak.
 İğdiş: Erkekliği alınmış teke.
 İliksiz: Yaramaz, geveze.
 İnne: İğne.
 İnnelik: Bitki.
 İmreşmek: Heves etmek

İpissiz: Kimse yok.
İrellek: Daha sonra, ileri tarafta.
İrkme: Biriktirme.
İsilik: Vücudun değişik yerlerinde oluşan kızartı.
İrişgit: Et sucuğu.
İta: Un koyulan sofrta.
İtburnu: Kuşburnu.
İtee: Ekmek yaparken üzerine un konulan büyük ve kalın bez.
İvil İvil: Telaş içinde.

K

Kakılı: Oldukça fazla.
Kalbur: Buğday eleği.
Kalın: Başlık parası
Kamga: Ağaç kabuğu.
Kâmun: Geyik sırtı.
Konalga: Konaklama yeri.
Kapız: Taşlık arazi.
Karaaş: Kara kış.
Karaböcük: Domuz.
Karadul: Bir böcek.
Katıklama: Ayrılarla herhangi bir şeyin karıştırılmış hali.
Kav: İnce deri.
Kavurga: Kavrulmuş buğday
Keeni: Küçük çapa.
Kele: Bayanlar için bir hitap sözü.
Kellenkeste: Kertenkele.
Kemın: Kimyon.
Kenger: Bir bitki.
Kepir: Kayalık yer.
Kepmek: Yıkılmak.
Kerevet: Sedir.
Keri: Sonra.
Kertik: Çentik.
Kertiş: Kertenkele.
Kesge: Ocakta yarısı yanmış odun parçası.
Keş: Arpa, buğday gibi tahılı eledikten sonra saratın üstünde kalan artık maddelerdir.
Kıpırtı: Hafif ses.
Kıska: Soğan tohumu
Kiktik: Küçük sabun.
Kindel: Tas.
Kirç: Dut meyvesinin hamı.
Kirkit: Dokumacılıkta kullanılan bir aygıt.
Kirmen: İp eğirmek için dört çapraz kanatlı tahtadan yapılmış
Kirmen: Koyun yünü ve keçi kılından ip yapmaya yarayan bir aygıt.
Kirmeni: Bağlı.
Kirve: Sünnet olan çocuğu tutan kişi.
Kolan: Halat.
Kopil: Yeni yetme

Koyak: Tepecikler arasındaki düzlükler
Kökgüç: Ucu sivri sopa.
Kömbe: Börek.
Kömeç: Bir bitki.
Könçek: Külöt, don.
Köre: Demir alet yapılan yer.
Köryapalak: Yarasa.
Köstek: Manda ve sığırların hareketlerini kısıtlamak için bir ayağına bağlanan ağırlık.
Köstü: Köstebek.
Köşger: Deri işiyle uğraşan kişi.
Köşsek: Devenin yavrusu.
Köşt: İskemle.
Köynek: Giysi,atlet.
Kuzgun: Kuzeye bakan soğuk yer.
Küçcüreç: Küçük.
Küncü: Susam.
Künde: Her gün.
Küpmül: Küncülerin toplanma hali.
Küren: Yaban hayvanları sürüsü.
Kürü: Atın yavrusunun ilk günlerindeki adı.
Kürümek: İleri doğru süpürmek.
Küşne: Burçak.

L

Ladır: İkinci askerlik.
Langır lungur: Tantanalı, gürültülü.
Langırtı: Boş gürültü.
Leçelik: Kayalık arazi
Lemerme: Nemlenme.
Lepe: Lapa.
Lepeç: Eziklik.
Liğlak: Aşağı doğru meyilli.
Lolamak: Toprak yerin üzerini silindirele sıkıştırmak.
Loo: Silindir şeklindeki taş.
Loş: Birbirine karıştırılmış yemek, düğün yemeği.
Lök lök: Büyük büyük, iri iri.
Lök: Büyük salyangoz. Deve.
Löküs: Aydınlatma cihazı (lüks).
Lös: Hantal.
Löstür: Şişman.

M

Maa: Uzun ağaç.
Maalita çorbasi: Mercimek buğday karışımı çorba.
Maara: Mağara.
Mahrama: Havlu.
Malağma: Harmanda dövülen sapların tane ve samanlarını ayırmak için yığın haline getirilmesi.
Malak: Ayı yavrusu.
Malama: Tortu, çöp.
Malamat olmak: Rezil olmak.
Malamat: Etrafa rahatsızlık verici gürültü.

Malamat: Rezil.
 Mamıcığını çıkarmak: Ezmek
 Manca: Çoban salatası.
 Mantıfar: Sarı renkli bir çeşit çiçek.
 Mantız: Bir tür ızgaralı mangal.
 Maraz: Hastalık.
 Marsık: Kesilmeyen odun
 Maşat: Çamaşır mandalı.
 Matrap: Sabanda kullanılan küçük sopa.
 Meke: Mısır.
 Meses: Uzun sopa.
 Meset: Sabanla çift sürülürken, hayvanı ürkütmeye yarayan bir sopa.
 Meta: Ne kadar.
 Mıcık: Çamur.
 Mıdıklı: Alingan.
 Mık: Çivi.
 Mıkla: Yağda pişmiş yumurta.
 Mıktar: Muhtar.
 Mıraz: Murat, istek.
 Mırık: Bataklik haline gelmiş çamur.
 Mıymıntı: Elinden iş gelmez adam.
 Milek: Akarsu kenarındaki mil toprağın bulunduğu alan.
 Miltan: Gömlek.
 Misilli: Güzel, iyi.
 Mitil: Eskimiş, parçalanmış.
 Mitil: Parçalanmış bez yığını.
 Mottik: Küçük düz taş.
 Mucuk: Küçük sinek.
 Mulla: Molla.
 Mundar: Eti yenmeyen hayvan.
 Muşduluk: Müjdelik.

N

Nacak: Balta.
 Nakıt: Ne vakit.
 Namtı: Sapsız bıçak.
 Navtıcın: Ne yapacaksın.
 Navutuyon: Ne yapıyorsun.
 Neceez: Niçin.
 Necimiş: Neymiş.
 Nedii: Niçin.
 Nen söylemek: Ninni söylemek.
 Nenceez: Çok az.
 Ninemeli: Ne gereği var.

O

Oba: El, yabancı yurt.
 Ocaklık: Ateş yakılan yer.
 Oha: Kabaca uyarma.
 Okuntu: Düğüne davet edilirken verilen hediye, davetiye.
 Omuzlağ: Omuzda taşınan odun.

Omisilli: Güzel, iyi
 Oncaaz mı: O kadar mı.
 Ondan kerli: Ondan sonra.
 Ordanarı: Ordan öyle.
 Orklemek: Bağlamak.
 Ota: O kadar.
 Oval: Halka.

Ö

Ödü ağca: Korkak.
 Ölgeez: Ölmek üzere.
 Önlüün körü: Bir tür ilenme, beddua.
 Örk: Çayırda havanın bir bölgeden ayrılmadan yayılması için uzun bir halatın bir kazıkla hayvan arasına bağlanmasıdır.
 Örklemek: Bağlamak
 Öorme: Genelde büyük baş hayvanları bağlamak için kullanılan bir tür ip.
 Örsüdü: Yürüdü.
 Örtük: Kapalı.
 Öteberi: İhtiyaçlar.
 Öteçe: Öte taraf.
 Öteen: Geçen gün.
 Öteyce: Öteki Taraf.

P

Pahal: Ters-aksi
 Palaz: Yere serilen kalın çul.
 Palaz: Keklik yavrusu.
 Palazı çıkmak: Yere serilmek.
 Paldın: Atların semer veya eyerini vücuduna bağlayan kuşak.
 Palıt: Palamut.
 Pampal: Gelincik çiçeği.
 Patanç: Bacak arası
 Patısga: Patıska.
 Patık: Çocuk ayakkabısı.
 Pavkıрма: Yırtıcı hayvan sesi.
 Pazen: Bir çeşit kumaş.
 Peh: Çok güzel.
 Pehlil: Zavallı.
 Pençik: Buyruk tutan
 Pereden: Aniden.
 Perekente: Perakende.
 Perpil: Yabani üzüm
 Peşkir: Havlu.
 Pırnat: Ekin demeti.
 Pırtı: Elbise.
 Pısacak: Saklanacak.
 Pıslan Patır: Saklambaç.
 Pıslanıb: Saklanıp.
 Pıslanpatır: Saklanbaç oyunu.
 Pısmak: Saklanmak.
 Pıtık: Ardıç türü.

Pin: Kümes.
 Pinnik: Kümes.
 Pontil: Pantolon.
 Portmak: Bir delikten geçmek.
 Portmak: Boşanmak.
 Potuk: Camuzun (manda) küçük yavrusu.
 Pur: Kuru kil görünümünde verimsiz toprak.
 Pür: Yanıcı çam yaprağı topluluğu.
 Pürçük: Mısır püskülü.
 Püsü: Kedi.

R

Re'sen: Doğrudan doğruya.
 Revan: Yürüyüp gitmek.
 Riayet: Uymak.
 Rivayet: Hikaye ile söylenmiş.

S

Sabı: Sübyan çocuk.
 Sabık: Acele, çabuk.
 Saca: Üzerinde yemek pişirmek için kullanılan demir alet.
 Sağantası: Altı yedi litre süt alabilen ve hayvanlardan süt sağmakta kullanılan madeni kap.
 Sakga: Kene
 Sakıldak: Koyunların sıvı dışkılarının arka bacaklarındaki yünlere yapışarak kuruması sonucu oluşan sarkıtlar.
 Salak: İçerisi kısmen ıslak geniş alan.
 Salıg: İpucu.
 Sallan seyip: Başı boş
 Samı: Sabanda kullanılan ve öküzlerin boynuna getirilen kısım.
 Saprasedikil: Gelişigüzel.
 Saplıcan: Zatürre
 Sarat: Büyük kalbur.
 Sarat: Büyük gözenekli elek.
 Sarp: Çıkılması güç yer.
 Satır: Bıçak.
 Satır: Helke, kova.
 Satır: İçi kalaylı bakır bakraç, su taşımada kullanılır.
 Seen: Tabak, tepsi.
 Seğırtmek: Biraz acele ile koşmak.
 Seğmen: Gelin alayı.
 Sehen: Bakır tabak.
 Sehep çıkma: Tanıma.
 Sehil: Alçak engin.
 Seklem: Yarım, eksik
 Selken: Kıldan çuval
 Selinti: Selin sürüklediği çöp.
 Seyrelmek: Sık olmamak.
 Sıklat: Sıcak.
 Sıklatsıramak: Fazla ısı nedeniyle bunalmak.
 Sınak: Dayanak

Sıtkı sıyrılmak: Bunalmak
 Sıygal: Kaygan.
 Sıypınmak: Kıç üstü oturarak bir yerden aşağı kaymak.
 Sıypınak: Pur topraktan oluşan yamaç.
 Sille: Tokat.
 Soğukluk: Semiz otu.
 Solan: Dinlendirilen tarla.
 Soyka: (Argo) Ölü üzerinden çıkan giysi.
 Sozalmak: Sönüp kalmak
 Sömelek: Küçük, ufak.
 Sömek: Mısır koçanı
 Suluk: Sapı demirden bıçak.
 Süllüm: Merdiven.
 Sülük: Salyangoz.
 Süngüç: Baş ve işaret parmağının uçları arasındaki uzunluk ölçüsü.
 Sürdürgü: Kamıştan yapılmış düdük.
 Sürelge: Sürülen tarla.
 Sürgeç: Bulaşık süngeri.
 Süük: Çelenk.
 Süük: Toprak evlerin üstündeki çıkıntı.
 Süven: Çitler için kullanılan ağaç kazıklar.Dikeç.

Ş

Şakıldak: Değirmen taşının üzerinde sürtünerek tanelerin düzenli akmasını sağlayan tahta parçası.
 Şakül: Duvar terazisi.
 Şapcak : Su kabağında yapılmış su kabı
 Şaplak: Elin içi ile vurulan tokat.
 Şapta: Hayma yapımında dalları tutmak için kullanılan sundurmalar.
 Şarlak: Çağlayan.
 Şarpadan: Aniden
 Şebeden: Hoş kokulu, yalnız koklamak için yetiştirilen bir kavun cinsi.
 Şehre: Biçilmiş ekinin yığın şeklinde değil de çember şeklinde istiflenmesi.
 Şelek: Bir kişinin sırtında taşıyacağı kadar, odun, çalı veya biçilmiş ekin yükü.
 Şelek: Yük.
 Şeş: Datel şeklindeki kadın baş örtüsü .
 Şif: Pamuk çalısında toplamaya hazır hale gelmiş pamuğu içinde barındıran kap.
 Şifan: Yulaf.
 Şinci: Şimdi.
 Şipidik: Alkış.
 Şire: Tatlı.
 Şişek: Doğurmamış koyun.
 Şivşirmek: Kışkırtmak.
 Şoora: Çorba
 Şor: Laf.

T

Tahra: Küçük çaluları kesmeye yarayan alet.
 Taka: Tahta çardak.
 Taktacı: Tahtacı.
 Taman: Hani bilirsin ya.
 Tamaşa: Seyir.
 Tandır: Üzerinde çörek pişen yassı taş.
 Tantana: Boş laf.
 Tapına düşmek: Denk düşmek.
 Tapkı: Sopa.
 Tarpadan: Aniden.
 Taşkala: Dalga geçmek.
 Tav: Kıvamına gelmek.
 Tavatır: Fek güzel.
 Tavlak: Ceviz.
 Tavlar: Üzerine kapkacak koymak için raflardan oluşan tezgah.
 Tavlar: Mutfakta kap-kacak koymak için yapılmış raflar.
 Tavlı: İyi besili.
 Teberik: Biricik.
 Teğlemek: Denk getirmek.
 Teh: Çok güzel.
 Teke: Erkek keçi.
 Tekesek: Çiftleşme zamanı gelmiş keçi.
 Tekne/su teknesi: Bir ağaç kütüğünün içi oyularak su kabı olarak kullanılması. Kaynaktan akan suyun hem çabuk ısınmasını önler hem de çamurun dibine çökmesini sağlar.
 Teleme: Keçilerden yeni, sağlamış sütünden yapılan bir tür peynir.
 Telis: Keten torba.
 Tengerek: Yuvarlak.
 Tentene: Gelin adaylarının tıgla ördüğü el işleri.
 Tergemek: Bırakmak.
 Tesbi: Makigillerden bir bitki.
 Teselleme: Misal vermek.
 Test: Büyük leğen.
 Teşt: Leğen.
 Tevir: Çeşit.
 Tingirik: Çinko parçası.
 Tırıp: Çok pek çok.
 Tırıs: Hızlı, süratli.
 Tırpan: Ekin biçmede kullanılan aygıt.
 Tille: Beygire yük sarmak için semerin iki yanına halatla yapılan üzenge.
 Tindirik: Elin orta parmağıyla vurulan fiske.
 Tingmek: Fırlamak.
 Tinkitmek: Sıçratmak.
 Tintirik: Fiske.
 Tokaç: Çul yıkamaya yarayan kalın sopa.
 Toklu: Boynuzlu gürbüz koç.
 Töde: Saman yığını.
 Tuluk: Tulum halinde çıkarılmış keçi derisinden yapılan su taşıma aracı.

Tummak: Suya dalmak.
 Tusbaa: Kaplumbağa.
 Tutam: Hem demet, hem de el genişliği kadar uzunluk ölçüsü olarak kullanılır.
 Tük: Soğanın başı.

U

Ufra: Ekmek yaparken hamura kıvam veren un.
 Umsuluk: Bunalmak, sıkıntıya girmek.
 Unnuk: Un için ayrılmış buğday.
 Urubla: Çeyrek tas.
 Urup: Dörtte bir.
 Urublağa: Tahtadan yapılmış 2-3 kg buğday alabilen tahıl ölçü kabı.
 Uğunmak: Bebeklerin ağlayarak kendinden geçmesi.
 Uyluk: Bacak, bud.

Ü

Üçgül: Yonca.
 Üleş: Kokmuş hayvan ölüsü.
 Ülüş: Komşulara yemek verme.
 Ürmek: Köpek sesi.
 Ürtmek: Mağlup etmek.
 Ütüzlenmek: Süslenmek.
 Üvez: Sivrisinek.
 Üzençilik: Gelin indirirken geline verilen bahşiş.

V

Varışın: Varınca.
 Vasayıt: Binek aracı.
 Vayvilim: Figan, ağıt.
 Velvele: Gürültü.
 Verecekli: Borçlu.
 Vıcık vıcık: Çok sulandırmak.
 Vıddırıvızzık: İşe yaramaz nesne.
 Vırtgel: Aynı yerde gidip gelme.
 Vıykırmak: Bağırarak.
 Vıykırınca: Bağırınca.
 Vızır vızır: Çarçabuk gelip geçen şey.
 Vızırtı: Boş konuşma.
 Vızzık: Sigara izmariti.
 Vizzo: Huylandırmak.
 Vurduk, sürdük: Yola koyulduk.

Y

Yaalık: Eşarp.
 Yaba: Saman atmaya yarayan kürek.
 Yadırğı: Yabancı.
 Yağlık: Ter silmek için kullanılan baş örtüsü, el için kullanılan mendile ise el yağlığı denir.
 Yalak: Çukur.
 Yalık: Eşarp.
 Yanaz: Aksi.

Yanaz: Alan dışı, taç.
 Yannık: Deri yayık,tulum.
 Yanza: Aksi.
 Yapık: Kirli saç.
 Yarpız: Naneyi andıran bir ot.
 Yartnak: Ağaç Kabuğu.
 Yasyalbırdak: Üzerine giyecek bir şeyi kalmamış.
 Yasyapıldak: Bir başına kalmak.
 Yavan: Yağsız.
 Yavısı: Sinek.
 Yazı: Ova, düz alan.
 Yazlak: Köyün içinde yazın serin olsun diye çıkılan kısmen yüksek yer.
 Yeğni: Hafif.
 Yekinmek: Kalkmak.
 Yelyepelek: Telaşlı bir şekilde.
 Yemeni: Altı otomobil lastiği üstü deri olan ayakkabı.
 Yernik gitmek: Muradına ermeden gitmek
 Yetmek: Olgunlaşmak.
 Yılgın: Bıkkın.
 Yırak: Uzak.
 Yiyen: Yeğen.
 Yonga: Odun kesilirken oluşan kırıntı.
 Yörep: Engebeli arazi.
 Yumuş buyurmak: Birisinden bir şey yapmasını istemek, buyurmak.
 Yumuş: İş.
 Yunak: Yıkama yeri.
 Yüklük: Yatak konulan yüksekçe raf.
 Yületmek: Keskinleştirmek.
 Yüzeyapışkan: Bir böcek.
 Yüzgaç: Ağaç kabuklarını yüzen işçiler.

Z

Zaar: Herhalde.
 Zaati: Zaten.
 Zabit: Tutanak.
 Zahar:(Zahir) Herhalde, belki.
 Zavara: Un ve bulgur kepeği hayvan yiyeceği.
 Zehmeri: Kara kış soğuğu.
 Zehre: Kışlık tahıl.
 Zelbir: Ham kurşundan yapılan saçma.
 Zerzembil: İçinde tahıl vs. saklandığı karanlık yer.
 Zıbarmak: Ölmek.
 Zıbın: Gömlek, bebek giysisi.
 Zibil: Hayvan gübresi veya çöp yığını.
 Zikke: Toprağa çakılan demir kazık.
 Zillenmek: Filizlenmek.
 Zincer: Böğürtleni andıran dikenli bir bitki.
 Zobu: Tüstüm , işe yaramaz.(Zobu gibi uzanmış yatıyor.)
 Zopur: İnce ince yağın hafif yağmur.
 Zubban: Bir tür kuş.